

A NÉPSZERŰ SZULEJMAN-TÉVÉSOROZAT
FOLYTATÁSÁBAN KÖSZEM SZULTÁNA!

KÖSZEM SZULTÁNA II.

REŞAD EKREM KOÇU

TRT

Hürrem mellett Köszem is a legnagyobb hatalmú asszonyok közé tartozott az Oszmán Birodalomban, a nők szultanátusának nevezett, nagyjából százharminc évet felölelő időszakban, amikor a kiskorú vagy uralkodásra alkalmatlan szultán helyett anyjuk, a válide vagy feleségük, a hászeki gyakorolta a teljhatalmat. A Köszem szultána I. és II. kötetében e rendkívüli asszony életét ismerhetjük meg, valamint bepillantunk a Fényes Porta mindennapi működésébe és a Fenséges Hárem zárt falak övezte aranykalitkájába, ahol a világ legszebb lányai versengtek az uralkodó kegyeiért, a legvérmesebb intrikák születtek, és a legkönyörtelenebb gyilkosságokat tervezték ki.

A tizenöt éves, szépséges Afrónak megjósolják, hogy sorsa a tenger kezében van, és egyszer gazdag királynő lesz belőle. Amikor a tudomására jut, hogy nevelőapja negyven kecskéért és pár tehénért a szigeten élő gazdag birtokos Csigának csúfolt fiának ígérte feleségül, eldönti, hogy megszökik Alival, a janicsárral. Tengerre szállnak, de egy szörnyű viharban elsüllyed a hajójuk. Afro egy török hajón tér magához, amelynek jószágos kapitánya és felesége befogadják. Egy napon a szultáni palotában, III. Murád szultán halálos ágyánál véletlenül találkozik a tizennégy éves Ahmeddel, akiből Murád még aznap éjjel bekövetkezett halála miatt szultán lesz. A fiatalok azonnal egymásba szeretnek, és I. Ahmed ragaszkodik hozzá, hogy három nappal a trónra lépése után feleségül vegye Afrót, aki a háremben éles eszével kitűnik a többi nő közül, és a szultán ekkor kezdi Köszemnek, vagyis a nyáj vezérének nevezni.

Így kezdődik a szerteágazó, lebilincselő történet, amely egyúttal az oszmán történelem egyik legkegyetlenebb, legválságosabb időszakának krónikája.

KÖSZEM
SZULTÁNA
II.
REŞAD EKREM KOÇU

FORDÍTOTTA

NAGY MARIETTA

Refad Ekrem Kořu: Kösem Sultan
Dogan Kitap, Isztambul, 2002

Originally published in the Turkish language under the title
Kösem Sultan in 1972 by Kervan Yayinlari.

Kösem Sultan Volume I published by Dogan Kitap in 2001

Kösem Sultan Volume II published by Dogan Kitap in 2002

Copyright © Dogan Egmont Yayincilik ve Yapimcilik Tic. A.S.

Published by arrangement with Európa Könyvkiadó Kft.
via AnatoliaLit Agency.

Hungarian translation © Nagy Marietta, 2016

II. *RÉSZ*

Köszem nem nézte meg a halálos ágyán fekvő Murád szultán arcát

A padisahnak már csak napjai voltak hátra, amikor a nagyvezír, Kemankes, vagyis íjász Musztafa pasa Isztambulba érkezett, de a pasa már nem találkozhatott Murád szultánnal.

Köszem szultána, amint megkapta fia halálhírét, azonnal a Gyöngyös Pavilonba sietett, bizalmasa, a szerencsen Szümbül haladt előtte fáklyával a kezében. A szultána a Középső Kapun lépett ki a háreből, elhaladt a még be nem fejezett Bagdad Pavilon előtt, és belépett a tengerpart mentén húzódó kőfal tetején lévő kioszkba. A Belső Palota lakói nem látták meg a válidét. Ha meglátták volna Köszemet, amint egy ilyen késő éjszakai órán egy fáklyával vonul, semmilyen erő nem tarthatta volna őket vissza, hogy a szultána után vessék magukat, és a Gyöngyös Pavilon előtt így siránkozzanak: – Elment a padisahunk, aki úgy szeretett minket!

A halott arcát letakarták. A fejénél Bosnyák Musztafa pasa a Szent Könyvet citálta három, a hász-odában^{1} szolgáló fiatallal, akik kívülről tudták a Koránt. A szultán fegyvernöke, Szijávus aga, akinek akkoriban még a szakálla sem serkent, egy sarokban sírt hangtalanul. Deli Hüszejin pasa pedig miközben átölelte és csókolgatta Murád szultán jéghideg lábát, azt ismételte, hogy: – Uram, jótevőm, Murád szultán... hogy történhetett? Ez nem lehet igaz!

Az aznap a beteg padisah szolgálatát ellátó tizenöt apród szintén félrehúzódva, térdre rogyva zokogott. Amikor belépett a válide, a Koránt citálókon kívül mindannyian felálltak. Deli Hüszejin pasa tisztelettel, de bizalmaskodón így szólt:

– Szultánám! Nézd meg a fiadat, Murád szultánt! Hogy tehette ezt velem?

És arcát a kezével eltakarva sírni kezdett. Köszem finom keze megsimogatta az erős embert.

– Tudom, hogy bátor vagy, és a fiamért még magadat is feláldoztad volna... Fogadd együttérzésemet! – mondta.

Abban a pillanatban senki nem vette észre, és így nem gondolkodott el azon, hogy az anya szultána miért nem azt mondta, hogy „Fogadjátok együttérzésemet!”.

– Akarod látni az arcát, szultánám? – kérdezte a hárem legfőbb méltósága, a fő fekete eunuch, akit a háremben csak a lányok agájának hívtak.

– Nem, nem bírnám elviselni – válaszolta Köszem.

Köszem tényleg képtelen volt megnézni Murád arcát. Deli Hüszejin pasa a szultán lábánál véletlenül félrehúzta a takarót. A válíde a fia lábára szegezte a tekintetét. A két hatalmas férfilábat Köszem szívesen puszilgatta és szaglászta, amikor még kicsik voltak. Szinte újra érezte azt az illatot, amely számára akkoriban a jácintoknál és a bazsalikomnál is finomabbnak tűnt. – Anyaként megbocsátottam neked, Murád – mondta, majd hozzátette:

– Nem érzem jól magam!

Köszem majdnem elájult. Egyik oldalról Fegyvernök Szijávus, a másik oldalról Szümbül karolt belé, és átvitték a válidét a szomszédos szobába.

Abban a pillanatban Köszem szultána volt a szeráj legfőbb ura.

Fegyvernök Szijávus egy tál rózsacetet hozott, és gyakorlott kezével dörzsölni kezdte a válíde csuklóját. Szümbül élvezettel szívta be a rózsacet jellegzetes illatát, mely belengte a szobát. Köszem, aki azonnal magához tért, megkérdezte:

– Juszuf itt volt?

– Melyik Juszufot kérdezed, szultánám? – tudakolta Szijávus.

– A kis Juszuf pasát! – válaszolta Köszem.

Szijávus nem válaszolt, hanem azonnal a tanácsterembe szaladt, majd hamarosan visszatért:

– Itt volt, szultánám, de miközben mi áthoztunk téged ide, elillant, elment... Megkérdeztem a szultáni magánlakosztály szobáiban is, de senki sem tudja, hogy hova ment – mondta.

Köszem hívatta a bosztandzsibasit, és tőle is Juszuf pasa után érdeklődött. Ő végre tudta:

– Szultánám, Juszuf pasa eljött hozzánk a csónakházba, elvitt egy hét pár evezős hajót, és elment... Hogy a nyaralójába ment-e, vagy szembe, az anatóliai partokhoz, azt nem tudom neked megmondani, szultánám, amíg a hajó vissza nem tér – mondta.

– Egy pasa bármikor elvihet egy hajót a csónakház kikötőjéből, ha akar?

– Ezt nem mondja ki a törvény, de Juszuf pasának engedélyezte a megboldogult uralkodónk. A nagyvezír nem vihetett el hajót, de ő igen.

Köszem, aki abban a pillanatban nemcsak a szeráj, hanem az ország ura is volt, méregbe gurult.

– Nézd, bosztandzsibasi aga – mondta Köszem. – Holnap, miután trónra lép, megkapom a fiamtól, Ibrahim szultántól Juszuf pasa kivégzési parancsát, úgyhogy cselekedj, ne várd meg, hogy téged is kivégeztessünk! Gyorsan menj utána egy hajóval! Találd meg a nyaralójában vagy bárhol máshol, és vedd tömlöcbe! Ne nyúlj a fickó vagyonához! Ha az ő fejét nem kapom meg, akkor a tiedet vétetem!

– Ahogy parancsolod, szultánám. Ha Juszuf pasa madár lenne, el nem repülhetne előlem, ha hal lenne, el nem úszhatna.

Köszem hívatta a fekete eunuchok agáját, neki is kiadta az első parancsait:

– Aga, menj a trónterembe, készítsd elő a fényes trónt, aztán menj a hárembe, és hozd ki a fiamat, Ibrahim szultánt a börtönből!

Az oszmán szerájban volt egy szokás; az új padisahot először a trónteremben a trónjára ültették, és élükön a szultán anyjával, elsőként a palota magas rangú tisztségviselői és lakói esküdtek fel az új uralkodóra. Aztán a trónt kivitték a Birodalmi Kapu elé, ahol az új padisah ismét ráült, és az állami hivatalnokok, valamint a hadsereg is hűségesküt tett neki. Ezt a ceremóniát, amelynek keretében az uralkodó elfoglalta a trónt, a nap bármelyik órájában, akár éjszaka is megtarthatták, amint a trón megüresedett. A trónra lépési szertartásnak nem volt meghatározott ideje.

Köszem ezután Szijávushoz fordult:

– Fegyvernök aga, fiam – mondta. – Menj, és az egyik főkapuórt küldd el a janicsár agához, hogy a sereget készítse fel a trónra lépésre, és minden müezzinnek szóljanak, hogy a holnap déli ezánjukban imádkozzanak a fiamért! Isztambul népe szerezzon tudomást Murád szultán haláláról, és minden igazhívő és istenfélő muszlim imádkozzon, hogy a fiam bűnei megbocsátást nyerjenek!

Allah bocsásson meg neki! Olyan sok éven keresztül szenvedtek miatta, és remegtek a kardjától! Murád szultánnak szüksége volt a megbocsátásra.

Egy álmatlan éjszaka a síró Belső Palotában

Murád szultán holttestét az anyja parancsára átvitték a Jereván szobába. Az uralkodók holttestét ott, a Szent Palást nevű lakosztály ablaka előtt mosták le, és ott rakták koporsóba. Ez a hely kívül esett ugyan a Belső Palotán, de addigra a Belső Palota agái is értesültek már Murád szultán haláláról. A hír még azon az éjszakán elterjedt a szeráj külső kiszolgáló létesítményeiben és a háremben is. Az éjszakai örök felkeltették azokat, akik aludtak. A hárem, ahol a szultánt évente csak egyszer-kétszer látták, a padisah halálakor a tőle elvárt szomorúságot mutatta. Murád szultánnak nem volt olyan asszonya, akit a Régi Szerájba kellett volna küldeni. Csak az anyja élt a háremben, ő viszont a trónra lépő új padisahnak is az anyja volt. A háremben a szultánt még a rabnők sem szerették igazán.

A Belső Palotában és a szolgálók lakrészeiben azonban nagyon nagy szomorúság uralkodott. Akik hallottak a szultán haláláról, megszagatták ruhájuk szélét. A konyhákban, a helvakészítő műhelyben, az evezősök szállásán, a palotát kiszolgálók lakhelyein, a Belső Palotában, a szerájhoz tartozó kamrákban, pincékben dolgozók, és a hálókbán lévő minden fiatal elvesztette az esélyt, hogy még egyszer lássa az „Üvöltő oroszlánt”. Nem láthatják többet a padisah fenséges pillantását, szépen festett szemét, szemöldökét, a hajfürtjeit, a hajtincseit, a díszített ruhákból kikandikáló kezét, lábát, bokáját. Nem találkozhatnak már vele, amikor dzsiritet, ezt a régi török lovas játékot játssza, vagy nekivetkőzve birkózik. Nem foga őket felkarolni és lehetővé tenni számukra, hogy egyszer felemelkedjenek, és a szerájban rangot, pozíciót nyerjenek.

Miközben a fiatalok siránkoztak, az idősek az elhunyt padisahról beszélgettek:

– Milyen kár! Borzasztó veszteség! Ezer éve nem volt ilyen dicsőséges szultánunk!

– Nevetést csalt azoknak az arcára, akik a hitünk és országunk barátai, és megríkatta az ellenségeit.

– Kardjától rettegett az egész világ!

– Egyszerre volt a kard és a toll embere.

– Micsoda íjász volt, micsoda birkózó és micsoda remek lovas!

– Legyen könnyű a sír neki, Allah nyugosztalja!

– Dicső hadjáratokra vezetett minket, hőökké váltunk mellette!

– A nyomában jártam a jereváni hadjáratban, a lova lábáról a kaftánomra és a bugyogómra fröccsent a sár. Megőrzöm azt a sáros kaftánt és a bugyogót.

– A bagdadi hadjáratban, Antakja környékén nem az Orontész folyó hídján kelt át, hanem lovával átgázolt a vízen, és mi mindannyian követtük. A víz lóháton is a térdünkig ért! Ahogy a lovam megbotlott, a víz kis híján elragadott, de ő utánam nyúlt, és megmentett. Hej, micsoda hatalmas hős volt!

Murád szultán halotti imáját az Aja Szófia-dzsámiban mondták el, testét a Szultanahmet, azaz a Kék mecset mellett, apja türbéjébe temették. Három lovát, melyeken a jereváni és bagdadi hadjáratokban lovagolt, megfordított nyereggel felsorakoztatták a koporsója előtt. A hagyomány megkövetelte, hogy a temetésen részt vevők fekete vásznat csavarjanak a fejükre. Negyven aga, akik a szultáni lakosztályban szolgáltak, úgy döntött, hogy a koporsó két oldalán mezítláb sorakoznak fel, és így kísérik a szultánt végső nyughelyére.

Aznap éjjel a szerájban Ibrahim trónörökös volt az egyik, aki semmit sem aludt, pedig ő mit sem tudott arról, hogy a szultán meghalt. De nem csak aznap este nem jött álom a szemére. Mióta a testvérét, Kászimot kivégezték, egyetlen éjjel sem tudott aludni.

Ibrahim szeme a kék ég után vágyakozott, mivel életét a négy fal között töltötte. Az egyetlen, akihez szólhatott, az a rabnő volt, akit vele együtt elzártak. A szerencsétlen, mindössze tizenöt éves lányt Aszije Sebszafának hívták. Olyan kitartással és elszántan igyekezett a húszéves fiatalembert, akinek minden idege pattanásig feszült, megnyugtatni és szórakoztatni, amit ki sem nézne az ember egy ilyen fiatal teremtségből. Csakhogy a herceg nem fogadta el a vigasztalást. Miközben a gyönyörű kislány átölelte és kedves szavakkal beszélt hozzá, Ibrahim beérte annyival, hogy a lány haját simogatta, mintha csak a húga lett volna, és nem közeledett hozzá. Sebszafa pedig még nem volt abban a korban, hogy a fiatalembertől, akinek a mellére hajtotta a fejét, másfajta beszédet és kapcsolatot várt volna. Éjjelente nem hagyták égve a mécseseket a szobájukban, így a lány, akinek a szultánfi a haját cirógatta, nem látta, hogy a fiú némán sír. A herceg, aki azonnal kikelt az ágyából, ahogy a vasrácsos kis ablakon a reggel első fényei betörték a szobába, a lányt legtöbbször hagyta továbbaludni, ő pedig hátratett kézzel fel-alá sétálgatott abban az aprócska szobában. Órákon keresztül járkált fel és alá némán, anélkül hogy a lányra akár csak egyetlen pillantást is vetett volna.

Aznap éjjel, amikor Murád szultán meghalt, a herceg megint ébren volt, a fiatal lány pedig fejét a fiú mellére hajtva aludt. Ibrahim mintha léptek zaját hallotta volna... Rémműlten felpattant, és felébresztette Sebszafát.

– Lépteket hallok... Jönnek a hóhérok! – suttogta.

A felébresztett lány is fülelt. A hercegnek igaza volt, tényleg hallatszott kívülről az ajtajuk felé közeledő léptek zaja.

Abban a pillanatban mindketten elnémultak.

Hova menekülhetnének?

A kizlár aga érkezett két hárem aga kíséretében, az egyik fekete eunuch kezében egy fáklya égett. Amikor a kizlár aga kinyitotta az ajtót, a következő látvány tárult a szeme elé: Az ágyon a rettegő

tekintetű fiatalember a kis rabnője mögé bújva minden erejével szorította a lányt, és szegény lányt pajzsként tartotta maga előtt.

A belépő szerecsen aga barátságos tekintettel kedvesen így szólt:

– Ne félj, szultánom! Murád szultán meghalt, nyugodjon békében. Tiéd az oszmán trón. Azért jöttünk, hogy megkérjünk, foglald el.

Ezt legalább háromszor megismételte. Ibrahim csak nagy nehezen tudott megszólalni:

– Hazudsz, be akarsz csapni! Nekem nem kell a trón! Éljen a testvérem, Murád szultán! – mondta.

Az aga nem akarta a fiatal szultánt a karjánál fogva erőszakkal kirángatni a szobájából, ezért megparancsolta a társaságában lévő eunuchoknak, hogy maradjanak ott, ő pedig szomorúan távozott. Megkereste a vándort, és siránkozva elmesélte neki a történeteket.

– Majd én odamegyek, és kihozom a szobájából az új padisahot – mondta Köszem.

Amíg a válide meg nem érkezett, Ibrahim szultán és a rabnője a két szerecsen szolgálóval némán, mozdulatlanul álltak. Köszem hangja már elért a szobába, még mielőtt a herceg meglátta volna:

– Fiam, Ibrahim szultán!

– Hercegem, igaz! Padisah lettél! Nézd, itt van az anyád! – kiáltotta a kis rabnő izgatottan.

Ahogy Köszem szultána belépett a szobába, Ibrahim szultán felpattant az ágyáról, és anyja karjaiba vetette magát. Anya és fia egymást átölelve sírtak.

Ezt a jelenetet a kis rabnő, Sebszafa és a két szerecsen, Gazanfer és Besir nem felejtették el, amíg éltek. Csakhogy Ibrahim szultán is elfelejti majd, és Köszem szultána is.

Egyetlen szultán sem tartott még hasonló beszédet

Murád szultán holttestét egy hordágyon előbb a Jereván szobába vitték, de Köszem más parancsot adott. Elrendelte, hogy a szultán testét abban a szobában terítsék ki, ahol Murád megfojtatta Kászimot. Vajon a szultána így állt bosszút a fián, aki megölette a másik fiát? Talán.

Miközben Köszem elment Ibrahim szultánhoz, hogy előhozza a szobájából, Murád tetemét átköltöztették egyik helyről a másikra. A félelemtől még mindig remegő Ibrahimnak nem hozott volna szerencsét, ha útját keresztezik a hordággal, melyen a holttestet cipelték, ezért a tetemet sietve egy rabnő szobájába helyezték, épp időben, mert az út másik végén feltűnt Ibrahim szultán.

A szultán anyja kezét fogva továbbra is reszketett.

– Válide, nagyon sokat szenvedtem – mondta Ibrahim.

– Fiam, én is sokat szenvedtem – válaszolta Köszem, majd vonakodva megkérdezte:

– Akarod látni?

Az új padisah bólintott. A fő fekete eunuch aga kinyitotta a szoba ajtaját, ahova gyorsan berakták a holttestet a hordággal, és beléptek a két-három fáklyával megvilágított szobába. A holttestet zöld atlasztakaró borította. Az egyik háremaga felemelte a takaró fej felőli részét. Az arcot egy vékony vászon fedte, azt is félrehajtotta. Murád szultán arca méhviasz színű volt. Amikor haragra gerjedt, az alsó ajka előreugrott és lebiggyedt, a szemöldökét pedig összevonta. Most is így nézett ki, csak csukva voltak a szemei. Akkor is mérges volt, amikor meghalt.

– Takard le! – parancsolta Ibrahim szultán a szerencsennek.

Ám amint kilépett a szobából, visszafordult.

– Mutasd az arcát! – mondta.

Ezúttal hosszabb ideig vizsgálta a halott arcát.

Ezután a háremben található Uralkodói Terembe mentek. A csodálatos szalon csillárai és gyertyatartói égtek. A hárem összes lakója ott gyülekezett, várták az új padisahot. Előbb a válide, aztán a fekete eunuchok agája és a hárem lakói mind hűségesküt tettek.

– Szultánom – szólt Köszem. – Most pedig fáradj a trónterembe! Ülj az oszmán trónra, hogy a Belső Palota szolgálói és a külső lakrészek szolgálói is felesküdhessenek rád. Ez a törvény. Parancsolj, foglald el a trónt, és teljen benne örömed, legyen benne boldogságod!

Ibrahim habozott.

– Válide, te is gyere! – mondta.

– Nem ez a törvény – felelte Köszem.

Mégis teljesítette fia kérését. Amint kiléptek a háremből, szembetalálkoztak Murád szultán utolsó fegyvernökével, a szultáni kardhordozóval, Szijávus agával, és a szultán kedvenc másodvezírével, a flotta parancsnokával, Bosnyák Musztafa pasával. A Belső Palota többi lakója mind a nagy trónterem környékén gyülekezett, azon túl a szeráj külső szolgálói várakoztak. Még nem kelt föl a nap, még nem hangzott fel a reggeli ezán. A több mint kétezer fős tömeg a fáklyák fényében páratlan látványt nyújtott. A nagyvezír, Kemankes Kara Musztafa pasa is a szerájban töltötte az éjszakát, a Dzsebedzsik Pavilonjában. A trónterem előtt megcsókolta az új szultán ruhájának szegélyét. Köszem bemutatta Ibrahim szultánnak a vezírt.

– Ő a Lalád, padisahom – mondta.

Ibrahim jobb oldalán Köszem szultána, bal oldalán a fő fekete eunuch aga állt. Köszem szultána félrehúzódott, és a vezír állt a padisah jobb oldalára.

– Allah nevében ... – kezdte a nagyvezír, aki Ibrahim szultánt a trónra akarta ültetni, amikor a padisah közbevágot:

– Állj, Lala! – mondta.

Köszemet is beleértve mindenki csodálkozott. A fiatalember a trónnal szemben, kezét felemelve imádkozni kezdett:

– Istenem! Hálás vagyok neked, hogy gyenge szolgálódat méltónak találod e tisztségre. Nemrég még a halálfélelemtől remegő nyomorult voltam, de most, hogy a trónra ülök, olyan hatalmam lesz, hogy uralhatom az egész világot! Százszor százezer ember lesi minden parancsomat, ami ajkaimat elhagyja. Uram! Ha ezzel a hatalommal visszaélnék, ha szolgálóimat üldözném, ha ártatlan emberek réme lennék, és a földön nem lenne olyan erő, amely megállít, és parancsaimnak ellenáll, akkor mutasd meg mekkora Isten vagy, és semmisíts meg engem büntető hatalmaddal és erőddel, és mentsd meg az ártatlan embereket a zsarnokságomtól, mentsd ki őket a karmaim közül!

Imáját azzal fejezte be, hogy „Allah nevében”, és elfoglalta a trónt.

Hasonló szavakat egészen addig egyetlen uralkodó szájából nem lehetett hallani sehol a világon. Talán filozófus ez a fiatalember?

A szemek könnyel teltek meg, a szívek pedig az Ibrahim szultán iránt érzett végtelen tisztelettel és szeretettel.

Először a nagyvezír borult sírva Ibrahim szultán lábai elé, hogy hűségesküt tegyen neki.

A valódi trónra lépésre, a magas rangú államférfiak, az ulema és a hadsereg hűségesküjére szintén aznap, a reggeli ima után, a Boldogság Kapuja előtt felállított trónnál került sor. Bár a szultán nem ismételte meg ezt a páradan imát, azok, akik hallották a szerájban ünnepi beszédét, továbbadták a szavait.

Amikor Köszem szultána a fiával együtt visszatért a hárembe, eszébe jutott Sebszafa. Mi lett vele, hol volt a szépséges kislány, aki Ibrahim szultán társa volt a börtönben?

Amikor a hercege távozott a szobából az anyjával, Sebszafa egyedül maradt ott. Keserűen látta, megértette, hogy semmit sem ér, és zokogni kezdett.

Csak tizenöt éves volt, nagyon fiatalon zárták be egy szobába, egy herceg mellé tették. Az volt a feladata, hogy szolgálja a fiatalembert, és ha az ifjú magához hívta, akkor oda kellett mennie hozzá, és a mellére hajtania a fejét. Már egy éve a szultánfi szerencséséhez és sorsához kötötték az ő sorsát és szerencsését is. Fejet hajtott, és elfogadta ezt a sorsot, sőt még a halált is. Ha aznap este nem a jó hírt hozók érkeztek volna, hanem a hóhérok, nem emelhetek volna kezét addig Ibrahimra, amíg ő ott van, előbb Sebszafát kellett volna megölniük. Szerette Ibrahimot! Mindenki megfélelkezhetett a lányról, de a herceg nem felejtette el! Miért nem mondott neki semmit, amikor anyjával távozott a szobából?

Napkeltekor egy háremaga lépett a szobába.

– Kelj fel, lányom, ne sírj! A nagyságos válide kéret! – mondta.

Arontás

Ibrahim szultán trónra lépési ünnepe után Köszem szultána visszavonult a lakosztályába. Fáradt volt, és magányos. Lám, megélte, hogy a második fiából is padisah lett. Sokkal több kincse volt, mint az állami kincstárnak abban a pillanatban. E kincsek körül forogtak a gondolatai. A férjére gondolt, a gyermekeire, a szerelmére. Mindent megkapott, az övé volt minden, amire vágyott, de hol volt ő, hová tűnt Köszem?

Murád szultánt eltávolította a háremből, és sikerült megelőznie, hogy a hászekik ellenszegüljenek neki, de mi haszna volt ebből? A Belső Palotában fiatalemberekkel mulató Murád végül annyira elhidegült az anyjától, és annyira meggyűlölte Köszemet, hogy talán a saját anyját is megölette volna, ha nem halt volna meg.

Mit fog most Köszem tenni? Ibrahimot is ugyanolyan perverz kapcsolatok örvényébe fogja lökni?

Murád szultán sokkal tartozott az anyjának, aki a lázadások idején támogatta a fiát, és megfontolt tanácsaival megmentette a trónját. Ibrahim viszont a dinasztia egyetlen férfi tagjaként, vetélytárs nélkül lépett az oszmán trónra. A trón akkor is az övé lett volna, ha az anyja nem jött volna érte, és nem ölelte volna keblére, miközben ő félelmében reszketett, és nem vezette volna a trónhoz.

Miközben Köszem Ibrahimot elhozta a szobájából, nem feledkezett meg a szép kislányról, Sebszafáról, aki fia mellett volt. – Ha annak a lánynak van esze, és a fiam is jó szívvel van iránta és kedveli, akkor az van, amitől tartottam – mondta, és megparancsolta, hogy hozzák elé a lányt.

A lány szemei vörösek voltak a sírástól, de értelem csillogott bennük. Megcsókolta a válide szoknyáját. A még fejletlen melle izgatottan zihált. A megril lány alsó ajka íve szenvedélyes vágyakról árulkodott.

- Mi a neved? – kérdezte Köszem.
- Sebszafa.
- Mióta vagy a fiam mellett?
- Nem tudom, fenséges szultána.
- Hogyhogy nem tudod?
- Nem számoltuk a napokat, hónapokat.
- Terhes vagy?

A lány elvörösödött szégyenében. Nem válaszolt, sőt képtelen volt Köszem szemébe nézni.

– Nincs ezen semmi szégyellnivaló, lányom. Büszkének kell rád lenned, ha egy trónörökös herceg vagy egy szultána anyja, azaz hászeki leszel.

A lány földre szegezett tekintettel motyogott valamit. Köszem arra kérte, mondja hangosabban.

- Szűz vagyok.
- Nem hallom. Hangosabban, lányom!
- Még szűz vagyok, szultánám.

A lány hang nélkül sírt, és remegő hangon beszélt.

- Szűz vagy? Hát nem egy ágyban aludtál a fiammal?
- De igen, szultánám. Nem bennem van a hiba.

Köszem felpattant és a lány szájára tapasztotta a kezét.

- Hallgass! A szultánokról nem mondatsz ilyet!

Aztán a leültette a lányt.

- Nem hazudsz, ugye?
- Nem, szultánám.
- Talán nem szeret téged, azért nem foglalkozott veled.

– De szeret, sőt nagyon is szeret, szultánám. Én is nagyon szeretem őt, tiszta szívemből szeretem.

Köszem megértette, hogy a lány nem hazudott. De államtitoknak kell maradnia, hogy az ifjú padisah hiába hált egy fiatal és gyönyörű lánnyal, csődöt mondott férfiként. A szultána felállt, kihúzta az egyik szekrény aprócska ékszeres fiókját, kivett belőle egy nyakéket és egy pár gyémánt fülbevalót, egy gyémántos karkötőt és egy smaragdgyűrűt, és saját kezűleg felaggatta őket a lányra.

– Lányom, ez a jutalmad a fiamnak tett szolgálataidért – mondta.

A lány újra megcsókolta a szultána ruhájának szegélyét.

– A lelkemet odaadnám, hogy szolgálhassam a padisahot.

Köszem a lány könnyes szemébe nézett.

– A szultán titka maradjon köztünk!

– Esküszöm, hogy senkinek sem árulom el!

– Én pedig cserébe elhalmozlak a világ minden kincsével.

– Te vagy ennek az országnak a tartóoszlopa, válide!

– Ha Isten is úgy akarja, hozzáadlak egy szép és fiatal vezírhez, és a lakosztályomba veszek magam mellé, mit szólsz?

Sebszafa nem válaszolt.

– Miért hallgatsz?

– Ahogy óhajtod, szultánám, engedelmeskedem parancsodnak.

De hadd mondjam el, hogy inkább a padisah szolgálatában szeretnék maradni. A szultánt megbabonázták, elvarázsolták, gúzsba kötötték.

De egy nap ez a rontás megszűnik.

A három lány története

Köszem figyelmesen hallgatta a megril lányt.

– De egy nap ez a rontás megszűnik, szultánám, én pedig egy trónörökös vagy egy szultána anyja leszek. Hászeki szultána leszek!

– Hogy te mi mindent tudsz, kislány!

– Szultánám, én semmit sem tudok. De nem te mondtad nekem az imént mindezt? És amikor a Ketreben voltunk, Ibrahim maga mondta nekem sírva, hogy biztosan rontást küldtek rá.

Köszem szultána Sebszafát átadta a bizalmasának, a fekete Szümbül agának, és megparancsolta neki, hogy figyeljen a lányra, hogy ne hagyja el a válide szultána lakosztályát, és hogy senkivel se érintkezzen. Eldöntötte, hogy a lányt, aki fejébe vette, hogy hászeki lesz, és akit a fia, Ibrahim nagyon szeret, eltávolítja a szerájából. Abban a pillanatban már talált is a szép kislánynak egy fiatal és jóképű férjet. Úgy tervezte, hogy még aznap beszél a fiával, és Murád szultán utolsó fegyvernökét, az épp, hogy pelyhedző állú Szijávus agát egy beglerbégi, pasai vagy vezíri ranggal eltávolíttatja a palotából, és a ruméliai Budára, vagy az anatóliai Vanba, Erzurumba, vagy a szíriai Aleppóba, Damaszkuszba, vagy a még távolabbi Egyiptomba küldeti, hiszen annyi tartomány van a hatalmas Oszmán Birodalomban. Sebszafát pedig hozzáadná ehhez a fiatal és jóképű pasához, és így eltávolítaná Isztambulból.

Addig kell a vasat ütni, amíg meleg. A hárembe hívatta Szijávust. A jóképű fiatalember Murád szultán idején sok jó szolgálatot tett Köszemnek, eljuttatta a híreket a padisah viselt dolgairól az anyjának. A válide döntését, miszerint egy nagy kormányzóságot rábízva eltávolítja a szerájából, hálával, örömmel

fogadta. A szultána ruhája szegélyét megcsókolva megköszönte a kegyet. Köszem ezután bemutatta őt Sebszafának. A fiú és a megril lány egymás szemébe néztek. Ibrahim szultán is jóképű volt, de Szijávus egészen más volt, rokonszenves, vonzó, tüzes szépség. A fiú és a lány megcsókolták a válide lábát.

Köszem szultánát nagyon aggasztotta, hogy Sebszafa érintetlen maradt Ibrahim mellett. Murád szultánnak volt ugyan egy Kaja szultána nevű lánya, akit még trónörökös korában nemzett egy rabnőnek, de fiú nem maradt utána. A dinasztia egyetlen férfi tagja Ibrahim volt. És ha egész életében férfierő híján lesz, ha továbbra is impotens marad, akkor kihal az Oszmán-ház. Ez pedig katasztrófa lenne a három kontinensre kiterjedő hatalmas birodalom számára.

Köszem mindent meg akart tenni, hogy feloldja ezt a varázslatot, bűbájt, átkot.

Talán az állandó halálfélelem fosztotta meg Ibrahim szultánt a férfiurejétől, a vágyától. A padisah uralkodásának első éjszakájára Köszem maga választott ki egy lányt, hogy együtt háljon a fiával. Másnap reggel azonnal magához hívatta a lányt. A lány elvörösödött szégyenében.

– Szultánám, a padisah nem ajándékozott meg figyelmével, még az ágyába sem engedett be – mondta.

– Miért nem kezdeményeztél?

A második éjszaka egy másik lányt választott, őt még tanácsokkal is ellátta. Ám másnap reggel ugyanazt a választ kapta:

– Szultánám, a padisah nem tüntetett ki figyelmével. Megfogadtam a tanácsodat, odabújtam hozzá, de hozzám sem ért, hátat fordított nekem, és elaludt.

A harmadik éjszaka Köszem egy grúz lányt választott, egy érzéki, buja leányzót, és még részletesebb tanácsokat adott neki. Ám a lány másnap reggel azt mesélte szabadszájún, merészen a válidének, hogy:

– Mindent megtettem, amit javasoltál, szultánám. Meztelenül hozzábújtam, de azt mondta, hogy takarodjak. Nem hagytam magam. De amikor elkezdte a haját és a szakállát tépkedni, és sírva fakadt, én sem bírtam tovább, abbahagytam. A lábát átölelve bocsánatért esedeztem. A padisah nem férfi, szultánám!

A próbálkozások után a fő fekete eunuchot elmozdították a helyéről. A harmadik átszenvedett éjszaka utáni reggelen Ibrahim szultán azt mondta az anyjának:

– Válide, ez az arab ahelyett, hogy szolgálna, csak gyötör engem. Elbocsátottam hát. Válassz te új fő fekete eunuchot, bárkit, akit alkalmasnak találsz!

Köszem Szümbül agát tette meg a lányok agájává, aki mellette volt, amióta a szerájba érkezett, és aki a legközelebbi bizalmasa volt.

Ugyanaznap hívatta a nagyvezírt, Kemankes Musztafa pasát és a szeráj orvosát, Zejnelabidin cselebit, és beszámolt nekik a padisah helyzetéről, amit szigorúan államtitoknak minősített.

– Országunk fennmaradásának a záloga egy fiam magvából született trónörökös. A mi feladatunk, hogy a fiamat rábírjuk, hogy utódot nemzzen. Te, nagyra becsült pasa, mindenben a fiam helyettese vagy, te pedig doktor cselebi, a lelki tanácsadója. A szultán a sátán csapdájába esett, fogva tartja valami varázslat. Tegyük meg minden tőlünk telhetőt! Nekünk kell feloldanunk ezt a rontást! Mától bizalmasom, Szümbül aga a szultáni lakosztály fő fekete eunuchja. Ő mindent tud a fiamról. Ő is a megoldást keresse éjjelnappal! – mondta.

Az albán származású nagyvezír babonás volt:

– Ez bizony varázslat. És amíg le nem szárad annak a keze, aki ezt a rontást a padisahra tette, addig nem lehet feloldani a varázslatot – mondta.

Az isztambuli orvos felvilágosultabb nézeteket vallott:

– A padisahunk ennyi éven át a Ketrec lakója volt, és látta, ahogy Murád szultán parancsára három testvérét is kivégzik. Éjjel-

nappal halálfélelemben élt. Idővel elmúlik majd a probléma, de szükség lesz némi gyógyszerre is – mondta.

Úgy határoztak, hogy az orvos krémeket és szirupokat készít majd, hogy a padisah testét felébresszék, és mivel Isztambulban sok ráolvasó sejh, hodzsa van, akik mindenféle bajra tudnak gyógymódot, hasznos lehet, ha ők is ráolvasnak a szultánra. Tőlük talán még rontást oldó talizmánt is kaphatnak.

A fülemüle sem énekel, amíg nincs mellette a tojója, ezért a szultán ágyába továbbra is minden éjjel egy újabb tündérfarcú rabnőt küldtek.

A fenséges kakas kukorékolni kezd

Az orvos, aki ismerte Isztambul leghíresebb gyógynövényszakértő javasait, felismerve az új szultán első napjaiban felbukkanó lehetőséget, hogy vagyonhoz juthat, lelkesen munkához látott. Felkereste azokat a javasokat, akikben megbízott, és miután megeskette őket, elmondta nekik a szultán titkát, majd az ő receptjeik alapján azonnal elkészítette a leghatásosabbnak ítélt krémet és szirupot.

A nagyvezír pedig néhány órán belül három ráolvasót is talált. Az egyik a hangja és lehelete erejével egy negyven éve fekvő beteget állított talpra. A másik egy a bolondokházában láncra vert örült eszét hozta vissza. A harmadik pedig néhány gyermektelen férfit tett számos gyerek apjává.

Köszem szultána eközben a saját emberével, a fő fekete eunuchal, Szümbüllel beszélgetett:

– Én a sorsban hiszek, és inkább tovább próbálkozom – mondta.
– Talán a szerájbeli lányoknak nem az a sorsa, hogy ők legyenek a hászeki szultánák! A palotán kívül fogom keresni azt a szüzet, aki trónörökösöket fog szülni a szultánunknak. A fiamnak több száz vezírje, beglerbégje, szandzsákbégje van, és több száz városban élnek polgári és kereskedő szolgái, igazán nem nagy ügy azt kérni, hogy ezek egy-egy rabnőt ajándékozzanak a fiamnak.

Szümbül aga továbbította a válide szavait a nagyvezírnek. Kemankes Musztafa pasa azt válaszolta, hogy mindez lehetséges, és megígérte, hogy megírhatja a parancsokat.

A birodalom minden sarkába több száz parancsot vittek a padisah alattvalóinak azzal, hogy Ibrahim szultánnak küldjenek egy

„tehetséges, kedves, szép szüzet, egy tündéarcú rabnőt”.

A különös parancs mindenkit ábrándozásra készítetett. Az emberek eljátszottak a gondolattal: „Ha a lány, akit küldök, egy herceget vagy egy szultánát szül, akkor hászeki lesz, és amikor a fiából padi-sah lesz, belőle válíde. És biztosan nem fogja elfelejteni ezt a jót, amit én tettem vele, és meg fogja hálálni.” Isztambulba, az isztambuli palotába, a három földrészre kiterjedő hatalmas birodalom minden részéből, különböző országokból érkeztek a felékszerzett virágszálak, a paradicsomi szépségek.

A versengésbe bekapcsolódott a fő fekete eunuch, Szümbül is. A padisah számára vásárolt egy Grúziából akkor hozott tizennégy éves csodaszép lányt. A lányt négyszáz aranyért vette, amikor az átlagos rabnők darabja kétszáz aranyba került. A lány vékony, karcsú, fekete szépség volt, mint a mesékben, „szeme olyan volt, mint a rózsa, jobb orcáján egy szépségflastrom, és amikor megszólalt, hangja úgy csengett, mint a fülemüléjé”. A lányt a rabszolga-kereskedőtől Szümbül aga Márvány-tenger partjához közeli Dzsankurtaranban található házába vitték, egy szép, díszes kúriába, amely a mindenkori fő fekete eunuchok lakhelyéül szolgált. Szümbül nemrég költözött be, és a ház személyzetének toborzásával foglalatoskodott.

Amikor a Zafíre nevű szép grúz lányka megtudta, hogy a padisahnak szánják, Szümbül aga lába elé vetette magát, és sírvaríva a haját kezdte tépni.

– Nem vagyok szűz – mondta, majd hozzátette: – Két hónapos terhes vagyok.

Amikor elhozták a hazájából, útközben egy öszvérhajcsár, egy fiatal, jóképű hegyi martalóc egyik este belopódzott a sátrába, előhúzta a kését, és a torkának szegezte. Azt mondta neki, hogy elvágja a torkát, ha csak egy hangot is hallat, és megerőszakolta. És a hosszú út során az a fiatal öszvérhajcsár még pár éjszaka meglátogatta Zafíret.

Szümbül aga előbb elcsodálkozott. A lány azt mondta, hogy erről a rabszolga-kereskedőnek sem volt tudomása. – Ölj meg, nem vagyok méltó, hogy a szerájba vigyél a padisah ágyasának!

Szümbül aga megsajnálta a lányt. Nemcsak megsajnálta, hanem hálás is volt neki, amiért bevallotta a dolgot. Mert ha nem így tett volna és a szerájba került volna terhesen, ráadásul egy idegen öszvérhajcsártól terhesen, és Ibrahim szultán ágyába jutott volna, és a dolog azután kiderült volna, Szümbül aga nagyon megjárta volna.

A hegyi út során egy késnek engedelmeskedve a meggyalázott lány áldozat volt. Szümbül aga arra gondolt, hogy ő maga is, aki egy sebészkesnek köszönhetően vesztette el férfiasságát, hasonló kegyetlenségnek esett áldozatul.

Már oly sok éve állt Köszem szultána szolgálatában, és végül fő fekete eunuch lett. Nagyon gazdag volt. Ha nem hal meg a szerájban, akkor egy nap vagy nyugdíjazzák, vagy elbocsátják a palotából, és, mint ahogy az szokás, Egyiptomba száműzik. Senkije sem volt az égadta világon. A temérdek arany és a gyémánt mit sem ér, azt nem viheti magával a sírba. Ha ezt a grúz lányt és a hasában lévő fattyát gyermekévé fogadja, akkor élete utolsó éveit megoszthatja velük. – Ezt még ne tudja meg senki! – mondta, és a lányt megvigasztalta. Aznap így zárták le a problémát.

Krémek, szirupok, hodzsák és sejhek gyógymódjai, és minden éjjel másik szűz az ágyban...

Egyetlen felséges kakas miatt az egész hárem egy hatalmas arany tyúkól lett. Ibrahim szultán férfiúi problémája végül megoldódott, és a fenséges kakas kukorékolni kezdett. A jó hírt egy reggel a Hatidzse Turhán nevű lány tudatta a validével. A fiatal padisah a frissen feltámadt férfiassága feletti örömeiben kijelentette:

– Most már nem akarok más lányt Turhánon kívül!

Egy hónapon keresztül minden éjszaka azzal a lánnyal hált.

Itt most térjünk vissza ahhoz az éjszakához, amikor Murád szultán meghalt. Köszem, miközben a fia holtteste a Gyöngyös

Pavilonban hevert, az iráni Juszuf pasát kereste, és megtudta, hogy a szakértő mulattató egy szerájhoz tartozó hajóba pattant, és kereket oldott. A szultána a bosztandzsibasit küldte utána, azzal, hogy az elfogására vonatkozó parancsot majd később utána viteti. Teljesen szükségtelen volt a bosztandzsibasinak a parancsra hivatkoznia, hiszen abban a pillanatban a trón még üresen állt, és Köszem szava maga volt a parancs. A bosztandzsibasi Juszuf pasát a Boszporusz partján álló „Mirguneoglu Kert” nevű nyaralóban találta meg, és amíg a parancs nem érkezett meg, beérte azzal, hogy a villát, mint valami börtönt, őriztette a bosztandzsikkal. Ok ügyeltek rá, hogy Juszuf pasa meg ne szökjön. A várt parancs azonban csak nem akart megérkezni Ibrahim szultántól, végül éppen egy évvel később kapták meg.

Köszem bosszúja egy évet váratott magára

Két nap telt el az új szultán trónra lépése óta. Köszem szultána az Uralkodói Teremben, a hárem legnagyobb és legfényesebb szalonjában találkozott a fiával.

Ibrahim szultán nagyon szomorú és ideges volt, mert nem tudta a rabnőket kielégíteni. Anya és fia egy ideig mindenféléről beszélgettek. Köszem módot talált rá, hogy szóba hozza fő ellenségét, Juszuf pasát, de a szultán témát váltott.

– Ki tudja mennyi mulatságban volt részük az őseimnek ebben az Uralkodói Teremben – jegyezte meg Ibrahim szultán.

– Padisahom, ha Isten is úgy akarja, te még náluk is többet fogsz szórakozni – válaszolta Köszem.

Aztán Murád szultánra terelődött a szó.

– A testvérem, Murád szultán nagyon kegyetlen zsarnok volt. Szolgáim sokat szenvedtek tőle. Mohamed próféta népének, a muszlimoknak nappalait éjszakává változtatta. Kívánom, hogy az uralkodásom alatt senki ne szenvedjen, még a hangyáknak se essen bántódásuk! – mondta a szultán, és anyját megdöbbentve folytatta:

– Az ember nem angyal, tévedni emberi dolog. De ha a padisah hibázik, az zsarnoksághoz és elnyomáshoz vezet. Az ember úgy tud megszabadulni a hibáitól, ha azt megbeszéli másokkal. Ezért az igazságos uralkodók a döntéseiket mindig megbeszélték, és tanácskoztak az ország dolgairól. Én így akarok tenni.

– Padisahom, ebben a hatalmas Oszmán Birodalomban nem szokás tanácskozni. Őseid a vezíreiknek mindig megparancsolták, hogy mit tegyenek. Te is tégy így! Az egyetlen ember, akivel a szultánok tanácskoznak, az a szerető anyjuk – mondta Köszem.

Ibrahim anyja szavába vágott:

– Nem, nem – mondta. – Az asszonyoknak nem lehet szava az állam dolgaiban. Tudom is, hogy kik azok, akikkel megvitatom majd az államügyeket.

Aznap e szavak komoly figyelmeztetést és súlyos csapást jelentettek Köszem számára. Kérheti-e egy embertől, aki így beszél, Juszuf pasa, akinek a hivatalos címe a „másodvezír” volt, kivégzési parancsát? És ha kéri, vajon megkaphatja-e?

Köszem egy másik nap, alkalmasint ismét szóba hozta Juszuf pasát, és súlyos szavakkal sorolta mindazt a gyalázatot, amit tudott róla:

– Meg kell ölni azt az áruló hitetlen fickót! – mondta.

Ibrahim szultán vállat vont.

– Válide, te azt mondod, hogy egy kivégzendő áruló és egy megátalkodott gazember, szerintem viszont Juszuf pasa csak parancsot teljesített. Murád szultán akart valamit, megparancsolta neki, ő pedig végrehajtotta. Minden dolgot, amit te aljasságnak és megátalkodottságnak nevezel, Murád szultánért tett. Ha az én uralkodásom alatt elkövetett újabb aljassága jut a tudomásodra, szólj nekem, és azonnal kivégeztem az embert! – mondta.

Köszem annyit elért, hogy Juszuf pasát leváltották a másodvezíri tisztségből, és a válide ezután nem említette fiának a pasát. Juszuf pasa összeszedve kis súlyú, de nagy értékű kincseit arra készült, hogy megszökjön Törökországból. Az volt a célja, hogy Krímbe vagy a Kaukázusba menjen, és ott nevet változtasson. Csakhogy szökéséig sem maradhatott a nyaralójában, ugyanis az uralkodói dívánba egy kasztamonui helvaárus érkezett.

– Panaszom van a megboldogult Murád szultán Juszuf pasája ellen! – mondta.

A helvaárusnak volt egy felettebb jóképű fiatal fia, akit a piacon mindenki csak Szép helvaárusnak hívott. Juszuf pasa egyik embere, egy Deli Piri nevű gazfickó állítólag pénzzel levette a lábáról a

fiatalembert, és az apja üzletéből Juszuf pasa nyaralójába csempészte.

A nagyvezír átnyújtotta ezt a panaszt a szultánnak.

– Küldd oda a bosztandzsibasit! Ha a helvaárus fia tényleg a pasa házában van, akkor fojtsák meg a fiút, Juszuf pasát, és azt a fickót is, aki a fiút a nyaralóba vitte! – parancsolta Ibrahim szultán.

– Padisahom – mondta a nagyvezír. – Egy gazember kezében kígyó a pénz, a szegények számára pedig bajt hoz a szépség. A helvaárus mezítlábas fiának aranyakkal ugyan megszedítették a fejét, de ő akkor is csak ártatlan áldozat. Ne szennyezze kardodat annak a szerencsétlen ifjúnak a vére, bocsáss meg a fiúnak! Fogja az apja, és vigye haza! – javasolta a nagyvezír.

– Istenemre, igazad van – mondta a szultán. – Legyen úgy, ahogy te mondtad. Te vagy a helyettesem, nagyvezír, tégy belátásod szerint!

A nagyvezír, Kemankes Musztafa pasa személyesen tört Juszuf pasára a nyári lakban, és ott találta a Szép helvaárust is. A nagyvezír elmondta, mivel vádolják a pasát, mire Juszuf pasa a nagyvezír lába elé vetette magát és átölelte.

– Hazugság! Ezt a fiút az apja saját kezűleg hozta el hozzám, és ő hagyta itt nálam. Azt mondta, hogy legyen mellettem, és szolgáljon engem, hogy biztonságban legyen a városi zshiványoktól. Én nem is akartam befogadni a fiát, és mondtam neki, hogy menjen, mert csak bajt hoz rám, hiszen én a szerencsédén Murád szultán árvája vagyok, akit most mindenki szidalmaz. Ezt a dolgot előre megrendezték! És tudom is, hogy ki űzi ezt a gonosz játékot velem, ki szomjazik a véremre. A fenséges válide! Vigyél engem a szultánhoz, és legyen a tiéd minden kincsem! – könyörgött.

És igaza volt, valóban így történt. A Szép helvaárus-féle előadás szálait Köszem szultána mozgatta.

Kemankes Musztafa pasa kiadta a parancsot: – Fojtsátok meg a gazembert!

És Juszuf pasát megfojtották. Az emberei közül szintén megfojtottak négy embert; Deli Pirit, Hajratjikan Musztafát, Hitehagyott Musztafát és a Fülbevalós Arabot. Lábukra köveket kötöztek és meztelen holttestüket a tengerbe hajították. Juszuf pasa boszporuszi és Kjáithánében lévő kincseit, és a pasa minden vagyonát elkobozták a padisah nevében.

Ezen esemény után Kemankes Musztafa pasa nagyvezír viselkedése és cselekedetei is megváltoztak. Azt kezdte mondogatni, hogy ő a padisah képviselője, és hogy mindent, amit tesz, a szultán parancsára teszi. A Kinaoglu-ügy kapcsán Köszem szultána számára is világossá vált, milyen hatalommal bír a nagyvezír.

Kinaoglu története

Kinaoglu Mehmet aga egy zsarnok volt, aki megkaparintotta az Ajdin és a Teke nevű vilájeteket. Murád szultán idején a fegyvernőknek, Bosnyák Musztafa pasának és Köszem szultánának gyakran küldött értékes ajándékokat, és a szeráj e két tekintélyes személyének kegyét elnyerve teljesen kiszipolyozta azt a vidéket.

Kinaoglu Murád szultán utolsó éveiben sem feledkezett meg a válidéről, amikor Köszem már nem tudott senkit a védelméről biztosítani vagy hivatalokat, tisztségeket osztogatni. Sokszor mentek emberek Isztambulba, hogy panaszkodjanak rá, de nem leltek olyan fülre, amely a kiáltásukat és jaj szavukat meghallotta volna, és amikor hazatértek, sorsuk még rosszabbra fordult.

Amikor Murád szultán meghalt, Ajdin és Teke lakosai előtt felcsillant a remény, hogy megszabadulhatnak Kinaoglutól. Egy tizenhét fős küldöttséget küldtek Isztambulba. Összeírták Kinaoglu minden gáztettét, egy több száz aláírással, pecséttel, ujjlenyomattal ellátott hatalmas füzet volt a kezükben.

Miközben Kinaoglu magához vette, ami vagyonából mozdítható volt, és szökni készült, levelet kapott egy Isztambulban szolgáló janicsár agától, a tekei Musztafa agától, aki a földije volt. Musztafa aga ezt írta neki: „Gyere Isztambulba! Ajándékozd meg a mostani állami előkelőségeket! Intézek neked egy kormányzói címet, hogy más vidékre kerülj.” Kinaoglu így is tett. Maga mögött tudva a válidét, magabiztosan Isztambulba jött, és három fiatal szolgálójával egy fogadóban szállt meg Hodzsapasában. Mehmed aga nagyon értékes lovakat és szőnyeget hozott Kemankes Kara Musztafa pasának, és Köszem szultánára is rengeteg ajándék várt.

Kinaoglut azonnal kinevezték szivaszi kormányzóvá, és Mehmed agából Mehmed pasa lett. Már épp indult volna Szivaszba, amikor egy reggel a szálláshelyén felkereste a nagyvezír egyik agája:

– Vár téged a nagyvezír – mondta.

Kinaoglunak egyáltalán nem tetszett a férfi tekintete. Miközben ő a szállásához közeli nagyvezíri palota felé tartott, elküldte a kahjáját a válidéhoz a következő üzenettel: „Válide, az oltalmadba helyezem magam. Rossznak látom a helyzetem, kérek, ments ki a nagyvezír karmaiból!” Köszem azonnal elküldte a saját kahjáját Kara Musztafa pasához, hogy közbenjárjon.

Kemankes Musztafa pasa nagyon szigorú ábrázattal fogadta Kinaoglut. Kezében volt a panaszfüzet, amit a küldöttség hozott. A panaszok kifosztott és eltulajdonított malmokról, parasztbirtokokról, szántókról, legelőkről, tejgazdaságokról, nyájokról, pázsitokról szóltak. A helyiek becsületsértéssel, erőszakos cselekményekkel vádolták Kinaoglut és embereit, többek között azzal, hogy rózsabimbóhoz hasonlatos lányokat és fiatalembereket arra kényszerítettek, hogy a tivornyáikon a hastáncos fiúk és a táncosnők szerepét töltsék be, és miután ezek a gazemberek megbecstelenítették őket, mint a kifacsart szőlőfürtöket, amelyekből kipréselték a levet, és megitták a nedűjét, visszahajították őket az anyjuk és az apjuk lába elé.

Musztafa pasa nagy íjász volt, ezt jelentette a neve is, „Kemankes”. A hatalmas termetű férfi a Kara, azaz „Fekete” becenevet sötét bőrszíne miatt kapta. Mély hangja jól illett sötét arcához, és amikor haragra gerjedt, félelmetessé vált. Megkérdezte az előtte álló Kinaoglut:

– Mit mondasz mindarra, ami ebben az összeírásban áll?

– Hazugság, az egész merő rágalom – válaszolta Kinaoglu.

A vezír dühbe gurult.

– Elég, te semmirekellő! – üvöltötte. – Nézd ezt a sok aláírást, ezt a sok pecsétet! Ez a sok imám, tanító, bíró, polgár, kézműves, kereskedő és aga mind hazug és rágalmazó?! Vigyétek innen!

Éppen ekkor érkezett meg a válíde kahjája.

– Hatalmas pasa – mondta. – A felséges válíde üdvözetét küldi. Azt mondja, hogy Kinaoglu Mehmed aga az ő embere, és bármilyen büntettet vagy jogsértést is követett el, kezeskedik érte. Arra kér, hogy bocsássatok meg neki, és hagyjátok békével elmenni a tartományba, amit kijelöltek neki. Ha ott is hibázik, akkor ítéljétek el.

Kara Musztafa pasa Kinaoglura nézett, majd a kezében tartott panaszokkal teli füzetre. Végül újra elkiáltotta magát: – Vigyétek ezt a gazembert!

Miután a pasa emberei elvonszolták Kinaoglut a pasa ruhája szegélyétől, amire az rátapadt, a nagyvezír beszélt Köszem kahjájával.

– Kahja aga. Csókolom a hatalmas válíde őfelsége ruhájának szegélyét. Mondd meg neki, hogy vegye le a kezét erről az útonállóról. Én a padisah vezíre vagyok. Ennek a gazfickónak számos büntettért kell felelnie, melyeket nincstelenekkel, ártatlanokkal szemben követett el. Lányok és fiatalemberek testét, lelkét és becsületét gyalázta meg. Íme, itt van a kezemben ez a füzet, a bizonyíték. Nem hagyom, hogy megússza ez a gazember! – mondta.

Nem hagyhatta, hogy Kinaoglu megússza, nem engedhette, hogy Köszem megmentse védencét. Azzal, hogy nem tűrt beleszólást, megmutatta, hogy van mersze Köszem szultána tekintélyét csorbítani a nép előtt.

Kinaoglut a nagyvezír palotájának a lépcsője alá húzták, ott levetköztették. Csak az alsó ruhái maradtak rajta. Aztán mezítláb, fedetlen fővel az Aja Szófia piacra vitték, és ott egy hentesüzlet ajtajában felakasztották. Nem volt rajta tábla, de a nép tudni akarta,

hogy ki volt. Biztosak voltak benne, hogy valami főember, hiszen tiszta volt a lába, és fehérneműi a legfinomabb anyagból készültek, még az alsógatyája is paszományos volt. Vajon ki lehetett? Mindenki a pasa hóhéraitól kérdezte, hogy ki ez az ember, ők pedig figyelmeztetőn minden kérmezőnek ugyanazt a választ adták:

– A válíde embere, híres útonálló, becstelen gazember, az ajdini Kinaoglu. A nagyvezír elutasítva minden kegyelmi kérést, felakasztatta.

Valójában a kérmezősködők között ott voltak Köszem szultána emberei is, és ezeket a szavakat sok embertől hallotta vissza a vilidé. Ez volt az a nap, amikor Köszem szultána és Kemankes Kara Musztafa pasa között éles szakadék keletkezett. Mindkettő az ellenségének gondolta a másikat. Míg az egyikük meg nem öli a másikat, olyanok voltak, mint két kötéláncos, akik egy kötélen egyensúlyoznak. A Köszem következő mutatványa, a „Kaja szultána-trükk” volt.

A Kaja szultána-mutatvány

A nép nem tett lakatot a szájára, és sutyorgott:

– A nagyvezír kezében ott volt a Kinaoglu ellen felhozott vádakat tartalmazó füzet, a fickó aljasságait és gáztetteit egytől egyig feljegyezték.

– Igazából karóba akarták húzni, de a nagyvezír a válidére tekintettel megelégedett azzal, hogy felakasztják.

– Az anyaszultánának állítólag minden tartományban paszományos alsóruhát viselő útonállóik vannak.

– Ez a Kara vezír majd egyesével felakasztja őket.

– Ez a Kara vezír a padisahunk embere, szerintem, megteszi. – Amíg ez a Kara vezír hatalmon lesz, a válidének nem lesz szava.

– Amíg ez a Kara vezír lesz a nagyvezír, biztonságban lesz a tulajdonunk, az életünk és a becsületünk.

A válidének, aki meg akart szabadulni a nagyvezírtől, első dolga az volt, hogy Kara vezír helyére olyan embert keressen, akire a nép jó szemmel tekint. Két fiatal vezír mellett döntött. Az egyik Temesvár kormányzója, a fegyvernök Bosnyák Musztafa pasa volt, a másik Aleppó kormányzója, Nasuhpasazade Hüszejin pasa. Mindkettő fiatal és jóképű volt. Köszem tervében igen nagy szerepet kapott a jó kiállítás és a vonzó külső.

Murád szultán egyeden gyermeke, és Köszem unokája, Kaja szultána eladósorba lépett. Ibrahim szultán engedélyével Köszem az unokáját hozzá akarta adni a két fiatal vezír egyikéhez. A vejjé előlépett pasát Isztambulba hozatná, így a fiatal vezír egyben a tanács tagja is lenne. Ezután már csak annak módját kellene megtalálnia, hogy Kara vezírt elkaszálja.

A válide választása Musztafa pasára esett, őt részesítette előnyben Hüszejin pasával szemben. Személyes tanúja volt, ahogy a pasa korábban fia fegyvernökeként szolgált. Murád szultán megfogadta Musztafa pasa minden szavát, emiatt lehetett, hogy olyan sok emberrel jót is cselekedett. Abban a kegyetlen és véres időszakban, amennyire lehetőség nyílt rá, a pasa sok életet megmentett. Az emberek nagyon szerették. Murád szultán is neki szánta a lányát, Kaja szultánát, sőt egy esti összejövetelemlítést is tett erről a szándékáról. Csakhogy betegsége idején nem gondoltak az eljegyzésre, esküvőre, lakodalomra. De a palotában mindenki tudott erről az elképzelésről. Még Kara Musztafa pasa is.

Köszem először Kaja szultána kahjájával beszélt. – Az Oszmán Birodalom vezírei között nem akad olyan méltó férj Kaja szultána unokám számára, mint a fegyvernök, Musztafa pasa. Murád szultán a fiaként szerette. Sok éven át szolgált a hódító padisahot ez a hős vezír, és nagyon jól ismeri az állam dolgait. Nem Temesváron van a helye, hanem Kaja szultánát feleségül véve Isztambulban, a szultáni tanácsban kell ülnie – mondta, aztán tovább bujtogatta a kahját: – Ha egyszer elveszi a szultánát, és bekerül a szultáni dívánba, akkor akár még nagyvezír is válhat belőle, neked pedig nagyon hálás lesz, és minden célodat elérheted – mondta.

Kaja szultána szíve is húzott Musztafa pasa felé. Egy alkalmas időben nagybátyjának, Ibrahim szultánnak elvörösödve elárulta ezt a szívügyét. A padisah kedvezően fogadta a fiatal lány és apja fegyvernöke, a jóképű és fiatal vezír kapcsolatát.

– Örvendj, hát! Kara vezírnek megmondom, hogy hozassa azt a pasát Isztambulba – mondta.

És a padisah megtartotta a szavát. Hívatta Kemankes Musztafa pasát.

– Még ha szultána is, mégiscsak árva. Tiszteletben kell tartanunk az óhaját. Kaja szultána a fegyvernök pasát akarja. Írj neki, és hozasd ide! – parancsolta.

– Padisahom, a fegyvernök Musztafa pasát Murád szultán nagyon kedvelte, az ő idejében fényesen ragyogott a szerencse csillaga, meg tudott szerezni bármilyen tisztséget bárkinek, akinek csak akart. Be kellett volna érnie azzal a számtalan sok ajándékkal, amit a padisah adott neki, de nem érte be. Rengeteg kincstári arany van a birtokában. Én épp a számadókönyveit akarom kikéretni, és elszámoltatni a kincstári pénzekkel, te pedig azt mondd, hogy hozzá akarod adni a szultánát, és beültetni a szultáni tanácsba. Én vagyok a nagyvezíred. Minden dolgot rám bízad. Ha most ez a fegyvernök pasa Isztambulba jön, a nép és a katonák azt fogják hinni, hogy megint Murád szultán idejében vannak, és én ezért nem felelhetek – mondta.

Ezután sírva a padisah lábai elé vetette magát, és Ibrahim szultán nem erősködött tovább.

– Tégy úgy, ahogy jónak látod. Ha mást nem, akkor Kaja szultánát küldjük oda, ahol a pasa szolgál – mondta.

Eltelt egy hónap. Kaja szultána nagyanyja nógatására újra felhozta a témát nagybátyjának, aki lerázta a lányt azzal, hogy: – A dolgot Kara vezírre bízam, légy türelemmel!

Kara Musztafa pasa műveletlen ember volt. Tanulatlan volt, de ravasz. Veszélyes játékot játszott, és nyert. Elhárította a veszélyt. A janicsárok között a saját emberei szidalmazták azzal a céllal, hogy aztán minden eljusson a szultán fülébe, és ezzel befeketítsék, és a szultáni hatalomra veszélyesnek mutassák a fegyvernök Musztafa pasát:

– Kemankes pasa még a nevét sem tudja leírni, irigyli a fegyvernök pasa eszét, tudását.

– Mindkettő Musztafa, de míg Kemankes tudatlan, és sötét, mint az éjszaka, addig a fegyvernök esze ragyogó, mint a nap.

– A fegyvernök helye nem Temesváron lenne, hanem Isztambulban, Isztambulban pedig nemcsak a szultáni tanácsban, hanem sokkal inkább a nagyvezíri hivatalban.

– Jöjjön csak, elég, ha egy jelet ad nekünk, és mi hozzásegítjük a padisah pecsétjéhez!

Miután ezeket a szavakat a nagyvezír megint csak a saját embereivel eljuttatta a padisah fülébe is, ő maga beszélt a szultánnal:

– Padisahom, a szultána esküvőjének ügye kinőtte magát, a fegyvernök pasa neve szájról szájra jár a janicsárok között.

Ibrahim szultán megrémült. Kara Musztafa pasa azt sugallta, hogy a fegyvernök a nagyvezíri kinevezést a janicsárok fegyverével akarja megkapni.

– Mit vársz tőlem? – kérdezte a szultán.

– A fegyvernök Musztafa pasa kivégzési parancsát akarom, padisahom!

– Ártatlanok meggyilkolására nem adok parancsot!

– A fegyvernök pasa nem ártatlan! Rengeteg állami pénzt lenyelt, és elherdált. Most meg a hadsereg száján forog a neve. Veszélyt jelent az országra!

– Rendben, Kara vezír. De ez a bűn a te lelkeseden száradjon!

Kara vezír fortélyai

A padisahtól a fegyvernök Musztafa pasa kivégzési parancsát megkapó nagyvezír titokban tartotta a dolgot. Ha Temesvárra odaküldi a bosztandzsibasit, annak azonnal híre menne. Nagyon hosszú volt az út Isztambultól Magyarorszáig. A hárem közben rávehetné Ibrahim szultánt, hogy egy kegyelmi paranccsal visszarendelje a hóhérokat. Hogy a baljóslatú parancsot teljesíthesse, az edirnei bosztandzsibasit küldte el Temesvárra, és Isztambul semmit sem tudott a dologról.

IV. Murád szultán fegyvernökét Temesvártól Bagdadig, Krímtől Szudánig mindenhol tisztelték. Gyilkosát, Kara Musztafa pasát mindenhol átkozták. Csakhogy ezt a törtetőt több millió ember átka sem tartotta vissza attól, hogy egy második gyilkosságot is elkövessen ugyanilyen módon. Aleppó kormányzóját, Naszuhpasazáde Hüszejin pasát is kivégeztette. Ő volt Kaja szultána második férjjeletje.

Hüszejin pasa apja is, nagyapja is vezír volt, és ő maga is büszke, magabiztos ember volt. Jó neveltetésben részesült, írása olyan szép volt, akár egy kalligráfus keze munkája, nem volt költő, de gyönyörű verseket írt. A tanulatlan Kara Musztafa pasát minden alkalommal és mindenhol nyíltan gúnyolta, és „Fekete disznó”-nak nevezve sértegette.

A nagyvezír kémei megtudták, hogy a pasa Köszem szultánának négy darab gyöngyös hímzésű zacskóban négyezer aranyat küldött, továbbá két vég ezüstszállal és gyönggyel hímzett szövetet, Köszem szultána pedig egy levelet küldött neki.

Hüszejin pasát az aleppói kormányzóságból áthelyezték a szivasziba. A nagyvezír eközben a leváltott szivaszi kormányzónak, Ibrahim pasának küldött egy titkos levelet azzal, hogy „te vagy Szivasz kormányzója, Szivasz a tiéd, Hüszejin pasa feje az enyém!”. Az új kormányzó, Hüszejin pasa úgy vonult be Szivaszba, mintha egy ellenségtől kellene meghódítania a várat. Ibrahim pasa meghalt a kialakult harcban, és Kemankes pasa titkos levele végül Hüszejin kezébe jutott. Ő pedig azzal, hogy elszámolnivalója van a nagyvezíreinek, Isztambulba indult.

A Murád szultán kegyetlen kardja elől bujkáló nincstelen isztambuli banditák és toprongyos bandák között ez a hír azonnal összekuszálódott, és jócskán eltúlozva ilyen formán terjedt: – Tizenöt kormányzó is szembeszáll Kara vezírral, és töméntelen sok katonával Isztambul ellen vonulnak.

Az eddig éveken át rejtőző csöcselék egyre-másra csoportokba verődött. Számba vették a kirabolandó palotákat és villákat, kereskedelmi raktárokat és lerakatokat, sőt már kijelölték azt a városi rablót is, aki a férfiak szállására viszi majd a szép nőket.

Ibrahim szultán összehívott egy nagy gyűlést a palotában, a Gyöngyös Pavilonban. Betegsége ellenére eljött a sejhülszlám, a korszak nagy költője, Jahja efendi is. Ibrahim szultán megkérdezte a nagyvezírt:

– Naszuhpasaoglu ellenünk fordult. Mi a gondja?

– Velem van baja. Én azonban csak a helyettesed vagyok, padisahom, ezért nem velem akar elszámolni! – mondta.

– Rendben – mondta a szultán. – A te bajod, az enyém is! Azt kérdezem, mivel kapcsolatos ez a probléma, mit tettél Naszuhpasaogluval, hogy Isztambulba vonul?

A nagyvezír a tagadást választotta.

– Nem tudom – válaszolta.

A sejhülszlám közbeszólt, úgy tűnt, ez az ügy rajta áll vagy bukik.

– Padisahom – kezdte. – Kemankes Musztafa titkos levele, amit a szivaszi kormányzónak, Ibrahim pasának küldött, Hüszejin pasa kezébe jutott, emiatt háborodott fel. A szultán két vezírét egymásnak ugrasztva lázadást szítani hatalmas bűn egy nagyvezírtől!

Jahja efendi ezzel mintha aláírta volna Kara Musztafa pasa kivégzési parancsát. A felettebb nehéz helyzetbe kerülő vezír azonban kivágta magát.

– Efendi, tudod-e miféle levelek kerülnének elő, ha Naszuhpasaoglu körmére néznének? – kérdezte.

Ez is ravasz húzás volt. Kara vezír azt sugallta ezzel, hogy Naszuhpasaoglut Isztambulból küldött levelekkel ösztönözték erre a lépésre.

Ibrahim szultán: – Mondd gyorsan!

– A kémeim szerint a válide levelet írt Naszuhpasaoglunak, Isztambulba hívatta, és nagyvezíri rangot ígért neki – mondta Kara vezír.

A gyűlés légköre megfagyott. Mindenki maga elé bámult, a földre szegezte a tekintetét. Ez a súlyos vád nehéz helyzetbe hozta a padisahot. Feláldozná az anyját ezért az emberért, aki egy mezítlábas, ágrólszakadt marhakereskedő-segédből nőtte ki magát nagyvezéré? Ha nem teszi, akkor Kara Musztafa pasát abban a pillanatban leváltják, sőt amint kilép a Gyöngyös Pavilon ajtaján, azonnal a hóhér elé vetik.

Ibrahim szultán holtsápadt lett. Mondani akart valamit, de állkapcsa összeszorult, ujjait idegesen ökölbe szorította. Nem kapott levegőt. A fegyvernök aga, a fő fekete eunuch aga és a padisahot szolgáló fiatal palota agák csodálkoztak. Végül a padisah rettentően szenvedve annyit tudott mondani, hogy:

– Jaj, de elegendem van már!

Meglazította az öltözéke nyakát, és megismételte:

– Elegendem van!

Így mutatkozott meg aznap először az a súlyos idegbetegség, amely Ibrahim szultánt egész életében kínoztta. Olyan súlyos betegség volt ez, hogy Ibrahim szultánt évszázadokon keresztül „Örült Ibrahim”-ként emlegették.

Abban a pillanatban mindenki ugyanazt gondolta: „A nagyvezírnek vége”.

– Most elmegyek... ő a helyettesem... Ti csak maradjatok, beszélgetsetek! – mondta a szultán.

És elhagyta a dívánt. A vezírét választotta az anyja helyett. Miről kellett volna beszélniük azoknak, akik a gyűlésen maradtak? Dönteniük kellett volna Köszem szultánáról?

Aznap, amikor a szokással ellentétben a padisah elhagyta a tanácskozást, Kemankes Kara Musztafa pasa az állam legerősebb emberének tűnt.

Lázadás a szultán ellen

A padisah után a sejhülszlám is elhagyta a tanácskozást, de az őt követni akaró katonai bírókat a nagyvezír megállította.

– Urak, hová mentek? Nem hallottátok? A padisah parancsára a gyűlés folytatódik! – közölte.

Mindenki, aki a tanácskozáson jelen volt, megértette, hogy Kara Musztafa pasa nagyon erős, ezért a helyükre ültek, és meghallgatták a vezír beszédét:

– Egy ember elindult, tengernyi rablót és martalócot gyűjtött maga köré, és Isztambulra támad azzal az indokkal, hogy elszámol a nagyvezírral. És mi lesz azzal, aki a padisah első emberével akar leszámolni? Naszuhpasaoglu lázadó, és minden lázadót meg kell ölni. Ha meghallgatnátok a panaszát, csorbulna az állam tekintélye. Minden kő alól kígyó bújna elő, és romba dőlne az ország. Ostobaság a szultán eme szolgája iránt jóindulatot és bizalmat tanúsítani.

Ezután a kazaszkerekhez, a katonai bírókhoz fordult:

– Efendik, ne hallgassatok, mondjátok meg, mit mond erről a jog! Mi az, amit Naszuhpasaoglu tesz?

– A szultán elleni lázadás – válaszolta a ruméliai kazaszker.

Lázadás a szultán ellen! Egy ilyen súlyos bűn büntetése a halál volt. Az ítélet meghozatala után már könnyű volt a kivégzési parancsot megkapni.

A flotta hajóival háromszáz bosztandzsit és ötszáz janicsárt azonnal Izmitbe küldtek. Az anatóliai beglerbég, Csiftelerli Oszmán pasa az áfjoni, balikesziri és a burszai szandzsák hadseregeivel egynapi járóföld távolságból követte Hüszejin pasát, de nem mert

rátámadni az Isztambul ellen vonuló szivaszi kormányzóra, mert Isztambulból várt írásos parancsot. Hüszejin pasa egy futárt küldött hozzá, és megkérdezte, miért követi. Mint minden kedves ember, Hüszejin pasa is őszinte és naiv volt. Azt gondolta, hogy Oszmán pasa csatlakozni akar hozzá, de nem meri nyíltan tenni. Amikor megérkezett Izmitbe, azzal szembesült, hogy vagy kétezer bosztandzsi és janicsár állja az útját. Oszmán pasa is ekkor kapta meg az Isztambulból várt parancsot. Hüszejin pasa, aki előtt és mögött is elvágta az utat, a várakozásokkal ellentétben Izmitben rövid idő alatt megnyerte a csatát. Szétkergette Oszmán pasa erőit, a bosztandzsikat és a janicsárokat is. Ha engedte volna, hogy emberei üldözőbe vegyék a menekülőket, egyetlen lélek sem menekült volna a kezéből. – Nincs üldözés! Nem azért jöttünk, hogy Mohamed híveit gyilkoljuk! A mi bajunkat az uralkodó fogja orvosolni! – mondta.

Izmitből Üszküdarig semmilyen akadályba nem ütközve jutott el. Aztán megállt a Bulgurluban lévő Szejrán dombon, amelyet ma Kücsük Csamlidzsának hívnak. Isztambulból csak úgy záporoztak a levelek: „Állj meg, és megkapod a padisah pecsétjét! Nagyvezír leszel!”- írták. Hüszejin pasa hitt ezeknek a leveleknek, és ott várakozott a Szejrán dombon.

Ezalatt Kemankes pasa a janicsár különítményekkel és az ágyúkkal Üszküdarba ért. Amikot Naszuhpasaoglu értesült erről, nagyot csalódott. Ha továbbment volna, talán a janicsárokat is szétszórhatta volna, mégsem tette. – Nem lázadhatok a padisah ellen, nem csatázni jöttem, csak az igazamért – mondta. A második nap a fő fekete eunuch, Szümbül aga jött a Szejrán dombra, a padisah parancsát hozta. Ibrahim szultán azt parancsolta, hogy Hüszejin pasa eressze szélnek a seregét, és adja meg magát.

Naszuhpasaoglu szétoszlatta a seregét, de nem adta meg magát, ugyanis amikor Szümbül aga felkereste, titokban egy levelet nyomott Hüszejin pasa kezébe, melyet Köszem szultána írt. A válide

részletesen elmesélte benne a gyöngyös pavilonbeli gyűlésen történeteket, majd azt írta: „Pasa fiam, ne add meg magad, hanem menekülj! Kara vezír megkapta a kivégzésre a parancsot, de meglátjuk, hogy ki nevet a végén. A Boszporusznál a bejlerbeji kikötőben előkészítettem egy hajót neked, a túloldalon pedig tíz váltás ló vár. Isten óvjon! Menekülj, változtass nevet, rejtőzz el! Én majd megtalállak.”

Hüszejin pasa éjfél után maga mellé véve négy bizalmas emberét és a tizenhat éves fiát, Mehmedet, elszökött, a katonái pedig szétszóródtak.

Kara vezír nagyon hamar ráakadt Hüszejin pasa nyomára. Bulgurlu lakói közül az egyik falusi elmondta, hogy a pasa éjfélkor leereszkedett a Boszporusz felé. A bejlerbeji kikötőben pedig az egyik hajójában heverő csónakos árulkodott, hogy: – Jött egy férfi négy fiatal vitézzel és egy fiúval, akinek még nem pelyhedzett az álla, beszálltak egy hét pár evezős, szerájhoz tartozó hajóba, és átkeltek a szemközti oldalra.

A túlparton egy másik hajós arról számolt be, hogy: – Láttam, hogy itt lóra szálltak, nem tudom, hova mentek, de mintha azt a szót hallottam volna, hogy Ruszcsuk.

Hüszejin pasa Ruszcsukban akart éjszakázni, de Kara vezír emberei, akik vágtatva követték, elfogták Hüszejin pasát, amint a kisvárosba értek.

Hüszejin pasa csuklójára és bokájára láncot vertek és Ruszcsukból kocsival vitték Isztambulba. A fiát, Mehmedet és a négy vitézét azonban még korábban lóháton indították útnak. A szép gyermek egész úton könyörgött, hogy: – Ne vigyenek Kara vezírhez, mert megöl! Fiatal vagyok, és ártatlan. Kérek, vigyetek a padisahhoz, a szultánunk könyörületes, ő nem öl meg! – mondta. Sírt, a bosztandzsik lába elé vetette magát, akiket a hóhérainak gondolt, és végül meglágyította a kőszívű bosztandzsik szívét. – Kara vezír végzete baljós, közeleg a bukása... Ezt a kedves fiút a

padisahunkhoz vigyük! Mit árthat nekünk? Semmit! – mondták, és Mehmedet, valamint a négy fiatal vitézt a padisah palotájába vitték. Ennyivel azonban nem érték be a bosztandzsi hóhérok. A fiút és társait a saját szállásukon rejtegették, és lesték az alkalmat, arra vártak, hogy a sejhülszlámnak bizalmas találkozója legyen a szultánnal. Jahja efendi szívesen közbenjárt a fiú érdekében:

– Szultánom, ez a kedves gyermek a felséges Alijül Murtaza családjából való. A fény az arcán a fiatalság ragyogása, és egyúttal az apáról fiúra szálló pártfogás fénye.

– Az összes fiúnak megbocsátok a kérésedre. Ne adják őket át Kara vezírnek, hanem vigyék őket a szerájbeli fiúk közé, ott sajátítsák el a bölcsességet és a tudást! – mondta a padisah.

Kara Musztafa pasa az Isztambulba hozatott Naszuhpasaoglu elé kivonult a városhalon kívül elterülő kertekbe, és súlyos szitkokat zúdított a kocsiban lévő Hüszejin pasára, akinek a keze-lába meg volt láncolva. Hüszejin pasa higgadtan és bátran szólt neki vissza:

– Elég, te fekete disznó! Ma nekem, holnap neked! – mondta.

Összetört anyai szív

Aznap, amikor a Gyöngyös Pavilonban tartott tanácskozáson a válíde jóhíret és becsületét a felkapaszkodott marhakupec-segéd, Kara vezír lábbal tiporta, Ibrahim szultán meg akarta mutatni, hogy a padisah nem áll a hárem lakóinak befolyása alatt.

Az aznap jelentkező betegsége napról napra rosszabbodott, és teljesen elhatalmasodott rajta.

Murád szultán a jereváni hadjáratról visszatérve kezdte megutálni az anyját. Ibrahim nem gyűlölte az anyját, ő csak nem akarta, hogy beleszóljon az államügyekbe. A szíve tele volt szeretettel és tisztelettel az anyja iránt. Őszintén, igazságosan akart uralkodni.

Egész gyermekkora és fiatalsága a börtönben telt halálfélelemben, ahelyett hogy vidáman játszott, sétálgatott volna, és szeretetteljes közeg vette volna körül. Szép arcvonásai voltak és remek testalkata, igazi férfiszépségnek számított. Az impotencia egy alig huszonöt éves fiatalember számára rosszabb még a halálnál is. Az emberek csak egyszer halnak meg, de ő mindennap meghalt ezerszer is. Amikor már egy világbirodalom ura volt, még akkor is tartottak attól, hogy öngyilkos lesz az impotenciája miatt. Az anyja, Köszem szultána nagyon féltette. Olyan vehemenciával kereste a bajra a megoldást, hogy végül elűzte ezt a félelmetes rontást. Amikor az ágyába küldött fiatal, kacér, csinos, gyönyörű, tüzes lányoktól negatív válaszokat kapott, fia jelenlétében úgy tett, mintha semmiről sem tudna, és Ibrahim önbecsülését soha nem rombolta le.

Miután az impotencia gondja megoldódott, a fiatal padisahnak idegrohamai lettek.

A belsője a szomjúságtól kiszikkadt, az ajka, mint a kiszáradt föld, berepedezett, mégsem tudott lenyelni egyetlen korty vizet sem.

Ezeket a rohamokat nem szégyellte, mint egykor az impotenciáját. Minden roham után könnyögött, hogy mentsék meg ettől a betegségtől. Köszem ölébe vetve magát sírt, és zokogva könnyögött. Köszem összetört anyai szíve vérzett, amikor Ibrahim szultánt ilyen állapotban látta.

Amellett, hogy a fia volt a padisah, ő is rendelkezett egynéhány uralkodói joggal, és semmiképp sem akarta elfogadni, hogy ezektől a jogoktól megfosztották.

Az ölében síró fiatalembernek mégsem tudta azt mondani, hogy: – Mit vársz tőlem? Menj a főemberedhez, Kara vezírhez, akire minden dolgot rábíztad, tőle rendeld meg a gyógyszert a betegségedre!

Az orvosok nem találtak gyógymódot a padisah bajára. Egy nap egy ráolvasó hodzsát ajánlottak a válidének. – A padisahért ez a szafranbolui hodzsa imádkozzon! A szultán bajára az ő szavában, leheletében rejlik az orvosság – mondták.

A szafranbolui hodzsa, a Sehzáde-dzsámi medreszójának egyik szobájában lakott. Hogy volt-e pénze, és miben hitt, azt senki sem tudta, látszólag szegényen élt. Volt egy jóképű tanítványa, ez a fiatalember volt egy személyben a szolgálója, szakácsa, és ő mosott rá. Ez a tanítvány is mezítlábas nyomorult volt, a bugyogója, felsője kopott, fejfedője szakadt, a tenyere üres volt, pénzt sose látott. A hodzsa sem számított idősnek, harmincéves lehetett. Arca kedves volt, sőt szép, beszéde édes. A hangjában és a tekintetében olyan varázs rejlett, amely megbabonázta a környezetét.

Köszem parancsára egy nap a szafranbolui hodzsát a szerájba hozták. Amikor a padisah újabb súlyos idegrohamot kapott, a hodzsa Ibrahim szultánra lehelt. Amint a hodzsa lehelete a padisah arcát érintette, Ibrahim szultán ökölbe szorított keze kinyílt, a második

leheletre az állkapcsa is kioldódott és a padisah egy mély lélegzetet véve megszabadult a görcstől.

- Ki vagy? – kérdezte ekkor.
- Az országodért imádkozó nyomorult szolgád vagyok.
- Ne menj sehova, maradj a palotában!
- Ahogy parancsolod, szultánom.
- Ments meg engem ettől a nyavalyától!
- Allah kegyelmével megszabadítalak tőle, padisahom.
- Megjutalmazlak a világ minden kincsével.
- Nekem elég az, ha egészséges leszel, uram.
- Nem, nem! Mondd meg, mit kérsz!

– Egy medreszében lakom. A katonai bíró efendik sem Anatóliában, sem Ruméliában nem adtak nekem bírói vagy tanítói kinevezést. A tanítványommal egy félig-meddig üres medresze szobában lakunk. Ha csakugyan segíteni szeretnél rajtam, elárulom, mire vágyom. Adj nekem egy medreszét, padisahom!

Ibrahim szultán ekkor tanácsot kért az anyjától a kinevezéssel kapcsolatban.

– Melyik az a medresze, amely megfelelő lenne e hodzsa számára? – kérdezte.

A szafranbolui hodzsa, aki akkor még az álmaiban szereplő szakmai karrierjének csak az első lépcsőfokán állt, nagyon izgatott lett. Köszem szultána nem gondolkodott.

– Ez a hodzsa a hatalmas padisahra olvasott, a Háridzs medresze lesz a legalkalmasabb számára – mondta.

– Megparancsolom, hogy azt a medreszét adják át ennek az embernek!

A hodzsa majdnem elájult. Ez a kinevezés az elképzelt szakmai előmenetele egyik legfelsőbb lépcsőfokát jelentette. A parancsot megkapó ruméliai katonai bíró, aki ezt az embert nemhogy egy medresze vezetésére, hanem még jelöltnek is alkalmatlannak látta, nagyon elcsodálkozott a férfi gyors felemelkedésén. Azonnal a

sejhülszlámhoz szaladt. Ő is csodálkozott, és meg is haragudott. A padisahnak írt egy levelet, és tudatta vele, hogy egy ilyen kinevezés nincs az ulema, a vallásjogtudósok ínyére. Az írását azzal zárta, hogy „ez nem törvényes”.

Aznap a szultánnak volt még egy súlyos rohama, amitől megint a hodzsa szabadította meg. A szultán megharagudott, amikor megkapta a sejhülszlám válaszát, és ismét az anyjával tanácskozott:

– Ennek a hodzsának kevés az a medresze, mondd meg, válide, mit tegyek! – kérte a szultán.

– Padisahom, a Szahin medreszét adományozd neki! – válaszolta Köszem.

Köszem azonnal rájött, hogy egy félelmetes fegyvert talált a nagyvezér Kara Musztafa pasával szemben. A sejhülszlám, aki a Háridzs medreszére azt mondta, hogy „nem törvényes”, ezúttal, amikor megkapta a parancsot, hogy a hodzsát a Szahin medreszébe nevezzék ki, nem haragudott, hanem nevetésben tört ki:

– Elfogadom a javaslatot – mondta. – Ma tanuló egy medreszében, holnap Galata bírója, egy hét múlva Uszküdár és Ejüp bírója, rá három napra Isztambul bírója, aztán egy hónapon belül katonai bíró lesz!

Dzsindzsi hodzsa története

A sejhülszlám nem tévedett, a szafranbolui hodzsa a tudásának köszönhetően nem lépésenként emelkedett a ranglétrán, hanem több lépcsőfokot átugorva. A pont, amiben Jahja efendi tévedett, az, hogy a hodzsát nem találta méltónak erre a gyors emelkedésre. Ugyanis a hodzsa okosabb és tanultabb volt sokaknál, akik már elnyerték a jogot, hogy hasonló pozíciókra kinevezzék őket.

A szafranbolui hodzsa, a neve Hüszejin efendi, nem valami jöttment, felkapaszkodott volt. Nagypja, a szafranbolui Karabas Ibrahim efendi sejh, a konjai sejhnek, Bedreddinnek az Aleaddin szeldzsuk szultán lányától született fiának volt az unokája. Karabas Ibrahimot nagyon tisztelték és becsülték a szülőföldjén. Nem volt gazdag, de nem is szűkölködött. Ő is betegekre olvasott rá, és a lélegzetével gyógyított. Szafranboluban építtetett egy dzsámit. Amikor a dzsámi alapjait ásták, mindenki azt mondta, hogy Karabas sejh valószínűleg talált valami elásott kincset, abból fedezi az építkezés költségeit. Bár kincset nem találtak, a dzsámi építése nem állt meg. – Minden reggel megtalálom a párnám alatt az építkezésen aznap dolgozó napszámosok napi bérét! – mondogatta a sejh. Előre látta Isten akaratát, és ezzel a szafranboluikat is meglepte. Előfordult, hogy egy dolgot, amelyet előbb tőle hallottak, később a saját szemükkel is megtapasztalták. Egy nap a dzsámiban prédikálva azt mondta:

– Kedves jelenlévők! Rám bajt zúdít majd az Úristen, áldozattá válok, de a többi muszlimnak nem esik bántódása. Bocsássatok meg nekem!

Aznap éjjel a sejh házában tűz ütött ki, és Karabas Ibrahim efendi öt gyermekével együtt benne égett.

Hüszejin efendi, Karabas Ibrahim három életben maradt fia közül az egyiknek, Mehmed cselebinek volt a fia. Mehmed cselebi vidéki bíró volt, öt fia közül Hüszejin volt a legkisebb.

Tizenegy éves volt, amikor apja meghalt, és ő árván maradt. „Isztambul kövei és földje is aranyból van” – tartja a mondás. Felkerekedett hát Szafranboluból, és a székesfővárosba jött, ahol talált egy atyafiát, aki Isztambulban egy medreszében tanult. Először ő vette a szárnya alá.

A kis tanulónak az aranykövű, aranyföldű Isztambulban nem volt nehéz kenyeret keresnie. Egyszer egy nehezen lélegző idős asszonyra olvasott és fűjt rá, a szerencsétlen asszony pedig megszabadult a bajától, betegségétől. Máskor pedig egy tébécésnek írt egy talizmánt, amely meggyógyította.

Egyik nap egy fiatal nő kereste fel: – Drága molla, semmi bűnt nem követtem el, a férjem mégis elvált tőlem! – könyörgött sírva. Hüszejin molla neki is készített egy talizmánt, mire a fiatalasszony férje megújította a házasságot, és újra elvette a feleségét. Egy más alkalommal egy fiú jött: – Egy pasa kedvenc kincstárnoka vagyok. A jótévőm megharagudott rám. Csak te segíthetsz, csinálj nekem egy kedvesség amulettet! – kérte. Amint a szafranbolui Hüszejin megírta az amulettet és a fiú nyakába akasztotta, a fiatalember újra a pasája kedvence lett.

Mehmed efendi, az atyafia, aki a medreszében a szárnyai alá vette, haragudott rá a képessége miatt, amiről azt tartotta, hogy „varázslás, bűbáj, rontás!”. Amikor ez a Mehmed efendi Izmir bírója lett, és elment, nem vitte magával Hüszejint. Egyik barátja azt mondta neki:

– Ne hagyd itt ezt a szerencsétlent!

Mehmed efendi összevonta a szemöldökét:

– Nem jöhet velem – mondta. – Nekem megvan a tudásom, hírnevem, becsületem. Ez a Hüszejin boldog-boldogtalanra varázsigéket mond, ez egy semmirekellő – mondta.

Ez a sértés nagyon fájt a szafranbolui Hüszejinnek.

– Nem szoktam varázsolni! Örököltem a nagyapám, Karabas sejh gyógyító leheletét – mondta.

Egy magában bezárkózott a medresze szobájába. Lelki társnak talált maga mellé egy szegény fiút. Felhagyott a talizmánírással és a ráolvasással. Mély szegénységében élt hű tanítványával, amikor Köszem szultána a szerájba hívatta.

Amikor harmadjára olvasott rá Ibrahim szultánra, a padisah három napra nyugalmat lelt. Azt ígérte, hogy a világ minden kincsét megadja a hodzsának, és megtartotta a szavát. Isztambulban a Dzsüнди téren berendezett neki egy állami palotát, és a hodzsának ajándékozta. A szafranbolui Hüszejin efendit kinevezte a Szahin medresze élére, továbbá Galata bírójává.

Miközben a Dzsüнди téri palotát rendezték be, egy férfi megkérdezte:

– Kinek készítik elő a palotát?

– A dzsinnes hodzsának – válaszolta az egyik léhűtő, aki a felújítással bajlódott.

És attól a naptól kezdve a szafranbolui Hüszejin efendi neve a nép száján dzsinnes, vagyis Dzsindzsi hodzsa lett, a Dzsüнди tér neve pedig Dzsindzsi tér.

Dzsindzsi hodzsa tudta, hogy Köszem szultána nagyon jót tett vele. A lélegzetét, amellyel nyugalmat adott egy idős asszonynak, amellyel egy fiatalasszonynak visszaadta a férjét, aki elhagyta, és amellyel közbenjárt egy kegyvesztett fiú érdekében, és egy tébécés beteg számára gyógyírt hozott, most a szultán gyógyítására használta, pedig azt sem tudta, miért olvastatnak rá. Egy nap Ibrahim szultán nagyon meglepte az anyját:

– Valide – mondta. – Azt mondtam, hogy senki ne álljon a vezírem és közém. De már látom, hogy Kara vezír uralkodni akar!

Köszem szultána nem válaszolt. Nem tudta, hogy Ibrahim szultán és Kemankes Kara Musztafa pasa nagyvezír között mi történt, ami a padisah ilyen súlyos panaszához vezetett. Ha ezt Ibrahim szultán egy tanácskozáson mondta volna, mindenki úgy gondolta volna, hogy az anyja sugalmazta neki.

Aztán Ibrahim szultán még aznap világosan megmondta az anyjának, hogy mit akar.

– A testvéremnek, Murád szultánnak volt egy hű fegyvernöke. Én is szeretnék a belső palotabeli szolgálóim közül egy ilyen fegyvernököt találni. Mit szólsz hozzá? – kérdezte.

– Nagyszerű, szultánom. Bármit kívánsz, abban bölcsesség van – válaszolta.

A beszélgetés után néhány nappal Ibrahim szultán ismét az anyjához fordult.

– Megkérdeztem a fő fehér eunuchot, és azt mondta, hogy az uralkodói lakrész lakói közül Juszuf a legalkalmasabb arra, hogy a fegyvernököm legyen. Hívasd a fiút, és nézd meg! Szépségnek és kellemnek nincs híján, de majd te megítéled, hogy tiszta és okos-e, és hogy méltó-e arra, hogy hű társam legyen – mondta.

Ez a Nadini Juszuf nevű fiatalember a Belső Palotában élt. Még aznap a válide elé hozták.

Köszem talált még egy szövetségest a fő ellenségével, Kara vezírral szemben.

Nadini Juszuf története

Nadini Juszuf aga egy húszéves fiatalember volt, akinek alig serkent a bajsza; egy magas termetű, vékony, férfias megjelenésű, hatalmas kezű és lábú dalmáciai. Egy Nadin nevű dalmát kisvárosból érkezett. Tizenöt évesen került el a szülőföldjéről, már öt éve szolgált az oszmán palotában, ahova az egyik főkapuőr hozta.

Köszem nem tudott a fiatalember arcára nézni. Juszuf olyan csodálatos szépség volt, amelyet a válide még elképzelni sem tudott. Az arcán a vörös selyemhez hasonló lángoló szégyenpír, ártatlan tekintetű sötétkék szemében titokzatos fény csillogott. Szeme patyolattiszta szívre utalt. Időnként megremegő hangon és néha könnyes szemmel röviden elmesélte Köszem szultánának a történetét.

Anyját egyévesen vesztette el. Tízéves volt, amikor az apja elment a hegyekbe, hogy tűzifát hozzon, de többé nem tért vissza. Nem tudni, hogy farkasok vagy medvék tépték-e szét, vagy útonállóok ölték meg. A gyerek a falubéli rokonainál húzta meg magát. Egyik éjjel rablók ütöttek rajta a falun, a falusiak házait, ólait, istállóit elpusztították, az állataikat, és néhány szép lányt, asszonyt, fiút pedig elhajtottak. Juszufot, miközben az egész falu égett, egy idős asszony a kútba eresztette, és ezzel megmentette az életét. A faluja feldúlása után a fiú egy nyolc-tíz fős menethez csatlakozva elment Nadin városába. Amikor a nadini szandzsákbég kapujában nyomorultul és éhesen, szerencsétlen kinézettel álldogált, a bég egyik szolgája megkérdezte tőle, hogy: – Hé, te fiú, mi bajod?

Miután a férfi meghallgatta Juszuf kalandját, azt mondta, hogy: – Te is merítsd meg a kanaladat a bég családi fazekában!

Ezután Juszufot alkalmazta a háznál istállószolgaként.

Mezítláb, ütött-kopott ruhában, koszos fejedőben három-négy évig szolgált Nadinban, a szandzsákbég házában az istállójában.

Egy téli napon a városszéli kútból vitt vizet az istállóba. A föld jeges volt, Juszuf meztelen lábán csak egy fapapucsot viselt. A vödreit megtöltve egy rúdra akasztotta, amit a vállára rakott, így bandukolt hazafelé, amikor is elszakadt a fapapucs szíja. Nem tudta, mitévő legyen. Mezítláb a jégen elesik. Kinyílt egy ajtó, és egy nő megszólította: – Gyermekem, húzd ezt a lábadra! –, azzal adott Juszufnak egy pár hatalmas, viseltes bőrcipőt.

Amit a fiatalember sírva mesélt, azt Köszem is zokogva hallgatta. Mennyire hasonlított Juszuf története a saját gyerekkorára, fiatalságára!

De az a kopott lábbeli szerencsét hozott Juszufnak.

– Felsőges szultánám – mondta. – Már rögtön másnap szerencsém lett. A házba nyolc-tíz lovas kíséretében egy aga érkezett. Az udvar kapujában nem volt más rajtam kívül, a többi szolga a tűzhely mellett beszélgetett. Én odaszaladtam, megfogtam az aga lovát. Az egyik lovas megragadta a karom, és félrevont. – Ki vagy te? Hogy mersz csak úgy idefutni egy méltóságos aga szolgálatára?! – korholt, de az aga szembezállt a férfival: – Engedd el azt a gyereket, hagyd békén! – kiabálta.

Aztán Juszuf így beszélgetett az agával:

– Hé, fiú! Rád bízom a lovamat. Gondoskodj róla, etesd és itasd meg!

– Gondoskodom róla, agám.

– Más nem nyúlhat a lóhoz rajtad kívül!

– Senkinek nem hagyom, hogy hozzáérjen, agám.

– Mi a neved?

– Juszuf.

Az aga, aki alaposan megnézte a fiú arcát, azt mondta magában: Istenem, hogy lehet, hogy egy ilyen fiú az istállóban szolgál?

Csiszolatlan gyémánt. Fürdés és ruha kell neki. Juszuf a neve... Juszufnak a padisah Belső Palotájában lenne a helye! Én ezt nem hagyom, magammal viszem a fiút!

Ezután a kíséretének egyik tagjához szólt: – Haszán aga, foglalkozz vele! – parancsolta.

– Felsőszultánám. Az a Haszán aga aznap és aznap éjjel nem tágított mellőlem. Megkérdezte, hogy van-e anyám, apám. Azt válaszoltam neki, hogy nincsenek rokonaim. Ezután elmondta, hogy az aga a szultán főkapuőre, és megkérdezte: – Eljönnél-e, ha az aga Isztambulba akarna vinni? Azt válaszoltam, hogy örömmel mennék. Reggel aztán egy arab jött az istálló gazdájának, a bégnek a háreméből. – Van itt állítólag egy Juszuf nevű fiú, melyik az? – kérdezte. Mire én: – Én vagyok – válaszoltam. Az az arab bevitt engem a házba, ott levetkőztetett, megfürdetett, tiszta alsóneműt adott rám, és a bég fiának ruhái közül való egy rend öltözetet. Egy vörös posztó sujtásos mellényt és egy vörös posztó térdnadrágot. A derekamra selyemövet tekertek, a lábamon rózsás harisnya, vasalt cipő. És adtak egy prêmes nadrágot is. A fejembe sapkát nyomtak, arra pedig darutollat tűztek. Felsőszultánám, én most sírok, pedig a vasalt új cipőm alatt recsegett a jég, és ropogott a hó.

– És mi lett azzal az elnyűtt cipővel? Mit csináltál vele, Juszuf?

A könnyes szemű fiatalember elmosolyodott.

– Elhoztam magammal Isztambulba, szultánám. Még mindig őrzöm.

– Juszuf, hamarosan ezek a hatalmas kezeid arannyal fognak megtelni. Azokat a cipőket...

– Tudom, szultánám.

– Mit tudsz?

– Azokat az elnyűtt cipőket megtöltöm arannyal, és elküldöm annak a jószívű asszonynak Nadinba, aki megkönyörült rajtam.

Kemankes Kara Musztafa még aznap híret vette, hogy Köszem szultána beszélt Nadini Juszuffal. Nagyon gyanakvó volt.

– Egy padisahnak a vezíre a legjobb barátja. Ha egy pelyhedző állú fiút avat be az állam ügyeibe, azzal az állam kerekét forgató vezír kezét és lábát megköti. Ez a fegyvernökös dolog is biztos a fényességes válíde műve, akárcsak az, ahogy az a Dzsindzsi nevű hitetlen gyaur gúzsba kötötte a padisahot a varázslataival és a bűbájával – mondta egy bizalmasának.

A fegyvernöki pozíció helyett Nadini Juszuf másodvezíri rangot kapott, és Juszuf pasa a szultáni tanács tagja lett.

Faik pasa ügye

Kemankes Kara Musztafa pasa az egyik kegyeltjét, egy Faik pasa nevű személyt nevezett ki Rumélia kormányzójává. Faik pasa hetvenöt éves volt, és akárcsak barátja, a nagyvezír, fekete és magas, de hosszú, fehér szakállat viselt. Műveletlen, kegyetlen, erőszakos zsarnok volt, kapzsi és pénzsóvár. Az egyetlen erénye, hogy a Törvényhozó Szulejmán szultán idején zajlott határ menti hadjáratokban jeleskedő akindzsi, Turhán bég leszármazottja volt.

A ruméliai vilajet központja Szófia volt. Abban az időben a város lakosságának a felét a muszlim törökök tették ki. Faik pasa, úgy zúdult a városra, mint valami égi veszedelem, és aznap, amikor megérkezett, a piacról és a kereskedőházakból véletlenszerűen négy gazdag embert kirángatott az üzletéből, boltjából, és felakasztatta. Senki sem értette, mi ez a támadás. A szófiai bíró, a szindzsari Mehmed efendi megkérdezte a pasát.

– Efendi, te nem értesz a kormányzáshoz. Azért akasztattam fel azokat a fickókat, hogy a város lakói megértsék, az új kormányzójuk nem egy kedves ember – válaszolta Faik pasa.

Eltelt egy hét. A kormányzó új parancsot adott.

– Rettegjenek csak továbbra is! Ma kössetek fel egy embert, akiről úgy hírlík, hogy hős, bátor vitéz, a bírót pedig hozzátok elém! – mondta.

A harmincöt éves, legendásan derék, bátor nyeregkészítő Ahmed mestert a boltja pultjától rángatták el. Amikor szerencsétlen ember kiabálva, vergődve megkérdezte, hogy: – Mi a bűnöm, mit vétettem? –, a pasa emberei azt válaszolták, hogy: – Menj csak tovább, te megátalkodott! Az a bűnöd, hogy levegőt vettél!

Ezután a piactéren egy platánfa ágára felakasztották. A piacosok rettegetek, minden üzlet bezárt. A bírót a pasa elé vitték. Szindzsari Mehmed efendi becsületes, derék ember volt. O is rettegett, hiszen hallott a történekről. Fáik pasa azt követelte tőle:

– Add ide a ma felakasztott rabló halálos ítéletét, és a kivégzésének indoklását!

– Nyeregkészítő Ahmed nem volt rabló, fenséges pasa. Tisztességes, derék ember volt. Nem hozok halálos ítéletet!

– Efendi, nem tréfálok. Téged is fellógatlak a bírói ruháddal és a hatalmas turbánoddal együtt!

– Értem. Nem tréfálsz, de vajon az iszlám törvényei tréfálnak-e? Egy ártatlan embert elítélni útonállás miatt nem csalás? Azért, hogy kegyetlenségedet leplezzem, nem fogom a sárba tiporni a saját becsületemet. Nem. Inkább feláldozom magam!

A bíró meg sem várta Faik pasa válaszát, elhagyta a pasa tanácstermét és távozott. A bíró hősiessége és bátorsága megrémisztette a kormányzót. Abban a pillanatban nem merte elfogatni Szófia kádiját.

A bírói tisztség tiszteletre méltó foglalkozásnak számított. Az ilyen egyenes, megvesztegethetetlen, becsületes bírónak sok becstelen ellensége akadt. Fáik pasa az embereivel kerestetett néhány ilyen aljas fickót, és a bíró ellen íratott velük egy panaszlevelet.

1644 januárjának eleje volt, a balkáni tél legkeményebb időszaka. Aznap éjjel Szófia kádija egy váltás ruhával lóra szállt. Hat nap alatt Isztambulba vágatott, és egy keddi reggel, lábán még az út sarával bevonult a szultáni tanácsba. Jajveszékelve, kiabálva elmesélte, hogy Faik pasa mit tett. A nagyvezír összevont szemöldökkel Mehmed efendi szavába vágott.

– Hallgass, efendi! Ez a padisah dívánja. Itt nem lehet kiabálva megvádolni a szultán egyik kormányzóját. Bármilyen panaszod is van, azzal holnap gyere el hozzám, és ott mondd el! – mondta.

Juszuf pasa, a másodvezír viszont közbelépett:

– Mondd csak el, efendi, halljuk! Meséld el kiabálva! Ez a padisah dívánja. Akinek panasza van, itt talál rá gyógyírt.

Kara Musztafa pasa mérgesen:

– Micsoda lehetetlen beszéd! – mondta.

– Olyan beszéd, amely nem hallgattat el egy férfit, aki azért jött a padisah tanácsába, hogy panaszt tegyen valaki zsarnoksága miatt – válaszolta Juszuf pasa nyugodtan.

A nagyvezír dörmögött, nem tudott válaszolni. A bíró, Juszuf pasa védelme alatt Faik pasát zsarnoksággal, kegyetlenséggel, gyilkossággal és aljassággal vádolta. A panaszait egy füzetbe tételenként lejegyezte, a füzetet aláírta és lepecsételte. A füzetet elvileg a nagyvezírnek kellett volna átadnia, de Szindzsari efendi inkább Juszuf pasának nyújtotta.

– Nekem add! – parancsolta Kara vezír.

Juszuf pasa elvette a füzetet, és megint csak meglehetősen higgadtan azt mondta:

– Add nekem! Még ma átnyújtom a szultánnak. Menj békével a szállásodra, ne aggódj! A padisah az elnyomottak barátja, az elnyomók ellensége.

A másodvezír az egyik emberének ott helyben megparancsolta, hogy vigye el a kádit a szállására. – Te is maradj ott ma éjszaka, és véd meg ezt az embert a becstelen gonoszoktól!

Ez hatalmas sértés volt a nagyvezírré nézve, aki a padisah dívánján elnökölt, ezért Juszuf pasa tisztában volt vele, hogy szavait más irányba kell terelnie: – Amint Faik pasa meghallja, hogy a kádi Isztambulba jött, azonnal egy embert fog utána küldeni, hogy eltesse a bírót láb alól – tette hozzá. Kara Musztafa pasa egy szót sem szólt.

A fegyvernök Juszuf pasa másnap megkapta a padisahtól a Faik pasa leváltására vonatkozó uralkodói parancsot, a fermánt. Egy Sehbaz aga nevű főkapuórt pedig azzal bíztak meg, hogy negyven

katonájával menjen Szófiába, és hozza a kormányzó pasát Isztambulba. A kapott parancs értelmében Faik pasát láncra verve kellett Isztambulba hozniuk.

Január 28-a volt, csütörtök. Ibrahim szultán a Tengerparti Pavilonban üldögélt, a fegyvernök és másodvezír Juszuf pasával, és Galata bírójával, a szafranbolui Hüszejin efendivel, amikor a főkapuőr Sehbaz aga elé hozta Faik pasát.

– Padisah, ezen a gyűlésen jelen kell lennie a nagyvezír Öméltóságának is, hiszen ő a te helyettesed! – mondta Faik pasa.

– Igazad van. Jöjjön azonnal ide Kara vezír is – mondta Ibrahim szultán.

A szófia kádit előhozták a szállásáról, és megjött Kemankes Musztafa pasa is. Hívatták a katonai bírókat is. A bíró által beadott panaszfüzet a padisah kezében volt. Fáik pasa ügyét a padisah vezetésével megtartott dívánon kezdték tárgyalni. A díván Ibrahim szultán beszédével kezdődött. A panaszfüzetet átnyújtotta Juszuf pasának, és rámutatott Faik pasára, akit kezén-lábán láncokkal hoztak a tanácsterembe.

– Kérdezd meg ezt az átkozottat, hogy ilyen ősz szakállas létére nem szégyelli-e magát?! – mondta.

„Kivégezni!”

Faik pasa, akit a szultáni tanácskozáson kikérdeztek a lefolytatott ügye kapcsán, egy hosszú, fehér szakállú, hetvenöt éves öregember volt. A padisah parancsára őt kivallató másodvezír, a fegyvernök Juszuf pasa viszont fiatalember. Még mielőtt kikérdezhette volna a szófiai kormányzót, a nagyvezír, Kara Musztafa pasa kapott szót.

– Padisahom – mondta. – Ez az ősz szakállú veterán itt áll láncra verve. Ez a szultáni nagytanács, amelyen a sejhülszlámnak is jelen kell lennie. És itt van Isztambulban Diláver pasa is, az a szolgád, aki Faik pasa előtt Szófia pasája volt. Ő is jöjjön el, hiszen a vádaskodó bírót mindannyiunknál jobban ismeri!

A padisah megparancsolta, hogy a sejhülszlámot és Diláver pasát is hozzák oda. Amíg ők megérkeztek, Faik pasát kivitték. A nagyvezír elmesélte, hogy a pasa Turhán bég leszármazottja, és számos hadjáratban részt vett, és a nagyvezír rá a tanú, hogy Murád szultán jereváni és bagdadi hadjáratában mennyire rátermetten segítette a szultánt.

– Én kezeskedem érte, padisah. Bízd őt rám! Kegyelmezz Faik pasának a szolgád kedvéért! – tette hozzá.

Az őt szó nélkül hallgató Ibrahim szultán:

– Nem én vádolom, ezért nem adhatom át neked. És nem lenne jó, ha egy zsarnoknak megkegyelmeznék miattad, hiszen te a helyettesem vagy – mondta.

Sokáig várakoztak, amíg megérkeztek a meghívottak. Kara Musztafa pasa azt hallotta, hogy a sejhülszlám, Jahja efendi nincs jól, és azt remélte, hogy nem tud eljönni. Diláver pasának viszont

azokban a napokban adott egy új kormányzóságot, ezért úgy gondolta, hogy majd őt fogja támogatni.

Az öreg és beteg sejhülszlám eljött, két díván szolga támogatta be, nehezen járt. Utána megérkezett Diláver pasa is. Újra behozták Faik pasát, és a tanácskozás elkezdődött.

Előbb a vádlót, a szófiai kádit, a szindzsari Mehmed efendit hallgatták meg. A súlyos vádjait félelem nélkül, magabiztosan sorolta Faik pasa ellen, és elmondta, hogy a nyeregkésztő Ahmed felakasztása után őt is halálosan megfenyegette, amiért utólag nem akarta a kivégzésről megírni az ítéletet. Amíg a bíró beszélt, Faik pasa folyamatosan azt ismételte, hogy: – Hazugság, hazugság.

A kikérdezést vezető Juszuf pasa először Diláver pasát hallgatta meg tanúként.

– Faik pasa előtt te voltál Szófia kormányzója. Ez az efendi itt pedig Szófia bírója. Lehetséges-e, hogy a kádi csak rágalmazza szultánunk öreg szolgáját? – kérdezte.

Faik pasa csak erre várt. Hallotta, hogy a szindzsari Mehmed efendi egyáltalán nincs jóban Diláver pasával.

– Padisahom – mondta. – Diláver pasa igazmondó ember. Elfogadom, bármit is mond.

A korábbi szófiai kormányzó így szólt:

– Szultánom – mondta. – Mehmed efendi az én kormányzóságom idején is Szófia kádija volt. És bár voltak bizonyos problémáink egymással, kijelenthetem, hogy becsületes ember. Nem ismeri a bosszút, a rosszindulatot és a rágalmat. Sohasem hazudik.

Kara Musztafa pasa megrázkódott. A tanú ezután Faik pasához fordult.

– Pasa testvér. Még sosem találkoztunk. Csak két dolgot tudok rólad. Az egyik, hogy Turhán bég családtagja vagy. A másik, hogy Murád szultán idején a nagyvezír, Hüsrev pasa szandzsákbéggé nevezett ki, és akkor is bepanaszoltak a kegyetlenséged miatt. Én is,

mint mindenki, hallottam, hogy Hüsrev pasa ezért deresre húzatott, és a meztelen talpadra száz botütést méretett.

Faik pasa nem mondhatta, hogy hazugság. A padisah megkérdezte Jahj a efendit:

– Efendi, Faik pasát ki kell-e végezni?

– Már vagy harminc éve ki kellett volna – válaszolta a sejhülszlám habozás nélkül.

– Kivégezni! – mondta a szultán.

Egy négy szótagos kivégzési parancs. Két bosztandzsi a hetvenöt éves kegyetlen kormányzót a padisah színe elől félholtan vonszolta ki. De mit tegyenek vele? Levágják a fejét vagy felakasszák? A nagyvezír Kara Musztafa pasa arca egészen elsötétedett. Hallgatott. Juszuf pasa mondta meg, hogy mit tegyenek.

– A nagyméltóságú nagyvezír egy Kinaoglu nevű zsarnokot a Díván úton, egy hentes üzlet ajtajában akasztatott fel. Ezt a Faik pasát is ugyanoda akasszák fel! És neki se legyen táblafelirat a mellén! – mondta.

Kara Musztafa pasának arra sem jutott ideje, hogy kinyissa a száját. Ha ki tudta volna nyitni, akkor azt üvöltötte volna, hogy: – Juszuf pasa a válide szájával beszél. A fejemmel játszanak!

Faik pasát is levetkőztették, és alsóruhában, mezítláb a Díván útra vitték, és felakasztották az említett hentesbolt ajtajában. A lakosság összegyűlt, mikor látták, hogy egy ősz szakállú, összeaszott öreget akasztanak fel. Ki lehet ez az aggastyán, akin csak a sujtásos alsóneműje volt rajta? Az emberek azt suttogták az érdeklődőknek:

– Kara vezír embere volt, a híres Fáik pasa!

– Kara vezír nagyon igyekezett a dívánban, de ezt a zsarnokot nem tudta megmenteni!

– Már harminc éve ki kellett volna végezni!

Kara Musztafa pasa emberei is hallották ezeket a szavakat, és azonnal továbbították a pasájuknak.

A Tengerparti Pavilonban tartott szultáni tanács után Kara Musztafa pasa nagyon veszélyes játékba kezdett annak érdekében, hogy megszabaduljon az ellenségeitől. A janicsárok között a janicsár agák után a legmagasabb rangú parancsnok, a janicsár kethüda, Hüszejin aga az ő embere volt. A pasa a dívánból úgy tért vissza a palotába, hogy azt sem tudta, mit csinál, és ilyen feldúlt állapotban, titokban magához hívatta Hüszejin agát.

– Hüszejin, a dzsinnes gyaur és a fegyvernök pasának nevezett fiú szövetkeztek a válidével, Elhidegítik tőlem a padisahot. Gyorsan mondd meg, hogyan küldhetném a válidét a Régi Szerájba, és hogy tüntethetném el Dzsindzsit és a fegyvernököt – mondta.

Ostoba tanácsadó

A janicsár kethüda, Hüszejin aga egyszerű zsoldosból emelkedett eddig a tisztségig, és éppolyan műveletlen volt, mint a nagyvezír. Azt tanácsolta Kara Musztafa pasának, hogy a tűzzel játsszon.

– Kedden, a dívánülés idején, a janicsárok nem fogják megenni a levest.^{2} Te pedig majd megkérdezed, hogy mi az oka ennek. Mire azok azt válaszolják, hogy nem akarják Dzsindzsi hodzsát és a fegyvernök pasát. A padisah pedig, mivel fél egy esetleges zavargástól, leváltja majd őket – mondta.

– Mi kell mindehhez, amit mondtál, Hüszejin? – kérdezte a nagyvezír.

– Küldess százszor ötszáz kurust a janicsárok szállására!

Kara Musztafa azonnal adott ötvenezer kurust. Hüszejin aga fogta a pénzt és hazament. Magához hívta a janicsár csorbadszik és a rangidős katonák közül azokat, akikről úgy gondolta, hogy hallgatnak rá. Vonakodás nélkül elmesélte, hogy miről beszélt a nagyvezérei, és mindannyiuknak kellő mennyiségű pénzt adott. A jelenlévőket ellátta minden ahhoz szükséges tudnivalóval, hogy a sereg a díván napján ne egye meg a levest. – Rendben, elfogadjuk. Legyen így! így lesz! – mondták a parancsnokok a janicsár kethüdának, majd megcsókolták a ruhája szegélyét, és a pénzt, amit kaptak, elrakták. Amint Hüszejin aga házából visszatértek a laktanyájukba, újra összegyűltek, hogy tanácskozzanak.

– Mi elégedettek vagyunk a padisahhal. Helyes-e, ha nem esszük meg a levest, és ezzel kínozzuk, bántjuk a padisahunkat?

– Nem helyes.

– Ő a kenyéradónk, nem tehetünk ilyet vele!

– A vezírnek az a gonosz szándéka, hogy minket felhasználva megölesse a fegyvernök pasát és a szafranbolui hodzsát.

– Ha őket eltakarította, szabadon parancsolgathat.

– Olyan sok éven át senki sem korlátozta a nagyvezírt, és nekünk mi hasznunk volt belőle?

– Mit ártott nekünk Dzsindzsi hodzsa?

– Vagy mi rosszat tett nekünk a fegyvernök pasa?

– Akárcsak a szultánnal, velük is elégedettek vagyunk!

– Meséljük el a dolgot Kodzsa Muszlihiddin agának, aki megbecsült janicsár, régi katona, és tegyük azt, amit ő tanácsol!

Kodzsa Muszlihiddin aga tizenhárom éves volt, amikor hazájából devsirme gyerekként elhozták. Két évig adzsemi oglanként^{3} állt az állam szolgálatában, majd tizenöt évesen került újoncként a janicsárlaktanyába. Két évig a kaszárnya útjait mosta. A testületnél lépcsőről lépésre emelkedett, majd hetvenévesen veteránként szerelt le. A janicsárok között nagy tiszteletnek örvendett. Egyedül élt házában, fiatal szolgálóival. Ékesszóló volt, majdnem minden magas rangú államférfit ismert, akik szintén nagyra becsülték. Amikor a janicsár parancsnokok beszámoltak neki a gondjukról, felugrott a helyéről:

– Jajj, nehogy! Csak azt ne! – üvöltötte.

Csípőre tett kézzel úgy korholta az érkezőket, mint a tanító a gyerekeket az iskolában:

– Újra akarjátok éleszteni a lázadás tüzét, amit a megboldogult Murád szultánnak csak sok ezer élet árán sikerült kioltania?! Ha ez kitudódik, ha ennek híre megy, nehéz lesz a dolog. Micsoda összeesküvés! Szó sem lehet róla! – mondta.

Nem elégedett meg annyival, hogy vendégeinek megtiltotta a cselszövést. Azonnal lóra pattant, és Kara Musztafa pasa nagyvezír palotájába vágatott. Amint meglátta a vezírt, minden előzetes bevezetés nélkül ráförmedt:

– Pasa, miféle lehetetlen dolgokat művelsz!

Aztán elmesélte, amit a janicsár vezetőktől hallott.

– Ne játssz a tűzzel! – figyelmeztette a vezírt.

A nagyvezír mérges volt, hogy kitudódott a dolog. Dühös volt, és félt. Bosszút esküdött. Muszlihiddin aga, miután elhagyta a vezír palotáját, a janicsár aga hivatalába ment, hogy találkozzon a janicsár agával. Neki is elmesélte, amit hallott.

– Tudtál te erről? – kérdezte.

– Nem. Hüszejin aga, a kahja nem mondta – válaszolta az aga.

A padisah előtt ő felelt a janicsárok közti rendért, fegyelemért.

Ő is azonnal lóra szállt és elment a padisah palotájába, és elmesélte Ibrahim szultánnak mindazt, amit Muszlihiddin agától hallott. Ibrahim szultán megrémült. A dolgot elmesélte Juszuf pasának.

– Szultánom, hívasd ide Kodzsa Muszlihiddin agát, és őt is hallgasd meg! – mondta a fiatal vezír.

Muszlihiddin agát a szerájba hozták.

– Öreg! Állítólag a janicsárjaim a díván napján nem akarják megenni a levesüket. Igaz ez? – kérdezte a padisah.

– Isten ments, padisahom! Mindannyian elfogadják igazságos döntésedet. Minden parancsodnak engedelmeskednek. A janicsárok semmit sem tudnak erről az egésztől. Mindössze annyi történt, hogy a nagyvezír pénzt küldött a kethüdával néhány janicsár parancsnoknak, de ők nem vesznek részt a vezír cselszövésében, nem csinálnak ilyen utálatos dolgot.

– Öreg! Ha most kivégeztetem a Lalámat, a nagyvezírt, a janicsárjaim vajon megsértődnek-e rám? – kérdezte Ibrahim szultán ezúttal.

Kodzsa Muszlihiddin aga egyáltalán nem gondolkodott.

– Nem sértődnek meg, szultánom. Valószínűleg mindnyájan örülni fognak, és hálát adnak neked! – válaszolta.

Másnap 1644. január 28-a, vasárnap volt. A nagyvezír a reggeli ima után néhány ügy miatt a szerájba jött, a tanácsterembe. Ibrahim

szultán a rács mögött rejtőzött. Kara Musztafa pasa az egyik ügy érintettjét dorgálta, amikor a padisah a rácsra csapott, és félbeszakította a dívánt.

Állami hagyomány volt, hogy ha a padisah megütötte a rácsot, amikor a dívánban tanácskozás vagy kihallgatás folyt, akkor megszakították az ülést, és azonnal az Előterjesztések Termébe vonultak, ahol a nagyvezír utasításokat kapott a padisahtól.

Vagy Kara vezír feje, vagy a tiéd!

A padisah színe elé járulni kívánó nagyvezírt a kapuőrök váratlanul feltartóztatták a Boldogság Kapujában.

– A padisah nem engedélyezte, hogy bemenj – mondták. Kemankes Musztafa pasának támadt egy gondolata, és visszatért a palotájába. Volt egy bizalmasa a szultáni szeráj apródjai között, egy avlonjai, Bajrám nevezetű albán fiatalember, aki titokban bahsist kapott honfitársától, a nagyvezírtől, és a szeráj egyik külső szolgájával híreket küldött neki a padisah dolgairól. Amikor visszatért a palotájába, kétsoros üzenet várta a kémjétől, Bajrámtól: „Kodzsa Muszlihiddin a palotába jött, elmondta a szultánnak, hogy pénzt küldtél a janicsároknak. Vigyázz a fejedre!”

A hír éppen időben érkezett. A nagyvezírnek azonnal el kellett volna menekülnie és rejtőznie. Nem menekült, épp ellenkezőleg, elébe ment a veszélynek. Azt tervezte, hogy úgy tesz, mintha a merészsége, hogy felkeresi a szultánt, a tudatlanságból fakadna, és azt állítja majd, hogy nem tudott a pénzről, és nem bátorította arra a janicsárokat, hogy a díván napján ne egyék meg a levesüket. Letagadja majd, hogy hívatta Hüszejin kahját, a janicsár kehüdát, és azt is, hogy a tanácsára pénzt adott a janicsár csorbadzsiknak, hogy zendülésre buzdítsa őket. Úgy tesz majd, mint aki nem érti, hogy honnan veszik ezt a történetet, és majd bemártja a janicsár parancsnokok tanácsadóját, Kodzsa Muszlihiddin agát, aki felkereste.

Azt fogja majd mondani, hogy az aga elment hozzá, a nagyvezírhez, de ő, Kemankes Musztafa pasa visszautasította. Aztán az aga biztosan elment a janicsár agához is, aki meg rögtön a

padisahhoz rohant. Muszlihiddint a szerájba hívták, az öreg janicsár pedig biztosan a dolgokat elferdítve számolt be a padisahnak, ráadásul a nagyvezír tudomása szerint a szultán kérdésére azt válaszolta, hogy „Ha megöleted Kara vezírt, a janicsárok nem sértődnek meg, ellenkezőleg örülni fognak, és hálát adnak majd neked!”. A nagyvezír panaszosan hozzáteszi majd, hogy a padisah pedig erre nem hívatta őt, hogy tőle is megkérdezze, mi történt, hanem a rácsot ütve félbeszakította a díván ülését, ráadásul nem engedte be az eléje járulni kívánó nagyvezírt.

A nagyvezír úgy tervezte, hogy ezek után majd előadja, hogy Kodzsa Muszlihiddin aga Köszem szultána embere.

A Bajrám nevű fiú levelét olvasó vezír tehát nem menekült el, hanem azonnal lóra pattant, és visszament a szultáni szerájba. A part közeli Vas Kapun át jutott be Szultáni Kertbe, ugyanis a nagyvezírek azon a kapun át bármikor beléphettek a Szultáni Kertbe. Megtudta, hogy Ibrahim szultán a Tengerparti Pavilonban van. A padisah a pavilon előcsarnokában járkált fel-alá idegesen. A nagyvezír hirtelen elé lépett, és a lába elé vetette magát. A padisah megijedt, csodálkozott és mérges volt.

– Lala! Úgy jössz ide hívatlanul, mintha apád házába mennél! – mondta a szultán.

A nagyvezír könnyörögni kezdett.

– Padisah. Mit mondtak neked rólam? Kérdezz meg engem a történetekről! – kérte.

A szultán megkérdezte:

– Állítólag azt tanácsoltad, hogy a janicsárok a díván napján ne egyék meg a levesüket! Nem hallottad, miről tanácskoztak maguk között?

A nagyvezír megesküdt, hogy semmiről sem tudott.

– Szultánom – mondta. – A janicsárok lázadása nem új dolog, már számtalanszor fellázdak, és én ilyen hosszú időn át különféle lépésekkel mindig elnyomtam ezeket. De az utóbbi időkben, amióta

Juszuf pasa a díván tagja, valahogyan megérezték, hogy nem maradt sok szabad mozgásterem, és nem engedelmeskednek nekem.

Ibrahim szultán hirtelen dühbe gurult:

– Hazugság! Hazudsz! A szolgálaim szeretnek engem. Te szítod a lázadást! – üvöltötte.

Kara Musztafa pasa elővett egy Szent Koránt:

– Ha hazudtam, ne olvashassam többet ezeket a szavakat, és a szultán áldásaiból többet ne részesülhessek! Nincs már akkora befolyásom, hogy a janicsárokat visszafoghassam! – mondta.

Ibrahim szultán erre ismét kiabálni kezdett.

– Ez mind hazugság! Add vissza a pecsétedet! Találok egy olyan embert, aki tud bánni a szolgálaimmal, és ha kell, le tudja fékezni őket!

Körülnézett. A bosztandzsibasi a Tengerparti Pavilon előcsarnoka mellett ült, és hallotta a padisah és a vezír beszélgetését. A szultán épp őt kereste, a hóhérok parancsnokát. A vezírré mutatva odaszólt neki:

– Fogd ezt! – mondta.

Ezután vissza sem nézve távozott a hárem irányában.

A padisah azt akarta mondani azzal, hogy „fogd ezt!”, hogy „Fojtsd meg! Öld meg!”, de a bosztandzsibasi hallotta, amit a padisah korábban mondott, hogy a nagyvezír adja vissza a pecsétjét, ezért a parancsot félreértette:

– Add ide a pecsétedet! – mondta. Kara Musztafa pasa, aki rájött, hogy a bosztandzsibasi félreértette a kivégzési parancsát, azonnal visszaadta a pecsétet, és elvonult a Vas Kapu felé. Amint kilépett a kapun lóra pattant, és visszatért a saját palotájába. Ahogy belépett, kiadta a parancsot:

– Az ajtókat zárjátok be! Mindenki fogjon fegyvert!

Mintha a gondolatai összezavarodtak volna abban a pillanatban. Összegyűltek az agái, és gyorsan tanácskoztak, majd a vezír elé járultak.

– Nagyvezír! Kivel szemben fegyverkezünk fel? Ez itt Isztambul! Mindannyiunkat kardélre hánynak! Keress valami más megoldást! – mondták.

Eközben Ibrahim szultán mégsem ment a hárembe, hanem visszatért.

– Mit csináltál? – kérdezte a bosztandzsibasit.

– Ahogy parancsoltad, elvettem a pecsétjét, szultánom!

– Jaj, te eszetlen, én azt kértem, hogy fogd le Kara vezírt!

A bosztandzsibasi elmesélte, mi történt. Ibrahim szultán rettenetes haragra gerjedt.

– Fuss, te gyaur! Vagy Kara vezír feje, vagy a tiéd! – üvöltötte.

A bosztandzsibasi csak most döbönt rá a tévedésére. Ötszáz bosztandzsival a vezír palotájához rohant. Körülvették a palotát, és ő maga a kapunak feszült.

Kara Musztafa pasa a háreme tetejéről az utcára akart ugrani, és megszökni, de amint meglátta a bosztandzsikat, úgy döntött, hogy estig elrejtőzik valahol, és csak sötétedéskor próbál menekülni. Egy közeli fűkupacban bújt el. A palota nem adta meg magát.

A bosztandzsibasi kinyitatta a palota kapuját. Amikor belépett a vezír háremébe, a palota minden részét, a legkisebb szögletig átfésültette, de a pasát nem találta meg.

Kivégzés a piacon

Az egyik bosztandzsi felmászott a vezíri palota mecsetének tetejére. Annak a mecsetnek akkoriban még nem volt kupolája, a tetejét cserepes zsindegy fedte. A bosztandzsi észrevette, hogy egy fűkupac mozog. – Gyertek ide, cimborák! Itt van a pasa! – kiabálta. Vagy húsz bosztandzsi odarohant. Kara Musztafa pasa kiugrott a fűkupac alól, kardot rántott, és a nyakára elsőként tapadó bosztandzsi ujjait levágta. Egy másik bosztandzsi azonban megsebezte a vezír fejét egy késsel. Kara vezír véres arccal a földre görnyedt, kezéből kivették a kardját, és hátrakötözték mindkét kezét.

A bosztandzsibasi kezében nem volt kivégzési parancs, egy nagyvezírt pedig nem lehetett szultáni parancs nélkül kivégezni. Ezért egyik emberét a szultáni szerájba szalajtott Ibrahim szultánhoz, azzal a hírral, hogy megtalálta a pasát, és elfogta.

Hogy az utat meghosszabbítsák, a vezíri palota mecsetje melletti kertkapun jöttek ki, és átvágtak a Hodzsapasa piacon.

A Hodzsapasa piac egy, a nap minden órájában zsúfolt nagy piac volt. A nép rémülten nézte az összekötött kezű, fején megsebzett, véres ruházatú nagyvezír nyomorult állapotát.

Amikor a csapat a Hodzsapasa fürdő és a hamammal szemben lévő Tirnakcsi pasa palota elé ért, a palotába küldött bosztandzsi futár épp szembejött velük, kezében a parancssal. Ibrahim szultán azt írta, hogy a nagyvezírt „Végezzék ki, és hozzák elém a holttestét!”. Amint a bosztandzsibasi átvette a fermánt, így szólt Kara Alihoz, a főhóhérhoz:

– Fojtsd meg!

Kara Ali a piac közepén, több száz ember szeme láttára villámgyorsan megfojtotta a nagyvezírt. A vezír holttestét belecsavarták a vezíri palotából hozott szőnyegbe, majd egy nagydarab bosztandzsi a vállára kapta, és úgy vitték a szultán elé.

Miután Ibrahim szultán vetett egy pillantást a halottra, megparancsolta, hogy vigyék, és temessék el. Úgy tűnt, a szultán már megbánta, amit tett. Ibrahim szultán fejébe befészkelte magát a gondolat, hogy a kormányzásra nézve az asszonyok befolyása mindig veszélyes volt, és a hárem nyomása mindig nagy visszaélésekhez vezetett. Az egyetlen ember, aki képes volt megvédeni őt anyja befolyásától, az Kara Musztafa pasa volt. Kit fog találni a helyére, kinek fogja odaadni a nagyvezíri pecsétet?

Amikor meghallotta, hogy a pasa a janicsárokat arra bátorította, hogy ne egyék meg a levesüket, azonnal kivégeztette Kara vezírt. Mivel tudta, hogy nem fog tudni uralkodni az idegein, nem engedte be a palotába a nagyvezírt, amikor az fel akarta keresni. Csakhogy a pasa, mintha csak a saját házában járna, mégis bejött a szerájba. Az egysoros kivégzési parancsot végül úgy írta meg a szultán, hogy közben az anyja ott ült mellette, Köszem uralkodó tekintete alatt vetette papírra, és küldte el a fermánt.

Szalmatomrukban Kemankes Kara Musztafa pasának volt egy kegyes alapítványi medreszéje, és építtetett magának mellé egy türbét is. Amikor a szultán megparancsolta, hogy a holttestet temessék el, a fegyvernök Juszuf pasa hozzátette:

– A türbéjébe temessétek! Az országot szolgáló vezír volt!

Juszuf pasával kapcsolatban Kara vezír egyszer arra kérte a padisahot: – Mondd meg nekem nyíltan, hogy a fegyvernök pasa társad-e az uralkodásban! Mert a hozzád intézett beadványaimra tőle kapom meg a választ. Ha tudom, hogy megosztod velem a kormányzás terhét, akkor ezután neki írom a beadványaimat! – mondta.

– De ha engem kérdezel, a padisah és a vezíre közé ne álljon senki – tette hozzá.

Kara tanulatlan volt, de merész, bátor férfi.

Egyszer például, amikor a háremben szolgáló kahja asszony házába tűzifa kellett, a padisah szólt a vezírnek, hogy intézkedjen, de Kara Musztafa pasa nem foglalkozott a dologgal. A kahja asszony panaszt tett a padisahnak, ő pedig összevont szemöldökkel megkérdezte a vezírt:

– Miért nem érkezett meg még mindig a tűzifa, amit parancsoltam, a kahja asszony házába?

Kara Musztafa pasa egyáltalán nem habozott a válasszal:

– Szultánom, én a legfőbb embered és a nagyvezíred vagyok. Ahelyett, hogy azt kérdezed tőlem, hogy mi van a kahja asszony tüzelőjével, inkább azt kérdezd meg, mi a helyzet a határvidékeken, vagy a vilájetekben, vagy kérdezd meg, hogy áll a kincstárad! – mondta.

Ez a bátorság egyfajta vakmerőség volt. Ibrahim szultán is igazat adott aznap a nagyvezírnek, és ezzel kiköszörülte a nagyvezír hatalmán esett csorbát.

Egy ízben Musztafa pasa úgy beszélt magáról, ahogy egyetlen vezír sem mert volna, ráadásul egy dívánülésen, az állami előkelőségek jelenlétében:

– Az igazat megvallva nem vagyok méltó arra, hogy nagyvezír legyek. Akkor lettem nagyvezír, amikor az ország híján volt államférfiaknak. Az ezzel a tisztséggel bíró férfinak mindenekelőtt írástudónak kell lennie, de én nem részesültem ebből az áldásból. Egy írnohra van szükségem, hogy megértsem az államtitkokat. Ez pedig lehetetlen dolog! – mondta.

Kemankes Kara Musztafa pasa műveletlen volt, de nagy ember. Ibrahim szultán abban a pillanatban, ahogy meglátta a holttestét, megértette, hogy óriási hibát követett el azzal, hogy feláldozta őt.

Kara Musztafa pasa éves járandósága harmincezer arany volt, melyet egy kézsebes tarisznyában kapott meg. Hat évig volt teljhatalmú nagyvezír. Mindenki egyetértett abban, ha megvesztegethető nagyvezír lett volna, akkor legalább háromszázezer aranyra rúgott volna a vagyona. De a nagyvezír becsületes volt, nem szennyezte be a kezét csúszópénzzel.

A vezír végzetes hibát követett el azzal, hogy miközben meg akarta törni Köszem szultána befolyását, nem számolt az asszony ravaszságával. Köszem kiválóan tudta szőni az intrikáit.

És mi történt a janicsár kethüdával, Hüszejin agával, akinek a neve szerepelt a leves ügyben?

Aznap, amikor Kara vezírt kivégezték, a janicsár aga palotájában lévő hivatalában kávézott. Betörték a szobájába. Hüszejin aga meg sem tudta kérdezni, hogy mi a bűne, megfojtották, és a holttestét kihajították az épület elé az utcára, hogy tanulságként szolgáljon mindenkinek.

Ibrahim szultán Szultánzáde Mehmed pasának adta a pecsétjét, akit korábban Jóképű Főkapuőrnek becéztek, de miután nagyvezír lett, hamar eltűnt a jóképűsége. Fehér bőrű, szőke szakállú, kövér, elkényelmesedett férfivá vált.

Fényként érkezett Mohamed,

Ibrahim leszármazottja

Az ellensége, Kara Musztafa pasa kivégzése után egy fontos esemény történt a szerájban, amely Köszem szultána életében meghatározó volt, az úgynevezett Iftárije-botrány. Hogy ezt elmesélhessük, öt évet vissza kell mennünk az időben.

Miután Ibrahim szultán impotenciája elmúlt, fülíg beleszeretett az ágyasába, Hatidzse Turhánba, aki újra ízt és örömet hozott az életébe. A szultáni hárem, amely a világ legszebb, legvonzóbb szüzeivel büszkélkedett, egyetlen másik rabnőjével sem hált. Egy hónap után is csak Turhánt akarta minden este. – Én vagyok a te Medzsnúnod, te pedig az én Lejlám! – mondogatta.

Turhán egy ukrán faluból származott. Tatár rabszolga-kereskedők rabolták el, és eladták egy Duna menti szandzsákbégnek, Szulejmán pasának. Amikor Szulejmán pasa Isztambulból megkapta azt a levelet, amelyben a szultáni hárembe lányokat kértek, a pasa az akkor tizenhárom esztendős falusi lányt küldte el a padisahnak.

Karcsú, kacér, gyönyörű lány volt búzaszínű bőrrel és sötétszőke hajjal. A padisahhal töltött első éjszakája utáni reggel nagy örömhírrrel szolgálhatott a válidének, Köszem szultánának, majd kilenc hónappal később megszülte Ibrahim szultánnak az első trónörököst. Ez a herceg, akinek a Mehmed^[4] nevet adták, megmentette az Oszmán-dinasztiát a kihalástól.

Mehmed herceg a hidzsra szerint 1051. Ramazan havának 29-30. napján, szerda éjjel született. A keresztény időszámítás szerint a herceg pont újévkor, 1642 első napján látta meg a napvilágot. Mivel a keresztény időszámítás szerint éppen újévkor született, a hidzsra szerint pedig egy ünnep előestéjén, ezért mindenki a szerencse fiának tartotta a herceget. A költők is megénekelték a születés örömét és az ünnep vidámságát. Mohamed próféta nagyapjának neve

is Ibrahim volt, akárcsak a padisahé. A költő, a Van városából származó Sani efendi a következőképp ünnepelte sehzáde születését:

Fényként érkezett Mohamed, Ibrahim leszármazottja

A karcsú, kacér és kecses Turhán szépségének minden varázslata, vonzereje a megfontoltságában és a szégyenlősségében rejlett. Az egyetlen dolog, amit a csábításra használt, az az édes mosolya volt. Vonzereje az volt, hogy szégyenében elvörösödött, és amikor mosolygott, szeme alatt gribedli jelent meg.

Amíg ő terhes volt, Ibrahim szultán más lányoknál is megízlelte a csábítás ízét. Turhán jázmin volt a virágok között. Ibrahim megszagolt más virágokat is, melyek elhódították erős illatukkal és szépségükkel. Volt, amelyik körülhízelegte, úgy forgott körülötte, mint egy örvény, volt, amelyik tekergőzött, mint egy kígyó. Kacéran, csábítón, sziruposan, mint a méz vagy tüzesen kellették magukat. Szép dalokat énekeltek, és a padisahot hívogatva levetkőztek, befeküdtek a szultán ágyába, ahol nem aludtak, és a szultánt sem hagyták aludni. És Ibrahim szultán többé már nem hívatta Turhánt.

Az elhanyagolt Hatidzse Turhánt Köszem vigasztalta. Hónapokkal a szülés előtt a tapasztalt palotabeli bábák állítólag azt mondták a válide szultánának, hogy: – Jó hír, kisfiú lesz!

Mire Köszem ezt mondta Turhánnak:

– Lányom, ne szomorkodj! A szultánok ilyenek. Hamarosan egy herceget szülsz, és te leszel az oszmán szerájban a fő hászeki. Holnap pedig már válide szultána leszel. Allah adjon hosszú életet a fiadnak!

Az, hogy Ibrahim szultán elhanyagolta Turhánt, Köszem számára nagy áldás volt. A trónörökös herceg anyja, a szeráj fő hászekije és a jövődől válide szultána Köszemet olyannak ismerte, aki óvja, védi, támogatja őt. Ezért Köszem oltalmába fog húzódni. És Köszem így a palota vetélytárs nélküli ura marad. A többi feleség

egyikétől sem tartott. Azt mondogatta, hogy: – Ibrahimtól és a többi feleségétől nem félek. A janicsárokat kézben tartom, azonnal tudom őket mozgósítani. Ha Ibrahim is olyanokat akarna tenni, mint Murád, azonnal elmozdítom a trónról, és a sehzádéből⁽⁵⁾ csinállok szultánt. Az anyja a segédem, a szerájban én leszek a nagy válíde szultána!

A padisah a herceget a születése éjszakája utáni reggelen látta. A kezébe adott pólyást magához ölelte. Turhánt is homlokon csókolta, és gratulált neki:

– Fiút szültél nekem! Hászeki szultánám lettél! Te vagy az én egyetlen Turhánom! – mondta.

Aznap este újra benézett, és másnap reggel is eljött. Azután talán egy hónapig nem látták. Az Oszmán-dinasztia fennmaradása Ibrahim szultánon múlt. A szerájban hamarosan nyolc rabnő is teherbe esett a padisahtól. E lányok közül Száliha Dilásub négy hónappal Turhán után megszülte Szulejmán herceget. Ezután sorra egymás után hercegnők következtek. Egy évvel később, 1643-ban egy Hatidzse Muazzez nevű lány megszülte Ahmed herceget. Ennek a két hercegnek és a hat szultánának az anyukáival a felséges szultán feleannyit sem foglalkozott, mint Turhánnal.

Törékeny testalkata miatt Turhán szultánának nem volt elég teje, hogy táplálja a trónörököst. Szümbül aga dzsankurtarani házában Zafire, a grúz lány, akit a fő fekete eunuch gyermekévé fogadott, ekkoriban szülte meg a kisfiát. Szümbül aga az Oszmán nevet adta a gyermeknek. Bár az ő fülébe nem jutott el, a saját emberei a „kizlár aga fattya” nevet aggatták Oszmánra, amint megszületett. Oszmán, a „kizlár aga fattya” egy hónappal korábban született Mehmed hercegnél. Zafire melle duzzadt a tejtől. Szümbül aga javaslatára és Köszem szultána egyetértésével a grúz lányt a szerájba vitték, hogy a szultáni herceg szoptató dajkája legyen.

Később, 1645. január végén, egy napon a padisah belebotlott Zafirébe a háremben, aki két gyermeket tartott a karjában. A grúz

lányok messze földön híresek voltak a szépségükről, de ő közülük is kiemelkedett; igéző tekintete, ajka érzéki tüze annyira magával ragadta, annyira csábította a padisahot, hogy Ibrahim szultán a lány útját állta:

– Ki vagy? – kérdezte.

Zafire a jobb karján ülő gyermeket mutatva meglehetősen fesztelenül azt válaszolta:

– A herceg szoptatós dajkája vagyok.

– És a másik fiúcska kicsoda?

– Ő az én fiam, szultánom.

– Ki az apja a fiadnak?

– Nincs apja, padisahom... Szolgád, a fő fekete eunuch, Szümbül aga gondoskodik rólunk.

– Hát létezik olyan fiú, akinek nincs apja?

Zafire szemében megcsillant két könnycsepp:

– Hosszú az én történetem, szultánom... Egy napon, ha úgy parancsolod, elmesélem neked, padisahom...

Botrány az Iftárijében

– És most hová mész?

– A herceget viszem a válidéhez látogatóba, szultánom!

Zafire járása olyan könnyed volt, mint egy gazelláé. Ibrahim szultán megigézve nézett a fekete hajú, fekete szemű grúz szépség után. Egész nap nem tudta kiverni a fejéből a szoptató dajkát.

Másnap úgy ragyogott a nap, mintha nyár költözött volna a télbe. A szultán az Iftárije nevű pavilonba hívatta Zafirét. A Bagdad Pavilon és a hárem Középső Kapuja közötti köves részen egy kupolás trón volt, melyet a szultán rendelésére készítettek, és amelyet fehér márvány vett körül. Szintén itt, az Iftárijével szemben nagy medence helyezkedett el.

Zafire kendőzetlenül elmesélte mindazt, ami vele történt, nem hagyott ki egyetlen részletet sem. Ibrahim szultán nagy érdeklődéssel hallgatta. Vajon mi történt volna, ha ez a grúz szépség nem vallotta volna be Szümbül agának, hogy már nem szűz? A szultán nem tudta, hogy mielőtt a hálósobájába kerültek, a bábák minden lányt, akivel szeretkezett, megvizsgáltak... Olyan szemmel méregette Zafirét, mintha mégis a rabnője lenne. Amikor Zafire befejezte a történetét, megkérdezte:

– Ha akarom, szülsz nekem is egy fiút?

A tüzes grúz lány rettegve nézett körül:

– Padisahom, a válide engem ezért hóhérékézre ad! – válaszolta.

Mire Ibrahim szultán, akinek csorba esett uralkodói büszkeségén, kifakadt:

– Szultán vagyok – mondta. – Enyém ez a palota, és a hatalmas oszmán állam... Ki az anyám, hogy téged hóhérkézre adjon?

Ezután Zafirét maga mellé ültette, a fattyú fiát az ölébe vette, Mehmed herceget pedig a földön hagyták, aki ide-oda mászkálva a kövön, magában játszott.

A Középső Kapun váratlanul kilépett Turhán szultána. Zafire azonnal felpattant.

– Padisahom, jön a hászeki szultána – mondta.

Ibrahim szultán összevonta a szemöldökét, és mérgesen nézett Turhán szultánára.

Az Iftárije-botrányként emlegetett esemény utolsó felvonása aligha hihető. Ibrahim szultánról az ellenségei a halála után, hogy a nép szemében lealacsonyítsák, és a történelem lapjain bemocskolják a nevét, csúf dolgokat írtak. Szerencsétlen uralkodó volt, beteg ember, de nem olyan, aki ilyen durvaságot elkövetett volna.

Turhán hászeki nem ijedt meg a padisah haragos tekintetétől, törékeny termete minden kecsességével és hászeki rangját tükröző méltósággal közeledett. Előbb felvette a fiát a földről, magához ölelte, majd pár lépéssel közelebb jött a szultánhoz. Szépséges arcán szomorú mosollyal mondta:

– Padisahom... Ha gyermekre vágysz, akit szerethetsz, nézd, itt van a fénysugarad, a herceged... Ha pedig egy nővel kívánsz beszélgetni, itt vagyok én. Nem méltó hozzád, hogy ezzel a szajhával társalogj, ezzel a rabszolga-kereskedők és matrózok riherongyával, aki úgy jött ide, hogy már a hasában volt a fattya.

Zafire, aki talán a szultán szívélyessége miatt szemtelenedett el, vagy abban a pillanatban teljesen össze volt zavarodva, közbevágott:

– Nem mondatsz ilyet a padisahnak... Különben átad a hóhérnak!

Turhán válaszra sem méltatta. A padisah meg sem rezzent. A hászeki a szultán felé nyújtotta a gyermeket:

– Szultánom, egyedül ez a herceg méltó arra, hogy beszéljess vele... Allah adjon neked hosszú életet, de tudd, ő követ majd az Oszmán Ház trónján... – mondta.

A súlyosan idegbeteg szultán egy félelmetes dühkitörést produkált, sem azt nem tudta, hogy mit csinál, sem azt, hogy mit mond. Letette az ölében ülő Oszmánt, Zafírét félrelökte, valamit dörmögve felpattant a helyéről, kikapta Turhán kezéből a feléje nyújtott gyereket, és a szemközti medence felé hajította.

Mindez egy szempillantás alatt történt. Turhán hászeki, aki hallotta az apja kezében vergődő, majd a levegőben repülő gyerek ordítását, és látta a félelmetes jelenetet, felsikított, majd elájult. A rettegő Zafire felkapta a saját fiát, és lehunyt szemmel magához szorította.

A medencébe eső herceg feje a medence közepén lévő márvány szökőkút széléhez csapódott, és a kisfiú homloka felszakadt. Amint a gyerek elmerült a vízben, két erős kar azonnal megragadta, és kiemelte a vízből, így megmentette a herceg életét. A kisfiú egy korty vizet sem nyelt. A szultán fiát a szeráj egyik apródja, egy húszas éveiben járó fiatalember, Háfiz Iszmail mentette meg. Évekkel később mesélte, hogy aznap a medence melletti Jereván szobában takarító zülüflü baltadzsikat felügyelte. Az ablakból látta, hogy mi történik, és amikor a szultán a gyereket megragadta, arra gondolt, hogy a végén még képes, és a medencébe dobja, ezért azon nyomban az ablakon kiugorva a medencéhez rohant. Bár a levegőben már nem tudta elkapni a gyereket, de amint a kicsi a vízbe merült, azonnal kikapta onnan.

A botrány így zárult:

Köszem szultána azonnal ott termett, és azt látta, hogy Zafire egy sarokban összegubózódva öleli Oszmánt, Turhán hászeki a földön hever ájultan, Ibrahim szultán az Iftárije előtt áll elborzadva attól, amit tett, Mehmed herceg pedig eszméletlenül fekszik az egyik

palotabeli apród karjában. És mintha csak a saját szemével látta volna, kitalálta, hogy mi történt.

Ibrahim be akart futni a hárembe, ki akart szökni a kapun, ahonnan Köszem jött. Köszem azonban útját állta, nem a padisahét, hanem egy bűnösét.

– Mit tettél? Mit csináltál a fiaddal és a hászekiddel? – üvöltötte.

Ibrahim szultán remegett. Leszegte az állát, fuldoklott, majd nagy nehezen kinyögte:

– Hagyj békén, elmegyek! Hagyjál...

Kiszabadulva anyja karmai közül a hárembe ment.

Turhán szultánát a Bagdad Pavilonba vitték.

Köszem, miközben Háfiz Iszmaitól átvette Mehmed herceget, azt mondta neki:

– Fiam, nem felejttem el, amit értünk tettél. Elhalmozlak a világ minden kincsével... A történelekről senki ne tudjon rajtad kívül, rajtad múlik a padisah becsülete!

– Szultánám... én, aki kívülről tudom a Koránt, Allah szavára, a szent Koránra esküszöm, hogy nem árulom el a titkot, de a Jereván szobában van három baltadzsi, ők is látták, hogy mi történt – válaszolta Háfiz Iszmail.

– Menj, figyelmeztess erre őket is! Eskeds meg őket... Őket is arannyal fogom megjutalmazni!

Szümbül aga

A szultáni lakrészben szolgáló Háfiz Iszmail aga és a három baltadzsi szájjára lakatot tetettek. Az Iftárijében zajlott botránynak nem ment híre a Belső Palotában.

A történeteknek tanúja volt még a Köszem szultánával érkező három rabnő is, de az ő szájukra is lakat került.

És persze ott volt Zafire is, a botrány főszereplője, az a szép grúz lány, akinek a padisah azt mondta: „Ki az anyám, hogy téged hóhérkézre adjon?” A fiatal nő tudta, hogy a válide könnyen végezhet vele. Amikor Ibrahim szultán távozott a hárembe, Zafire azonnal Köszem lába elé vetette magát, és csak annyit tudott mondani, hogy:

– Ne ölessen meg!

Köszem is tudta, hogy a lánynak nincs semmi bűne. A kíséretében lévő lányok közül kettő a Bagdad Pávilonba vitte Turhán szultánát, a harmadik lánynak pedig, lábával Zafírét megbökve, azt mondta Köszem:

– Ezt hozd az én lakosztályomba!

Ő maga, karjában az unokájával Turhánhoz sietett. Aznap így zárult ez a botrányos eset.

A válide szultána nem adta hóhérkézre a szép grúz lányt. A padisah megkérdezése nélkül egy súlyosabb dolgot tett. Feláldozta az őt sok évig hűségesen szolgáló Szümbül agát. A fő fekete eunuchot rögtön elbocsátotta, és a szerájbeli szokásnak megfelelően Egyiptomba küldte. Fegyvernök Juszuf pasa felajánlotta Köszemnek, hogy majd megszerzi a szultántól az erre vonatkozó fermánt.

Az idős, kiszolgált Szümbül nagy vagyonnal rendelkezett; voltak ékszerei és aranya, de nem volt utódja. Érdekelték a lovak, volt is negyven telivér arabs paripája, melyek méltók lettek volna arra is, hogy a szultán lovagoljon rajtuk. Zafírén kívül volt még két rabnője, két szép cserkesz lány, és tizenkét rabszolgája, köztük egy cserkész, két iráni, három bosnyák; mind válogatottan szép fiatalember. Szümbülnek engedélyezték, hogy a vagyonát, a lányokat és a fiúkat magához vegye, és magával vigye őket. Millióan mentek Egyiptomba, de nem volt olyan egyszerű útra kelni.

Nem volt a kezében parancs sem a lemondatásáról, sem a száműzéséről. A jótevője, Köszem szultána jelenlétében a leváltásáról és a száműzéséről szóló parancsot a fegyvernök Juszuf pasa szóban közölte vele.

Mivel még nem kezdődött meg a tengeri hajózási idény, nagyon nehéz volt hajót találni. A hatalmas kikötőben egyetlen galleon sem akadt, amely Szümbül agát és súlyos rakományát elvitte volna Egyiptomba. Szümbül aga mindennap estig és minden éjjel hajnalig aggódott, és félt. A róla született döntés megváltozhat, minden vagyonát elkobozhatják, és a szolgálait, rabnőit, sőt őt magát is megölethetik. Zafire is rettegett. Ha Turhán szultána Köszem lába elé veti magát, és azt kéri tőle, hogy: – „Azt akarom, hogy azt a szajhát adják hóhérkézre!”, akkor ki mentené meg Zafirét? Talán Ibrahim szultán, aki a botrányt okozta azzal, amikor kijelentette, hogy „ez az én palotám!”.

Egyik nap új galleon érkezett a kikötőbe, amelyet a Fekete-tenger egyik hajóépítő műhelyében gyártottak. A tulajdonosa egy Ibrahim cselebi nevű kapitány volt. A nyikorgó hajót Isztambulban akarták felszerelni. A gazdag szerecsen így könyörgött a kapitánynak:

– Nagyuram, lelkem, tengeri oroszlán kapitányom – mondta. – Szedd fel a horgonyt Isztambulban, amilyen gyorsan csak lehet,

bonts vitorlát, és vigyél el engem Egyiptomba! A viteldíj kétszeresét fizetem!

– Nagyra becsült aga – mondta Ibrahim cselebi. – Nem a viteldíjon múlik, hogy felszedjem a horgonyt, vitorlát bontsak, és téged Egyiptomba vigyelek. A hajón nincs ágyú, és nincs elég matrózom sem egy földközi-tengeri utazáshoz.

A fő fekete eunuch aga nem hátrált meg, sírt, könnyörgött:

– Lelkem, ne késlekedjünk, ha nincs most elegendő pénzed, majd én adok! Szerezz ágyút és matrózokat! Az én életem itt nincs biztonságban... menjünk! – kérte.

Közben az ulema egyik tagja, egy Burszai Mehmed efendi nevű ember is felbukkant a kikötőben. Miután Dzsindzsi hodzsának átadta az „ajándékát”, a hodzsa padisah feletti befolyásának köszönhetően megkapta a Mekka bírója posztot, és most ő is minél előbb indulni akart, hogy átvegye a szolgálati helyét.

A hajótulajdonos kapitány csak három ágyút talált, ezeket tudta a hajójára hozni. Négyszáz bátor és becsületes hajósra lett volna szüksége, de csak kétszáz olyan matrózt talált, aki megfelelt a kívánalmaknak.

Még kétszáz utas várakozott az Egyiptomba tartó hajóra. A fő fekete eunuch és három rabnője, tizenkét rabszolgája, negyven telivér arabs lova, tíz lovásza, a mekkai kádi, két tanítványa és három inasa és a kétszáz utas az új galleonnal útnak indultak azzal, hogy a hiányzó dolgokat majd Gallipolinál és Rodoszon pótolják.

A fő fekete eunuch agát és a rabnőit, valamint a rabszolgáit a galleon tatján helyezték el.

Ibrahim cselebi Gallipoliban három hajóágyút és ötven matrózt talált. A tengerészeknek hatosával kifizette a havi bérüket. Legalább egy hétre volt szükség, hogy az ágyúkat felrakják a hajóra és elhelyezzék őket. Szümbül aga szinte megbolondult:

– Azt nem lehet! Gallipoli még nagyon közeli sziget. Jussunk ki a Boszporusból, mert itt nem biztonságos egy éjszakánál többet

töltenem. Az ellenségeim megtudják, hogy itt vagyok, és az életemre törnek – mondta.

Igaza volt.

– Nagyra becsült aga, még nincs itt a tengeri hajózási idény. A flottánk Isztambulban pihen a dokkokban. A Földközi-tengeren kalózkok kószálnak, máltai gyaur ördögök. Nem lehetünk óvatlanok, elővigyázatlanok, a hajón rengeteg áru és rengeteg ember van – válaszolta Ibrahim cselebi.

A szerecsen nem hallgatott a jó szóra.

Málta szigete igazi kalóztanya volt, ahonnan a törökökre vadásztak. A kalózkok a Johannita rend szerzetesei voltak, a világ örömeit hajszoló férfiak, de a hit emberei, bátor hajósok és vitéz kardforgatók. Bor, lány, fiú, arany, ékszer az egyik oldalon, és vér a másikon. Az isztambuli velencei követek a máltai lovagoknak kémkedtek. A Földközi-tenger közepén található, görög lakosságú Kréta szigete is a velenceiek kezében volt. Még mielőtt Ibrahim cselebi galleonja kifutott volna az isztambuli kikötőből, a velencei követ görög hajósokkal már el is juttatta a hírt Máltára: „A fő fekete eunuch aga felbecsülhetetlenül sok kincssel indult Egyiptomba egy ágyú és matrózok nélküli hajón. A kincseit számba sem lehet venni. Arany, ékszer, szőnyegek, sok vég a legértékesebb szövetekből, három szép lány, tizenkét szép fiú, negyven telivér paripa és egy herceg! Ibrahim szultán nagyfia, Oszmán. Hogy a trón Mehmed hercegé legyen, akit a Köszem szultána által támogatott Turhán nevű lány szült, Köszem intrikáinak köszönhetően azt terjesztik, hogy Oszmán a fő fekete eunuch aga törvénytelen gyermeke. Ha ezt a gyereket megszerzitek, akkor a trón törvényes örököse kerül a kezetekbe, mint ahogy egykor Dzsem szultán került a rodoszi lovagok kezébe.”

Az akpinari Ahmed aga története

Ibrahim szultán az iftárijebeli botrány után nem ment vissza a hárembe, és másnap Isztambult elhagyva Edirnébe menekült.

Így sem Turhánt, sem az anyját, sem a csecsemő fiát nem láthatta. Egy tél elején tett edirnei utazás, ha csak jön-megy az ember, akkor is legalább egy hónapig tartott. Az edirnei palota nem volt arra alkalmas, hogy a szultán ott húzza meg magát télen.

Rögtön azután, hogy a padisah visszatért Edirnéből, egy borzalmas gyilkosság történt, és a padisah által mutatott érzékenység elfeledtette az Iftarijében történeteket azokkal, akik tudtak róla.

Ibrahim szultán útban hazafelé megállt az akpinari Ahmed aga birtokánál, aki Trákia leggazdagabb embere volt. Az aga az uralkodója tiszteletére olyan fényes lakomát rendezett, amelyet a szultán még a saját palotáiban sem látott. A gazdag ember szépen beszélve és szavait jól megválogatva a közbiztonság megromlásáról panaszkodott.

– Padisahom – mondta. – Féltjük a vagyonunkat és az életünk sincs biztonságban. A rablók még ebben az évszakban, télen is garázdálkodnak. Itt ólálkodnak a közelben, mint a farkasfalkák. Egyik faluból nem lehet békében átjutni a másikba, ruhástul alszunk, felfegyverkezve, miközben bosztandzsik, a janicsár csorbadzsik, a szpáhi agák a laktanyákban szívják a dohányt, borozgatnak, esznek-isznak, és hastáncos fiúkkal szórakoznak. A rablók pedig rátörnek a tejjgazdaságokra, a karámokra és a birtokokra, felgyújtják a raktárakat és egyéb épületeket, a juhokat, kecskéket elhajtják, és elviszik a mutatós lányokat, fiúkat. Rengeteg gaztettet visznek véghez. Vérzik a szívünk, és könnyes a szemünk. Kérlek, mondd

meg a csorbadzsi agádnak, hogy fogja el a rablókat, hogy megbüntethesd őket!

– Mióta van ez így? – kérdezte Ibrahim szultán.

– Amióta te vagy a szultán!

– Az én hibám lenne?

– Dehogyan szultánom! A vezíreid miatt van, akik nem tisztelnek téged kellőképpen.

A padisah a társaságában tartózkodó fegyvernökére Juszuf pasára mutatott:

– Ez itt Juszuf pasa, a bizalmasom, jó barátom, másodvezírem.

Az ő hibája talán?

– Ő ismeri a helyzetünket, de nem mondhatnám, hogy az ő hibája.

A szultán ezután Juszuf pasát kérdezte:

– Te mit mondasz?

– Szultánom, ez az ember igazat mond.

Ibrahim szultán megsimogatta Akpinari Ahmed aga hátát.

– Köszönöm, hogy beszámoltál nekem szegény szolgálaim helyzetéről, ez az én hibám is. De szultáni szavamat adom neked, hogy amint Isztambulba visszatérek, egy hét alatt eltüntettem az összes rablót. És kivégeztetem az összes bosztandzsit, janicsár csorbadzsit és szpáhi agát, aki nem védte meg a falusiakat és a parasztokat, hanem kitette őket a rablók kényének-kedvének.

Ahmed aga a padisah lába elé vetette magát.

– Szultánom, megengedsz nekem egy megjegyzést?

– Igen, mondd csak!

– Padisahom, azok a bosztandzsik, csorbadzsik és agák mind a felséges válide szultána szolgálai. Érinthetetlenek, nem eshet bántódásuk. Semmit sem tehetsz ellenük!

Ibrahim szultánt nagyon meglepte, hogy az anyját ez a váratlan vád érte, de nem haragudott, sőt örült is.

– Borzasztó dolgot mondtál, de én adtam rá engedélyt, hogy mondd. Ne félj, én kiállok érted. Azoknak a gazembereknek pedig a fejét vétetem – jelentette ki.

Ibrahim szultán egy éjszakát töltött a csataldzsai Kalfa nevű faluban található szultáni palotában, majd másnap estefelé átvonult az Isztambul falain kívül található Davutpasa palotába. Juszuf pasa később remegve mesélte el a szultánnak a következőket:

Egy rettenetes rabló, az isztrandsai Örült Vangel, aki Kirklareli és Csataldzsa között garázdálkodott, aznap éjjel, amikor a padisah a csataldzsai szerájban tartózkodott, nyolcvanfős csapatával rátört Akpinari Ahmed aga birtokára. A gazdag birtokost anyaszült meztelenre vetkőztette, majd nyársra húzta. Aztán tüzet gyújtottak, és a tűz felett forgatva megsütötték az agát, aki szörnyű kínok közt pusztult el. A feleségét szintén meztelenre vetkőztették, egy tűzön felforrósított vörösréz tálcára ültették, és kiszedték belőle, hogy hol van az elrejtett pénzük és az ékszereik. A nő nem bírta ki a kínvallatást, és belehalt. Ezután Ahmed aga tizenhat éves, eladósorban lévő lányát ugyanúgy megkínozták, ráadásul a lány mellét egy izzó lópatkóval megbélyegezték. Ezután Ahmed aga felismerhetetlenné vált holttestét felnégyelték, és az út szélére hányták. A birtokon lévő parasztokat, napszámosokat, kocsisokat, öröket, az intézőt, nőket és gyerekeket, egészen pontosan negyvenhat embert lemészároltak, mint az állatokat, a birtokon a baromfikat, macskákat és a kutyákat is beleértve, egyetlen élőlényt sem hagytak életben. Egy kis csordás tudott elmenekülni, de miután elfogyott az ereje, egy patakba gurult, ahol elájult. Másnap reggel a falusiak találtak rá, és Isztambulba hozták.

Ibrahim szultán magához hívatta a csordás fiút, és az ő szájából is meghallgatta a tragédiát.

– Esküszöm, nem hagyom megtorlatlanul egyetlen muszlim vérének a hullását sem! – mondta, és Juszuf pasának megparancsolta:

– Mondd meg a nagyvezírnek, hogy a rablók fejét akarom, vagy az övé fog porba hullani!

Aztán hirtelen visszakozott.

– Nem, mégsem – mondta. – Az összes rablót élve akarom, hogy bosszút állhassak rajtuk.

A bekötözött fejű, vérző, szerencsétlen csordás gyereket megölelte:

– Én vagyok atyád, a szultán, te pedig a fiam vagy. Életed végéig harminc akcse napidíjat fogsz kapni az isztambuli kincstárból. Legyen boldog életed! – mondta.

Majd a társaságában tartózkodó Dzsindzsi hodzsához fordult: – Te foglalkozz a fiú dolgaival, vetesd nyilvántartásba, holnaptól kapja meg a járandóságát. A te házában fog lakni! – rendelkezett.

Máltai kalózok

Az isztrandszai Örült Vangel-féle csapat nyomában a janicsár aga személyes parancsnoksága alatt háromezer janicsár és ezer zsoldos szpáhi járt. A nyolcvanfős csapat nem jutott még messzire. Szétszóródtak, de a janicsárok nem vesztették el a nyomukat, így a birtokon véghezvitt mézszárlásukat követő ötödik napon körülvették őket. A kegyetlen összecsapásban hat katona és hét rabló halt meg, a rablók vezetőjét, Örült Vangelt és még hetvenhárom útonállót élve fogtak el.

Először mindegyiket anyaszült meztelenre vetkőztették, majd mindnek levágták a fülét. Aztán egyesével láncra verték őket, és Trákia rettentő hideg telén és lefagyott útjain, jeges sárban ostorcsapásokkal terelve haladtak faluról falura, városról városra. Utoljára Isztambulban vonultatták fel őket. A rablókat elvezették a Felvonulások Pavilonja előtt, így mutatták meg a padisahnak.

Három rablót Isztambulban húztak karóba, hetven rabló karóba húzott testét az Isztambul és Edirne között húzódó út mentén állították fel. A vezetőjüket, Örült Vangelt pedig az akpinari birtokon felnyársalták, és a birtok romjai előtt gyújtott tűzön megsütötték. A téli utak nehézségei ellenére a környező falvakból, Isztambulból, Edirnéből és a trákiai városokból több mint ezer kíváncsiskodó gyűlt össze, hogy a többi gazember végét is lássák. Negyven bosztandzsi mestert, tizenöt csorbadzsit és negyven szpáhi agát végeztek ki, bosztandzsik és janicsárok fejét ütötték le, és szpáhikat akasztottak fel.

Szörnyű gaztett és kegyetlen megtorlások, büntetések. Az Iftárijében történt botrányról az is megfeledkezett, aki tudott róla. A

rablók dolgát viszont egy Földközi-tenger felől érkező hír feledtette el.

Az elbocsátott fő fekete eunuchot, Szümbül agát Egyiptomba szállító Ibrahim cselebi galleonja Rodosz és Kréta szigete között máltai kalózok fogságába esett, akik minden a hajón található muszlimot megöltek. A kalózok csak a bírót és a tanítványait nem bántották. Ezek a hír részletei:

Amikor a hajózási idényen kívül, ágyúk nélkül és kevés matrózzal útra kelő galleon megérkezett Rodosz szigetére, a sziget hajósai felkeresték Szümbül agát:

– Tisztelt aga. A máltai kalózokat egy kém értesítette a hajódról. A krétai vizeken, a Kerpe-szigetek⁽⁶⁾ között hat máltai gálya portyázik. Okosabb dolog lenne, ha néhány hétig Rodoszon maradnál – mondták.

Ibrahim cselebi is könyörgött neki.

– A gálya magas hajó, nincs elég ágyúnk, és tengerészünk, nem szállhatunk velük szembe. Hadd vegyek néhány ágyút, hadd szerződtessek még pár száz fős legénységet – kérte.

De a szerencsen eunuchot és Mekka molláját nem tudták meggyőzni. Aztán alighogy Rodoszból elindultak, másnap reggel, pirkadatkor rájuk támadtak a kalózok. Véres harc bontakozott ki. Szümbül aga, Ibrahim cselebi és a galleonon lévő közel ötszáz matróz, férfi utas, és Szümbül aga szolgálói meghaltak. Zafiré és a fia, Fattyú Oszmán, a rabnők és Szümbül aga kincsei, lovai, valamint a hajó a máltaiak kezére jutott.

Sokkal később, a rabságból szabaduló Burszai Mehmed efendi egyik tanítványa, Háfiz Musztafa így mesélte el a történeteket: „Amikor a máltai kalózok rajtuk ütöttek, Ibrahim cselebi, a kapitány kardot rántva átkozódott: – Jaj, te szerencsétlen szerencsen, ez a katasztrófa a te makacsságod miatt történik velünk!

A fekete eunuch fejét egy csapásra levágták, majd Ibrahim cselebit és Szümbül aga szolgálóit is kardélre hányták.”

Az esemény Isztambulban nagy szomorúságot és aggodalmat váltott ki. Ha a hajón, amelyen hatalmas fekete eunuch aga utazott, a kalózok rajtaüthetnek, az azt jelenti, hogy többé nem biztonságos a Földközi-tengeren utazni. Mi lett a szultáni flotta dicsőségével és pompájával? Ha már a flotta a tél miatt visszatért a dokkokba, az út biztonságának biztosítása érdekében Rodosz szigetén nem lehetett volna négy-öt gályát otthagyni? Hol voltak a tengeri szandzsákok bégjei, és mit csinált Rodosz pasája?

A szeráj is nagyon szomorú volt a történetek miatt. Szümbül agát nagyon szerették a Belső Palotában és a háremben is. A Belső Palotában élő fiúk közül lelkesen buzdította, bátorította azokat, akik tanulni akartak. Bemutatta őket a validének és a padisahnak. Megjutalmazta azt, aki szorgalmas volt, saját vagyonából adott pénzt nekik könyvekre. A kalligráfiáért lelkesedő fiatalokkal a palota könyvtárából másoltatott le könyveket a maga számára, Koránokat és szent szövegeket tartalmazó táblákat íratott velük, és bőkezűen fizetett ezeknek a fiataloknak az írásukért.

Köszem szultána is vigasztalhatatlan volt. Szümbül gyerekként került mellé, és éveken át hűségesen szolgálta.

A történeteket Ibrahim szultán is részletesen meghallgatta, nagyon elkeseredett, nem maradt közömbös. Magához hívatta az állam előkelőségeit, és uralkodóhoz illően beszélt:

– A máltaiakkal nincs béke, háborúban állunk velük. A máltai gyaurok amint alkalmat találnak rá, megtámadják a hajóinkat és a kikötőinket. Mi is, ahol máltait találunk, ott támadunk rá. Ez egyértelmű helyzet. Súlyosabb probléma, hogy a két főváros, Isztambul és Edirne között a rablók a szemünk láttára falvakat és birtokokat támadnak meg, muszlimokat húznak nyársra, és megsütik őket, mint a birkát. A nőket és a lányokat levetkőztetik, és a mellükre lópatkóval bélyeget sütnek. Ez pedig nem hasonlítható a gyaurok elleni háborúhoz. Az állam azért van, hogy fenntartsa a közbiztonságot, hogy a nép biztonságban és békében éljen.

Csakhogy a szandzsákbégeket, a kormányzókat és a kádikat megvesztegetik. A tanácsadóimat, sőt még az anyámat is megvesztegetik, és ha a tisztségeket nem az arra méltóknak, alkalmasoknak adják, akkor a méltatlanok és az alkalmatlanok kezébe jutnak, olyanokéba, akiből zsarnokok lesznek. Az igazságtalanság és a zsarnokság nem nőhet tovább, mert az igazságtalanság romba dönti az államot is. Nem félek a gyaurok ellen vívandó háborútól, ha kell, csatába indulok a seregem élén. Én azoktól a hitetlen muszlimoktól félek, akik elárulják és gyengítik az országot. Allah adjon erőt nekem, hogy legyőzzem őket! – mondta.

A Szümbül agával történekről idővel új hírek érkeztek.

„Miután a máltai kalózok megtámadták a hajót, kikötöttek a Kréta szigetén található Héraklion kikötőjében, ahol az ottani velenceiek ünnepelve fogadták őket. A kalózok kapitánya, Szümbül aga néhány lovát Velence Héraklionban székelő krétai kormányzójának adta. A foglyokat is ott adták el. A velencei kormányzó megvette a mekkai kádit és két tanítványát, valamint Szümbül aga szolgálói közül három életben maradt fiút. Egy velencei hajóval Rodosz szigetére küldte őket, ahol szabadon engedték a foglyokat, hiszen Velence látszólag szövetségese volt az Oszmánoknak.”

Egy nagy tengeri hadjárat előkészületei

1645. március 7-e volt, kedd reggel. A szerájban a „Kupola alatti” nevű teremben ülésezett a szultáni tanács. Nem voltak fontos, sürgősen megbeszélendő dolgok, de állami szokás szerint keddenként a reggeli ima után a díván délig ülésezett. A padisah a szalon hátsó falain lévő rácsos ablak mögött ült, és figyelmesen hallgatta, miről tanácskozik a díván. A szultán helyét a hárem felől lehetett megközelíteni.

A nap legfontosabb üggye a Szümbül agával történt dolog volt. Mindenki erről beszélt egész Isztambulban. Ibrahim cselebi új galleonjának szépségéről, arról, hogy Ibrahim cselebi milyen nagyszerű hajós, és Szümbül aga milyen kiváló ember volt; ódákat zengtek a vagyonáról, lovairól, szolgálóiról, rabnőiről. Azok, akiknek ismerőseik voltak a hajó utasai között, róluk beszélgettek. Sőt emlegették a fő fekete eunuch aga fattyát, Oszmánt is, de azt senki nem feszegette, hogy az agát miért bocsátották el a palotából, hogy miért akart mielőbb indulni Egyiptomba, hogy az úton miért félt attól, hogy Gallipoliban és Rodosz szigetén vesztegeljenek, amíg az ágyúkat felpakolnák. A háremben és a Belső Palotában Köszem parancsára titokban tartották az Iftárijében történeteket, a szemtanúk száját pedig lelakatolták.

Aznap a dívánban Szümbül agáról beszélgettek. Amikor a szultán megütötte a rácsot, mindenki elhallgatott. Kicsit később bejött a fehér eunuchok agája, és tudatta, hogy a padisah a nagyvezírt és a díván minden előkelőségét a Belső Palotában található Bagdad Pavilonba hívhatja magához.

Olyan dívánt, melyet a padisah vezetett, csak rendkívüli esetekben tartottak. A nagyvezír, „Jóképű Főkapuőr” Mehmed pasa, a hat vezír, az anatóliai és a ruméliai katonai bíró, a főkancellár, a külügyminiszter, a pénzügyminiszter, a flotta parancsnoka és a janicsár aga csodálkozva néztek egymásra, és izgatottan vonultak a kioszkba. A padisah előtt nyugodtnak mutatkoztak. Ibrahim szultán így szólt:

– Együnk édességeket, és beszéljünk édesen! – mondta.

A Belső Palota szolgálói az érkezőknek sörbeteket, lokumokat és rózsalekvárt kínáltak. A padisah először a nagyvezírhez fordult.

– Szultánzáde!^[2] – mondta. – Kara vezír néha ellentmondott nekem, amikor mondtam valamit, ilyenkor azt felelte, hogy „nem, padisahom, ez nem helyes”. Téged neveztelek ki vezírré, de tőled még nem hallottam hasonlót, te minden szavammat helyesled.

Különös megjegyzés volt, a nagyvezír nem is tudott rá azonnal válaszolni. Ha biztosan tudta volna, hogy a padisah le akarja váltani, hogy a kedvencéből, Juszuf pasa másodvezírből csináljon nagyvezírt, akkor könnyű lett volna válaszolnia. Azt mondhatta volna, hogy: – Kara Musztafa pasa ellent mondott ugyan neked, de milyen sorsra jutott? Félmeztelenül megfojtották az utcán, mint a tolvajokat.

..

– Padisahom – mondta végül. – Te muszlim kalifa vagy, Allah árnyéka a földön. Te nem hibázol sem a szavaidban, sem a tetteidben. Ami számunkra nem tűnik helyesnek, amögött is bölcsesség, valami titkos ok rejlik, amit a mi szemünk nem lát. Ezért én minden szavadat helyeslem, és minden parancsodat végrehajtom.

Ibrahim szultán jóízűen nevetett.

– Szultánzáde, te szélhámos! Micsoda iszákos, dörzsölt fickó vagy! Csak nehogy olyan legyek, amilyennek leírsz! Különben a muszlim és nem muszlim alattvalóim helyzete rémes lesz – mondta.

Aztán elkomolyodott.

– Ha már így van, vérted fel magad az igyekezet övével. Most van itt az ideje a szolgálatnak és a támogatásnak. Megbosszulom Szümbül aga és a vele együtt áldozatul esők vérét a máltai gyaurokon. Elhatároztam, hogy a tengeren hadjáratra indulok Málta szigete ellen. Ez itt Juszuf pasa, a flotta kapitánya, a bizalmasom. A flottával és a sereggel menjen Máltára, és pusztítsa el azokat a kalózokat az utolsó szálig! Éjjel-nappal tanácskozz, és egyeztess vele, és kísérd figyelemmel a tengeri hadjárat előkészületeit! – parancsolta.

És aznap, mielőtt a szultán jelenlétében tartott díván feloszlott volna, a tagjai eldöntötték, hogy háborút indítanak a máltai lovagok ellen. Ez teljesen váratlan fejlemény volt.

Estig egész Isztambulban elterjedt a hír, hogy tengeri hadjárat indul a máltaiak ellen. Az isztambuliak, akiknek a Szümbül agával történtek miatt a hitük és nemzeti érzelmeik csorbát szenvedtek, örömmel fogadták ezt a hírt. A kiskereskedők és iparosok parancs nélkül, vagy anélkül hogy az állam erre felkérte volna őket, lázas munkába fogtak, hogy segítsék a hajóépítő műhelyt. A sejhjeik, intézőik és a vezetőik nap mint nap az alkalmat lesték, hogy segíthessenek. A kerületi imámok a mecsetekben, dzsámikban a nép segítségét kérték, rendszeresen adományokat gyűjtöttek azzal, hogy „ez nem a padisah kincstárába kerül, hanem a tengeri hadjáratra fordítjuk”. Az összegyűjtött pénzt átadták a dokkban a flotta vezetőjének. A nép annyira megbízott a kapitány, Juszuf pasa becsületében, hogy biztos volt benne, hogy az átadott pénzből egy akcse sem fog eltűnni, és valóban így is történt.

A hajók felszerelésével elfoglalt kereskedők együttesen látogatták meg Juszuf pasát:

– Hatalmas vezír! A hadjáratban szükséged lesz a pénzre. Ezért ne pénzzel fizess az árunkért, hanem adj egy váltót, mert a te váltód olyan nekünk, mint a készpénz! Ami áru csak van az üzleteinkben, boltjainkban, vedd és vidd a dokkba! – mondták.

Aztán fakereskedők jöttek:

– Hatalmas vezír, hogy a máltai hadjáratra a hit és az ország védelmében gályákat építhess, ne szenvedj hiányt fából! Nem akarunk pénzt, adj egy váltót, és minden árunkat vidd a hajóépítő műhelybe – mondták.

Az isztambuli gazdagok közül a földközi-tengeri és az egyiptomi kereskedők voltak a leggazdagabbak. Azt mondják, hatezer lelakatolt pincéjük volt tele áruval. A nyolcvanéves Hadzsi Kászimnak tizenöt galleonja és tíz kereskedőháza, Hadzsi Elvannak tizenkét galleonja és tíz kereskedőháza, Hadzsi Ferhadnak tizenkét galleonja és hét kereskedőháza, Hadzsi Nimetullahnak tíz galleonja és nyolc kereskedőháza volt. Talán ötven ilyen gazdag ember is lehetett Isztambulban. Mindegyiknek voltak üzlettársai Indiában, Iránban, Jemenben, Egyiptomban, a Krímben és Franciaországban. Az idős Hadzsi Kászim vezetésével a flotta parancsnokához mentek, látványos felvonulásuk tetszett Isztambul népének. Mindegyiküket állig felfegyverzett, sujtásos vörös posztóba öltöztetett fiatal szolgák, és katonák kísérték, akik arany- és ezüsfüstölőket lóbáltak. A nyomukban kétezer hajókátrányozó munkás, akik olyan koromfeketék voltak, akár a pokolban a kátrányos üstök mellett álldogáló ördögök. Megcsókolták Juszuf pasa ruhája szegélyét. A nyolcvanéves Hadzsi Kászim így szólt:

– Pasa fiam, értesültünk róla, hogy a padisahunk, Ibrahim szultán Málta ellen hadjáratot indít. A harc levesében legyen ott a mi sónk is! Allah adjon téged a szultánnak! íme, itt vannak a pincéink kulcsai, dugig vannak áruval és ételekkel. Ha tíz évig sehonnan sem érkezne áru Isztambulba, ezek a pincék táplálnák a várost. Add át ezeket a kulcsokat Ibrahim szultánnak, és mondd meg, hogy egy percig se bánkódjon! – mondta.

És aznap negyvenkilenc galleont átadtak a dokknak, hogy a flottában szállítóhajóként használják őket.

Lelkes izgalom

A Földközi-tenger és Egyiptom kereskedőinek segítségével Isztambul kiskereskedőit is fellelkesítette, és mindennap szorgalmasan hordták áruikat a hajóépítő műhelybe. Úgy tűnt, hogy a máltai hadjárat az államnak szinte alig kerül majd valamibe.

Juszuf pasa egy nap harmincöt új gályát helyeztetett el a dokkban, amelyek mellett a régi hajókat is kijavították, kátrányozták.

A hajójavítók lázas munkáját tényleg érdemes volt látni, mert ez a látvány büszkévé tette az embert.

Ibrahim szultán, aki szintén nagyon izgatott volt, mindennap a reggeli ima után a Tengerparti Pavilonnál beszállt a szultáni hajóba, és elment Kászimpasába, a hajódokkba. Köszem szultána is gyakran eljött ide, de csak kevés ideig maradt. Megörvendezettette a munkásokat sok bahsissal, aztán visszatért a szerájba.

Az állami fő tisztségviselők közül egyedül Mehmed pasa nagyvezír nem örült a hadjáratnak, és aggódva követte a hadjárat előkészületeit. Ahogy arra a „szultánzáde” becenév is utalt, anyja révén az Oszmán-ház tagja volt. Nagyanyja, Ajse Hanim szultána Törvényhozó Szulejmán szultán egyetlen lányának, Mihrimah szultánának volt a lánya. Mehmed pasa, aki a szerájban nevelkedett és tanult, Fiatal Oszmán Lengyelországgal szemben vezetett hotzini hadjáratában tizenöt évesen kapidzsibasiként, vagyis főkapuőrként vett részt, akkoriban ragadt rá a „Jóképű Főkapuőr” becenév. Az ifjú a támogatásnak köszönhetően gyorsan emelkedett a ranglétrán, és csupa veszélytelen dologban vett részt. Mivel az evés rabja volt, felnőtt korára egy kilencvenokkás, azaz száztizenöt kilós, kövér,

kényelemhez és nyugalomhoz szokott férfi vált belőle. Nem volt a hadjáratok, a harc embere, ráadásul nagyon félt a tengertől. A flottaparancsnoknak a sereget Málta szigetére kellett vinnie, és ott partra tennie. A sereg élére egy főparancsnokot kellett kinevezni. A hagyományok értelmében ez a főparancsnok mindig a nagyvezír volt. Mehmed pasa nem mondhatta, hogy nem tudja megcsinálni, és nem tud elmenni, hiszen ő maga mondta mindig, hogy minden, amit a padisah tesz, abban isteni bölcsesség rejlik, és hogy a szultánok tévedhetetlenek.

Mehmed pasa félelme végül alaptalannak bizonyult. Juszuf pasa kapitánynak kellett a flottával a hadjáratra mennie. A fiatal vezír nem az a fajta volt, aki engedelmeskedett volna egy főparancsnok utasításainak. Ráadásul olyan bátorsággal és önbizalommal rendelkezett, hogy elbírt a háború felelősségének a terhét, és Málta meghódításán nem akart egy másik vezetővel osztozkodni.

1645. április 19-én, egy szerdai napon a Tengerparti Pavilonban, egy szintén olyan dívánon, ahol jelen volt a szultán is, Juszuf pasát kinevezték a máltai hadjáratra induló flotta és hadsereg főparancsnokává. Szultánzáde fellélegzett.

Juszuf pasa főparancsnoki kinevezésének híre Isztambul lakosságának hónapok óta tartó lelkesedését kitörő örömmé dagasztotta. Immár a nagyváros minden részén, a piacokon, a bazároknakban, a kereskedőházakban és a fürdőkben, mindenhol a máltai hadjáratról és Juszuf pasáról beszéltek:

– Tegnap a földközi-tengeri hajóskapitányok tíz galleonnal és három ágyúlovással üdvözölték a padisahot a Tengerparti Pavilon előtt.

– Mindegyik olyan galleon, amelyet négy-öt havonta töltenek és ürítenek, amelynek kétemeletes rakterei vannak, hatalmas tatjuk és fürdőik...

– Mindegyiket elvitték a hajódokkba, és átadták Juszuf pasának, hogy töltsen fel élelemmel a sereg számára, és vigye őket.

– Mézgás Húszam kapitány, a hodrumi Dzsáfer kapitány, Sánta Muharrem kapitány, Csavusoglu Mehmed kapitány, a kusadai Csinos Ali kapitány, a burszai Fekete Hodzsa kapitány, az erdeki Szőke Véli kapitány, Szőke Szolak kapitány, Kartiloglu kapitány és Katranoglu Bali kapitány, vagyis mind a tíz hajóskapitány a dokkba jött nyolcezer mezítlábas, toprongyos, de hős, bátor, lelkes, félelmet nem ismerő fiatalember kíséretében. Az ifjak derekán vörös öv virított, benne késükkel és villájukkal, néhányuk turbánt csavart a fejére, néhányuk algériai fezt viselt. – Egy az Isten, Allah! Nekünk olyan főparancsnok kell, mint te! – kiáltották, és hangjuk oszlopként emelkedett az égig. Állítólag arra kérték a flotta parancsnokát, hogy vegye fel őket a flottába önkéntesnek!

– Állítólag a Galatában és Kászimpasában lakó bodrumi és szömbeki legények közül háromszáz bátor ifjú mezítláb és egy szál késsel a hajódokkba vonult, miközben azt kiabálták, hogy a vezérük a Végtelen Tenger. Mindannyian önkéntesnek jelentkeztek. „A padisah adja ki a parancsot, és tengerre szállunk, felforgatjuk Málta szigetét, és elsüllyesztjük a Földközi-tengerbe, megsemmisítjük a hírét, eltöröljük a dicsőségét!” – mondták.

– Még a hentesek is, akik Isztambul négy bírósági kerületében nyolcszázkilencvenkilenc üzletben dolgoznak, ezerhétszázan késekkel, vérben úszó szemmel szintén a hajóépítő műhelybe vonultak, és önkéntesnek jelentkeztek.

– Még a fürdősök is jelentkeztek a dokkban! Kétszáz fürdős aga felfegyverkezve arabs telivérekre pattant, úgy ment oda. Ezer fürdőszolga, a derekukra a fürdőlepedőre felcsatolták a kardjukat, és mezítláb vonultak agáik mellett. Meztelen lábukon puszpángfából és ébenből készült fapapucs. És még kétezer masször, szinte meztelen mind, derekukon vastag selyemtörülközők, kezükben a masszörök szütyője, amelyben a kellékeiket tartják. Tréfálkozva indultak Isztambul szívéből Ejüpszultánból, Baharijéből, Alibégköjből, Kjáithánéből és Karaagacsból, Haszköjből, és gyalog masíroztak

csattogó fapapucsukban Kászimpasába. – Mi is katonák vagyunk. Engedd meg, hogy a hennás bárányainkkal együtt elmenjünk a máltai hadjáratra. Hadd mosdassuk, tisztítsuk a hadjáratban harcolókat! – mondták. A padisah a hajódokk kertjében két órán belül felállíttatott egy nemezfedelű sátrat, ahol kialakítottak egy fürdőt. Nem hiányzott onnan az öltöző, az izzasztókó és a hűtőfürdők sem. Éjjel-nappal öt adag tűzifával tüzeltek. A fűtőházat azonnal begyújtották, a kazánban lévő vizet felforrósították, és a hajóépítő műhelyben dolgozó kátrányozó munkások közül tíz szutykos vitézt nyomban megfürdettek a sátorfürdőben.

- Az ékszerészek is csináltattak egy szép gályát.
- A Régi Bazár kereskedői is építették két gályát.
- A vitorlakészítők bezárták az üzleteiket. A mesterek és az inasok, vagy hatszáz vitorlakészítő éjjel-nappal a hajódokkban szabják és varrják a gályákhoz szükséges vitorlákat.
- Állítólag ötszáz árbócfaragó is éjjel-nappal a hajódokkban készíti az árbócrudakat.
- És ott van még ötszáz evezőkészítő, és az összes kötélverő is.

A velencei balio^{8}. levele

A lakosság soraiban mindenhol a flottáról, a hajóépítő műhelyről, a flottaparancsnokról folyó beszéd eljutott Köszem szultánához is.

– Most örül a Földközi-tengeren annyi csatát vívott Gázi Hajreddin pasa lelke! Ilyen flotta, amelyet Fegyvernök Juszuf pasa állít ki, még nem hajózott a Földközi-tengeren, és ezután sem fog.

– A kapitány szerencsés. így kell szolgálni a szultánt!

– Ne feledjük, hogy Juszuf pasa szerencséje a padisah imáinak áldása.

– Allah segedelmével Máltát meghódítjuk!

– Ha Máltát meghódítjuk a szultán imájának és Juszuf pasa kardjának a segítségével, tudnunk kell, hogy ezt az állam oszlopának, a válide szultánának köszönhetjük!

– Így van. A válide mindig értünk imádkozik.

– A padisahért is imádkozik szüntelen.

– Boldog az, akiért az anyja fohászkodik!

– Bahcsekapi kikötőjében a válide költségén még egy gályát építenek!

– Azt mondják, hogy a gálya atlaszszáslaján szereplő „Hódítás és Allah segedelmé” kezdetű verset a felséges szultána hímezte saját kezűleg a szultáni szerájban.

– Isten segítségével sok arcot látunk majd elsápadni.

– A főasztrológus azt írta a kalendáriumában, hogy ez az év, vagyis a hidzsra szerint ezerötvenöt, a muszlimok számára a hódítás és Allah segítségének éve lesz.

Miközben Isztambul teljesen felbolydult a flotta máltai hadjáratának előkészületei kiváltotta lelkesedéstől, az Isztambulban

élő velencei balio aggódva és figyelmesen követte a hajóépítőben zajló munkálatokat. A követ minden értesülést, amelyet az isztambuli görögöktől szerzett kémei segítségével, azonnal hosszú jelentésekben továbbított a kormányának, és a fülébe jutó pletykákat is részletesen lejegyezte ezekben a jelentésekben. Minden görög kapitánynál, aki kifutott a Földközi-tengerre, egy-egy levél volt, amit a balio a velencei kormánynak küldött.

Évszázadokkal később került nyilvánosságra a balio egyik levele, melyben így írt:

„A hajódokkba nem mentem el, de a város márvány-tengeri, és Aranyszarv-öböl menti partjain sétáltam néhányszor... Hogy ne szúrjak szemet, és a törökök ne gyanakodjanak, minden alkalommal álruhát húzok, és magammal viszek egy törökül jól beszélő, helyi görögöt, és úgy teszek, mintha egy olyan francia lennék, aki nem tartja méltóságán alulinak, hogy beszédbe elegyedjen a néppel.

A Márvány-tenger partján van egy Gályakikötőnek nevezett hely, és szintén ott helyezkedik el a Vlanga tér, amely most hajóépítővé alakult. Tizennyolc épülő gályát számoltam össze ott. A munkások éjjelente is dolgoznak lámpások fénye mellett.

Az Aranyszarv-öböl partján is hat helyen ácsolnak hadihajókat. A Boszporusz európai partján Kabatasban, egy Baltapasa kikötőnek nevezett helyen, egy Isztinje nevű nagy öbölben, Tarabjában és Szarijernél; az ázsiai oldalon pedig Szultaniijében, az anatóliai erőd mellett folyó nagyobb patakon, és az ottani nagy réten is gályák készülnek.

A lakosság elmondása szerint ezeket a városban készülő hajókat a padisahnak ajándékként csináltatják a gazdagok és a gazdag kereskedő közösségek. A válide szultána pedig egy kikötő mellett, egy Bahcsekapi nevű helyen épített gályát.

A Köszem szultána néven ismert validéről már korábban is sok dolgot írtam önnek. Ez az idős kora ellenére még mindig nagyon szép asszony, végtelenül törekvő és nagyon gazdag, talán ő a

leggazdagabb ebben az országban, és nagy befolyással bír a nép felett. A janicsárok minden parancsnoka az asszony hűséges embere. Isztambulban mindenki által elismert tény, hogy ha Köszem szultána akarná, még a fiát, a padisahot is elmozdíthatná a trónról úgy, hogy a janicsárokkal nyomást gyakoroltatna a szerájra.

Egy rendkívül figyelemreméltó dolgot hallottam, ami lehet, hogy az igazságtól nagyon távol áll, és csak egy mese, de az is lehet, hogy igaz. A válíde legnagyobb félelme az az eshetőség, hogy a szerájban akad majd egy nő, akihez a padisah szerelemmel kötődik, és az ő befolyása fölé kerekedik. Mint ahogy azt tudják, az előző padisah is Köszem fia volt. Gyermekeként lett szultán. Az anyja a szerájbeli több száz gyönyörű lánytól távol tartva nevelte, és a tapasztalatlan fiatalember a palotában élő fiúgyerekekkel és fiatalemberekkel töltötte az idejét, és természetellenes szerelmek után futott. Így hát Köszem számításaiba hiba csúszott, mert a palotabeli fiúk olyan befolyásra tettek szert, hogy az egyikükből, egy iráni hercegből vezír lett, és a padisahot mindig az anyja ellen uszította. Az uralkodó, aki ráadásul részeges is volt, eldöntötte, hogy Köszem szultánát egyik éjjel megfojtatja, csak hogy megbetegedett, és váratlanul meghalt. E tapasztalat után, Köszem szultána a mostani padisah, vagyis a második fia szívügyeibe nem avatkozott bele. Ehelyett megvásárolta a janicsárokat és a janicsárok parancsnokait. Ha a szerájbeli befolyását valami beárnyékolná, felhasználná a janicsárok fegyvereit. Jelenleg a hadsereg Köszem kezében van.

A mostani padisah, Ibrahim szultán, a testvérének teljesen az ellentéte, igazi szoknyabolond. Amikor trónra lépett, ő volt az Oszmán-dinasztia egyetlen férfi tagja. Köszem szultána igyekezett elérni, hogy fia fiú utódot nemzzen. Más-más nők egymás után szülték a fiú gyerekeket. Csakhogy ez az ambiciózus válidét egy új gondolatra készítette. Ha Ibrahim szultán meg akarná törni anyja befolyását, Köszem azonnal elmozdíthatná őt a trónról, és legnagyobb unokáját nevezhetné ki padisahnak. Persze a herceg

anyjának, az új válide szultánának ehhez személyiség nélkülinek, egy árnyéknak, bábnak kell lennie, hogy Köszem nagyanyaként folytathassa az uralkodást.

Most pedig a legfontosabb híremet osztom meg önökkel, amit fentebb rettentően figyelemreméltónak mondtam. Újra hangsúlyozom, hogy akár kitalált mese is lehet:

Mielőtt Ibrahim szultán padisah lett, egy szobában tartották elzárva egy nagyon szép rabnő társaságában. Amikor Ibrahimból padisah lett, ez a rabnő már terhes volt. A fiatal nő nagyon szép volt, de végtelenül nagyravágyó. Köszem a gyermek születését kétségek közt várta, mert ha fiú születik, az trónörökös herceg lesz, és a nagyravágyó anyja veszélyt jelentene Köszem számára a szerájban. A ravasz asszony így elterjesztette a szerájban, hogy a padisah impotens. Állítólag a fogsága ideje alatti halálfélelem tönkretette a férfiasságát. A palota orvosa gyógyszereket csinált, és hodzsák érkeztek a szerájba, akik amuletteket készítettek a szultán számára. A padisah szebbnél szebb lányokkal hált. Az állapotos rabnőt ezalatt azzal vádolták, hogy a szerájba már terhesen érkezett. Köszem a saját hűséges emberének, a szerecsen Szümbülnek azt parancsolta, hogy éjjel titokban ölje meg a rabnőt.

A szudáni Szümbül aga, aki nagyon jószívű ember volt, a lányt kihozta a palotából, és elvitte a saját házába. A szép, terhes rabnőt, aki a lába elé vetette magát, nem adta hóhérekre, hanem beleszeretett. A saját embereinek kitalált egy mesét a szép, terhes lánnyal együtt, miszerint Szümbül aga a lányt rabszolga-kereskedőtől vette. Hamarosan a fő fekete eunuch házában egy kisfiú született. Szümbül emberei a fiút a kizlár aga fattyának hívják. Szümbül azt mondta Köszem szultánának, hogy a várandós rabnőt megfojtatta a hóhérekkel egy éjjel, és a testét a tengerbe hajította, mindezt teljes titokban. A válide elhitte ezt. Aztán eltelt két-három év, Köszem megtudta az igazságot, és egy nap, látszólag minden ok nélkül leváltotta az agát és száműzetésbe küldte. Mivel nem volt

még hajózási idény, Szümbül aga csak nagy nehezen talált hajót. Minél előbb útra akart kelni, tudta, hogy Köszem nem fogja annyival beérni, hogy őt elbocsátotta, és a rabnőt, akibe az aga szerelmes volt, és a fiát, aki a szultán gyermeke volt, hóhérékre akarja adni. Emiatt egy ágyúk és katonák nélküli galleonnal azonnal útra kelt. A hajója Rodosz és Kréta szigete között máltai kalózok kezére került, Szümbül meghalt, de a rabnő és Ibrahim szultán legidősebb fia a máltaiak karmai közé jutott. A máltaiak még nem tudják, amit most önöknek leírtam. Tegyenek meg minden önöktől telhetőt, hogy a gyermeket, az oszmán trón jogos örökösét megszerezzék. A Velencei Köztársaság kezében az az oszmán herceg nagyon fontos szerepet játszhat. Az anyja is nagyon ambiciózus asszony, ő is sok szolgálatot tehet nekünk, ha hatalomra akar kerülni.

Nagyon izgatott vagyok. Isztambulban hatalmas előkészületek folynak egy tengeri hadjáratra. Csak a szállító galleonok annyian vannak, hogy egy kétszázezer fős sereget és annak minden holmiját, élelmét és fegyverét nyugodtan elbírják. Nem hiszem, hogy a padisah és a vezírei a Málta nevű aprócska sziget ellen készülődnek hadjáratra. A máltai hadjárat csak szóbeszéd, minket akarnak megtéveszteni, elaltatni. Ezek egy nagy hadjárat előkészületei, amely a Földközi-tenger legnagyobb szigete, Kréta ellen, a mi Krétánkkal szemben zajlik majd. A törökök a Velencével szembeni tengeri háborút egy rajtaütéssel fogják kezdeni. A Málta nevével útra kelő nagy flotta, az útközben található Kréta szigetére egy éjjel kétszázezer fős sereget akar majd partra tenni. Azt kérdezem önöktől, hogy mi mivel, milyen sereggel fogunk ellenállni? A krétai lakosság görög és ortodox, és egyáltalán nem szeretik a katolikus velenceieket. Évekig voltam ott is balio, nagyon jól ismerem a krétaiakat. Inkább a muszlim törököt választják, mint a katolikus velenceit.

Tíz nappal ezelőtt meglátogattam a padisah bizalmasát, Dzsindzsi hodzsát. A férfi régebben Galata bírása volt, aztán mostanában hirtelen felemelkedett, anatóliai katonai bíró lett, vagyis a szultáni tanács tagja. Látogatásom indoka az volt, hogy gratuláljak neki. Mivel nagyon szereti az ajándékokat, vittem neki két vég velencei bársonyt, egy vöröset és egy fekete színűt, aminek nagyon örült.

A háza a város Márvány-tenger partjához közeli részén elhelyezkedő téren van. A berendezésével együtt a padisah ajándékozta neki. A teret a városiak Dzsindzsi térnek hívják, pedig eredetileg Dzsündi tér a neve, ami azt jelenti, hogy lovasok, lovagok tere, ugyanis a fiatalok itt szoktak lóhátra pattanva dzsiritet játszani.

Szabadidejében most minden fiatal idejön, és a téren állványra rakott két gálya építésében segédkeznek a hajóácsoknak.

A hodzsa, szép, jóképű férfi, nem lehet sokkal több negyvenévesnél, és nagyon okos. A házában sok embert etet. Azt mondják, rettentően pénzéhes, és hogy minden héten egy napra bezárkózik egyedül a kincstárába, és a pénzt számolgatja. Amint azt a házában láttam, bár szeretheti a pénzt, nem zsugori, tudja szórni is.

A háremében csak négy rabnőt tart, kettő fehéret és két feketét. Ezek a nők mossák a hodzsa efendi szennyesét, és gondoskodnak róla. Agglegény, és úgy tartják róla, hogy a fiúhoz vonzódik. El tudom hinni, hiszen aznap, amikor meglátogattam, a szobájában három tizenhat-tizenhét éves szolgáló tartózkodott, és mind a három feltűnően jó megjelenésű volt. Ha Velencében lettek volna, a festőink azonnal meztelenre vetkőztették volna őket, hogy lefessék, és a képeknek olyan mitológiai címeket adtak volna, mint az Adonisz, Nárcisz vagy a Hermész. És amint azt jól megfigyeltem, a hodzsa a fiatal fiú szolgálait, akik több mint százan is lehettek, nem a rabszolgapiacon vette. A cserkesz, grúz, perzsa, magyar, bosnyák és

albán fiúk nem rabszolgák voltak, hanem mindannyian szabad fiatalemberek.

A nagy pompával berendezett házban a felcicomázott szolgák mindig mezítláb jártak-keltek. Sőt az efendi maga is mezítláb ült. A görög tolmácsom közvetítésével beszéltem vele:

– Isztambulban a máltai hadjárat leple alatt lázas készülődés folyik. A házad előtti téren is két gályát építenek. Ez engem nagyon gyanakvóvá tesz – mondtam.

Az okos férfi meglepő választ adott.

– Miért gyanakszik? Ön nem a velencei balio? Úgy tudjuk, hogy Málta független állam, márpedig a készülődés a hadjáratra ellenük folyik.

– A máltaiak a fő fekete eunuch hajóját krétai vizeken támadták meg, önök pedig tisztában vannak vele, hogy az a sziget hozzánk tartozik. Utána pedig Krétán behajóztak Heraklion kikötőjébe, és beszéltek a kormányzókkal. A kormányunk már leváltotta a kormányzót, aki fogadta a kalózokat, és elfogadta az ajándékaikat – mondtam.

– Tudjuk – felelte.

– Az, hogy leváltottuk a krétai kormányzót, a padisah iránti barátságunk jele volt. Biztosítékot akarunk a szultántól, hogy ez a készülődés csak Málta ellen folyik – mondtam.

– A mi padisahunk egyetlen államnak sem ad biztosítékot. Ha a szultán célpontja Velence lett volna, azt világosan közölte volna, és önt a követségről elhozatva a Jedikulában láncra verette volna – válaszolta”.

A kövér Sivekár története

A velencei balio ezekkel a sorokkal zárta a levelét:

„Azt gondoltam, hogy egy európai diplomatával beszélek.

– Balio – mondta a hodzsa. – Az Oszmán Birodalom mostanáig nem látott békét. A nyugati szomszédunk, a német-római császár a francia és a svéd királlyal háborúzott, most pedig kiújult a háború. A kincstára kong az ürességtől. Keleti szomszédunk, az iráni Abbasz sah meghalt. Mindenhol felfordulás van, így az új sah kénytelen jó viszonyt ápolni a padisahunkkal. Ami az északi Moszkvát illeti, adót fizet a szultánunk szolgájának, a Krími kánnak. Ráadásul a doni és volgai kozákok élére álló Razin nevű atamánnal bajlódik, A francia és az angol király gyenge. A minden oldalról bebiztosított nagyméltóságú és hatalmas padisahunk a Földközi-tengeren a máltaiakkal akar harcolni. Ha Velence ellen akart volna háborúzni, kitől tartott volna, hogy eltitkolja? Nem, ne aggódj!

Nagyon meglepett a szavaival. A hodzsa efendinek megemlítettem, milyen erős a flottánk, nem nyíltan dicsértem, csak céloztam rá.

– Méltóságos uram – mondtam. – Kereskedelmünk nagy részét Egyiptommal, Isztambullal, Krímmel folytatjuk. Mind az Oszmán

Birodalom fennhatósága alatt állnak. Mi a nagyméltóságú és hatalmas oszmán szultánnal békében akarunk élni. Én a barátság miatt ülök itt. De a Földközi-tenger kulcsa, Kréta szigete a miénk. A velenceiek mind tengeri emberek, A gyermekeink a hajókon nőnek fel. Sehol nincsenek olyan kapitányok, mint a mieink, és a gályáink is messze földön híresek.

A férfi, aki olyan okos, mint egy dzsinn, megértette, hogy mit akartam mondani.

– Balio – kezdte. – Ön azt akarja mondani, hogy mi a Kréta elleni hadjáratra készülünk, de tartva a velencei flottától ezt azzal titkoljuk, hogy azt mondjuk, Málta ellen indulunk. Még mielőtt a flottájuk megérkezne, könnyedén rajtaüthetnénk a szigeten...

De szavát nem fejezte be, hanem elővett egy aranyórát, ránézett, majd újra felkelt, kezével intve elbúcsúzott tőlem, és kiment. Két fiatal szolgája követte. Kicsit később egy harminc év körüli férfi jött be. A hodzsa házvezetője volt, és közölte, hogy a hodzsa efendi a padisahhoz ment, és aznap már nem fog visszatérni a házába.

Habozás nélkül tudatni akarom önökkel, hogy ezt az államot most három ember irányítja: a padisah, a hodzsa efendi és a flotta parancsnoka.

Újra felhívom a figyelmüket arra, hogy Köszem szultána parancsára és a janicsárok kardjával mindhármát egy pillanat alatt el lehet törölni.

Velence biztonsága érdekében a válide barátságát kell elnyernünk. Emiatt, hogy átadhassam Köszem szultánának, legalább százezer dukát értékű páratlan ajándékokat kérek. Ne késlekedjenek ezeket elküldeni nekem. Azok az ajándékok nem értékesebbek, mint Kréta szigete.”

A velencei balio Köszem szultána erejére vonatkozó szavai nem voltak túlzások, de az csak álom volt, hogy Köszem hatalmát az ajándékokért cserébe a velenceiek védelmének érdekében használhatják. Ráadásul azokban a napokban a fia nagyon kegyetlenül bánt Köszemmel, ezért a szultána bezárkózott a szobájába, és sokat sírt.

Ibrahim szultán lassan az ellenségévé tette az anyját. Hadd meséljem el itt az „óriás nő”, Sivekár asszony történetét.

Az élvhajász padisah egy mesemondó asszonytól azt hallotta, hogy egy nő annál édesebb, minél hatalmasabb és kövérebb. Ezért

mindenáron szeretett volna egy ilyen nőt magának, mivel azonban a háremben nem akadt hasonló, a városban kezdtek keresgélni. Végül Szamatjában, Szulumanasztirban találtak egy tizenhat-tizenhét éves örmény lányt, egy halász gyermekét. A lány közel két méter magas volt és százötven okkát, vagyis nagyjából százkilencven kilót nyomott, egy fiatal óriás. A neve talán Hajganus, Takuhi, Agavni vagy Szürpik volt. A lány megragadta a szerencséjét, azonnal futott a szerájba. Hatalmas termete miatt alig fért be az ajtókon. A háremben első dolguk volt, hogy levetkőztették az óriás nőt, és a fürdőben megmosdatták. A fürdőben dolgozó rabnók örömmel végezték ezt a munkát, nagyon szórakoztatónak találták a dolgot. Az örmény lány közönségesen, de kiválóan beszélt törökül. Örmény létére kedvesen beszélt az isztambuli törököt. Szép arcú, cserfes, vidám, és annyira játékos, tréfás volt, hogy ezt nem is várták volna egy ilyen hatalmas testű lánytól. A fürdőben egy grúz lány megkérdezte a nevét, mire ő azonnal adott magának egy nevet:

– Sivekár.^{9} – mondta.

Egy másik grúz lány összemérte a talpát Sivekáréval, és együtt nevettek, amikor látták, hogy csak feleakkora volt, mint Sivekáré. Sivekár ezután megfogta egy cserkesz rabnő mellét, és kijelentette, ha gyémánt lenne, akkor fülbevalóként a fülébe akasztaná.

És az a cserkesz lány e bókért cserébe a hosszú, szőke haját használta szivacs helyett, amikor Sivekár hátát szappanozta.

Ibrahim szultán végtelenül elégedett volt Sivekárral. Bár Sivekár a padisah érdeklődését és bókjait kezdetben nem szívesen tűrte, és kényeskedett, idővel kinyílt, mint egy tökvirág. A karcsú és kecses Turhán szultánát meglátva azt mondta, hogy:

– Micsoda piszkafa!

Egy nap elrejtőzött a rács mögött, és amikor Köszem szultána arra haladt, egy anyóست csúfoló versikét mondott:

Az anyósomnak Mihri a neve

Vakuljon meg az egyik szeme

Köszem eredeti neve Mahpejker volt, vagyis Holdarcú, ezért csúfolta Sivekár Mihrinek, vagyis „Napos”-nak.

– Ki ez a szemtelen? – kérdezte.

– Sivekár, akiről beszéltünk – válaszolták neki.

Sivekár viselkedésével elhozta a szultáni hárembe Kumkapit, Csadadikapit, Langa kertjeit, Szulumanasztirt, Jedikulét, sőt még Szulukulét is.

Egy nap a szobájában egy rácsozott ablak előtt hevert hatalmas testével a kereveten, és vízpipázott. Amíg ő nem jött, a szultáni háremben nem volt vízpipa, de ő kijelentette, hogy nem tud vízpipa nélkül élni, ezért a kincstárból előhoztak neki egy gyémántos példányt. Két rabnő a lábát dörzsölte, egy pedig előtte állt. A perzsa dohánya füstjét jóízűen eregető Sivekár ezt mondta:

– Talán beteg vagyok, vagy beteg leszek? Mióta a szerájba jöttem, leszoktam az evésről és az ivásról. Ma is alig bírtam megenni két pulykacombot. Samatjában, amikor apám házában laktam, rózsás volt az arcom!

A rabnők nem kérdezték tőle, hogy „Miféle ház, kislány!?”, inkább gúnyosan mosolyogtak.

A smaragd fülbevaló története

Az örmény Sivekár, aki felborította a megszokott rendet, aki szemét koromfekete festékekkel húzta ki, és aki egyik orcájára a balzsamos szuhar nevű cserjéből nyert szépségtapaszt ragasztott, olyan gátlástalanul mászott a padisahra, mint egy szakadt utcalány. Miközben „hősöm”-nek, „vitézem”-nek, „férjem”-nek becézte, összevissza csókolgatta a szultánt jobbról is, balról is, és a fényes bajusza alatt is. A padisah nagyon élvezte ezt a bizalmaskodást, odaadást. Azt mondogatta, hogy az igazi nő olyan, akár egy madártollal kitömött matrac, mint az ő Sivekárja.

Egy nap Sivekár a szobájába belépő padisahot mérges arccal fogadta, és még mielőtt az megkérdezhetné volna, hogy mi baja, a lány közölte, hogy haragszik rá. Felemelte a kezét, ránézett, és ujjait mozgatva azt mondta:

– Ezek az ujjak gyűrűt akarnak!

Mivel a kincstárban lévő gyűrűk egyike sem ment fel az ujjaira, a fő ékszerésszel készítették gyűrűket, és Sivekár mind a tíz ujjára került gyémánt-, rubin- és smaragdgyűrű. Egy másik napon pedig így szólt:

– Padisah – mondta. – Nézd meg a fülbevalóimat! Hát illenek ezek a hatalmas oszmán padisah szultánájához, Sivekárhoz?

– Elviszlek a kincstárba, és amelyik fülbevaló megtetszik, vedd el, és akaszd a füledbe, a tiéd lehet, szépségem!

– Nem azokra vágyom. Az anyósom fülében lévő smaragd fülbevalót akarom.

Ibrahim szultán elcsodálkozott, majd nyelt egyet.

– Az anyám fülében lévő fülbevalóra vágysz?

Sivekár tovább kacérkodott, és bólintott. A padisah nem válaszolt. A szulumanasztiri szépség felbőszítette, és nyugtalansága napokig tartott. Ibrahim szultán a pehelytollas matracán nem tudott nyugodtan aludni, és végül elkérte anyjától a fülében csüngő fülbevalókat. Köszem szultána csodálkozva nyúlt a fülbevalójához.

– Ezeket akarod? – kérdezte.

– Igen.

Különös dolog volt, hogy egy világhódító kincstárával rendelkező férfi az anyja fülében lévő fülbevalót akarja. A kincstár dugig volt felbecsülhetetlen értékű szebbnél szebb ékszerekkel. A szeráj-bán nem akadt olyan, aki ne ismerte volna annak a smaragd fülbevalónak a történetét.

– Szultánom, ezt a te megboldogult apád ajándékozta nekem – mondta Köszem.

– Tudom, de ezt kérem. Adok neked helyette a kincstárból felbecsülhetetlenül drága smaragdokat.

Köszem azonnal megértette, hogy a fia csak eszköz, egy nő eszköze, de nem tudta, hogy ki az a nő, aki kikezdett vele. Kivette a fülbevalóját, és átadta:

– Kinek fogod adni? – kérdezte.

– Sivekárnak.

A fülbevaló – két, számóca nagyságú, hatalmas smaragd, melyet öt-öt gyémánt övezett – valóban gyönyörű ékszer volt. Miután Ibrahim szultán magára hagyta az anyját, Köszem szultána még mindig kővé dermedve állt az elszenvedett csapás hatása alatt. Aztán bezárta a szobája ajtaját, és megfogta a fülbevaló nélkül maradt fülét. A fülbevalónál, amelyet ő maga vett ki a füléből és adott át a fiának, vagy negyven értékesebb is akadt az ékszerei között, de szívének ez volt a legkedvesebb. Úgy tűnt, mintha hallaná Sivekár rács mögül előadott versikéjét:

Az anyósomnak Mihri a neve

Vakuljon meg az egyik szeme

Lelki szemével látta a Milosz szigeti gyönyörű Afrót. Ezt a jelenést rögtön I. Ahmed szultán képe követte. Amikor a palotába került, és nem találtak a sziget utcáin, mezőin mezítláb járkáló Afro férfi méretű, nagy lábára illő papucsot, az akkori válide azt mondta a szégyentől égő arcú kislánynak, hogy a nagy lábúak élete szerencsés lesz. Köszem Mahpejker szultána, aki fiatalon, szépsége és ifjúsága teljében szerelmes lett Ahmed szultánba, e miatt a jövendölés miatt azt hitte, hogy az élettől csak szerelmet és szeretetet kap majd. Amíg Ahmed szultán meg nem halt, nem érdekelték az ékszerek. Minden ékszerhez, melyet most viselt, valamilyen emléke fűződött. A fülbevalót, amelyet fia, Ibrahim elvett tőle, a gyermekágyas matracon a férje akasztotta aznap a fülébe, amikor Ibrahim megszületett. Azóta viselte, mióta Ibrahim trónra lépett. Hát nincs igazuk azoknak, akik látván a válide fülbevalóját Sivekár fülében, ajkukat biggyesztve lesajnálták Köszemet? Egy ideig hang nélkül zokogott. Ahogy elmúlt a megrázkódtatás okozta idegroham, határozott döntésre jutott.

Az erőszakkal elragadott fülbevalója volt a szívében az Ibrahim iránt érzett szeretet talizmánja, minden pillanatban arra emlékeztette, hogy ő az anyja. Mintha azt súgta volna, hogy „bármit tesz is ellened, bocsáss meg neki! A gyermeked sokat szenvedett. Beteg... te szülted őt.” A megalázott Köszem szultána már soha többet nem akarta hordani azt a fülbevalót.

A válide elszánta magát, hogy meg fogja őrizni a méltóságát, bármibe kerüljön is.

Egy nap telt el azóta, hogy az anyjától elvett smaragd fülbevalót a szultán a saját kezével akasztotta Sivekár fülébe. Ibrahim szultán épp kijött az Agák dzsámijából, ahol elmondta a reggeli imáját, amikor a fő fekete eunuch, Taszjatir Ali aga közeledett felé. A szerencsen úgy remegett, mintha a hideg rázná.

– Részvétem, padisah – mondta.

Ibrahim szultán meglepődött, szemét a szerecsen arcára szegezte.

– Anyám meghalt? – kérdezte.

Illetlen kérdés volt. A padisah talán várta az anyja halálát?

– Nem, padisahom. Ha valami történne a felséges válidével, az az egész szultáni szerájt felbolygatná. Sivekár asszony nevű szolgád halt meg. Éjszaka megfulladt álmában, mivel túl kövér volt – mondta.

A padisah lehunyt szemmel sóhajtott. – Milyen kár! – motyogta, majd a ruhája gombjait csavargatva megjegyezte:

– Nagyon szomorú vagyok! Visszamegyek a hárembe, jöjjön a hodzsa, és olvasson rám!

A hászeki története, akinek ezüst- és aranyszálak

voltak a hajában

Köszem szultána előkészítette az új szórakozást, ami majd lecsillapítja, megvigasztalja a fiát. Egy Hümásah nevű rabnőt küldött a fia ágyába.

Hümásah egy alig tizenöt éves megril lány volt. Világos bőrű, ovális arcú, sötétszőke hajú, és fiatal korához képest magas termetű. A régi görög szobrászok márványból faragott szűz istennője, a vadászat istennője, Artemisz a kisujjáig sem ért fel ennek a szépséges leányzónak. „Amikor nevetett, az orcáján rózsabimbók nyíltak, ha sírt, gyöngy hullott a szeméből, sudár termetű, angyali természetű lány volt.” Szépen felöltöztették, világoskék hálóruhát adtak rá. Hajfonatait kibontották, haja szép fejét két oldalról keretezve omlott a keblére. A fején, aranypánton egy gyémánt félhold ragyogott, mintha azt mondaná, hogy „az égből szálltam alá hozzád”. Mezítláb állt a csupa virág szőnyegen, és kék ruhájának szegélye meztelen lábfejeére omlott.

A lány értelmes és figyelmes volt, el akarta kápráztatni a padisahot, amikor az belép a szobába. Rögtön térdre akart borulni, ha megérkezik a szultán, és megmondani a nevét, ha megkérdezi. Ha a padisah megkérdezi, hogy ki küldte, azt kell majd mondania, hogy a fő fekete eunuch aga, Köszem szultánát nem említheti.

A padisah rossz kedve estig nem múlt el. Egy ideig idegesen sétált a háremben a válide szultána lakrészében, de a szobájába nem lépett be. Majd a Körülmetelési szobába ment, ahol találkozott a hodzsa efendivel, aki olvasott neki, és a flotta helyzetéről beszélgettek. Délután együtt mentek el a hajódokkba. Amikor késő délután visszatért a hárembe, eszébe jutott Sivekár. Nincs többé a kövér lány, a nő, aki testére fonódva súgta neki, hogy „hősöm, vitézem, férjem”. Újra elszomorodott. A hálószobájába lépve meglátta Hümásahot, és meglepődött. A lány fején lévő gyémántos

félhold és a hajába font ezüst- és aranyszálak a két, hatalmas, háromágú gyertyatartóban égő mézviasz gyertyák fényében szemet gyönyörködtetőn csillogtak, és a lányt tündérhez hasonlóvá varázsolták. Amint a szultán meglátta a lányt, szíve bánata elszállt.

Ibrahim szőke hajú és szakállú, karcsú alkatú, huszonnyolc éves fiatalember volt. Felsegítette az előtte térdelő szép lányt.

– Tündér vagy, vagy dzsinn? – kérdezte a fiatal padisah, aki nagyon szeretett mesét hallgatni. A megril lány is sok mesét hallott, mióta a szerájba érkezett.

– Sem tündér nem vagyok, sem dzsinn. Hümásah vagyok, a te rabnőd, szultánom – válaszolta.

Csakhogy nem az az este lett a nászéjszakájuk.

A szultán másképp döntött. Nem ért Hümásahhoz. A lány kedvéért megtörte a szerájbeli hagyományt, mely szerint csak akkor tartottak esküvőt, amikor a lány, aki együtt hált a padisahhal, teherbe esett. Az esküvő után ezek a lányok hászeki szultána néven a padisah feleségei lettek. A szultán apja, Ahmed szultán is a hagyományokkal szemben vette el Köszemet. Ibrahim szultán tovább ment az apjánál is. Előbb esküvőt akart Hümásahhal, aztán fejpántostól-fátyolostól szultánává akarta tenni. Másnap reggel tudatta a fő fekete eunuchhal a kívánságát, és megparancsolta, hogy azonnal lássanak hozzá az esküvői készülődésnek.

Sivekár halála szöget ütött a padisah fejében. Lehet, hogy a szulumanasztiri könnyűvérű lány kivívta Ahmed szultán lelkének, és Köszem szultána megtört anyai szívének a haragját? Lehet, hogy két szerencsen háremaga fekete karmai között, egy zsíros kötél fojtotta meg? Ha kutatna, talán megtudná az igazat, de mit csinál, ha kiderül, hogy Sivekárt az anyja fojtatta meg?

Aznap éjjel miközben nézte, ahogy a szobájában talált szép megril lány ártatlanul alszik, döntésre jutott. Hümásahot nem hagyhatja a szultáni háremben.

Az Atmejdánin, az egykori Hippodrom téren, I. Ahmed nagy dzsámijával, a Kék mecsettel szemben egy csodálatos palota állt. A megboldogult Ibrahim pasa palotája. A palota nagyobbik részét berendezték Hümásah lakhelyéül, két nap alatt el is készültek vele.

Köszem is helyeselte fia döntését, hiszen így megelőzte, hogy a háremben irigykedjenek Hümásahra.

Hümásah Köszem teremtménye volt, végtelenül tisztelte őt, és feltétlenül engedelmeskedett neki. Csakhogy a padisah szerelmeként a környezete felhasználhatja őt Köszemmel szembeni erőként.

Az esküvő napján a felcicomázott fiatalasszony megtestesítette a szultán minden vágyát. Annyi ékszert aggattak rá, hogy úgy nézett ki, mint egy ékszerbolt, de a füléből hiányzott a fülbevaló. Köszem kivette a saját füléből a csodálatos új fülbevalóját, egy baklava nagyságú gyémántot rubinokkal körberakva, és saját kezűleg rakta Hümásah fülébe. Ibrahim jelenlétében azt mondta a lánynak: – Gyakran meglátogatlak majd a palotádban, lányom! És téged is sűrűn várlak.

A máltai hadjárat izgatott lelkesedése közepette Ibrahim szultán esküvője teljesen felajzotta Isztambul lakosságát. Ügy tervezték, hogy a lakodalom és az ünneplés hét nap hét éjjel tart majd, de a lakosság tizenöt nap és tizenöt éjen át mulatott.

Hümásahot, a hajában ezüst- és aranyszálakat viselő szultánát egy aranyrácsos, ezüstkerekű hintóval vitték az Ibrahim-pasa palotába. A kocsi előtt nem lovak futottak, hanem a Belső Palota fiataljai – egyik szebb, mint a másik –, húzták a hintót. Fejükön aranyszínű nemezsipka, öltözüket sujtásokkal hímzett, derekukon aranyöv és ékkövekkel díszített török. Hümásahot ezután a nép Ezüstszálas hászekinek hívta. Az esküvő minden költségét Köszem szultána fizette. – Már sok árvát elláttam hozománnyal és kiházásítottam. Hümásah is árva! Ez az én esküvőm, a vőlegény a fiam! – mondta állítólag.

Egy újabb esküvő története

Ibrahim szultán tizenöt nap és tizenöt éjjel tartó lakodalmának a lakosság számára a legfontosabb eseménye egy új színésztársulat fellépése volt. A társulatot egyetlen, az Atmejdánin színre vitt darab előadására alapították. Ez volt a Galatában élő görögök ajándéka a padisah számára.

A Laszkarisz nevű görög ifjú egy nagyon gazdag ékszerész örököse, léhűtő és szertelen fia volt, akit Ékszerész Szépségként is ismertek, de a galatai muszlimok csak Laszkara cselebinek hívtak. Kinyitotta az arannyal teli pénzes zacskóit, és két nap alatt alapított egy színjátszó társulatot, amely a jeles eseményen a hatalmas teret fogja majd színpadként használni. Ő maga írta annak az egyszerű, de nagyszerű darabnak a szövegét, amit elő akartak adni.

Előbb elment Juszuf pasához, a flotta parancsnokához. Addig dicsérte a fiatal padisahot, amíg forogni tudott a nyelve, amiért az, a palota hagyományait megtörve, tiszteletet mutatott egy szép kislány jogai iránt, és feleségül akarta venni. Elmondta, hogy az Isztambulban először látható lakodalom mulatságai között természetesen lesz majd egy színházi előadás is. Hozzátette, hogy bár a nép annál jobban ismeri a színészeket, minél tehetségesebbek, és minél jobb a darab, ő maga egy teljesen új előadást szeretne színpadra állítani, amelyet még senki sem látott, és a színészei is ismeretiének lesznek.

– Mit kérsz tőlem? – kérdezte Juszuf Laszkara cselebitől.

– Azt, hogy a hajódokkban újonnan épített hajókból adj el nekem egy tizenyolc üléses kalikát megfelelő áron – válaszolta a léhűtő, haszontalan ifjú.

Egy tizennyolc üléses, tizennyolc pár evezős kalika hatalmas hajó. A tizennyolc pár, az harminchat evező, egy evezőt három evezős húz, tehát a hajót összesen száznyolc gályarab hajtotta. Akkoriban ugyanis a hadihajókon gályarabok eveztek, akiket a rabláncra fűzött hadifoglyokból és az életfogytiglani börtönre ítélt fegyencekből válogattak ki. Laszkara ott rögtön kifizette a hatalmas hajó árát, és megvette a kalikát.

Aztán Galata tavernáiból, kocsmáiból összeszedett ötven legendásan szép, Khiosz szigetéről származó hastáncos és felszolgáló fiút, valamint a görögök szeretőit, cserkesz, grúz, abház és megril lányokat, akiket beöltöztetett a rabnők öltözetébe. A hajók harminchat evezőjéhez harminchat szép arcú, jó testfelépítésű galatai görög fiatalembert és gyereket ültetett, rájuk pedig a félmeztelen gályarabok ruháját adta. A kalikából a rajta lévő jelmezbe öltöztetett lányokkal egy rabszolga-kereskedő hajó lett, és egy kerekessólyakocsin az Atmejdánira vontatták.

A téren aztán árverésre bocsátották a lányokat. A vevők szintén a társulat különböző öltözékekbe beöltöztetett tagjai voltak. Nagyon vicces volt, ahogy a lányokat bemutató rabszolga-kereskedők az árakat fel akarták verni, vagy ahogy alkudoztak, és dicsérték a portékájukat. A közönség felszabadultan nevetett. Végül egyetlen alkudozás sem volt sikeres, és minden eladásra szánt lány Laszkara cselebi nyakán maradt. A rabszolga-kereskedő a félmeztelen gályarabokkal felkapatta a lányokat, akik egy-egy lányt a vállukra véve a hajóra vitték őket. Csak tizennégy lány maradt a téren. Laszkara kijelentette, hogy: – Ezek pedig az enyéme! –, mire a lányok a vállukra kapták Laszkarát, és a hajóra cipelték. A hajón, a raktérből előjött nyolcvanfős szazos zenészcsoporthoz közreműködésével táncos közjáték kezdődött, és közben Ibrahim szultánt dicsérő költeményeket, verseket, dalokat, énekeket adtak elő.

A nép Laszkara színjátszó társulatának az „Ékszerész társulat” nevet adta. Másnap hatalmas tömeg gyűlt össze az Atmejdánin, hogy megnézzék az Ékszerész társulatot, az emberek egymás lábán tapostak. Csakhogy a társulatot és a rabszolga-kereskedő hajóját nem láthatták. Laszkara még aznap este felozlatta a csapatát, a hajót pedig visszavitte a dokkba, és a flottának ajándékozta. Juszuf pasa kérésére Ibrahim szultán az Ékszerész Szépség Laszkarát kinevezte Ejriboz vagy görög nevén, Évia szigete görögjeinek csorbadsijává.

A hajában ezüst- és aranszálakat viselő hászeki esküvőjét Ibrahim szultán alig hároméves lányának, Fatima szultánának az esküvője követte. Az aprócska szultána, a tengeri flotta parancsnokával, Juszuf pasával házasodott össze, persze ez csak jelképes házasság volt. Mint fiatalasszonyt, őt is Ibrahim pasa egykori palotájába vitték, és egy másik lakosztályban helyezték el. A gazdagok, az állami vezetők és az isztambuli kereskedők nászajándékai kilencven kocsit töltöttek meg. Az ajándékokat bemutatták a lakosságnak is az Atmejdánin.

Ezeket az esküvőket 1645 márciusának közepén tartották.

Április 19-én, szerdán a Tengerparti Pavilonban újabb dívánt tartottak a szultán jelenlétében. Juszuf pasa, a főparancsnok és egyben a flotta parancsnoka, valamint a hadjáraton részt vevő hajódokk vezetői, továbbá a hajóskapitányok és a szárazföldi sereg parancsnokai, a magas rangú parancsnokok mind díszes kaftánt öltöttek magukra.

Miközben a tengeri szandzsákok bégjei közül a rodoszi Memipasaogluék a flottaparancsnok hívására Isztambulba jöttek, az Egei-tengeren egy kis máltai kalózhajóba botlottak, és rövid ideig tartó ütközetet követően elfoglalták a kalózhajót. A rajta lévő muszlim evezősöket kiszabadították a rabságból, és harminchat máltai lovagot láncra vertek.

A máltaiakat alsóneműben, kezükön és lábukon láncsal hozták a díván napján a padisah elé. Ez kedvező jel volt a hadjárat sikeres

kimenetelére vonatkozóan, sőt a padisah kijelentette, hogy:

– Ez a sziget meghódításának szerencsés jele!

Az ulema egyik dívánban tartózkodó tagja tudálékoskodott:

– Méltóságos padisah, ki kell mondani a sziget nevét, hogy Málta szigetéről van szó – mondta.

Ez a férfi közvetlenül Dzsindzsi hodzsa mellett ült. Hüszejin efendi befogta a száját a kezével.

– Hallgass! Ne lépd át a határokat! A szultán pontosan tudja, hogy mit akar mondani – mondta.

Csak ennek az egy embernek tűnt fel, hogy a gyűlésen egyszer sem ejtették ki Málta szigetének a nevét, csak a „szigetet” emlegették.

Április 27-én a főparancsnok, aki egyben a flotta parancsnoka is volt, felszállt a hajódokkban a vezéri hajóra, egy gályára. A zászlókkal feldíszített százötven kisebb-nagyobb hadihajóból álló török flotta, a katonák és matrózok közös hajós fohásza kíséretében a hajóépítő műhely előtt elindult a „szigeti hadjáratra”. Miközben a dokkban elmondták a hagyományos imát, ott is csak a „szigeti hadjárat” hangzott el, Málta nevét ott sem említették.

A tenger közepén felolvasott parancs

Isztambul népe a partra futott, és mindenféle szedett-vedett hajóval, csónakkal tengerre szállt, így búcsúztatták a máltai hadjáratra induló flottát.

Amikor a vezérhajó, a pasa gályája a Tengerparti Pavilonhoz ért, a flottaparancsnok kis csónakba szállt, és búcsúlátogatásra ment a padisahhoz. A flottaparancsnok cobolyprémet, gyémántokkal díszített tört és kardot kapott. A padisah saját kezűleg adta át a híres kalligráfus, az amaszjai Hamdullah sejh által írt Koránt Juszuf pasának.

– Ez legyen útitársad a hadjárat során. A meghódított helyeken ne térj el a Korán parancsától, az igazságtól, és óvakodj az igazságtalanságtól! – mondta.

A flotta hajói egymást követve, a tengert hangos evezőcsapásokkal szelve elhaladtak a Tengerparti Pavilon előtt, és minden hajó három ágyúlövéssel köszöntötte a padisahot.

Száz éve hagyomány volt, hogy a flotta, miután elbúcsúzott a padisahtól, nem hajózott ki azonnal a Márvány-tengerre, hanem Besiktas elé ment, és ott a hajók horgonyt vetve felsorakoztak Barbarossa Hajreddin pasa síremléke előtt. A legénység aztán egy-két este ott aludt a lehorgonyzott hajókon. Juszuf pasa másnap, pénteken reggel a flotta magas rangú parancsnokaival és a hajóskapitányokkal a szárazföldre lépett, és leróta tiszteletét Barbarossa türbéjénél. A déli, és a pénteki imákat a Szinánpasa dzsámiban mondták el. Bizton állíthatjuk, hogy a Szinánpasa dzsámi, amióta megnyitotta kapuit az imádkozók előtt, egészen

addig a napig, sőt utána, egészen napjainkig nem látott még ilyen zsúfolt pénteki imát.

Vasárnap reggel elindultak Besiktas elől. A padisah ezúttal a flotta vonulását a tengerparti Gyöngyös Pavilonból nézte. Mint valami szőnyeg, úgy borították be a hajók a tenger felszínét. A hajókat kísérő színes ruhás és színes fejfedős emberek pedig mintha egy virágos rét tarka virágai lettek volna. Ha engedélyezték volna nekik, Isztambul lakosai aprócska csónakjaikkal csatlakoztak volna a máltai hadjáratához. Ha ezek a kis lélekvesztők nem hagytak volna egy átjárót, amin a flotta áthaladhat, akkor egyik csónakból a másikba ugrálva Szarajburnuból egészen Üszküdárig el lehetett volna jutni.

A flotta, miután elhagyta a Boszporuszt, Csesme kikötőjében felvette az anatóliai vilájetekből és szandzsákokból érkező és a hadjáratban részt vevő katonákat, a szaloniki kikötőben pedig a ruméliai katonákat.

Az utolsó török kikötő, ahol megálltak, a Peloponnészoszi-félsziget déli végén elhelyezkedő Navarin volt. A flotta június 8-án futott be abba a kikötőbe, és tizenhárom napig maradt. Minden katonát kivezényeltek a szárazföldre a sátraikkal együtt, minden hajót kiürítettek, partra húztak és bezsíroztak. Miután ezt befejezték, a török flotta kifutott a nyílt tengerre, és innen egyenesen Málta felé vette az útját.

Aznap, vagyis június 21-én, szerdán este a legelől haladó, és addig nyugat felé tartó vezérhajó irányt változtatott, és dél felé fordult. Minden kapitány meglepődött. A vezérhajóról adott zászlójelekkel gyűlésre hívták őket.

Aznap este a főparancsnok haditanácsot tartott, és felolvasott egy parancsot, amit akkor húzott elő a ruhájából.

A fermán, amely a főparancsnokra, parancsnokokra, kapitányokra, katonákra és hajósokra kért áldással kezdődött, azt tudatta, hogy a hadjárat célpontja nem Málta, hanem Kréta szigete.

„A Földközi-tenger keleti medencéje a miénk. Moreától^{10} Tunéziáig, a környező partok a mi földjeink. Kréta szigete a Földközi-tenger keleti medencéjének közepén álló velencei erőd, amely minden tengeri utunkat felügyeli. Ezt pedig nem hagyhatjuk! Mi vagyunk annak a szigetnek a jogos urai, és meg kell szereznünk jussunkat a velenceiektől. Nem mi rúgjuk fel a békét a velenceiekkel, ők rúgták fel akkor, amikor befogadták a máltai kalózokat. Az az ország felel a Földközi-tenger keleti medencéjének biztonságáért, amelyik birtokolja Krétát. A velenceiek méltatlannak bizonyultak erre a feladatra.”

Miután Juszuf pasa felolvasta a parancsot, ezt mondta:

– Imádkozzunk a krétai hadjáratért, és Kréta meghódításáért! Így kezdődött a huszonöt évig tartó krétai háború.

A szárazföldi és tengeri harcokban elesett több tízezer hős vére árán a törökök végül meghódították a szigetet.

1645. szeptember 5-én, kedden reggel az egyik leghíresebb hajóskapitány, Dzsafer kapitány tíz pár evezős hajója zászlókkal feldíszítve befutott Isztambul kikötőjébe. A Földközi-tengerről, Kréta szigetéről érkezett. Rajta volt az egyik janicsár csorbadzsi, Ömer aga, aki azt az örömhírt hozta, hogy a főkapitány, Juszuf pasa bevette Chania erődjét, és meghódította a várost. Chania, a Földközi-tenger kulcspontján elhelyezkedő nagy sziget, a velenceiek egyik kolóniája, azaz Kréta második legnagyobb városa volt Héraklion után, ahol a velencei kormányzó székel.

Isztambulban minden felbolydult, tíz napon át ünnepelték a győztes, hódító flottát. Az éjszakából nappal lett, a piacok lakodalmas házakká változtak. Az Aranyszarv-öbölben található Baharijétől és Karaagacstól, a Boszporusz menti anatóliai és a ruméliai erődig, a Márvány-tengeren lévő Hajdarpasa kerttől a Jedikule erődig a tenger felszíne megtelt lámpásokkal, fáklyákkal kivilágított hajókkal. Száznegyven nagy tutajra színes mécsesekkel orozlán, teve, elefánt, kakas, páva, cédrusfa, rózsa, jácint, tulipán

formákat, illetve ágyúkat, várakat, dzsámikat és szép feliratokat raktak ki. Reggelig szakadatlanul lőtték a tűzijátékot a levegőbe. „Ebben a nagy tumultusban, sok örült szerelmes alkalmat talált rá, hogy hennás báránkját rávegye a szerelemre, és boldogan gabalyodtak egymásba.”

A krétai hadjáratot fényes győzelemmel kezdő Nadini Juszuf pasa, a fiatal vezír, aki gyermekkorát mezítlábasan szegénységben töltötte, Chania erődjének és városának meghódításakor egy csapásra az érdem, emberség és az igazság szimbóluma lett. A bevett erőd velencei védőit hadifogolyként fogta el, és megparancsolta, hogy a velencei rabokkal tisztelettel bánjanak, mert ők csak a hazájukkal szembeni kötelességüket teljesítő katonák. Az elfoglalt városban nem vette el erőszakkal az ottaniak vagyonát, nem fenyegette az életüket, becsületüket, így a város lakossága attól a naptól fogva elfogadta, hogy a padisah alattvalója. Miután néhány nagy templomot átalakított dzsámivá, hagyta, hogy a városi lakosság más templomokban szabadon gyakorolja a vallását. A város minden lakója ortodox görög volt, és gyűlölte a katolikus velenceieket. Juszuf pasa emberségének és igazságosságának köszönhetően nem az ellenséges sereg győztes parancsnokaként tekintettek rá, hanem olyan megmentőként, aki megszabadította őket a velenceiek markából.

Kréta hatalmas szigetén a velenceiek gyakorolták a hatalmat, de a nép a sziget minden részén olyan volt, mint Chaniában. A szigeten lakó görögök hátat fordítottak a gyűlölt velenceieknek, és tekintetük a falvaikba, városaikba vezető utakra tapadt. A törököket várták.

A fénybe nem néző baglyok, denevérek

Miután Juszuf pasa befejezte Chania erődjének javítását, elegendő katonát hagyott hátra, és 1645. szeptember 21-én, szombaton a török flotta és hadsereg elindult Chania kikötőjéből Isztambul felé. Nehéz út volt. Két hónap múlva érkeztek Khiosz szigetére. Juszuf pasa otthagya a flottát, és a vezérhajóval azonnal Isztambulba ment. A flotta Csesmében az anatóliai sereget, Szalonikiben pedig a ruméliait kirakva akarta követni Juszuf pasát, aki 1646 tavaszán új erővel szándékozott visszatérni Krétára.

Juszuf pasa 1645. november 20-án, egy vasárnapi napon érkezett meg Isztambulba, és visszatérése újra fellelkesítette a nagyváros lakóit. Az a novemberi hónap a hidzsra szerint 1055 Ramadán hónapjára esett. Az ünnep Juszuf pasa győzelmi ünnepévé változott.

A fiatal vezírtjét keblére ölelő Ibrahim szultán saját kezűleg tűzte Juszuf pasa turbánjára az ékköves toliforgót. Amikor a főparancsnok elmesélte, hogyan óvta meg Chania városát a fosztogatástól, és hogyan védte a lakosait, a padisah sírva fakadt: – Jól tetted! Épp ezt vártam tőled! – mondta.

Az ünnep első éjszakája volt. Kumkapi partján egy halász a horizonton fényeket pillantott meg, mintha a tengerre hullott csillagok lettek volna. Egy órán belül elterjedt a hír a városban, hogy visszatér a flotta. Aki csak hallotta, kiszaladt az utcára, onnan a Márvány-tenger partjára rohantak, ott pedig kezükben lámpásokkal és fáklyákkal hajókba, csónakokba szálltak. Aztán az Aranyszarv-öböl két kikötőjéből, valamint Galatából, Tophanéból, Besiktasból, Üszküdarból induló, lámpásokkal és fáklyákkal kivilágított hajók a

Márvány-tenger felé vették az irányt. Egy híresen édes isztambuli őszi éjszaka volt. A lámpások, fáklyák, dobok, sípok parádéja reggelig tartott. A flotta lassan, a nap első sugaraival futott be a kikötőbe. Az első hajó nyomában libasorban vonuló hadihajók evezősei súlyos evezőcsapásokkal százötven pár evezőt merítettek egyszerre a vízbe, és összhangban, egyszerre is húzták ki őket. Szép látvány volt a reggel első fényeiben. A hajókon katonák, matrózok, fejükön vörös algériai fez, rajtuk fehér ing, fehér nadrág, derekukon öv, mezítlábasán felsorakoztak üdvözlésre. A hajóárbócokat zászlók díszítették.

A Tengerparti Pavilonban a hajódokk parancsnokai, a hajóskapitányok és a szárazföldi parancsnokok közül azok, akiknek a főparancsnok engedélyezte, hogy visszatérjenek, meglátogatták a padisahot, és mindegyikük külön élvezhette a szultán figyelmét. A padisah mindannyiukat megajándékozta egy ékkövekkel díszített karddal, és a fejükre drágaköves koszorút raktak.

Buda kormányzója, Deli Hüszejin pasa azokban a napokban érkezett Isztambulba Budáról. Ő volt az egyetlen férfi, aki életben volt még IV. Murád teremtményei közül. Aznap, amikor a flotta visszatért Isztambul kikötőjébe, ő is ott volt a padisahhal a Tengerparti Pavilonban.

– Azt mondják rólad, hogy bátor harcos vagy. Elmennél Krétára, hogy a velenceiekkel harcolj, ha odaküldenélek? – kérdezte tőle Ibrahim szultán.

Deli Hüszejin pasa a padisah lába elé vetette magát.

– Élj hosszú életet, padisah! Esküszöm, könyörögni akartam, hogy küldj Krétára. Persze hogy elmegyek! Krétán aztán egy oszmán karddal úgy ellátom a velenceiek baját, hogy a barátaid nevetni fognak, az ellenségeid pedig sírni! – mondta.

Aznap a szultán kinevezte Deli Hüszejin pasát másodvezírré, és Chania várának parancsnokává. A pasa néhány nappal később új csapatokkal, élelemmel, lőszerrel és ágyúkkal útra kelt Isztambulból,

hogyan az egyik peloponnészoszi kikötőt érintve eljusson Kréta szigetére.

Deli Hüszejin pasa Krétára utazása nagy hatással volt Köszem szultána életére is. Tudta, hogy Murád szultán idejében Hüszejin pasa hozzászólt ahhoz, hogy ajándékot kap és megvesztegetik, sőt ő maga is bőkezűen osztogatott ajándékokat. Egy levelében, melyet a válíde szultánának küldött, arról a hadizsákmányról írt, amely majd a nagy sziget meghódítása érdekében vívott háború közben fog a kezébe kerülni: „Ha Krétára megyek, neked, felséges szultánám, a velencei kincsek közül olyan ékszereket, és a világ minden részéről származó ritka, felbecsülhetetlen értékű dolgokat fogok küldeni, amelyet még senki sem látott.”

Deli Hüszejin nem tudott olvasni és írni. A bizalmas levelet lediktálta egy írnok fiúnak. A levél tartalma gyorsan elterjedt, és mindenki fejében az a kérdés kezdett motoszkálni, hogy Juszuf pasa vajon milyen kincseket hozhatott Krétáról. Köszem szultánát is foglalkoztatta a dolog.

Juszuf pasa Chaniából üres kézzel, csak a dicsőséggel, az őt övező megbecsüléssel, tisztelettel tért haza. Juszuf pasa dicső visszatérése elsőként a nagyvezír, Szultánzáde Mehmet pasa szemét kezdte szúrni. A főparancsnok egy rém lett számára, és ha eszébe jutott pompás hazatérése, biztos volt benne, hogy a fiatal vezír az ő posztjára tör, és nagyvezír akar lenni.

A nagyvezír attól a naptól kezdve, hogy a flotta a máltai hadjárat zászlaja alatt elindult Isztambulból, mindennap értékes ajándékokat küldött a padisahnak, és az ajándékai mindig női dísz tárgyak és ékszerek voltak; fülbevalók, gyűrűk, karkötők, brossok, övék, paszományos, gyönggyel hímzett holmik, értékes női ruhák. Ibrahim szultán pedig ezeket mindig az éppen a társaságában tartózkodó rabnőnek, az egyik ágyasának ajándékozta, vagyis hamar továbbadta Mehmed pasa ajándékait.

Szultánzáde egyik reggel egy mogyoró nagyságú, hormuzi gyöngyökből álló nyakéket maga hozott el a padisahnak.

– Fenséges padisahom. Juszuf pasa szolgád Krétán meghódította Chania erős várát. Azzal kell megjutalmazni, hogy kinevezed Egyiptom kormányzójává – mondta.

Ibrahim szultán előbb a kezében lévő nyakékre nézett, majd Mehmed pasa arcára, és összevont szemöldökkel ezt mondta:

– Miféle értelmetlen, lehetetlen szavak ezek! Ha valami magas méltósággal kellene őt megjutalmaznom, akkor téged váltanálak le, és őt nevezném ki a helyedre. Elvenném tőled a pecsétemet, és neki adnám!

Szultánzáde a hazugságban és a cselvetésben látta az egyetlen megoldást, hogy megtarthassa a tisztségét.

Juszuf pasa Krétáról két gyönyörű oszlopot hozott, melyet egy ókori romból emeltetett ki, hogy Ibrahim szultán felhasználhassa őket, ha egy dzsámit építtetne. Szultánzáde egy nap ezt mondta a padisahnak:

– A krétai hadjárat sokba került, sok kincset és árut összegyűjtöttünk a flottának, és mivel Juszuf pasa kérte, nem sajnáltuk tőle, megszereztük és odaadtuk neki. Ő pedig mindössze egy árva várát foglalt el. A Chania városában lévő sok gyaurt, és a sok százezer aranyat, ékszert és értékes holmit sértetlenül hagyta. Ésszel fel nem fogható, hogy miért tette. Lehet, hogy Chania gazdag embereit titokban meggyőzte, és kincseket kapott tőlük. A hadjárat érdekében rengeteg pénzt áldoztunk, és ugyanilyen sokba fog kerülni a bevett erőd védelme. Ő pedig nagy nehezen csak két oszlopot hozott neked, padisah. Azt szeretnénk, ha kikérdeznéd Juszuf pasát, és kivizsgálatnád a helyzetet.

A vezír szavai elérték a kívánt hatást a padisahnál. Chania meghódítója nehéz helyzetbe került.

A hatvanezer forint története

Egy nappal később Ibrahim szultán szomorú arccal fogadta Juszuf pasát. A fiatal vezír nem csodálkozott, már hallott arról, amit a nagyvezír mondott róla.

– Juszuf, tudod, hogy a padisahnak nem lehet hazudni, úgyhogy jobb lesz, ha igazat mondasz. Mennyi forintot és ékszert kaptál Chania gyamjaitól? – kérdezte a szultán, de meg sem várta a flotta főparancsnokának a válaszát, hanem azonnal megparancsolta a bosztandzsibasinak

– Vidd ezt a börtönbe! Nyomozzátok, ki, hogy milyen holmikat szerzett, ellenőriztetek mindent! Zárjátok be a kahjáját is, és minden bizalmas emberét!

Dzsindzsi hodzsa is jelen volt, és a padisah lábai elé vetette magát.

– Légy kegyes, padisah, lehet, hogy Juszuf pasa is szólna hozzád! Nem illik egy padisah dicsőségéhez, hogy a pénz miatt börtönbe vesse szolgáját, aki meghódította Chania erődjét! – könyörgött.

Ibrahim szultán nem nézett Juszuf pasa szemébe, jobban mondva képtelen volt a szemébe nézni.

– Ha van hozzáfűznivalód, hát mondd! De ne hazudj!

Juszuf pasa meglehetősen nyugodtan beszélt.

– Nincsen eltitkolnivalóm, padisah. Senkitől nem fogadtam el semmit. Tiszta a lelkiismeretem, nyugodt a szívem. Nem azért mentem Krétára, hogy raboljak, fosztogassak, hanem azért, hogy ezt a nagy szigetet, mely a Földközi-tenger kulcsa, és amelynek termékeny a földje, az országodhoz csatoljam. Krétán van néhány

ezer velencei, de a teljes lakossága görög, akiknek elégük van a négyszáz éve tartó velencei elnyomásból. Chania meghódítása az első lépés, amit azon a szigeten tettünk. A sziget meghódítása csak ezután következik. Ha Chania bevételekor hagytam volna a hadseregnek, hogy zsákmányoljon, ha Chania pénzét, ékszereit, fiait, lányait összeharácsoltam volna, akkor az összes krétai görög egyesült volna a velenceiekkel, és nekünk nagyon nehéz dolgunk lett volna azután. Most a görögök minket várnak a sziget minden részén. Azt mondják, hogy jöjjenek a törökök, és szabadítsanak meg minket a velenceiektől. Megparancsoltad, hát ellenőrizzenek, nyomozzanak, és ha kiderülne, hogy loptam, végeztess ki! De te is tudod, szultánom, hogy a nagyvezír, Mehmed pasa már kezdetben is ellenezte ezt a hadjáratot. És akárcsak én, ez a hodzsa is itt tudja, hogy a velencei balio hatvanezer forintot ígért Szultánzádénak, azt kérve tőle, hogy törekedjen arra, hogy a padisahot eltántorítsa a földközi-tengeri hadjárattól. Most fél, hogy kiderül a szégyene. Minden, amit rólam hazudott, őrá igaz.

A padisah megkérdezte Dzsindzsi hodzsát, ő pedig esküdözve azt mondta, hogy:

– Istenemre, padisah, akkoriban én is hallottam a hatvanezer forintról szóló mesét.

1645. december 17-én, vasárnap reggel, a padisah parancsára összegyűlt a díván, melyet a nagyvezír vezetett. A díván rendszerint kedden ült össze, és most nem volt olyan sürgős kérdés, amit meg kellett volna beszélniük. A kazaszkerék vagyis a katonai bírók, a defterdár pasa, vagyis a pénzügyminiszter, a flotta parancsnoka, a vezírek, a külügyminiszter, a főkancellár, és a janicsár agák csodálkozva néztek egymásra. Csak Kréta lehet az a téma, amiről beszélni fognak.

Juszuf pasa nem nézett a nagyvezír szemébe, és a nagyvezír sem tudott a flottaparancsnokra nézni, nem mert.

Hogy megtörje a csendet, a defterdár Szálih pasa elmesélt egy történetet, amelyen mindannyian nevettek. De mindannyian kíváncsian várták, mit akar a padisah.

A kapuőrök kethüdája és a padisah új kegyence, egy iráni fiatalember, Mir Mehmed aga érkezett, és megcsókolták a nagyvezír ruhájának a szegélyét. Mir Mehmed átnyújtott Szultánzádénak egy szultáni levelet. A hatalmas papíron csak pár szó szerepelt Ibrahim szultán kézírásával: „Add vissza a pecsétemet!”

A kövér nagyvezír rózsaszín arca falfehér lett. Alig hallható hangon annyit tudott mondani, hogy:

– Ahogy a padisah parancsolja.

A nyakából levett pecsétzacskót átadta Mir Mehmed agának, és anélkül, hogy elköszönt volna a tanács többi tagjától, vagy rájuk nézett volna, felemelkedett, és elhagyta a Kupola alattinak hívott szultáni tanácsstermet. Az őt követő szolgálóival szinte futott a Középső Kapu felé, és felszállt a kapu előtt várakozó lovára.

A dívánról hagyományosan egy hivatalos kíséret követte a nagyvezírt a palotájáig, és most is készültek utánamenni. A kapuőrök kethüdája azonban közbevágot:

– A pasát leváltották, maradjatok! – mondta.

A nagyvárosban hullámokban terjedő hírek az Aja Szófia piacról indultak.

– Nincs a vezír mellett a janicsár aga!

– És nem követik a csapatába tartozó testőrök sem. Leváltották!

– Ideje volt már!

– Semmit sem csinált, mióta vezír lett.

– Dehogyan! Volt feladata, ő volt az uszítás és a cselszövés nagymestere!

– Amikor a flotta hajói épültek, a szegény vitézek és a mezítlábas fiúk fizetség nélkül, csak a hadjárat kedvéért dolgoztak, mint a napszámosok, szívvel-lélekkel, de ez a férfi mutatott bármiféle igyekezetét?

– Hát persze, igyekezett megakadályozni a földközi-tengeri hadjáratot.

– Azt mondják, hogy a velencei baliótól hatvanezer forintot kapott.

– Nem, nem hatvanezret, hanem százezer forintot.

– Mi őt Jóképű Főkapuőrként ismerjük. A dózse aranya az ő Szent Könyve, a vallása pedig a forint.

– Ha nem lenne a szultáni család tagja, a fejét már rég a Birodalmi Kapu elé hajították volna.

– Vajon kinek fogja adni a padisah a pecsétjét? Ki lesz az új nagyvezír?

– Hát, ki más, mint a flotta parancsnoka, Chania meghódítója, Juszuf pasa!

– Szívében a hitért és az országért buzog ez a fiatal, hős vezír.

– A padisah is kedveli.

– Nála helyén van a tisztelet, a ragaszkodás és az igazság.

– Ennek az országnak kevés olyan vezíre volt, mint ő.

Hamarosan a szerájából kiszivárgott egy hír, és a piaciak újra pletykálni kezdtek.

– Micsoda igazságtalanság! Milyen szomorú! A szultáni pecsétet a pénzügyminiszter Szálih pasa kapta, ő lett az új nagyvezír!

Ez a fiú örült

A piaci fecsegés tovább folytatódott.

– Szálih pasa is igyekvő vezír, és hű hazafi.

– Úgy van! A földközi-tengeri hadjárat alatt a kincstár előkészítése volt a feladata.

– Nem tőlem hallottad, de a padisah és Juszuf pasa között állítólag hűvös a légkör.

– Te sem tőlem tudod, de a padisah megparancsolta, hogy ellenőrizzék Juszuf pasa dolgait.

– Ez hazugság!

– A hős Juszuf pasának nem kell tartania a vizsgálatról.

– Százszor százezer forint nagy falat, azt nem tudják lenyeletni az emberrel.

– Százszor százezer forint egyhajónyi méz. Ha körülötted mindenkinek jutott belőle, akkor ez a méz lelakatolja a szájakat. Senki sem beszél majd a forintokról.

Miközben Szultánzádétól elvették a pecsétet, Ibrahim szultán az Előterjesztések Termében várakozott. A kapuőrök kethüdája kisvártatva visszatért a tanácsterembe, és megcsókolta a flottaparancsnok ruhája szegélyét.

– A padisah látni kíván, parancsolj – mondta.

Most már teljesen nyilvánvaló volt, hogy Ibrahim szultán a pecsétjét szeretett kedvencének akarja adni, és a fegyvernők Juszuf pasa nagyvezír lesz. A díván előkelőségei gratuláltak neki.

– Áldott legyen a szultán! – mondták.

Juszuf pasa arcán szomorú mosollyal, anélkül hogy mondott volna valamit, kiment, és amikor belépett a padisahhoz, ő már

eldöntötte, hogy visszautasítja az ajánlatot. Megcsókolta a padisah trónjának ezüstszálas rojtjait, és egy lépést tett hátrafelé.

A padisah felé nyújtotta a pecsétjét, amely egy vörös atlaszerszényben lapult, melynek szája egy ezüstzsinórral volt összekötve.

– Juszuf! A szultáni pecséttel az országom minden ügyét hozzád rendelem! – mondta.

A flottaparancsnok átvette a felé nyújtott erszényt, megcsókolta, a homlokához érintette, majd visszaadta a szultánnak.

– Ments fel ez alól a szolgálat alól, padisah! – mondta.

Ibrahim szultán csodálkozott.

– Miféle különös szavak ezek!?

Juszuf pasa nyugodtan megismételte a szavait:

– Ments fel ez alól a szolgálat alól, padisah!

Ibrahim szultán hol Juszuf pasára, hol a pecsétes erszényre nézett.

– Minden vezírem meghalna, hogy megkapja ezt a pecsétet. Te pedig visszaadod nekem. Micsoda esztelenség! – mondta.

Juszuf pasa szeme könnybe lábadt, a könnyecseppek az összetört szívéből fakadtak.

– Padisahom, azt mondták rólam, hogy Chaniából kincseket loptam, te pedig hittél azoknak a bajkeverőknek. A bosztandzsibasi börtönébe akartál vettetni. Százszor százezer forint mi a te pecsétedhez képest? Tudd meg, padisahom, hogy ahogyan Chaniában sem a görögöktől, sem a velenceiektől nem fogadtam el pénzt, ugyanúgy most a te pecsétedet sem fogadom el! Mentsd fel ez alól a feladat alól szolgádat, és add a pecsétedet másnak!

Nem várt választ a padisahtól, megcsókolta a trón rojtját, és hangtalanul hátrálva távozott az Előterjesztések Terméből. A Boldogság Kapuján belül lévő Kapuköznek nevezett helyen ült le egy gyékényre.

A padisah színe előtt nem lehetett távozni mindaddig, amíg ő azt nem parancsolta, hogy „menj!”. Még ha az igazságtalan bánásmód miatt összetört szív keserűségét érezte is, a padisahhal nem beszélhetett volna így, ilyen kemény szavakkal. Az eseménynek tanúja volt a fő fekete eunuch, a kapuőrök kethüdája, a szultán kegyence, Mir Mehmed aga és a bosztandzsibasi. Ibrahim szultán meghökkenve kérdezte:

– Nem mondtam, hogy távozhat, és mégis kiment? Látott már ilyen arcátlanságot a fényes Oszmán Porta?

A jelenlévők mind azt várták, hogy a szultán bostandzsibasijához fordul, és azt mondja neki, hogy „Fojtsd meg az arcátlant!”, és megparancsolja Juszuf pasa kivégzését, de a szultán ehelyett azt mondta, hogy: – Ez a fiú örült! Istenemre, elment az esze! – kiabálta. Ezután a kapuőrök kethüdájához fordult.

– Juszuf a barátom, menj el hozzá, és kérdezd meg, tud-e valakit, aki a vezíreim közül alkalmas lenne arra, hogy nagyvezír legyen! – mondta.

A Kapuközben ücsörgő Juszuf pasa felemelte a fejét, és anélkül hogy a padisah parancsát átadó férfi szemébe nézett volna, azt mondta:

– A pénzügyminiszter, Szálih pasa!

A kapuőr aga visszatért az Előterjesztések Termébe, majd onnan a tanácsterembe ment. Mivel nem hatalmazták fel rá, hogy a történeteket megmagyarázza, de azt sem parancsolták meg neki, hogy tartsa titokban, annyit mondott, hogy a bátorság nem halt ki, majd megcsókolta a kincstárnok pasa ruhájának szegélyét.

– A padisah a méltóságos flottaparancsnoknak adta a pecsétjét, de ő nem fogadta el. Amikor a szultán megkérdezte tőle, hogy kinek adja helyette, ő téged javasolt. Parancsolj velem, a padisah vár téged, hogy átadja neked a szultáni pecsétet – mondta.

A dívánban jelen lévők ugyanazt mondták mindannyian: – Juszuf pasának elment az esze!

A pénzügyminiszter Szálih pasa lett a nagyvezír. A pecsétet a nyakába akasztotta, és távozni akart, amikor Ibrahim szultán megkérdezte:

– Juszuf hol van?

– A Kapuközben üldögél – válaszolt az új nagyvezír.

– Istenemre, az a fiú örült. Mi értelme van ott ülni a Kapuközben, mint valami bűnös. Menj oda hozzá, és add át neki az üdvözetemet! Juszuf mégiscsak a flotta főparancsnoka, a másodvezírem, és a barátom, és a krétai hadjáratban ő a főparancsnokom is. Vigye csak véghez, amit elkezdett! – mondta Ibrahim szultán.

Abdullah fia, Juszuf, reméljük, a mennybe jut

Eltelt egy hónap. A flotta parancsnoka, Juszuf pasa Ibrahim szultánt már csak egyszer, a hidzsra, vagyis a muszlim időszámítás szerinti 1055. évében, az Áldozati ünnep előestéjén látta, amikor a többi állami méltósággal a szerájba ment a hivatalos ünnepre. Állítólag a padisah barátja volt, amikor csak akarta, felkereshette. De szíve annyira összetört, hogy nem akarta látni Ibrahim szultánt. És hallani sem. Abban az egy hónapban még a kicsi szultánával együtt lakhelyéül kapott szerájba sem tette be a lábát. A dokkban, a hajóskapitányoknak szánt kis palotában aludt. Türelmetlenül várta, hogy a tél véget érjen, és eljöjjön a tengeri hadjárat ideje. Egyik reggel sírva kezdett imádkozni, és egy szolgálófiúnak, akinek bízott a hűségében, azt mondta:

– Hősi halált akarok halni, ezért imádkozom naponta ötször. Ha Krétára érek, megtalálom ennek a módját a hit és az ország szolgálatában.

A dokkba korábban mindennap ellátogató Ibrahim szultán ebben az egy hónapban egyszer sem jött el. Az új hadjárat előkészületeit az anyja, Köszem szultána ellenőrizte, aki azt sem tudta, mi fán terem ez a dolog.

Juszuf pasa tudta, hogy Dzsindzsi hodzsa és Köszem szultána két erős barátja; Köszem olyan vár, amely mögé szükség esetén visszahúzódhat, a hodzsa pedig egy varázspajzs közte és a padisah között. A flottaparancsnok, amennyire tudta, őket is kerülte. Egy nap Köszem szultána a hajóépítő műhelybe jött, és hívatta.

– Pasa fiam – mondta. – Tudod, hogy a padisah irántad táplált jóindulata és barátsága végtelen. Miért nem mész el a szerájba, hogy

lásd, milyen nagylelkű? Aki nincs szem előtt, az a szívtől is távol fog esni.

– Fenséges szultánám – mondta Juszuf pasa. – Hiányoznak azok az idők, amikor még Nádin bégjének istállóiban dolgoztam mezítlábas fiúcskaként.

Vajon a fenséges szultánának is hiányoztak azok az idők, amikor Milosz szigetén mezítláb sétált? Még ha Köszem szultánának hiányzott is az a nincstelen szabadság és a szerelem a nélkülözés közepette, soha nem beszélt erről.

Az áldozati ünnep egy keddi napra esett. Vasárnapról hétfőre virradóra, az ünnep előestéjén a bosztandzsibasi, Haszán aga egy álmodást látott, és izgatottan ébredt. Nem tudta, hogyan magyarázza, és rettegett attól, hogy valami rendkívüli dolog fog történni. Ezt álmodta:

Juszuf pasa, egy nyomorult turbánnal a fején, mezítláb, két kezében pedig két sírkő alakú papírral felkereste Haszán agát. – Bosztandzsibasi, ezeket a feliratokat a kalligráfus Ibrahim cselebivel írtam. – Tetszenek neked ezek a feliratok? – kérdezte. Az egyik sírkő formájú papíron ez állt: „Abdullah fia Juszuf”, a másikon pedig az, hogy „reméljük, hogy mennybe jut”. A pasa ezt mondta Haszán agának: – Bosztandzsibasi, az a végrendeletem, hogy vigyél engem Uszküdarba, Karadzsaahmet szultán mellé!

Amikor Haszán aga felébredt, Juszuf pasa szavai visszhangoztak a fülében.

Azt a két, hatalmas márványoszlopot, amelyet Juszuf pasa hozott Krétáról a padisahnak ajándékba, miután leemelték a hajókról, lerakták valahova a Tengerparti Pavilon mögé. Előző nap reggel, amikor Ibrahim szultán lement a Tengerparti Pavilonhoz, elhaladt az oszlopok mellett. A kegyence, Mir Mehmet aga, ez a tizenkilenc éves perzsa fiatalember az uszítás és a bajkeverés tudományában sokkal jártasabb volt, mint azt fiatal kora, és szép arca láttán sejteni lehetett.

– Rengeteg pénzt szedett össze ezért a flottáért, az ágyúkért, lőszerért és az élelemért, és cserébe csak ez a két kőoszlop érkezett. Ez a két kőoszlop nyilvánvalóan drágakőből van! – jegyezte meg.

A padisah eleve ideges volt. A bajkeverő perzsa fiú szavai még jobban felkorbácsolták feszült idegeit.

Aznap reggel a tanácssteremben a krétai seregnek küldendő lőszer és élelmiszer miatt tartottak dívánt. A padisah üzent a Tengerparti Pavilonból, hogy ő is részt akar venni a tanácskozáson.

A nagyvezír, a hat vezír, a két katonai bíró, a pénzügyminiszter, a kancellár, a külügyminiszter, a flottaparancsnok és a janicsár aga egy világbirodalom nagyságához és dicsőségéhez méltó pompával érkeztek. A padisahot tisztelettel üdvözölték, és éppen csak helyet foglaltak, amikor Ibrahim szultán a flottaparancsnokhoz fordult.

– Juszuf, tudd, hogy megint te leszel a krétai hadjárat főparancsnoka. Szedj össze minden kormányzót és szandzsákbéget, és a tengernyi katonájukat, aki csak van Rumélia és Anatólia belső vilájeiteiben, és azonnal menj Krétára. Hódítsd meg nekem az egész szigetet! – parancsolta.

A szomorú és sértődött Juszuf pasa alig tudta megállni, hogy ne nevéssen.

– Padisahom – mondta. – Január huszonkettedike van, Erbain^{11} közepe, nincs hajózási idény. A tél közepén hogyan harcoljunk a krétai hegyekben és hegyszorosokban? Hiába parancsolsz oda tengernyi katonát. Azt kívánod talán, hogy Mohamed népét süllyesszem el a fekete sárban vagy fagyasszam meg a hegyek között a hóban, jégben?

Képtelen volt azt mondani, amit kellett volna, hogy „Te parancsolsz, én engedelmeskedem”, vagy „azonnal indulok”, vagy, hogy „adj három napot, öt napot, egy hetet, tíz napot, aztán indulok”. Indulhatott volna azonnal, aztán azt csinált volna, amit akar. Húzhatta volna az időt azzal, hogy egy hónapig Csesmében

vesztegel, egy hónapig Khiosz szigetén várakozik, egy hónapig pedig Szaloni-kiben...

Ibrahim szultán hirtelen felcsattant.

– Nézd már, nem ismeri a határokat! Azt mondtam, hogy indulj!
– üvöltötte.

Juszuf pasa azonban egy makacs dalmáciai volt.

– Padisahom – mondta. – Én pedig az mondom neked, hogy ez lehetetlenség. Még nem készültek el az új hajók, amiket építünk. Az összes hadjáratból visszaérkezett hajót partra vontatták, most szerelik őket, a hibáikat javítják.

Ibrahim szultán idegrohamot kapott, és olyan gyorsan kezdett hadarni, hogy nem lehetett érteni, mit mond.

– Nézd már! Még mindig beszél. Nézd már! Azt hiszed, jó szolgálatot tettél nekem?! Elpazaroltál egy csomó pénzt, és cserébe két követ hoztál! Az a két kő nyilvánvalóan drágakőből van! – üvöltötte.

Egy sírkő története

Ha Hajdarpasából Uszküdár felé tartunk, és elhagyjuk a főúton a régi vízművet, a jobb oldali temetőben az út szélén, a vízzáró gát tetején egy vezír sírja látható. A sírkő tetején lévő turbán kissé balra dől, mintha egy megtört tartású üldözőt lenne. Ez a rövid felirat áll rajta: Chania meghódítója, a hős fegyvernök, Juszuf pasa. Nyugodjék békében.

Az arra haladók, akik látják és olvassák ezt a feliratot, mondjanak el érte egy imát.

Szálih pasa, a nagyvezír meg akarta akadályozni, hogy Juszuf pasa válaszoljon, de a flotta parancsnoka így szólt: – Hagyd csak, pasa, én nem tudok megalázkodni – mondta, majd hangosan folytatta.

– Miért támadsz így a szolgáladra, padisah? – kérdezte. – Igen, rengeteg pénzbe került a hadjárat, de megvetettük a lábunkat azon a hatalmas szigeten. Csak Allah tudja, milyen szolgálatot tettem, nem te. Fel kellett volna aprítanom az ellenséget, amely kegyelemért könnyörgött az iszlám kardjától?! Tőlem ennyi tellett. A két kő, amit hoztam, nincs drágakőből, de nem tapad hozzá könny és vér. Menjen csak egy másik szolgád, és próbáljon annyit tenni érted, mint én tettem!

A padisah most se nem látott, se nem halott. Újra üvölteni kezdett.

– Azt mondtam, hogy te menj! Ne állj itt, hanem indulj! Ha nem, kivégeztetek!

– Én pedig megismétlem, hogy nincs itt az ideje. Most nem lehet elindulni!

A padisah felpattant a helyéről. Mindenki felállt. Ibrahim szultán tekintete a bosztandzsibasín állapotodott meg.

– Vidd ezt! – kiabálta.

Ez egy kivégzési parancs volt. Haszán aga az éjjeli álmának beteljesedését látta rémülten. Reszketett. Juszuf pasa a bosztandzsibasíhoz fordult.

– Menjünk! Vigyél, és ölj meg! Mit állsz itt? – mondta.

A Tengerparti Pavilon kapuja felé tartottak, ahol aztán valaki megragadta a karját. Kara Ali volt, a főhóhér. A nagyvezír utánuk rohant.

– Állj meg! Ne kezdjétek el! Várjátok meg, amíg a padisah megismétli a parancsát. Juszuf pasa a padisah szeretett szolgája, egy hős vezír – mondta a bosztandzsibasínak.

A szultán a Tengerparti Pavilon kicsi szobájába húzódott vissza. Szálih pasa, a nagyvezír és a janicsár aga, Musza pasa a lába elé vetették magukat, hogy bocsásson meg. Ibrahim szultán a ruháját tépte, szaggatta, megint egy félelmetes idegroham karjaiban volt. Lehevert egy kerevetre, teste megmerevedett, álla összeszorult, arca ellilult, úgy tűnt, menten megfullad. Végül a karját nagy nehezen meg tudta mozdítani. Letépte az inge gombjait. Összeszorult állkapcsát nagy nehezen ki tudta nyitni, félelmetes hang jött ki a torkán:

– Fojtsák meg!

A kegyence, Mir Mehmed is a szobában volt, és azonnal kirohant, hogy tudassa a bosztandzsibasival ezt a legutóbbi parancsot. A nagyvezír már nem merte feltartóztatni a fiút.

Megérkezett a szeráj orvosa és Dzsindzsi hodzsa. Több mint fél óráig tartott, mire elmulasztották a padisah idegrohamát. A szultán félve nézett körül, majd megkérdezte a nagyvezírt, Szálih pasát:

– Juszufot megfojtották?

– Szultáni parancsra megfojtották, padisahom – válaszolta a vezír könnyes szemmel.

Ibrahim szultán felállt, és járkálni kezdett a szobában. Nem tudta, mit tegyen, mit mondjon. Sok idő eltelt, mire a fojtogató csendet erősnek tűnő hanggal megtörte. – Hozzák ide, hadd lássam – mondta. A hóhér Kara Ali, és a segédje, Hordár Ali odahozták a flottaparancsnok holttestét egy szőnyegben. Juszuf pasa úgy feküdt ott, mintha csak aludna, nem tűnt halottnak. A szeme le volt hunyva, de Ibrahim szultán úgy gondolta, hogy a szemhéja alól őt nézi gyűlölettel. A félelemtől reszkető hangon így szólt:

– Megöltem egy ilyen vezírt! Micsoda szégyen. Ezt még megkeserülöm!

Aztán hangosabban, szinte kiabálva hozzátette:

– Átkozott legyen, aki ezt okozta!

És villámló tekintete Mir Mehmed aga arcára tapadt. Az iráni fiatalember félelmében a földre rogyott.

– Te átkozott bajkeverő! Miattad szárad a lelkemen Juszuf vére. Meg ne lássalak mostantól a közelemben! Hagyd el a palotámat! És ne maradj Isztambulban sem! Tűnj el a szemem elől! – kiabálta a padisah.

Aztán párszor belerúgott a földre rogyott Mir Mehmedbe, és megparancsolta:

– A fejről szedjétek le a fejfedőt, tépjétek le róla a ruhát! Fedetlen fővel és mezítláb, alsóneműben hajítsátok ki az utcára! Azonnal tegyétek, amit mondok! Nektek mondom! Hajítsátok ki az utcára!

A kapuőrök kethüdája a félelemtől ajult Mir Mehmedet elvonszolta a padisah színe elől, és azonnal végrehajtotta a padisah parancsát.

Mir Mehmed sötét bőrű, sötét hajú, szép fiatalember volt. A szerájából mezítláb, fedetlen fővel, alsóneműben, félmeztelenül, erőszakkal távolították el, és a tél közepén kihajították a Birodalmi Kapun, ki az Aja Szófia térre. Az őt bámuló tömeg közepén elakadt a szava, megdöbbenve, nyomorult állapotban, gondolkodni és sírni

képtelenül, szinte öntudatlanul járkált. A tömeg utat nyitott előtte, és követte. Végül egy bektasi baba levette a posztóköpenyét, és a fiatalember vállára terítette, a tömeget pedig szelíd pillantásával szétozlatta. Magával vitte Mir Mehmedet, és ki tudja, hová vitte volna, ha a palotából nem fut ki három bosztandzsi lélekszakadva, és nem éri utol őket. Azt mondták a szelíd besiktasi dervis köpenyébe burkolózott Mir Mehmednek, hogy: – A padisah megbocsátott neked.

Az ifjú a jó hír hallatán ledobta a dervis köpönyegét, és rá sem nézve a dervisre visszatért a bosztandzsikkal a szerájba.

Az áldozati ünnep után

Ibrahim szultán megkérdezte a bosztandzsibasit: – Juszuf pasának volt végrendelete?

Haszán aga fülében a flottaparancsnok hangja visszhangzott.

– Volt, padisahom. Azt akarta, hogy Üszküdarban, Karadzsa Ahmed szultán mellé temessék el.

– Holnap lesz az áldozati ünnep. És én feláldoztam Juszufot – tette hozzá szomorúan a padisah.

A kisgyermekként megözvegyült lányának férjet, a krétai seregek főparancsnokot, a hajóépítő dokk számára pedig flottaparancsnokot kellett találni. Pár napon belül mindhármat megtalálták.

A kis szultánának Köszem szultána talált férjet, egy húszéves, jóképű fiatalember, a fegyvernök Fazli aga személyében. Flottaparancsnokot a nagyvezír kerített, a művelt, becsületes, bátor hetvenéves vezírt, Musza pasát. A sereg főparancsnokát maga a padisah választotta ki, a Jóképű Főkapuórt.

Ibrahim szultán az ünnepet megelőző nap óta gyakran vakarta meg a homlokát, mintha valamit, valami foltot akart volna lekaparni. Húsz hónappal később, 1647. szeptember 16-án, hétfőn még egy ártatlan embernek vérént ontja. Ennek a húsz hónapnak az eseményeit rövid áttekintésként írom le.

Ibrahim szultán a flotta hajódokkban zajló felkészítésének ellenőrzését Dzsindzsi hodzsára, azaz Hüszejin efendire bízta. A hodzsa, aki anatóliai katonai bíró volt, ima után minden reggel elindult a házából, és elment Kászimpasába, a hajóépítő műhelybe. Egy pénteki napon óriási botrány tört ki. Egy Hosszú Ahmed nevű

móllá, aki korábban egy Kederzáde efendi nevű gazdag ankarai előkelőséget szolgált, a testvérével, egy vidéki bíróval négyezer kurus kenőpénzt küldött Dzsindzsi hodzsának, és kinevezette magát Ankara kádijává. Az első dolga az volt, hogy a régi urától, Kederzádétól, akivel korábban összekapott, hatalmas bírságot vasalt be egy öröklési ügyben. Erre aztán Kederzáde is küldött ezer aranyat Dzsindzsi hodzsának, és leváltatta a régi szolgáját, Hosszú Ahmedet. Hosszú Ahmed Isztambulban lévő testvére, aki nagyon erőszakos ember volt, egy reggel sietve a hajódokkba ment, és Dzsindzsi hodzsát kereste. A hodzsa körül rengetegen voltak éppen; köztük a hajóépítő műhely vezetői, a gerendákat és a nyersanyagokat biztosító kereskedők. Hosszú Ahmed fivére anélkül, hogy engedélyt kért volna rá, belevágott a mondandójába.

– Kazaszker efendi – mondta. – Nem szégyelled magad?! Elfogadtad a testvérem négyezer kurusát, és ezt a papírt adtad a kinevezéséről. Hat hónappal később pedig leváltottad a testvéremet. Add vissza a pénzünket!

A hodzsa eltávolíttatta a durva embert, aki azt kiabálta:

– Add vissza a pénzünket! Átkozott légy!

Hüszejin efendi megparancsolta a hajódokk kahjájának, hogy:

– Fogd ezt az átokfajzatot, és hajítsd a hajódokk börtönébe!

Mire a kahja:

– Méltóságos uram, mi katonák vagyunk. Nem vethetjük a dokk börtönébe az ulema egyetlen tagját sem, márpedig ez az ember itt egy bíró. Fogják le a te embereid, zárják be őket! – mondta.

Abban a pillanatban mindenkinek, aki jelen volt, eszébe jutott Juszuf pasa. Ki ügyelt most a hajóépítő műhely dolgaira? Mindenki elszomorodott, elcsüggedtek. – Juszuf pasa meghalt, a krétai háborúban már nem lesz dicsőség – kezdték mondogatni.

Dzsindzsi hodzsa az ősz szakállú vidéki bírót úgy megütötte, mint valami iskolás gyereket szokás. A botrány híre a dokkból futótűzként terjedt az egész városban. A sejhüliszlám elment a

nagyvezírhez, a nagyvezír pedig a padisahhoz. Ibrahim szultán megkérdezte:

– Lala, milyen büntetést érdemel a hodzsám?
– Padisah, a hodzsa soha többet nem vehet részt a dívánokon, és le kell váltani, nem lehet anatóliai kazaszker!

– Már leváltottam. Ha börtönt érdemel, vesd börtönbe!
– Nem kell bezárni, de vissza kell adnia a négyezer kurust.
– Adja vissza! Azt mondják, hogy a hodzsám építtetett egy nagy palotát. Igaz ez?

– Igaz, padisah.
– Azt a palotát is kenőpénzekből építtette?
– Három évvel ezelőtt még mezítlábas volt, biztos, hogy nem az apjától örökölte a pénzt.

– Azt a palotát is vegyétek el tőle, és adjátok oda a vejemnek, Fazli pasának. Lakjanak ott a lányommal!

Dzsindzsi Hüszejin efendit nem hagyták békén a dzsinnjei. Ő is elment a nagyvezírhez, és a közbenjárását kérte. Szálih pasa elutasította. Hüszejin efendi bátor ember volt.

– Remélem nekem is megadatik, hogy rád döntsem a házadat! – mondta.

A vezír közömbös volt, tényleg nem izgatta a dolog.

– Csinálj, amit akarsz! – mondta, és elzavarta a hodzsát.

A hodzsa efendi a padisahhoz szaladt. A szerájban mindenki azt gondolta, hogy a szultán nem fogja fogadni, de ellenkezőleg történt, a szultán azonnal fogadta. Azt hitték, hogy a padisah előbb le fogja szidni Dzsindzsi hodzsát, de épp ellenkezőleg történt, a szultán túlzó szívéllyességgel fogadta.

– A palotádat neked ajándékoztam, menj és élj ott békében. A többi dolgot viseld most el, hodzsám! Tegnap hatalmat adtam neked, ma pedig elvettem, de holnap ismét visszaadom majd. Akkor jöhetsz hozzám, amikor csak akarsz, nyugodtan gyere, mintha az apád házába jönnél! Megengedem neked! – mondta Ibrahim szultán.

Köszem szultána figyelmesen követte a történéseket. Határozott döntésre jutott. Többé már nem lehetett megbízni a fiában, Ibrahim szultánban. Egy idegroham vagy egy bajkeverő szava is elég volt ahhoz, hogy minden kicsússzon a kezéből.

A részeg szolga és a savanyúságos inas esete

Ibrahim szultán, aki mindent könnyen elhitt, könnyen haragra lobbant, és könnyen megbocsátott, nem ismerte az uralkodás tudományát. Nem bizonyult elégnek, hogy igazságos padisah akart lenni, hogy tiszta szívű volt. És kétségtelen, hogy azt sem látta, hogy a Földközi-tengeren a velenceiekkel szemben kezdett háború milyen nehézségeket szülhet az országban.

A fővárosiak, vagyis az isztambuli lakosok elvesztették a vidámságukat, nyugalmukat és a bizalmukat. Az igazságszolgáltatást képviselő bírókat, vagyis a kádikat és a hákimokat csúszópérez ellenében nevezték ki, ők pedig a szolgálati helyükön szorongatták a kenőpérez követelésével az ottani lakosokat. Mindez már a kávéházakban is beszédtema lett.

A kormányzóktól kapott levelek a nagyvezírt is elgondolkodtatták. „A falusiak, akiknek elégük lett a kádik és bírók csúszópérezes zsarnokságából, megvesztegethetőségéből, csapatostul húzódnak a hegyekbe, és az elragadott tulajdonukat útonállással igyekeznek pótolni” – írták.

A Juszuf pasa megfojtásáért a padisah, aki a megfojtásra kiadta a parancsot, Mir Mehmedet, a perzsa kegyencét tette felelőssé. Mir Mehmedet megfosztották a fejfedőjétől, leszaggatták róla a ruháját, és fedetlen fővel, mezítláb, alsóneműben kihajították a szeráj elé. Ha az a bektasi dervis, aki a kihajított ifjút egy dervisszállásra akarta vinni, ahol aztán soha nem találtak volna rá, nem késlekedett volna egy kicsit, akkor Mir Mehmed nem bújt volna ki a vállára terített dervisköponyeg alól, és nem tért volna vissza a palotába. És ha Dzsindzsi hodzsa nem szaladt volna Ibrahim szultánhoz, akkor a

nagyvezír ellenkezése dacára nem kaphatta volna vissza az elkobzott palotáját.

Jelentéktelennek tűnő események, a közönséges adóval kapcsolatos események néha egy felkelés előjelei lehetnek.

Mir Mehmed szolgája a palotában egy kasztamonui fiatalember volt, aki a zülüflü baltadzsik közé tartozott, és nagyon összebarátkozott a perzsa kegyencsel. Amikor kiment a városba sétálgatni, bort és húst keresett, és amikor részegen visszatért a palotába, senki sem szólt rá egy szót sem, mivel Mir Mehmed aga baltadzsija volt. Ez a kasztamonui korhely szolga egy nap Kumkapiban nagyon berúgott egy kocsmában. Egy janicsár azt mondta a baltadzsinak: – Ilyen állapotban sehova sem mehetsz, vitézem! Nem tudsz egy lépést sem tenni. Gyere, hadd lássalak vendégül a szobámban!

Mivel túlzottan támogatni akarta a részegét, a zülüflü baltadzsit, aki egy lépést sem tudott tenni, előrántotta a kését és lágyékon szúrva a janicsárt, megölte őt. Mivel tényleg lépni sem tudott, azonnal elfogták, és a janicsár aga elé vitték. A janicsár aga, Haszán aga a történelekről értesítette a palotát. Mivel Mir Mehmed kijelentette, hogy: – A szolgálmat majd én büntetem meg, azonnal küldjétek hozzám! –, a gyilkos baltadzsit a szerájba küldték.

A gyilkosságnak híre ment a janicsár kaszárnyákban, és másnap reggel vagy háromszáz janicsár ment el az Agakapiszihoz, a janicsár aga hivatalához. – Bosszút akarunk, a bajtársunk véérért vért! Adják ki nekünk a gyilkost! – kiabálták.

A janicsár aga nehéz helyzetbe került, hiszen a keresett személy a palota háremébe futott. A janicsár aga hivatala előtt üvöltöző janicsárok száma rövid időn belül háromszázról ezerre duzzadt.

Valamivel korábban az Agakapisziban tartózkodó egyik parancsnokhoz egy savanyúságárus inasa érkezett, aki savanyúságot hozott. Egy férfi, egy aljas ember, megragadta ennek a tizenkilenc-

húsz éves fiatalnak a karját, kihúzta a kapun és a janicsárok elé vetette.

– Fogjátok, ez a gyilkos! – mondta.

A szerencsétlen savanyúságos inas, aki nem tudta, mibe keveredett, hiába tiltakozott, hogy: – Esküszöm, nem vagyok gyilkos, én csak a savanyúságárus vagyok! Ne öljetek meg, ártatlan vagyok! De nem menekülhetett, az ifjút kardélre hányták.

Bosszú címén az eredetnél sokkal aljasabb gyilkosságot követtek el. Ezúttal a lakosság lázadt fel. Fogták az ártatlan fiatalember holttestét, és élén a fiú mesterével, a savanyúságárussal, az utakon lavinaként hömpölygő kétezer fős tömeg a nagyvezír palotája elé vonult. Hangjuk oszlopként emelkedett az égig.

– Hatalmas vezír, miféle kegyetlenség ez! A bosszúra szomjas janicsárok megölnék egy ártatlan gyereket?! Ez a vér a te lelkedben és a padisahén szárad! Mi is vért akarunk az ártatlan fiú vééréért cserébe! – kiabálták.

Szálih pasa néhány embert beengedett, őszintén osztozott a szomorúságukban. A hős savanyúságos inas apjának a saját erszényéből ezer arany vérdíjat adott a meggyilkolt fiáért, és közölte, hogy a történeteket elmondja a padisahnak.

Csakhogy amikor a szerájba ment, hogy beszámoljon a szomorú eseményekről, a padisah nem fogadta, helyette Mir Mehmed aga jelent meg, és közölte, hogy a szultán a háremben van. A szultán azonban nem a háremben volt, hanem a Tengerparti Pavilonban Dzsindzsi Hüszejin efendivel, aki nem sokkal a vezír előtt érkezett. A szultán tőle hallott a dologról, melyet a nagyvezír akart neki elmesélni.

– Padisah, a nagyvezír volt, aki a városi lakosságot lázadásra buzdította! – állította a hodzsa.

Sem Mir Mehmedet, sem a gazember szolgáját nem említette. Azt mesélte, hogy egy részeg fickó megölt egy janicsárt, mire a

janicsárok feldarabolták a gyilkost. A savanyúságárus inasáról szót sem ejtett.

Ibrahim szultán korábban mindig a nagyvezírt kérdezte meg, ha egy magas beosztású tisztségviselőt leváltott, és őt kérdezte meg arról is, hogy kit nevezzen ki a helyére. Azokban a napokban viszont a nagyvezír megkérdezése nélkül leváltotta a pénzügyminisztert és a flotta parancsnokát is, és szintén a nagyvezír megkérdezése nélkül az Indzsirköji Ahmed pasát nevezte ki pénzügyminiszternek, a vejét és kegyencét, a fiatal Fazli pasát pedig a flotta parancsnokául. Szálih pasa helyére is új embert kezdett keresni. Dzsindzsi hodzsa szavai szöveget ütöttek a padisah fejében. Gyakran volt idegrohama, és most már Dzsindzsi hodzsa gyógyító lehelete sem használt.

A szultán majdnem minden nap kocsival, lóval vagy hintóval járta a várost, és amikor látta, hogy a lakosság tiszteli és barátságosan viselkedik vele, egy időre megszabadult a rémképeitől. Azt akarta, hogy a nép panaszkodjon neki a vezíreiről, az ulemáról, sőt az anyjáról is. Mindegyiktől félt. A napi városi sétái mindegyikén egy betegségre ráolvasó hodzsát vagy sejhét keresett.

Időközben meghalt a sejhülszlám, Muid Ahmed efendi. A helyére Abdürrahim efendit nevezték ki. Bölcs férfi volt, akit miután leváltottak a ruméliai katonai bíró méltóságából, csak ült a babérjain. Egyáltalán nem gondolt rá, hogy sejhülszlám legyen. Csak Ibrahim szultán kegyének köszönhette, hogy egyszeriben elnyerte ezt a magas méltóságot. Természetes, hogy hálát érzett a padisahhal szemben.

Szintén ez idő tájt érkezett Ankarából egy nagy lázadás híre Isztambulba.

A Hegyi Szultán

Szejdisehir városának egyik előkelősége, Kara Hajdar aga összegyűjtötte azokat az embereket, akik nem bírták már elviselni a megvesztegethető szandzsákbég és a bíró elnyomását és zsarnokságát, és felfegyverkeztek. – Majd én megmutatom, mi az az igazi rablás – mondta, azzal megölette a szandzsákbéget és a kádit, és felment a hegyekbe. Elkobozták a birtokait és a vagyonát, az utolsó rézkupáig. Két éven keresztül egyik hegyről a másikra vonult, aztán amikor egyik este Uluborluban a Velibaba nevű bektasi derviskolostorban éjszakázott, rajtaütöttek, és megölték húsz emberével együtt.

Kara Hajdar agának volt egy Aranyfejű Mehmed nevű tizenöt éves fia, csodaszép, bátor és merész ifjú, egy aranyszőke hajú, igazi vitéz. Apja emberei közül azok, akik megmenekültek a tekkében történt rajtaütéstől, mögé álltak. Aranyhajú Mehmed egy éjjel bosszúból megtámadta a Velibaba tekkét. Mindenkit lekaszabolt, a bektasikat, a tekke szegény vendégeit, nőket, gyerekeket, mindenkit, akit csak ért. Nem hagyta életben az állatokat sem, sem a macskákat, sem a kutyákat, sem a baromfikat. Ezután felvonult egy ottani nagy hegyre, a Szücut hegyre.

Kara Hajdar fia nem egyszerűen a hegyekbe vonult, hanem a Szücut nevű hegyen kihirdette a saját szultánságát.

A környező kisvárosokba és falvakba fermánokat küldött azzal, hogy „Anatólia az enyém, Rumélia pedig az oszmánoké!”. Megparancsolta, hogy az adókat neki fizessék be.

A hegyekben falusi csapatok portyáztak, és a csapatok vezetői mind hozzá futottak. Hatalma napról napra nőtt.

Isztambulban elterjedt a hír, hogy a „Hegyi Szultán a nagyvezírnek is küldött egy fermánt”. Sőt olyan is volt, aki kívülről tudta a fermán tartalmát: „Hagyd ott az oszmánok pecsétjét, és gyere hozzám! Szükségem van egy olyan ügyes, becsületes vezírré, mint te. Itt van a helyed mellettem. Szabadítsuk meg az elnyomás alatt sínylődő Anatóliát a zsarnokoktól!”

Azok, akik ezt a hírt Isztambul lakói között terjesztették, és akik kívülről fűjták a Hegyi Szultán parancsát, mind Dzsindzsi Hüszejin efendi emberei voltak, a hodzsa nagy termetű, fiatal szafranbolui szolgái.

Amikor Szálih pasa meghallotta a hírt, nem tudta, mit tegyen. Ahogy az ő fülébe is eljutott, úgy a szultán is hallani fogja majd a dolgot. Nehéz lenne elmagyarázni, hogy nem igaz, és meggyőzni Ibrahim szultánt arról, hogy ez csak egy piszkos hazugság. A szultán jó ideje nem fogadta. Még a dívánapokon sem tudott a padisahhal találkozni. A nagyvezír mindennap úgy járt-kelt, hogy elvégezte a rituális mosdást, és nála volt a végrendelete. A padisah is majdnem minden nap megfordult a városban. A város utcái szűkek voltak, néhányszor olyan teherszállító kocsi került elé, amelyet nem tudott megelőzni. Ezen aztán úgy felidegesítette magát, hogy egy rendeletben megtiltotta, hogy napközben Isztambulban kocsikkal közlekedjenek. A nagyvezír ezt a kocsikra vonatkozó tiltást kikiáltók útján tudatta a lakossággal. A piacokra, bazárokbá az áruszállító kocsik csak az esti ezán után mehetek be.

1647. szeptember 16-án, hétfőn Ibrahim szultán kilovagolt az utcára. Bejazitban, az Okcsulárbsi utcában a krétai csapat számára éjjel-nappal nyilakat készítő kisüzemet látogatott meg. Onnan Akszarájba ment, és a Bajrámpasa patakon átívelő fahídon áthaladva a patak partján meglátott egy felpuffadt kutyatetemet. Mérgesen nézett a hídfőnél lévő janicsár őrbódé előtt az őt üdvözlő csorbadsira és a többi janicsárra.

– Hogy képzelitek ezt? Az őrbódé előtt egy kutyatetem hever, mindent áthat a bűze! Hát, így vigyáztok a rendre, átkozottak?! Botozzátok meg ezt a csorbadzsit! – üvöltötte.

Az őrs parancsnoka, aki negyven év körüli lehetett, a padisah lova lába elé vetette magát.

– Szultánom, ne alázz meg a lakosság és az embereim előtt! – könyörgött.

Mindhiába. A janicsárok megbotozták a saját előljárójukat a nép szeme láttára. A piacról mindenki odarohant, hogy lássa a verést. Az árusok közül egy hetvenes éveiben járó öreg Ibrahim szultán kengyelébe kapaszkodott:

– Könyörületes szultánom, kérlek, fehér szakállam kedvéért bocsáss meg ennek a csorbadzsinak! – könyörgött.

– Legyen így! – mondta Ibrahim szultán, és ellovagolt.

A csorbadzsi a meztelen talpára mért vesszőcsapások fájdalmától és az őt ért szégyen miatt elájult. A nép ezt beszélte:

– Nem lehet megvesszőzni olyan köztiszteltben álló embereket, mint Haszán csorbadzsi!

– Murád szultán idején, a hősi időkben részt vett a Bagdad elleni hadjáratban!

– Nem szabad elfelejteni, hogy mi történt Oszmán szultánnal!

– Az uralkodás nem abból áll, hogy a várost látogassa, és a boltokat ellenőrizze az ember!

– Milyen szultánság az ilyen!

– Annyit sem ér, mint a Hegyi Szultáné. Azt beszélnek, hogy a Hegyi Szultán, Mehmed sah magához hívatta a méltóságos nagyvezírt, Ibrahim szultán meg havonta egyszer sem hajlandó találkozni a vezírével.

– Csak az anyja imái tartják a trónon.

– Állítólag a Hegyi Szultán, Mehmed sah őt is hívta, azt mondta neki, hogy legyen az anyja!

– Hány éves a hercegünk, Mehmed?

– Hallgass, ember! Ne vedd a herceg nevét a szádra!

A férfi, aki a trónörökös Mehmed herceg korát kérdezte, egy nagytermetű fiatal szolga volt, az egyike Dzsindzsi hodzsa szafranbolui embereinek, aki azért provokálta az embereket, mert ura ezt akarta mondani a padisahnak: – A nép Mehmed hercegről beszél, azt kérdezzétek, hány éves.

A hodzsa egy másik embere még szintén aznap elment a piacra egy cipőjavítóhoz azzal az indokkal, hogy megvarrassa elnyűtt papucsát. Amikor bement az üzletbe, úgy tett, mintha egy vidéki, nőtlen fiatalember lenne.

– Hallottátok, hogy a vezír Anatóliába szökött a Hegyi Szultánhoz?

– Nem hallottuk. Te hol hallottad?

– Mindenki erről beszél. Holnap díván nap lesz. Azt mondják, a vezír megszökött, így elmarad a díván is.

Paradicsom Rózsájának története

A Davutpasa dzsámi mellett állt egy hatalmas platánfa, amelyről úgy hírlett, hogy ezeréves, és hogy Isztambul megalapítója, Jankó bin Madjan^{12} király ültette. A platánfával szemben volt egy utca, és az utca egyik házában élt egy több mint kilencvenéves híres imám,

Mehmed efendi, akit a Paradicsom Rózsájának neveztek. Azt mondják, hogy gyalog ment a mekkai zarándoklatra. Még most is naponta ötször imádkozott a dzsámiban. Lehelete gyógyír volt a szív bajaira és a szerelmi bánatra, egész Isztambulban elterjedt, hogy minden háborgó megnyugszik, békét lel nála.

A Paradicsom Rózsája a hozzá forduló betegekért Allah jóindulatáért imádkozott, nem fogadott el sem pénzt, sem ajándékot. Senkije sem volt. Nem nősült meg, a ruháját a szomszédok mosták, ők söpörték, törölték fel, takarították a házát, és ők gondozták a kertjét is. Az öreghez Ibrahim szultán is eljárta. Aznap, amikor az akszaráji örbódé előtt megbotoztatta a janicsár csorbadzsit, szintén oda tartott.

Különös szerencsétlen eset; az imám szomszédja, egy gyümölcskertes gazda, éjjel árut szállított a piacra, és ahelyett, hogy az áruszállító kocsiját behúzta volna a kertbe, az utcán felejtette. A padisah, aki a több száz éves platán alatt elhaladva befordult az utcába, már korábban, a janicsár őrök előtt felidegesítette magát, és most, ahogy meglátta az áruszállító kocsit, teljesen elvesztette az önuralmát. A kísérete leszállt lováról, hogy a kocsit betolják a kertbe, de a szultán azt mondta:

– Ne érjetelek hozzá, azonnal hívjátok ide a vezírt!

Ilyen mérgesen lépett be az imám kertjébe, ahol egy árva fiú fogadta:

– Parancsolj, padisahom. Pihenj egy kicsit. A dedét elnyomta az álom, alszik – mondta.

Egy lovas küldönc nyargalt a vezír palotájába. Legalább egy óráig tartott, még ő a vezíri palotába ment, és mire Szálih pasa nagyvezír Davutpasába ért a lován. A várakozás percei még jobban felborzolták Ibrahim szultán idegeit. Ráadásul Paradicsom Rózsája sem ébredt fel, hogy nyugtató leheletével ráolvasson a szultánra, és el-fujja a dühét.

A nagyvezír, aki azonnal lóra pattant, lóhalálában vágatott, akár egy tatár futár. A nagyvezír látványa izgalmat keltett az utakon. Mivel korábban a padisah is arra haladt, ez rendkívüli eseménynek tűnt.

A vezír, aki nem tudta, miért hívták, amint a platánfa mellett elhaladva meglátta az utcában a kocsit, megértette a dolgot. A padisah egy ilyen apró bosszúság miatt hívathatta volna a janicsár agát is, és talán leváltotta volna. A nagyvezír a kertkapu előtt leszállt a lováról, és megcsókolta a kút mellett ülő padisah ruhaszegélyét. A vezír és a padisah így beszélgettek:

– Azt mondták, áruló vagy, de eddig nem hittem el. Ma azonban elhittem.

– Padisahom. Szívvel-lélekkel és hűséggel szolgállok. Miben rejlik az árulásom?

– Nem láttad a kocsit az utcán?

– Láttam.

– Nem megtiltottam, hogy kocsik legyenek az utcán nappal?

– Én pedig tudattam a néppel a parancsodat.

– Ha tudtad, akkor mi ez a szekér itt?

A nagyvezír próbálta elmagyarázni, hogy a kocsitilalmat figyelmesen betartatja, de lehetetlen, hogy a rendfenntartók egy

külső kerületben azonnal észrevegység, ha egy tulajdonos az utcán felejt a szekerét. Ibrahim szultán féktelenül üvöltött.

– Hazudsz! Hazudsz! Azt hiszed, hogy a parancsom csak üres fecsegés!

– Dehogysis, padisah! A parancsod mindig kötelez, de én a nagyvezíred vagyok, nem a janicsár őrs csorbadzsija, hogy az utcákat róva ellenőrizzem a kocsikat.

Ibrahim szultán felcsattant.

– Nézd ezt a faragatlant! – mondta. – Én talán csorbadzsi vagyok, mert az utcákat járom?! – Odakiáltott a társaságában tartózkodó embereknek:

– Fojtsátok meg ezt az átkozottat! Meg ne szólalhasson!

Szálih pasa nyugodt, sztoikus ember volt, nem küzdött:

– Ne mocskold be a kezed a véremmel, padisah! Mert később ugyanúgy megbánod a tettetted, mint Juszuf pasa esetében – mondta.

Az árva fiú beszaladt a házba, és felébresztette a dedét. Az idős ember mezítláb futott ki a házból a kertbe.

– Szultánom, bocsáss meg a kedvemért! – könyörgött.

Ibrahim szultán már senkire sem volt tekintettel. Rákiabált Paradicsom Rózsájára is:

– Hallgass, ostoba vénség!

Ez a szent emberrel szemben elkövetett sértés ledermesztette a padisah körül lévőket. A kút tetején volt egy fagém, rákötve a kút kötele, amelynek a végén egy vödör lógott. A padisah rámutatott a kötélre.

– Gyorsan! Fojtsátok meg! – mondta.

Több tanúja is akadt annak, ahogy Szálih pasa nagyvezírt megfojtják egy kút kötelével, többek között az árva fiú és Paradicsom Rózsája. A vezír megfulladt, a padisah megijedt, és az utcai kapu felé futva távozott. Kísérete utána rohant. Lóra szálltak, és elmentek. Szálih pasa testét ott hagyták a kútnál, ahol megfojtották.

Az öreg imám néhány szomszédja a fal tetejéről szintén látta a tragédiát. Paradicsom Rózsája fénytelen szeme megtelt könnyel, és tétovázás nélkül, hangosan a távozó padisah után kiáltott:

– Nyeljen el a föld!

Szálíh pasa holttestét gyékénybe csavarták, és a Davutpasa dzsámiban ravatalozták fel.

Másnap meghalt az isztambuli Paradicsom Rózsája is. Isztambul népe is beszélt a történekről:

– Paradicsom Rózsája megátkozta a padisahot. Az ő átka fog majd a padisahon. Azt mondta, hogy a szultánt nyelje el a föld.

– A nagyvezír holttestéről levették a szultáni pecsétet, ez nem jó jel.

– A helyen, ahol Szálíh pasa mártírhalált halt, éjjel fényt láttak.

– Nagyon fontos események tanúi leszünk...

Indzsirköji Ahmed pasa története

Szálíh pasa nagyvezírt nem azután végezték ki, hogy elvették volna tőle a padisah pecsétjét. Úgy fojtották meg, hogy Ibrahim szultán pecsétje még a nyakában lógott, és a pecsétet már a holttestről szedték le. A nép ezt baljós jelnek tartotta, olyannak, amely az új nagyvezére is szerencsétlenséget hoz. A baljós szultáni pecsétet a pénzügyminiszter, az indzsirköji Ahmed pasa kapta.

A defterdár pasa isztambuli volt, egy a Boszporusz anatóliai partján élő halász fiaként látta meg a napvilágot. Tizenöt-tizenhat éves koráig apja mellett halászott mezítlábasán. Egy nap, amikor az apja halat vitt Isztambulba, Ahmedet is magával vitte. Ahmed, akit méltán neveztek „Szép Halásznak”, nagyon csinos, jóképű gyerek volt. A pénzügyi hivatalban volt egy közeli rokonuk, őt látogatták meg. Ez a rokon a ruméliai pénzügyi hivatal egyik vezető tisztviselője volt, és évek óta nem látta Ahmedet. Rabul ejtette az értelemtől csillogó szemű gyerek vonzereje.

– Tanítottad Ahmedet? – kérdezte az apját.

– A Koránt olvassa, akárcsak én – válaszolt az apa, aki kemény munkával, homloka verítékével kereste a kenyerét.

– Miért nem adtad iskolába?

– A faluban nincs iskola. Ha lett volna, beadtam volna, nagyon szeretett volna iskolába járni. Ha tanult volna, ő is hivatalnok lehetne, mint te. Mit tegyünk, ez a sors!

– Van fiatalabb testvére?

– Igen, Ibrahim. Két évvel fiatalabb.

– Ő elég neked segítségül. Még nem késő Ahmedet taníttatni. Hagyd itt nekem, majd itt a hivatalban tanítom, majd mellettem

nevelkedik, és egy napon, meglátod, még nagy ember lesz belőle. Nincs gyermekem, majd őt ölelem a keblemre.

Az apa megkérdezte e fiát:

– Akarsz-e a bácsikád mellett maradni?

– Ha azt mondom, hogy maradjak, itt maradok – válaszolta a gyerek.

Az apja azt mondta, hogy maradjon, így Ahmed a hivatalnok bácsikájával maradt, és megindult a nagy emberré válás felé vezető úton. A hivatalnok saját iskolája volt, ahol tizenkét-tizenhárom éves gyerekek tanultak, hogy hivatalnok válják belőlük. Nemcsak írni-olvasni tanultak, hanem irodalmat, történelmet és a szépírás művészetét, a kalligráfiát is. A Szép Halász, Ahmed szorgalmasan tanult, felővezte magát igyekezettel, és rövid idő alatt a hivatal legértékesebb embere lett. Egy év alatt megtanulta azt az arab betűs gyorsírást, melyet a pénzügyi nyilvántartások vezetése során használtak, és ezen mindenki csodálkozott a ruméliai pénzügyi hivatalban. Indzsirköji Ahmednek volt egy hibája: a halász időszakából maradt trehányysága; egyáltalán nem foglalkozott az öltözetével. Nem vette észre, hogy feslett vagy szakadt volt, és ha észrevette volna, akkor sem törődött volna vele. Ráadásul a korának ellentmondó módon felettébb szórakozott volt! Amikor felvette a sálvárját, kilógott alóla az alsónadrágja vége, de ő észre sem vette. Amikor a dzsámiba ment, elvégezte a rituális mosdást, és imádkozott, de a zokniját, a saruját, a papucsát a dzsámi udvarán lévő csap mellett felejtette, és mivel ellopták, fapapucsban, mezítláb tért vissza a hivatalba. A fiatalember minden figyelmét a munkája kötötte le, minden számla, írás, amit neki adtak, rendben volt. Többoldalas írásaiban egyetlen hiba sem akadt, egyetlen rossz, akadozó mondat sem. A számlák, melyeket készített, mindig hibátlanok voltak. Hamarosan főhivatalnok lett, majd a nagyvezír titkára, aztán pénzügyminiszter Szálih pasa helyett, ezt követően pedig szintén Szálih pasa helyett nagyvezír.

Ibrahim szultán továbbra is rossz állapotban volt. Egy láthatatlan hang nem tágitott mellőle, és megállás nélkül a fülébe duruzsolt: „A Hegyi Szultán az anyádat is magához hívatta. Vajon miért?”, „Paradicsomi Rózsa azt kiabálta utánad, hogy nyeljen el a föld. Tartsd nyitva a szemed, elveszik tőled a trónodat!”

Nagyvezíre, akit a Hegyi Szultán állítólag magához rendelt, többé már nem fenyegette, de az anyja, akit tudomása szerint a Hegyi Szultán szintén magához hívatott, még mindig a szerájban élt, és a szent ember átka, még mindig a szultánon volt.

– Padisahom – mondta egy nap Köszem szultána. – A nagyvezírről, akinek odaadtad a pecsétedet, azt mondják, hogy egy közönséges fickó, akinek kilóg az alsóneműje a sálvárja alól. Hol találtad ezt az embert, amikor annyi neves, híres vezír van körülötted?

Ibrahim szultán kemény választ adott az anyjának:

– Ha majd te leszel a padisah, megfoszthatod a vezírségtől. De egyelőre én vagyok a szultán, és tudom, kinek adom a pecsétemet. Nekem nem kell a híres-neves emberek közül választanom a vezírem, hiszen akinek a nyakában ott lóg a pecsétem, az a híres-neves – mondta.

Köszem szultána nem jutott előrébb. Nem kérdezte meg, hogy a szultán mire utalt azzal, amikor azt mondta, hogy „ha majd te leszel a padisah”. Talán célzott valamire.

A hárem talpnyalói között akadt egy mesemondó, Binnáz asszony, egy vajda lánya. Egyike volt a sok isztambuli szégyentelen utcanőnek, de több száz mesét tudott. Ibrahim szultán esténként szeretett mesét hallgatni. A nő híre eljutott a szultánhoz, aki a palotába hozatta őt, és mivel tetszetek neki a meséi, Binnáz asszony félig-meddig beköltözött a hárembe. Egyik lába itt, másik lába azonban kint volt, a lakóhelyén. A padisahnak meséket mondott, a lakhelyén és a városban pedig a szerájbeli pletykákat terjesztette. Az utolsó meséjének egy helyén ezeket mondta:

– Igen padisahom, az a ceyloni Dzsivánsah látta, hogy az anyja minden dolgába beleszól, és megakadályozza, hogy a fia élvezze az uralkodást. – Az anyám szemet vetett a trónomra – mondta az uralkodó, és a válidét elkergette a szultáni szerájból, és a Kevkebánba űzte. A szultán szabad lett, és tündérszépségű lányok társaságában élvezte az életét.

Akárcsak a Hegyi Szultán hívásáról szóló pletykák, e mese is szöveget ütött a padisah fejében; az orrát mindenbe beleütő anyja szemet vetett a trónjára! Kevkebán hegye Ceylon szigetén volt, csak hogy Isztambulnak nem volt hegye, ahova anyját száműzhetné volna. Ott volt azonban egy Régi Szeráj!

Isztambul utcáin nap mint nap újabb hírek terjedtek.

– Már csak egy lépésre van a hászeki szultának, az ágyasok, sőt a rabnők győzelme a szultáni háremben, olyannyira, hogy az ország oszlopa, a válide szultána már a száját sem nyithatja ki.

– A három szultán alatt irányító fenséges válidénak minden pillanatban hálásak vagyunk!

– A válide nem ügyelhet távolról a világ dolgaira.

Ki terjesztette ezeket? A nép arra készült, hogy Köszem lóg uralkodni?

Köszem szultána száműzetésének története

Kik és mi célból terjesztették ezeket a pletykákat Isztambul utcáin?

– Ez az Ibrahim szultán heves ifjú, nem hallgat az anyjára, országunk tartóoszlopára!

– Azt mondják, hogy a válide szultána kérésére a palotában éjjelnappal az idősebb herceg nevelésével foglalkoznak.

– Ennek nagy jelentősége van.

– A hatalmas oszmán trón ma még Ibrahim szultáné, de holnap már a hercegé lesz.

– A herceg tanítója Ejrikapiból való. Azt mondják, hogy a herceg hat-hét éves kisfiú, de szép arcú és okos, érett herceg.

– Az anyja vére.

– Nem, a nagyanyja vére.

A Vajda lányának szájából Kiztasiban vagy a tanító szájából Ejrikapiban terjedt-e el, ki tudja:

Egyik nap a palotában lévő hercegi iskolába belépő Köszem szultána látta, ahogy kis unokája gördülékenyen olvas.

– Ügyes vagy, hercegem, tökéletesen megtanultad a leckédet – mondta állítólag.

A válide szultána kitárta a karját, mire Mehmed herceg átölelte a nagyanyját. Köszem szultána keze arra az elég nagy sebhelyre siklott, amely a szép gyermek homlokán éktelenkedett. Az a forradás arról a napról maradt, amikor az apja egy idegrohama pillanatában felkapta a kisfiút, és a medencébe hajította. A gyerek félt az apjától, mindig elfutott előle. Ibrahim szultán pedig soha nem hiányolta trónjának örökösét, nem volt köztük semmilyen kapcsolat. Köszem szultána aznap azt mondta a tanítónak:

– Hodzsa efendi, az isten áldjon meg! Hadd pihenjen egy kicsit a fiú!

Ahogy a tanító távozott, a nagymama és unokája egyedül maradtak a tanulószobában.

A válide szultán a karjában tartott gyermektől suttogva megkérdezte:

– Lássuk csak, hercegem, ha padisah leszel, mit fogsz velem tenni?

– Ha padisah leszek, hatalmas nagyanya szultánává foglak tenni!

– És anyáddal mit teszel?

– A rabnőddé teszem – válaszolta a herceg egy gyermek képmutatásával.

Köszem a herceg szájára tapasztotta a kezét. De mintha napfény áradt volna szét a lelkében. A jövő uralkodója gyűlölte az apját, és a nagyanyját jobban szerette, mint az anyját.

Miközben a válide a hercegek iskolájában időzött, Ibrahim szultán olyan dolgot tett, amely a szultáni háremet, sőt az egész palotát, és a hatalmas Isztambul városát is aggodalomba taszította és végtelenül elszomorította.

A reggeli imáját az Agák dzsámijában mondta el a Belső Palota zülüflü agáival együtt, aztán a dzsámit elhagyva leereszkedett a partra, a Tengerparti Pávilonba. Ott magához hívatta a bosztandzsi-basit.

– Gyorsan hozz egy hajót! Ejüpszultánba megyek, hogy meglátogassam a türbét – mondta.

Ejüpszultán kisvárosával szemben, Szütlüdzsében, a Kjáitháne patak mentén egy sor előkelő és gazdag nyaraló volt, melyek közül Szokollu Mehmet pasa unokáinak villái, és Törvényhozó Szulejmán híres sejhüliszlámjának, Ebesszuud efendinek a háza számított a leghíresebbnek. A mögöttük elterülő alacsony dombokat platán- és fenyőerdők borították. A nyaralóktól a patak torkolatáig egy állami

tulajdonban lévő kis szilfaerdő húzódott, a neve is Szilfa kert volt. Murád szultán az erdőben építtetett egy kis palotát a férfi szeretőinek, akiket a nép elől mindig igyekezett eltitkolni. Azt mondják, szíve fülemüléivel ott ölelkezett, szórakozott. Aztán a helyet egy közeli barátjának, a perzsa Juszuf pasának adta. Amikor kivégezték ezt a barátot, akit Köszem szultána csak ördögnek hívott, a birtokot az állam nevében elkobozták. Az oszmán szultánok, mintegy családi hagyományként, versírással is foglalkoztak. Az idegbeteg Ibrahim szultán nem nagyon rajongott az ötletért, hogy versekkel bajlódjon, nagyon unta a versolvasást és a vershallgatást. De a Szilfa kertet, és a testvére építtette palotát nagyon szerette, és az élete folyamán írt egyetlen kétsoros versét is erről a kertről költötte:

*Gyönyörű szép, és kedvemre tesz
A szomorúságomat elűző Szilfa kert.*

Amikor csak Ibrahim szultán Ejübbe ment, hogy meglátogassa a türbét, visszatérőben feltétlenül felkereste azt a szemközt lévő erdőt, az erdőben lévő kis palotát.

Aznap, miközben beszállt a csónakba, hogy Ejübbe menjen, a Tengerparti Pavilonba hívatta a kizlár agáját, és kiadta azt a parancsot, amitől a társaságában tartózkodók ledermedtek:

– Ejüpszultánba megyek, onnan pedig a Szilfa kertbe. Menj, anyámat hozd ki a szultáni háremből, vidd át a Régi Szerájba, és zárd be! – mondta.

Ettől a száműzetési és bebörtönzési parancstól a kizlár aga, ez a szerecsen eunuch kövé vált, mintha egy fekete gránitból faragott szobor lett volna. Az aga rettegése a padisahot is megijesztette, és megváltoztatta az első parancsát.

– Nem, mégsem. Anyámat hozd el a szultáni háremből. Vidd el a palotából, a saját kertjébe. Egy ideig maradjon ott, és imádkozzon

az országért.

A néger úgy állt ott, mint egy sóbálvány. A padisah beszállt a hajójába. A hajó kormányát a bosztandzsibasi szokta tartani, de ezúttal Ibrahim szultán odaszólt az őt követő bosztandzsibasinak:

– Te maradj itt! Vidd a kizlár agát és anyámat el a szerájból, aztán gyere a Szilfa kertbe, hogy engem tájékoztass! – mondta.

Aznap a padisah nem azért ment Ejüpszultánba, hogy meglátogassa a síremléket, hanem, hogy megszökjön a palotából.

– Méltóságos aga, parancsolj, menjünk! – mondta a bosztandzsibasi a fő fekete eunuchnak.

Elöl a kizlár aga, mögötte a bosztandzsibasi elindultak a hárem felé. Hogyan mondják meg Köszem szultánának, hogy száműzték? A válide szultána a hercegek iskolájában tartózkodott. Megvárják, míg visszatér a saját lakosztályába? És mi van, ha Köszem azt mondja, hogy nem megy? Hogy hadd beszéljen a fiával? Erőszakkal is elvigyék? Ezt vajon melyik képmutató bajkeverő találta ki?

Köszem szultána meglehetősen nyugodtan fogadta a száműzetési parancsot. Egy óra alatt összepakolt, és készen állt az útra. Miközben távozott a palotából, Mehmed herceg anyja, Hatidzse Turhán hászeki keservesen sírt: – Mihez kezdek majd nélküled? – kérdezte a fiatalasszony. Köszem átölelte, és a fülébe súgta: – Reméljük, nem tart sokáig! Ide őfelsége IV. Mehmed szultán hatalmas nagyanyjaként fogok visszatérni!

Egy Lejla és Medzsnún-történet

Aznap, amikor Köszem szultánát az Ágyú Kapun kívül található kertjébe száműzték, a szultáni háremben Ibrahim szultán csapata örömmámorban úszott, mintha csak lakodalmat ültek volna. Most szabad volt a pálya az úgynevezett „mesemondó”-k, „ólomöntő”-k számára, akik között akadt „hajfestő”, „arcfestő” és „gyantázó”, továbbá „hennás” is, és akik zöme isztambuli utcalány vagy kerítő volt. Így aztán Dicséretre méltó asszony, Cukorfalat asszony, a Vajda lánya, a Csizmadia lánya és Jupiter fiú vidáman jártak-keltek a háremben. Ráadásul a Vajda lánya azzal dicsekedett szemtelenül, hogy a válide szultánát az ő ügyességének köszönhetően száműzték.

Turhán hászeki pedig magához szorította Mehmed herceget, és bezárkózott a kis lakosztályába. Mióta Köszemet eltávolították, nem küldte a herceget a szerájban, a fő fekete eunuch lakrészében található iskolába.

Köszem szultána viszont a városfalon túli kertjébe történt száműzetésének második vagy harmadik napján olyan eseménnyel szembesült, amely egy ötven évvel korábbi múltba repítette, amely napokra elgondolkodtatta, amely miatt nem tudott éjjelente aludni, és amely megríkatja. És mindenről megfeledkezett miatta, még arról is, hogy száműzték. Napokon, heteken át a szívét körülölelő emlékei között sétált, mintha álmodna.

A kertjében volt egy kis pavilon. IV. Murád szultáni főépítésze, Kászim aga építette, aki a Bagdad palotát is, és aki, mondhatni, egészen fiatalon meghalt. Gyönyörű épület volt. Egy művelt, kulturált ember már az épület külső megjelenéséből képes megállapítani, hogy ez „egy szép és kiváló asszony rezidenciája”.

A szultána gyakran sétálgatott a kertben. Nagyon szerette a kert erdős részét. A fák közötti szűk úttól, a félhomálytól, a lábak alatt ropogó száraz levelektől megnyugodva a gondolataiba merülhetett.

Köszem Mahpejker szultánának volt-e bárkije is a világon a fián kívül?

A leghűségesebb, a legmegbízhatóbb szolgálói mind idegenek voltak, akiket anyagi érdekek fűztek hozzá. Murád szultán idején, még akkor is, amikor élete veszélyben forgott, mindig volt egy reménye, mert arra gondolt, hogy egy napon a kisebbik fia, Ibrahim lesz a padisah. Most viszont ez a reménye is elveszett, hiszen éppen Ibrahim, akihez a reményeit fűzte, volt az, aki elűzte őt a palotából.

Köszem szultána nem az a fajta nő volt, aki térdre rogyott, hogy megbocsátásért könyörögjön olyan hibákért, amelyekről nem is tudta, hogy elkövette őket, vagy azért, hogy visszatérhessen a szerájba. De nem is fog elrohadni egy kerti lakban, mintha lejárt volna az ideje, még ha az a kis lak olyan szép és tágas is volt, mint egy palota!

Fény gyúlt a fejében, mintha ez a fény a fák, melyek alatt sétált, levelei között szűrődött volna be. És ez a fény megmutatta neki az egyetlen kiutat, hogyan tud a hatalmas oszmán állam erős válíde szultánája maradni. Úgy, hogy a fiát, Ibrahim szultánt leteszi a trónról és bezárja egy szobába, és a kis, hétéves unokáját ülteti a trónra.

Mehmed herceg anyja, Turhán hászeki szultána hálával tekintett Köszemre, ráadásul okos asszony volt. A hatalmas padisahot a trónjáról elmozdító Köszem szultánával a palotában nem fog ostoba hatalmi versengésbe kezdeni, Köszem pedig mind az unokáját, mind az anyját a felügyelete alatt fogja tartani. Ő maga a janicsárok kegyetlen kardjaira fog támaszkodni.

Elég, ha a janicsár agák közül négy-öt emberrel sikerül megegyeznie.

Köszem szultána, aki a janicsárokat tűzgyújtó eszközként akarta felhasználni, úgy gondolta, hogy a dolgát nagyon megkönnyíti majd, hogy a Krétával szemben kezdett háború költségei nagyon megterhelték az államkincstárat, hogy az ország előkelőségei és az ulema tagjai bizalmatlanok voltak Ibrahim szultánnal szemben. És azok a helyrehozhatatlan hibák, melyeket a padisah az idegrohamai közben követett el, szintén a kezére játszanak majd.

És hogy mit ért az az erős válide szultáni hatalom, amelyről álmodozott? Ő is tisztában volt vele: semmit.

Nekidőlt egy fának, és férjére, Ahmed szultánra gondolt. Még mindig érte fájt a szíve. Még mindig szeme előtt volt Ahmed szultán arca, és a fülében a szerelemmel, szeretettel teli hangja. Amikor először találkoztak, még mind a ketten gyerekek voltak. „Megtudhatnám, hogy ki ez a szépség?” – kérdezte, és adott neki egy aranyszállal hímzett selyemkendőt. Hány év eltelt azóta? Még mindig a szívében élt ez a múltbéli esemény, és magánál hordta a kendőt is.

Köszem szultána férje halála óta magányos volt. A két fiától nem kapta meg azt a szeretetet, amit a férjétől.

A hatalma egykor két ember szerelméből fakadt, amely erősebb volt a vérnél. Most pedig a saját gyermekével szemben akart szövetséget kötni olyanokkal, akiket pusztán csak az érdek vezérelt, és mindezt a semmiért: az erős válide szultánságért!

Egy pillanatra arra gondolt, hogy teljesen leveszi a kezét a szerájáról. Miért nem menekült el? Temérdek vagyonnal rendelkezett. Ha ékszerei negyvened részét magára aggatná, negyven évig élhetne jólétben, kényelemben. De ugyan hova mehetett volna? Hagyták volna? A vagyona a legnagyobb ellensége is volt egyben!

Ismeretlen gazdag özvegyasszonyként utolsó éveit nem tölthetné meg egy új szerelemmel?

Ahmed szultán előtt ajka egy másik férfit is csókolt, Janicsár Alit!

Elvörösödött szégyenében. Mi jutott az eszedbe, felséges válide?!

– A palotában fogok meghalni – motyogta. – A palotában.

Ibrahim szultán, aki elűzte a szerájból, egy nap talán elveszi tőle a vagyonát is.

Levélropogást hallott, megtorpant. Látta, amint egy fa mögül rongyos öltözékű férfi lépett ki. Útonállónak öltözött hóhér volt? így akarják megölni? Kiáltani akart, de nem tudott. El akart futni, de moccanni sem bírt. A nyakában volt egy sor hormuzi gyöngy, felbecsülhetetlen értékű, azonnal levette, és a földre dobta. Alig halható hangon annyit tudott mondani, hogy:

– Ne ölj meg!

A férfi nyugodt, kedves hangon válaszolt:

– Ne félj tőlem, felséges szultánám!

Az a kedves hang a távoli napokból érkezett, nem volt idegen, Janicsár Ali hangja volt. Egymás szemébe néztek. Janicsár Aliből már csak a hangja és a szemei maradtak.

A gyöngysort a férfi felvette mezítlábas lábai elöl, és miközben átnyújtotta Köszem szultánának, a szeméből az idő előtt megöszült szakállára hullott néhány könnycsepp.

– Felséges szultánám. Miért ijedtél meg tőlem, hiszen én csak egy nyomorult szolgád vagyok? – kérdezte.

– Ki vagy te?

Mindketten izgatottan beszéltek.

– Az egyik kertészed.

– Mi a neved?

– Dervis Alinak hívnak, szultánám.

A férfi könnyes szemmel beszélt.

– Mióta vagy a kertemben?

– Tizenöt éve, szultánám.

– És most miért sírsz, Dervis Ali?

A kertész nem válaszolt rögtön, kicsit gondolkodott.

– Szultánám – mondta. – Olyan szolgád vagyok, akinek el kellett válnia Lejlájától, de helyette rátalált Istenre. Hűséges szolgád vagyok, aki a dicsőségedért akar meghalni. Úgy élek, hogy tekintetemet a földön tartom, melyet lábad érint.

Köszem szultána az övébe tűzött aranyszállal hímzett zsebkendőt átnyújtotta a férfinak, aki bár felemelte a fejét, nem nézett az arcába.

– Legyen ez az én ajándékom! – mondta.

Dervis Ali elvette a zsebkendőt, megcsókolta, a homlokához érintette, majd szíve fölé rakta. Nem nézett Köszemre. Levélropogást hallott. Köszem szultána elment, de mivel Dervis Ali nem emelte fel a fejét, nem látta. Amikor később tekintetét az útra emelte, amelyen a szultána távozott, az út már üres volt. Összerogyott. Elővette a zsebkendőt, és beleszipantott, majd zokogni kezdett.

Köszem szultána amint visszatért a kerti lakba, azonnal hívatta a kahjáját.

– Van a kertészeim között egy Dervis Ali nevű? – kérdezte.

– Van szultánám, Szerelmes Alinak is hívják.

– Ezt a Dervis Alit kinevezem a kertem felügyelőjévé. Minden szolgám alá fog tartozni. Te is engedelmeskedj neki! Szabad kezét adok neki a kertemben.

Mindenki elcsodálkozott a mezítlábas, rongyos dervis öltözékű, félig szúfi, jószívű, nyugodt férfi hirtelen felemelkedésén. Dervis Ali is meglepődött, amikor a szultána kahjája megjelent előtte, készen arra, hogy végrehajtsa a parancsait. Amikor megtudta Köszem szultána parancsát, semmit sem mondott.

Afro és Janicsár Ali már nem léteztek. Köszem bizalma és Dervis Ali hűsége, a legtisztább és legfrissebb szerelemmel összefonódva egymáshoz kötötte a két embert. És ez a Lejla-Medzsnún-történet így folytatódott életük végéig.

Miután Ibrahim szultán eltávolította az anyját a palotából, a háremben lévő utcanők kényeztetésével túlment minden határon. Olyannyira, hogy a lakosztályába bezárkózott Hatidzse Turhán hászeki titokban egy levelet küldött Köszemnek, és ezt a levelet több másik követte. Ezek a levelek a hírnökei voltak annak, hogy Köszem hamarosan vissza fog térni a szerájba.

Hamarosan mindenki a szivaszi kormányzó, Ali pasa lázadásáról és egy addig soha nem hallott botrányról beszélt.

Az új nagyvezír, Ahmed pasa, hogy fedezni tudja Ibrahim szultán háremének költségeit, a hidzsra szerint 1057 Ramadán havában, vagyis 1647 októberében minden szandzsákbéggel és kormányzóval tudatta, hogy küldjenek a padisahnak ünnepi költőpénzt. Korábban ezeket a kenőpénzeket ki tudták csikarni a méltóságokból, mert rendszerint amolyan árveréseken felverték ezeknek a kenőpénzeknek a mértékét. A most követelt „ünnepi költőpénz” megsokszorozta az eddigi összegek mértékét, és biztos volt, hogy aki nem küldi el, azt leváltják. A szivaszi kormányzótól harmincezer kurust követeltek, de ő nem volt az a fajta zsarnok, aki a befizetendő kenőpénzt a helyiek bőrének lenyúzásával teremtette elő. Összegyűjtötte Szivasz előkelőit és kereskedőit, és kibocsátott egy iratot, melyben tudatta, hogy abból a tartományból soha sem gyűjti be a kincstár által kért pénzt. Ekkor magánfutár érkezett Isztambulból, aki amellett, hogy kitartóan követelte a pénzt, ráadásul olyan parancsot hozott a kormányzó pasának, amelytől annak megállt az esze. Az egyik vezírnek, Ibsir pasának volt egy felesége, aki Szivaszban lakott, és akinek szépségéről legendákat zengtek, és azt mesélték, hogy emellett művelt asszony is. A szultán azt akarta, hogy ezt az asszonyt vigyék Isztambulba az ő szórakoztatására. Ali pasa méregbe gurult, és elkergette a küldöncöt. Kisvártatva egy isztambuli bizalmas barátja levelet küldött neki azzal, hogy vigyázzon a fejére, mert a hóhérai már útra keltek. Ő pedig úgy döntött, hogy fellázad, így menti meg az életét. Zsoldos katonákat

toborzott. A köré gyülekező férfiak mindegyike minden aljasságra kapható bandita és csavargó volt. Vardar Ali pasa ezekkel a rablókkal elhagyta Szivaszt, és maga is útonálló lett. A kocka el volt vetve. A falvakra nagy csapást, katasztrófát jelentettek, a zsoldosai olyan alávaló banditák voltak, akik az ártatlan falusiak feleségére, lányára, fiára támadtak.

A falvakban nem maradt raktár, hombár, birka, baromfi. Közép-Anatólia tűz nélküli pokollá változott. A Hegyi Szultán, Kara Hajdar fia üzenetet küldött Ali pasának: „Pasa, ha mellém állsz, a vezírem leszel!”, de Vardar pasa visszautasította: „Én az igazságomért harcolok, nem a szabadságért!” – mondta. De ki fog a sok ártatlan falusi jogaiért harcolni, amiket egy asszony miatt kitört lázadás során lábbal tiportak?

Köszem szultánát egy ilyen hatalmas forrongás idején távolították el a palotából. A hírek hatására rettegni kezdő isztambuliak pedig kezdték azt mondogatni, hogy azért jutottak idáig, mert az ország oszlopa, a válide szultána elhagyta a palotát.

Így mesélték a lázadást kiváltó asszony történetét:

Miután az ország oszlopa, a válide szultána elhagyta a szerájt, a háremben mindennaposá vált, hogy az oda bejáratos rosszéletű nők egyike, Jupiter, aki voltaképpen egy női ruhába öltözött fiú volt, a padisah előtt hastáncot járt. Ibrahim szultán egy ilyen előadás után megszólalt, hogy milyen jó lenne, ha lenne még egy olyan női ruhás fiú, mint Jupiter, mert akkor együtt lejthetnének neki hastáncot. Erre a hastáncos öltözékben táncoló Jupiter így szólt: – Van nekem egy társam, a serkenő bajszerű ifjú Kámer, de most Szivaszban van. Ibsir pasa felesége, de külön él a pasától – mondta. A padisah megparancsolta a vezírnek, hogy hozzák az „asszonyt” Isztambulba.

Botrány botrány után

Az első botrány hőse, mely az egyre lejjebb süllyedő Ibrahim szultánt – akinek összeomlása Köszem szultána szerájából való elűzésével kezdődött – a nép és a katonák szemében lealacsonyította, az apró termetű Ibsir Musztafa pasa volt, az ajvanszaraji ifjú Kámer férje.

A nők között férfiruhában járó, és férfi testfelépítésű fiatal isztambuli hastáncos fiúval Ibsir pasa akkor házasodott össze, amikor főlovász volt a szerájban. Ibsir pasa abház származású volt. Feleségét, akinek szépségét dicsérték, akár a ruméliai, akár az anatóliai tartományokban jártak, Szivaszban telepítette le, és a rokonai mellett hagyta. Vardar Ali pasa helyett, aki nem volt hajlandó az „asszonyt” Isztambulba küldeni a szultán parancsára, inkább fellázadt, és elhagyta Szivaszt, Ibsir pasát nevezték ki kormányzónak, majd őt bízták meg azzal, hogy kövesse és példásan megbüntesse Ali pasát. Mindenki csodálkozott, amikor Ibsir pasa elfogadta ezt a megbízást.

Vardar Ali pasa a Kazabad fennsíkon vereséget szenvedett, és sebesülten fogságba esett. Összekötözött kézzel vitték Ibsir elé. Vardar Ali pasa hatalmas termetű, méltóságteljes megjelenésű férfi volt. Amikor az aprócska Ibsir megkérdezte tőle, hogy: – Pasa, miért sodortad magad ilyen nagy veszélybe? – Vardar elvesztette a türelmét.

– A tisztesség miatt! Bárcsak ne te kérdeznéd! A feleségedet akarták tőlem, én pedig megvédtem a becsületét. Nem adtam ki nekik, inkább fellázadtam. Ha azok, akik a feleségedet kérték tőlem, tudták is, mit tesznek, én nem tudtam, ostoba voltam. Nem tudtam,

hogy az asszony egy olyan bectelen ember felesége, mint te. Gyerünk, tégy, amit akarsz, te rohadék! – üvöltötte, és Ibsir arcába köpött.

Vardar Ali pasát megfojtották, levágott fejét Isztambulba küldték, és a Birodalmi Kapu előtt mutogatták a lakosságnak elrettentésképpen. Akik eljöttek megnézni, Vardarnak azt kívánták, nyugodjon békében, Ibsirt pedig elátkozták. Azt mondták, hogy mióta a válíde szultánát eltávolították a palotából, az ország ügyei botrányosak lettek.

Rögtön ezután a második botrány története is közszájon forgott.

A nagyvezír, Indzsirköji Ahmed pasa öccse, Ibrahim aga gyermekkorában olyan szép volt, hogy a halászok csak Lány Ibrahimnak hívták maguk között. Tizennégy évesen rákapott az ivásra, idősebbek társaságában csapongott ki. Okos fiú volt, értette a módját a szerelemnek is. Még pelyhedző állú ifjú volt, amikor egy gazdag özvegyasszony beleszeretett az elbűvölő léhűtő fiúba, és pénzét nem kímélve összeházasodott vele. A nő, Hobjár asszony isztambuli hírességnek számított, bejárása volt a palotába, mivel egyike volt a szultáni hárem mesemondóinak. Amikor a mesekedvelő Ibrahimból padisah lett, az asszony hárembeli megbecsülése tovább nőtt, olyannyira, hogy szeretett férje bátyja, a pénzügyminiszter Ahmet pasa, az ő közbenjárására kapta meg a szultáni pecsétet, és lett nagyvezír.

Hobjár asszony egy kis palotában lakott a gályakikötő közelében. A mezítlábas halász, csavargó férje, mintha a veje lenne, betelepedett ebbe a kis villába, és ide hordta minden ágrólszakadt cimboráját, a villát egy legénylakká, sőt kocsmává züllesztette. Lány Ibrahim aga soha sem hanyagolta el Hobjárt, tudta, hogyan tegyen kedvére, és mint a daloló fülemüle, hogyan szórakoztassa. A nő pedig azt mondta, hogy: – Hadd szórakozzon csak kedvére a szépségem! Csak ne vessen a hősöm, játsszon, nyíljon ki, mint a rózsa!

Hobjár a csavargó férje bolondja volt.

Ahogy Ahmed pasa nagyvezír lett, Hobjár kérésére Lány Ibrahim agát kinevezte a kahjájának. Akkoriban a nagyvezír kahjája olyan volt, mint korunk belügyminisztere. A hirtelen ilyen fontos tisztségre emelkedő Ibrahim aga nem adott magára, és nem úzte el a körülötte lebzselő szakadt csavargókat, a hajós és galleonos bolondokat, fürdős szolgálakat, hastáncos fiúkat. Saját kahjájának Matrakcsi Velit nevezte ki, aki napközben Kumkapiban a boroskancsóval a vállán sétált, éjjelente pedig a Gedikpasa fürdő, amelynek fűtője volt, fűtőházában hevert a hamun.

Egyik este, amikor Ibrahim valahol csavargott éppen, felgyújtották a gályakikötőben álló villát. Hobjár asszony csak annyit mondott, hogy majd vesz egy újat a férjecskéjének.

Egy este, amikor Ibrahim szultán a Tengerparti Pavilonban a belső palotabeli mulattatóival beszélgetett, a hastáncos fiúkra terelődött a szó, és a szultán egyik cimborája megdicsérte egy Fülbevalós Ajvaz Sah nevű hastáncos fiú mozgását. A padisah megparancsolta, hogy: – Azonnal keressék meg, és hozzák ide, hogy táncoljon, hadd lássam én is. – A Fülbevalós Ajvaz Sah Balatban lakott. Egy bosztandzsi szalasztottak érte, hogy hozza el, de amikor a házához ért, az ottaniak azt mondták, hogy „nincs itt, a nagyvezér kahjája, Ibrahim aga házában van”. A bosztandzsi elment Lány Ibrahim agához is, aki nekivetközve hevert a cimboráival az alkoholos italokkal teli asztal mellett, Fülbevalós Ajvaz pedig táncolt nekik.

– Azért jöttem, hogy magammal vigyem ezt a hastáncost! – mondta a bosztandzsi.

Talán szándékosan, de nem mondta, hogy kihez akarja vinni. Ibrahim aga felcsattant:

– Lassan a testtel, te rabló! Olyan embernek tűnök, aki csak úgy odaadja a hastáncost, aki szórakoztatja? – üvöltötte.

A bosztandzsi ekkor mondta ugyan, hogy a padisah parancsolta, de nem tudta befejezni a mondandóját, mert levették a sapkáját, és leszaggatva a ruháját, összeverték és kidobták a villából. A dolgot nem mesélték el a padisahnak, azt mondták neki, hogy Fülbevalós Ajvaz elment valami ismereden helyre. Másnap reggel Ahmed pasa magához hívatta Lány Ibrahim pasát, aki mind a kahjája, mind a testvére volt. Hobjár asszony szerelme még mindig nem józanodott ki. A pasa kiabálni kezdett:

– Mi volt az az esti botrány? Nincs benned semmi szégyenérzet? Hogy tiporhatod lábbal a nagyvezíri becsületemet? Micsoda arrogancia ez, micsoda merészség! – fakadt ki.

– Húzzátok deresre, botozzátok meg ezt a gazembert! – tette hozzá.

Nem volt megszokott dolog, hogy egy nagyvezír kahjáját megbotozzák. Olyan előfordult, hogy levágták a fejét, vagy a nyakára kötelet húztak, és megfojtották, de nem alázták meg azzal, hogy a csupasz talpát megbotozták. Ibrahim aga talpára kétszáz botütést mértek. A félájult Ibrahim aga első szava az volt, amikor magához tért: – Mondjátok meg a vezírnek, hogy találjon magának egy másik kahját, aki megóvjá a becsületét! – mondta. Nem tért vissza a gályakikötőnél lévő villába, hanem a gazdag feleségének könyörgött:

– Már nem nézhetek senki szemébe. Vigyél engem a városon kívülre, Ejübbe!

A két testvért nagy nehezen kibékítették. Ahmed pasának szüksége volt részeges testvérére. Lány Ibrahim részeges volt, és kicsapongó életet élt, de nem lehetett megvesztegetni, nem zsarnokoskodott, és óvta Ahmed pasa vezíri becsületét. A pasa ragaszkodott hozzá, hogy maradjon kahja, de ezt Ibrahim határozottan visszautasította. Végül, kívánsága szerint Ibrahim agát kinevezték Bagdad kormányzójának, és Hobjár asszonnal együtt Bagdadba ment.

Cukorfalat asszony története

Isztambul lakossága ugyan jóízűen csámcsogott a vezír testvérének, Lány Ibrahim agának a kalandjain, de Sekerpáre, azaz Cukorfalat asszony elűzése Szudánba, Ibrimbe, hamar elfeledtette velük Lány Ibrahim agát, és ezután Cukorfalat viselt dolgairól pletykáltak. Ezek egymáshoz kapcsolódó, érdekes dolgok voltak.

Lány Ibrahim kalandjait hallván azt mondták, hogy „Léhűtő volt, de nem lehetett megvesztegetni. Nem volt zsarnok, csupán egy jószívű, könyörületes, részeges, lecsúszott állami tisztségviselő”, Cukorfalattal azonban egészen más volt a helyzet. Az a nagyhatalmú nő így került be az oszmán történelembe:

Fiatal lányként Köszem szultána egyik kedvenc rabnője volt ez gyönyörű cserkesz lány. Amikor I. Ahmed szultán meghalt, alig volt tizennégy éves. Amikor Köszem szultánát, mint a padisah özvegyét az isztambuli Bejazitban lévő Régi Szerájba költöztették, őt is magával vitte néhány más rabnőjével együtt. Ott aztán a szultána az eladósorban lévő rabnőit felszabadította. Sekerpárét is hozzáadta az egyik főkapuórhöz, Kőjegénye Iszmail agához. Iszmail aga is szép fiatalember volt, de olyan rideg és fagyos szépség, akár egy szobor. Ezért ragasztották rá a gúnynevét is. Bosnyák volt, és szerelmes Sekerpáréba. Éveken át hiába vártak gyermekáldásra, Cukorfalat meddőnek bizonyult. Iszmail aga Sekerpáre mellett elvett egy idősebb özvegyasszonyt, akinek volt már egy lánya. Ettől a feleségtől aztán egy fia született, akinek a Szulejmán nevet adták. A ház asszonya Sekerpáre, a kahja asszony pedig Szulejmán anyja lett.

Kőjegenye Iszmail agát egy megbízással Bender környékére küldték, de a visszaúton nyoma veszett. Állítólag két inasával együtt rajtuk ütöttek a rablók, levetkőztették és megölték őket, a holttestüket pedig eltüntették.

Sekerpáre, aki akkor húszéves lehetett, a vallási bíróságtól megkapta a válási papírt. Hozzáment egy nála három évvel fiatalabb ifjúhoz, aki szebb volt, mint a tündérkirály fia. Egy szegény pék kifutófiújaként kereste a betevőjét, és hátán vesszőkosárral hordta ki a házakhoz a sütőből kikerülő kenyeret. Fiatalhajtás Iszmailnak hívták. Cukorfalat, aki úgy gondolta, hogy a sors akarta így, hogy Iszmail helyett egy másik Iszmailt kapjon, összeházasodott a tizenhét-tizennyolc éves szép pékkel, és a házába költöztette. Hátára cobolyprémet terített, kezébe jázminszipkát adott, és a sütödében lévő legényszobájából a villájába, szerelmes ágyába fogadta.

Jól megvoltak egymással. Szép, hatalmas díszített, faragott villában éltek. Kőjegenye két üzletet és Langában egy kertet hagyott maga után. Élhetek volna békében, nyugalomban.

Eközben Köszem, mint IV. Murád anyja, válíde szultánként visszatért a palotába. Sekerpáre gyakran eljött hozzá a szerájba látogatóba. A palotába bejáratos szép, ügyes nő Köszem szultána legszorgalmasabb keze lett, a szerájon kívül ő gyűjtötte be a kenőpénzeket, és ezzel megtalálta az arany forrását is.

Cukorfalat a válíde szultána Csakmakcsilar lejtőn lévő nagy kereskedőházában bérelt egy pincét, ott halmozta fel a pénzt, ékszert, antik holmit, szövetet, szőnyeget és mindent, amihez hozzájutott.

Ahogy Ibrahim szultán trónra lépett, szerencsecsillaga még fényesebben kezdett ragyogni. Rátermettsége feltűnt a padisahnak is. Sekerpáre figyelmesen leste Ibrahim szultán leggyengébb pillanatait, és csúszópénz fejében a magas tisztségeket közvetlenül ő maga kezdte kijárni, és hátat fordított a támogatójának, a válíde szultánának is. A szultáni háremben ő lett a leggaládabb szultáni

kegyenc. Kigúnyolta még a hászeki szultánakat is. A ruhája alá párnát dugott, és pocakot csinált magának: – A padisah csodát tett, kétszer is fékhez mentem, de nem lett gyerekem, aztán tegnap a padisah megsimogatta az arcomat, és azonnal teherbe estem – mondogatta.

A mostohafia, Szulejmán húszéves lett. Elkényeztetett, nevetlen, jóképű ifjú volt, és amikor a barátaival beszélgetett, a hangja is megjött. „Szulejmán, a szív fülemüléje”, így hívták. Amikor már serkent a szakálla, meghagyta, nem vágta le. Elment a Jenikapi mevlevi kolostorba, és dervisnek állt, de erkölcse méltatlannak bizonyult a dervisek életéhez. Bár mostohaanyjára tekintettel nem üzték el a derviskolostorból, viselkedése nagyon távol állt a mevlevik kifinomultságától. Szulejmán nem cserélte le a mevlevi öltözetét, és nem vágta le fekete fürtös szakállát, úgy járkált, mint egy áldervis, és rajta ragadt a Dede Szulejmán név. Egy Zöldséges Ibrahim gúnynevű léhűtővel, akivel az igen szoros barátsága a legocsmányabb pletykákhoz vezetett, kezelték mostohaanyja, Sekerpáre asszony csúszópérez üzletét, ebből kaptak részesedést. Négy-öt éven belül mindketten Isztambul gazdagjai közé emelkedtek, és könnyelműen folytatták botrányos életüket, melyet pénzüik lehetővé tett.

A vesztegetési üzletben egy kereskedőház módszerességével dolgoztak. Volt számlakönyvük, folyamodványsorszámaik, gyorsan dolgoztak, és nagyon magas tarifákkal. A ház kapui, ahol együtt laktak, Isztambul egyik legfontosabb, legmegbízhatóbb ajtói lettek.

Ebbe az üzletbe beszállt Köszem szultána egyik bizalmasa, Hamide asszony is, az aleppói tartományban élő Hüsznü pasa nevű vezír felesége. A vállalkozás vezetője, Sekerpáre merészsége olyan messzire ment, hogy egy Köszem támogatásával magas pozícióhoz jutott szandzsákbéget tizenöt nappal később leváltatott, és egy kikötői hordárt, a saját védencét nevezte ki szandzsákbégnek a helyére.

Köszem szultána ebből hiúsági kérdést csinált. A padisahnak a saját kincstárából ajándékokat adott, és a szandzsákbégi tisztségből elbocsátott emberének egy kormányzói tisztséget vásárolt, és várta az alkalmat, hogy bosszút álljon. Egy nap aztán rajtakapta Cukorfalatot, amint a háremben kifigurázta.

– Te hálátlan cafka! Kitől kaptad a szabadságleveledet, ami a nyakadban van, te ribanc?! – kiabálta, és lekevert neki két pofont. Sekerpáre nem süllyedt el szégyenében, hanem feleselni kezdett:

– Felséges szultánám, ez itt a padisah palotája, itt nem lehetnek cafkák! Úgyhogy vigyázz, mit mondasz!

És ekkor Köszem, ez a szilárd nő, elvesztette az önuralmát, és belecsimpaszkodva a régi rabnője ruhája kivágásába, hatalmas kezével, amely egy fiatalembernek is büszkeségére vált volna, még két pofont lekevert neki. Sekerpáre szeme villámokat szórt, de még mindig nem visszakozott:

– Esküszöm, ezt a sértést megmondom a padisahnak! – kiabálta.

És ekkor elszabadult a pokol. Köszem szultána a csuklójára tekerte Sekerpáre haját, és a fejét a kőfalba verte.

– Azt is mondd meg, hogy a fejedet apró darabokra törtem a falon, te szajha – üvöltötte a szultána.

Közben beléptek Köszem rabnői, és nagy nehezen kiszabadították Sekerpárét a kezéből. – Hagyd, majd mi ellátjuk ennek a ringyónak a baját! – mondták. Aztán nekiestek Cukorfalatnak, és a fejdíszétől a papucsáig, ami csak volt rajta, az alsóneműjéig mindent elszakítottak, és addig ütötték, amíg bele nem fáradtak. Ezután Sekerpárét, aki egy gyékényen hevert ájultan, kivonszolták, felrakták a hárem egyik kocsijára, és hazaküldték.

Köszem szultánát két nappal az eset után üzte el a palotából a padisah, és küldte a városfalon kívül elhelyezkedő kertjébe.

A „Vajákos”, „Ólomöntő”, „Arcfestő”, „Mesemondó” és hasonló neveken a hárembe bejutó isztambuli utcalányok azt mondták, hogy „ma Sekerpáre, holnap mi!”. Ezért összefogtak

Köszem válíde szultána ellen, és a Vajda lánya olyan kecségetőn mesélte el a ceyloni padisah történetét, aki miután a magát mindenbe beleártó anyját kihajította a palotájából, a világ minden örömét boldogan élvezhette, hogy Ibrahim szultán, aki annak idején nem habozott a kövér Sivekár kívánságára kivetetni Köszem füléből a smaragd fülbevalóját, ezúttal száműzte az anyját az Agyú Kapun túl, a város falain kívül található kertjébe.

Sekerpáre boldogan és diadalittasan tért vissza a szerájba, amint Köszem szultána elment a háremből. Csakhogy rettegett, a régi szertelenségét nem merte mutatni. És jól tette. Ibrahim szultán semmit sem kérdezett tőle, nem volt vele olyan szívélyes, mint régen.

Az ulemának volt egy Muszlihiddin efendi nevű tagja. A férfi nevén folt esett, mert amikor még a medreszében tanuló volt, egy rossz hírű bandához csapódott. Nem gondolt arra, hogy az öltözéke – egy hittudós ruhája –, amit viselt, milyen megbecsült, és néhány éjszakáját a fürdőkben töltötte. Fiatalkorában nála idősebb férfiakkal járkált, amikor idősebb lett, fiatalokkal töltötte az időt. IV. Murád szultán idején a szultán egyik szeretője volt, és Juszuf pasa közvetítésével, azért, hogy szakmájában feljebb emelkedjen, olyan dolgokat tett, amiért a lakosság egy nagyon csúnya gúnynevet ragasztott rá. Kerítőnek hívták, de Isztambul finomabb modorú lakosai ezt a csúnya szót nem használták, helyette Gúnyneves Muszlihiddinnek hívták.

A hittudományi mesterségének köszönhetően az isztambuli kádi pozíció várományosa lett. Csakhogy a sejhülszlám, akinek jogában állt dönteni, sehogy sem akarta kinevezni. Sekerpáre mostohafia is Gúnyneves efendi háza törzsvendégei közé tartozott, és neki köszönhetően Muszlihiddin közel került Sekerpáre asszonyhoz. Nem sokkal azelőtt, hogy Köszem megharagudott rá, Sekerpáre a padisahnak különféle hízelgések kíséretében előadta a Kerítő problémáját, mire Ibrahim szultán azt mondta:

– Menj el hozzá a jó hírrel, hogy néhány napon belül ő lesz Isztambul kádija!

A padisah még aznap hívatta a nagyvezírt.

– Menj el a sejhülszlámhoz, és mondd meg neki, hogy Muszlihiddint kineveztem Isztambul bírójává! – parancsolta.

Amikor a sejhülszlám ezt meghallotta, azt mondta: – Ha a Gúnyneves Isztambul kádija lesz, az már a világvége jele! – de nem ellenkezett a paranccsal. Annyit azért megtudott, hogy Sekerpáre keze van a dologban. Muszlihiddin efendi így isztambuli kádi lett.

Egy hasonló ember, „Strici molla” pedig burszai kádi akart lenni.

– Meglátjátok, Sekerpárétól megkapom a burszai kádi rangot! – mondogatta.

Ez a dolog kevéssel azután történt, hogy Köszem szultána elhagyta a palotát. A sejhülszlám, Abdürrahim efendi közel állt hozzá, hogy elveszítse a józan eszét. Elment a nagyvezírhez, a nagyvezíri palotába.

– Pasa fiam – mondta. – Ma együtt el kell mennünk a padisahhoz!

És a vezírral együtt felkeresték Ibrahim szultánt. A sejhülszlám megfélekedezett a rangjáról és a fejéről, csak úgy Ömlöttek belőle a szavak:

– Padisah, én vagyok a mufti vagy Cukorfalat asszony? – kérdezte.

És elmesélte Ibrahim szultánnak a dolgot. A padisah előbb nem hitte el.

– Sekerpáre szegény asszony. Ha innen-onnan kap is kenőpénzt, tőlem nem kért költőpénzt soha – mondta.

Ekkor Ahmed pasa, a nagyvezír közbeszólt, és miután kijelentette, hogy a muftinak igaza van, hozzátette:

– Sekerpáre asszonynak óriási vagyona van, padisah. Ha az ékszereit nem számítjuk, csak a pénze három évig táplálná a Krétán

lévő sereget – mondta.

– Mit akarsz ezzel mondani? – kérdezte Ibrahim szultán.

– Azt, hogy a vagyona mind a te pénzed.

A padisah ezúttal a muftit kérdezte:

– Abdürrahim, igaz ez?

– Igaz, padisahom. Ha akarod, akkora fetvát állítok ki róla, mint egy lepedő.

– És most mit tegyek vele?

– Azt a nőt száműzni kell Isztambulból, és minden vagyonát el kell kobozni – mondta a nagyvezír.

Ibrahim szultán gondolkodott egy pillanatig. Maga előtt látta Sekerpáre öregedő, de szép arcát. A legrosszabb napjaiban Cukorfalat mindig elszórakoztatta őt az ékesszólásával. Szomorúan azt mondta a muftinak:

– Hogy a pestis vinne el mindkettőtöket! Vigyék az asszonyt valami közeli helyre, kobozzák el a vagyonát, de valamit azért hagyjanak neki!

A padisahon úrrá lett a fáradság. – Most elmegyek – mondta, és elhagyta az Előterjesztések termét.

Vajon miféle közeli helyről beszélt a szultán?! Sekerpárét Szudánba, Ibrimbe száműzték.

Sekerpárét a rajta lévő otthoni ruhájában vitték el a házából, megengedték neki, hogy köpenyt borítson magára, de egy batyu fehérneműt és néhány akcse költőpénzt sem vihetett magával. Nem volt annyi pénze sem, hogy egy gyertyát vegyen. Hamide asszonynak is vele kellett volna mennie, de az egyik önfeláldozó rabnője azt mondta a Hamide asszonyért jövőknek, hogy:

– Én vagyok Hamide asszony!

– Vedd fel a köpenyed, és gyere! – mondták neki.

A rabnő felvette a köpenyét, velük ment, így megmentette az asszonyát. Hamide pedig magához vette mindenét, ami értékes volt, és könnyen mozdítható, és megszökött.

Köszem szultána elszomorodott, amikor hallotta hálátlan rabnője végzetét: – Tudtam, hogy az átkom fog rajta, de nem így kellett volna történnie. Adni kellett volna neki pénzt, ruhát és ékszert. Rengeteg mindent én ajándékoztam neki, azt nem kellett volna elvenni tőle. Örök életére elég lett volna – mondta.

A bűnbanda története

Mivel nem volt tengeri hajózási idény, Sekerpárét előbb Egyiptomba küldték szárazföldi úton. Kocsbejoglu Pehlivan Ahmed, akinek az volt a feladata, hogy az asszonyt Egyiptomba vigye, ezeket mesélte: „Semmi pénze nem volt, az úton tőlem kért kölcsön. Adtam neki hatszáz akcsét, mire megcsókolta a ruhám szegélyét, és sírva fakadt. Ahogy Egyiptom felé közeledtünk, találkoztunk Hajdarpasazáde Mehmed pasával, aki háromszáz aranyat adott Sekerpárénak, Egyiptomban pedig a kormányzó, Kücsük Emir pasa adott neki ötszáz kurus költőpénzt. Elvittem, és a Szudán határán lévő Ibrimben hagytam” – mondta. Cukorfalat nem tért vissza onnan.

Sekerpáre mostohafia, Dede Szulejmán és a cimborája, Zöldséges Ibrahim viszont nagyon csúnyán végezték. Először a nagyvezír Ahmed pasa hallgatta ki őket. Semmit sem titkoltak: – Sekerpáre asszony a legértékesebb holmijait és ékszereit a válíde szultána Csakmakcsilar lejtőn található kereskedőházában helyezte el. A pince kulcsait mi őrizzük. A villájában is van egy kis kincstár, amelyben értékes antik holmik vannak – mondták. Magukkal kapcsolatban annyit tettek hozzá, hogy: – Egy kis pénzünk és ékszerünk van Sekerpáre asszony pincéjében.

Sekerpáre villáját, minden bútorát, holmiját, ékszerét elkobozta az állam. Ami a válíde kereskedőházában lévő pincét illeti, egy külön világ volt, Krózus kincseskamrája. Tizenhat ládát találtak, mind Sekerpáre pecsétjével volt lezárva. Ezeket a szerájba vitték, és a padisah jelenlétében nyitották fel. A ládák színültig voltak ékszerekkel, arannyal, ezüsttel. A villából elhozott dolgok között pedig a világ minden tájáról összeszedett antik tárgyak voltak

megszámlálhatatlanul. Száz prém, egyik értékesebb, mint a másik. Akadt közöttük két akkora szörme is, hogy a szeráj értébecslői nem tudták megbecsülni az árát. Ezer cobolyprém, és kétszáz paplan, ezek közül egy gyöngyökkel hímzett, a többi aranyszállal. Ibrahim szultán megdöbbsent:

– Hej, ez a gyaur nő! Nekem mindig siránkozott, hogy gyertyája sincs, amivel este világítson, és pénze, hogy kenyeret vegyen!

A vesztegető banda kapzsi közvetítői, Dede Szulejmán és Zöldséges Ibrahim vagyonát és javait is elkobozták, de nem hagyták őket életben. Szulejmán, bár csak a ruhája utalt erre, mégis csak egy mevlevi dervis volt, ezért titokban fojtották meg, és holttestét éjjel a tengerbe hajították. Ibrahimot viszont az akszaráji piacon ölték meg a nép szeme láttára, holttestét és levágott fejét pedig estig közszemlére tették.

Sekerpáre története egy újabb, a lakosság körében keringő pletykával zárult. Amikor Ibrahim szultán meglátta Cukorfalat holmijait, kincseit, nagyon megdöbbsent, és csak annyit mondott: – Ha Sekerpárétól, aki csak egy felszabadított rabnő, ilyesmik kerülnek elő, ki tudja, mi minden van anyám kincstárában!

Amikor a szultán szavai eljutottak az Ágyú Kapun kívül fekvő kertjében lakó Köszem szultána fülébe, a válide szultána remegett félelmében. Nagy veszély fenyegette. Azonnal, 1648 májusának elején munkálkodni kezdett, hogy mielőbb visszajusson a palotába, és ebben a legnagyobb és legbizalmasabb segítője Dervis Ali lett, Afro Janicsár Alija.

Dervis Ali, hol a rongyos dervis öltözkében, hol pedig, mint a válide szultána tekintélyes agája megállás nélkül járta Isztambult. Bejáratos volt az ulema, a vezír, az előkelők és a gazdagok otthonaiba, és felkereste a janicsárok legbefolyásosabb agáit is. A kereskedőházakban, fürdőkben, kávéházakban a lakosság minden rétegével beszélgetett.

Minden reggel, mielőtt kilépett az utcára, az övére kisebb-nagyobb, arannyal teli erszényeket akasztott, hogy ezeket a rangjuk és méltóságuk szerint szétossza azoknak, akikkel aznap beszélni fog.

Egy nap meglátogatta Akszarájban a janicsár laktanyában a hatalmas Bektas agát, akit bálványként imádott. Megcsókolta Bektas ruhája szegélyét, akinek hosszú, fehér bajusza szakálla két oldalára lógott, aki mindig összevonta dús, megőszült szemöldökét, és most a hatalmából fakadó göggel egy kereveten ült törökülésben. Az aga biztos volt benne, hogy a janicsárok egy intésére is fellázadnának.

– Őfelsége, a válide üdvözetét küldi. Küldött neked költőpénzt. Örülne, ha elfogadnád. A szultána azt mondta, hogy most száműzetésben van, és ezért csak ennyit tud küldeni.

Bektas aga, aki átvette az ötszáz aranyat tartalmazó zacskót, így válaszolt:

– Ugyan már! Micsoda boldogság, hogy őfelsége, a válide nem felejtette el hű szolgáját.

Bektas hellyel kínálta a válide tiszteletre méltó agáját, majd a szolgájával kávé, rózsás csemegét és pipát hozatott neki.

– Hogy van a fenséges válide? – kérdezte.

– Éjjel-nappal azért imádkozik, hogy a fia megszabaduljon a hárembéli szajhák karmaiból.

– Mondd meg a fenséges validének, hogy csókolom a ruhája szegélyét, és hogy Bektas a hűséges szolgája. A válide szultánák mindig az ország oszlopai voltak. A hárem nem létezhet válide szultána nélkül. Nem feledkezünk meg róla. Isten segítségével hamarosan elhozzuk őt a kertjéből, és visszavisszük a szultáni szerájba!

Egy másik napon a sejhülszlámot, Abdürrahim efendit kereste fel. Neki egy rendkívül értékes Koránt hozott, melyet a 16. század nagy kalligráfusa, az amaszjai Hamdullah sejh írt. A mufti, akinek ha lett volna pénze, akkor sem talált volna egy ilyen Koránt, megcsókolta, majd magához ölelte a szent könyvet.

- Hogy van a fenséges válide? – kérdezte.
- Éjjel-nappal azért imádkozik, hogy a fia megszabaduljon a hárembéli szajhák karmaiból.
- Aga fiam, esküszöm, a helyzetét hallva vérzik a szívünk. Annyit már elértünk, hogy azt a Sekerpáre nevű ringyót elkergettük. Nem feledkezünk meg a válidéről. Isten segítségével hamarosan visszavisszük őt a szultáni szerájba. A szultáni hárem nem létezhet a vá-lide szultána nélkül!

A vándor dervis története

Egy nap egy janicsár a Sehzáde-dzsámi udvarán a vörös bőrcipőjét javíttatta a cipőjavítóval. Rövidlábú, gyékényből font zsámolyon üldögélve várakozott mezítláb, törökülésben, és dohányzott. Egy vándor dervis érkezett, Afro Alija. Ő is lehúzta zokni nélküli lábáról a szakadt papucsát, és otthagyta a cipőfoltozónak, majd leült törökülésben a janicsárral szemben, és beszélgetni kezdett vele:

– Vitézem, tényleg itt az ideje a pöfékelésnek?

– Miért kérdezed, szent dervis?

—Jaj, vitézem, nem olyan napokat élünk, hogy az ember jóízűen dohányozhat. Krétán patakokban folyik a vér, a főparancsnoktól, Deli Hüszejin pasától csak panaszos levelek jönnek, de senki sem törődik velük, az sincs, aki elolvassa!

– És vajon miért?

– A válide szultánát, az ország oszlopát elűzték a szerájából. És a padisahot most az őt körülvevő rosszéletű nők irányítják. Te meg csak ülsz, és élvezed a csibukolást, miközben a velencei gyaurok a flottájukkal már elzárták a Földközi-tenger szorosát. A Krétán harcoló hittestvéreink helyzete nyomorúságos. Nem küldenek nekik élelmet, lőszert, és hogy is küldenének, ha a flottánk nem tud kifutni a tengersizorosból? Harcosaink ágya, takarója, párnája a kő, fűvet és gyökeret esznek, és a májból kinyert vérrel csillapítják a szomjukat.

– Igazad van, szent ember, esküszöm, jól mondod! Nincs itt az ideje a pipázásnak. Ők ott vannak kétségbeesztő helyzetben, mi pedig itt. Annyi akcse sincs a zsebemben, amit ennek a szegény cipőfoltozónak adhatnék. Amit adok, azért megvarratom a piros cipőmet.

– Vitézem, van itt nálam egy zacskó akcse, a válíde szultána adománya. Én dervis vagyok, nincs szükségem pénzre. Fogadd el, legyen ez a költőpénzed, és adj belőle a bajtársaidnak is! Imádkozzatok a felséges válídeért!

– Hej, te dervis, biztosan szent Hizir vagy! Ez az erszény meggyógyítja fájó szívünk sebeit. Allah legyen kegyes a felséges válídehez! Istenemre, a szeráj nem létezhet válíde szultána nélkül. Ő az ország tartóoszlopa!

Egy napon Bejazit, Schzádebasi, Veznedzsiler, Szaracshanebasi, Fátih, Horhor, Akszaráj kerületeinek összes fürdőjének a fürdőszolgái és fürdősasszonyai, mint valami piaci kikiáltók torkuk szakadtából ezt üvöltötték az arra elhaladóknak:

– Aki hallja, adja át, ma ingyenes a fürdő a muszlimoknak! Gyertek, lépjete be, és fürödjete meg!

– Vitézem, menj be, fürödj! Harcosom, menj be és fürödj! Ma a muszlimok számára a szappan, a törülköző és a fürdő is ingyenes! Nem kérünk pénzt!

– Papucsos legények, ma tiétek a hamam! Ingyen van!

– Janicsár vitézek, ma tiétek a fürdő!

– Inasok, lépjete be, mosakodjatek! Fiatalemberek gyertek, fürödjete ingyen!

– Hé, dervis, gyere, fürödj meg! És te öreg, te is gyere! Ma nem kell fizetni a hamamban! Ez a válíde szultána ajándéka a szegényeknek!

– Menjete be, fürödjete, nem kérünk érte pénzt! Ez a válíde szultána adománya, minket már kifizetett.

A nép megtöltötte a fürdőket. Bent a fürdősasszonyok és a masszörök az ágrólszakadtakat is beszappanozták, és olyan tisztelettel bántak velük, mint a nemesekkel. Emezek pedig értékelték a szolgálataikat, olyan bahsist kaptak, amelyet nem is reméltek. Mindenki a válíde szultánáról beszélt, a fürdő öltözőinek kisszékein, a hidegfürdőben, az izzasztókövön, a mosdókagylóknál.

– A válide szultána nem jött el, de minden tisztelet az övé, hála neki.

– Úgy imádkozik, mint a híres misztikusnő, Rabia Adevije!

– Mostanában a fenséges válide az egyetlen igaz ember az Oszmán-dinasztiában!

– A szultána elköltözött a szultáni szerájból a kertjébe. A padisah a táncosnők markába került.

– Nem lehet! Nem hagyhatjuk, hogy a validét elűzzék a szultáni háremből!

– Vagy elhozzuk a válide szultánát a kertjéből, és a palotába visszük, vagy mindannyian meghalunk érte!

– Kiállunk érte!

– Ebben a janicsárok a városiak mellé állnak majd!

– Sőt még a szpáhik is!

– Ahogy a válide szultána eljött a palotából, a táncosnők a bírói posztokat kezdték árulni.

– Csak a bírói címeket? Eladták azok a szandzsákbégi és beglerbégi pozíciókat is!

– Mióta a válide szultána eljött a szerájból, a krétai főparancsnok panaszleveleit senki sem olvassa.

– Vajon az ország oszlopa hiányozhat a szerájból?!

– Biztos valami nagy baj fog történni, majd megláljátok! Vagy tűzvész vagy valami járvány!

– Ha az ország oszlopa elmegy a szerájból, Isztambulban kő kövön nem marad!

1648. május 31-én, a vasárnapról hétfőre virradó éjszaka földrengés rázta meg a várost. Az utcákra kirohanó lakosság reggelig nem tért vissza a házaiba, az emberek az utcákon éjszakáztak.

Másnap, hétfőn, június elsején az esti ezán táján, amikor már zártak a piacok, a hatalmas város a mélyből érkező félelmetes rengésekkel ismét inogni kezdett. Ez a második és nagyon erős

földrengés éppen harmincnycsod másodpercig tartott. Isztambul negyede a földdel lett egyenlővé. Ízelítőt kaptak a világvégéből. Az összeomló épületekből felszálló koromfekete porfelhők miatt nem látszódtott a lenyugvó nap az égen.

Köszem szultána visszatérése a szerájba

A szörnyű földrengésben az asszonyok hajadon fővel futottak ki az utcákra. Negyven helyen tűz ütött ki. Több ezer ember a romok alatt rekedve vesztette életét.

Összeomlott számos piac, malom és pékség. Másnap az épen maradt, össze nem omlott boltok sem nyitottak ki. A nagyváros kenyér nélkül maradt, éhesen. Az utcán, tereken kiáltozó emberek a Végítéletre emlékeztettek.

Ilyen nagy katasztrófák esetén az isztambuli kádi felelt azért, hogy a nagyváros mindennapi élete ne akadjon el, és megóvja a lakosságot az éhezéstől. Az isztambuli kádi pedig Gúnyneves Muszlihiddin volt ekkor. A nép gyűlölte azt az embert, akinek kezéből a gyógyírt várta a fájdalmára. Azt mondogatták, hogy: – Biztosan azért ért minket ekkora szerencsétlenség, mert ő a kádi. Több ezer ember gyűlt kiabálva a bíró palotájának kapuja elé:

– Efendi! Adj egy falat kenyeret a gyerekeinknek!

– Küldjétek be pár embert, akivel szót érthetek! – válaszolta a kádi, majd az előtte megjelenteknek ezt mondta:

– Muszlimok! Az igazságszolgáltatás Allah dolga. Tehetek én valamiről?! A kenyér nem kőből lesz, hanem lisztből. A malmok összeomlottak, azt a lisztet pedig, amely még az álló malmokban volt, elpredáltátok! Most meg tőlem követelitek a kenyeret?! Hozzátok ide a lisztet, amit elloptatok, és kinyitatom azokat a pékségeket, amelyek nem omlottak össze, és süttetek kenyeret. Az épségben maradt üzleteket talán én zárattam be?! Ti vagytok azoknak a boltoknak a gazdái, hát akkor nyissátok ki őket!

A kádinak igaza volt. Megkérdezte az egyik előtte álló embertől:

– Mi a foglalkozásod?

– Szatócs vagyok.

– Összeomlott a boltod?

– Nem, még áll.

– Te gyaur, te akasztani való képmutató! Bezárod az üzletedet, élelem nélkül hagyod a muszlimokat, és kiállsz ordítózni az emberekkel, hogy éhes vagy?! Húzzátok deresre ezt az átkozottat!

A kádinak megint csak igaza volt. Az üzletét bezáró szatócs talpára harminc botütést mértek. A többi elmenekült, mert mindannyian olyanok voltak, akik bezárták a boltjukat.

A földrengés utáni éhezés egy hétig tartott. A szétküldött parancsoknak köszönhetően Isztambulban többhegynyi élelmet halmoztak fel.

A városiak között ezúttal egy másik pletyka terjedt, egy színes könyvről szóló. Néhány férfi kezében egy könyvvel járkált a kávéházakban, kereskedőházakban, fürdőkben.

– A világban történekről ír, nagyon hiteles könyv! – mondták, és a körjük gyűlőknek merészen felolvasták: „Ha júniusban nappal földrengés lesz, az annak a jele, hogy az Oszmán-dinasztia birodalmában egy padisah meghal.”

Vajon ki írta azt a könyvet? Ki volt az, aki a kalligráfusokkal megíratta, majd sokszorosítottatta és felolvastatta a lakosságnak?

Köszem válíde szultána egyetlen alkalmat sem mulasztott el, hogy Isztambul lakóinak véleményét a saját oldalára fordítsa.

Tíz nappal a földrengés után úgy tért vissza a szerájba, a szultáni hárembe, mint egy győztes parancsnok.

Június 9-én, kedd reggel a szerájban összeült a szultáni díván. Évszázadok óta szokás volt, hogy keddenként, a díván napján a szerájba jövő janicsár különítményeknek levest adtak. De, ha ezeknek a különítményeknek a katonái nem ették meg a levest,

szintén egy sok évszázados hagyomány értelmében ez azt jelentette, hogy akarnak valamit a padisahtól, amit annak feltétlenül teljesítenie kell.

Mit akartak a szultántól a janicsárok általában?

Többszörfire a vezír fejét, vagy a szultán egyik kegyencének a fejét. Ha a követelésüket nem teljesítették azonnal, akkor kitört a lázadás.

Csakhogy a janicsárokat nem volt könnyű rávenni arra, hogy egymással egyetértve, szövetkezve ne egyék meg a levest, és lázadásra készüljenek. A felbujtók ugyanis a saját fejükkel fizethettek. Ennek legutóbbi példája Kemankes Kara Musztafa pasa nagyvezír volt.

A díván összeült, a janicsároknak kiosztották a reggeli levesüket. Aztán jött a hír, hogy a janicsárok nem eszik meg a levest.

A díván előkelőségei előbb egymásra néztek, majd rémülten elhallgattak. A janicsár aga elment, hogy megtudja a leves visszautasításának okát. Úgy tett, mintha nem tudta volna, hogy a szerájából eltávolított felséges válide szultánát akarták elhozni a kertjéből, és visszavinni a szultáni hárembe!

Ha Köszem szultána fejét akarták volna, Ibrahim szultán megparancsolhatta volna, hogy menjenek el az anyjáért az Ágyú Kapun és városfalon kívül eső kertjébe, és fogják el, ő maga pedig megkaparinthatta volna a válide kereskedőházában felhalmozott vagyont.

Amikor a padisah megtudta, hogy mit akarnak a janicsárok, szörnyen dühbe gurult. Előbb hallgatott, majd felcsattant, aztán lassan megenyhült, mivel tudta, mi következne, ha nem enged a kérésnek:

– Micsoda képtelen dolog ez! Nézzétek ezeket a hálátlanokat! Anyám talán janicsár?!

Később:

– Ha anyám visszatér a szerájba, békén hagy majd engem?

Aztán, kicsit megnyugodva:

– A janicsárjaim ezt kérik, úgyhogy megbocsátok az anyámnak – mondta.

Köszem szultána visszatért, de még hozzá hogyan! Még aznap száz zülüflü baltadzsit és a palotához tartozó hintót küldtek érte, de ő visszautasította, kérette magát. – Nagyon jól érzem itt magam – mondta. A nagyvezír aggódott, személyesen ment el hozzá, a lába elé vetette magát, és könyörgött neki. Köszem még mindig kérette magát, és kijelentette, hogy: – Hadd készülődjek össze, majd holnap jövök.

Végül üzent a janicsár aga hivatalába, még hozzá az őt szerelmesen szolgáló Janicsár Alival, Afro szerelmével.

Június 10-én szerdán reggel a kertjébe négyezer janicsár érkezett, élükön a legmagasabb rangú parancsnokokkal, a katonai zenekaruk kíséretében. A szerájból küldött száz baltadzsi szinte elveszett a janicsárok között.

Ahogy áthaladt a városkapun, a városban a nép a nyomába eredt, a hintó mögötti tömeg Akszarájban harmincezresre, Bejazitnál negyvenezresre, az Aja Szófiánál ötvenezresre duzzadt. Mintha nem egy válide szultána lett volna, aki visszatér a szerájba, hanem egy sok győzelmet aratott női hadseregparancsnok.

A cobolyprém története

Előtte a janicsár alakulatokkal, mögötte Isztambul népével Köszem szultána győzedelmes hadvezérként való visszatérte a szerájba megijesztette Ibrahim szultánt. Aznap a szerájban tartózkodott Ahmed pasa, a nagyvezír.

– Anyám a janicsárok támogatásával szembeszállt velem. Istenemre mondom, ez a visszatérés sem nekem, sem neked nem jó – mondta a padisah.

Hogy ne találkozzon az anyjával, kiszökött a palotából, és meghagyta a vezírnek, hogy:

– Menj, és fogadd az anyámat! Én most elhajózom a Szilfa erdőbe – mondta.

A nagyvezír az összes állami méltósággal kivonult az Aja Szófia térre, hogy ott fogadják Köszem szultánát.

A válide a városkaputól a városon át négy és fél óra alatt jutott el a palotáig. Nyolc-tíz lépésenként megállt a tömeg, és húszezer, harmincezer, negyvenezer ember imádkozva dicsérte Allah nagyságát. Sehreiniben, Akszarájban, Bejazitban, az Aja Szófiánál áldozati bárányokat vágtak a tiszteletére. Ha a válide akarta volna, még aznap megfoszthatta volna Ibrahim szultánt a trónjától. De nem is gondolt ilyesmire.

Anyja erődemonstrációjával szemben a padisah nem mert ellenkezni. Bezárkózott a hárembeli hírhedt talpnyaló nőivel, és Vajda lánya meséit hallgatta. Köszem szultána szerájba történő visszatérése után nem sokkal történt a „Cobolyprém botrány”. A nagyvezír, ahelyett hogy Köszem hatalmával szembeszállva megpróbálta volna a padisah becsületét és méltóságát megőrizni a

hadsereg és nép szemében, ő maga is belekeveredett ebbe a botrányba. Abba a hibába esett, hogy biztosnak látta a padisah hatalmát, hiszen a trónörökös herceg csak egy hétéves kisgyerek volt, és a nagyvezír egyáltalán nem gondolt arra, hogy a gyerek egy gyám szárnya alatt trónra léphet.

A Cobolyprém botrány a Vajda lánya egyik meséjével kezdődött: „Mihriban országának szultánja, Ahmed Pur, építtetett egy palotát a szerelmének, Hajai szultánának, és a palota falait cobolyprémmel fedte, díszítette. A padlót, a matracokat, a párnákat coboly borította, az ajtók, ablakok függönyei cobolyprémből készültek... Ahmed Pur és Hajai szultána is cobolysapkákat, cobolyprémeket, cobolypapucsokat hordtak. A rabnők és a szolgálók is mind tetőtől talpig cobolyt viseltek.”

Ibrahim szultán erre kijelentette, hogy:

– Olyan padisah vagyok, aki a világ fele felett uralkodik. Miért ne lehetne nekem is ilyen palotám?!

Először is magának csináltatott egy cobolysapkát, majd egy kívül-belül cobolyprém bundát. A bunda, amelynek gombjai smaragdból voltak, negyvenezer aranyba került.

Aztán megparancsolta, hogy a szeráj melletti Gyöngyös Pavilont burkolják be cobolyprémmel. Csakhogy a palotában lévő cobolykészletből csak a pavilon nagy szalonjának a padlóját és az ülőpárnák egy részét tudták befedni. Erre padisah teljesen komolyan megparancsolta:

– Az ulema minden tagjától, a vezírektől és előkelőktől cobolyt akarok!

A nagyvezír, ahelyett hogy Ibrahim szultán különös óhaját ésszerű eszközökkel megakadályozta volna, saját feladatának tekintette, hogy a szultánnak cobolyt találjon. Köszem szultána pedig olajat öntött a tűzre. A kereskedőházában lévő kincstárakból hat nagy teli láda cobolyprémet hozatott, és a válide ajándékként elküldte a padisahnak. Amikor a padisah meglátta az előtte

felhalmozott cobolyprémet, amely kisebb hegynyi kupacban tornyosult, még mohóbb lett. Isztambul hatalmas, és a birodalma még hatalmasabb. Rengeteg szolgája van. Az ulema tagjai, a vezírek, az előkelők, nemesek, gazdagok... Ha csupán az anyjától ennyi coboly érkezett, ez azt jelenti, hogy sok hegynyi cobolyt fog még kapni. Kibocsátotta azoknak a listáját, akiktől cobolyprémet követelt, és nyomban írni kezdték a beszolgáltatásra vonatkozó parancsokat.

A padisah a nők által igénybevett testét ámbrából készült krémmel kezelte. A cobolyt követelő parancshoz az ámbrát igénylőt is csatolták; megszabták, hogy ki mennyi cobolyprémet, és mennyi ámbrát köteles küldeni az uralkodónak.

Akik félték a szultán hatalmától, azonnal elküldték neki, amit akart. Elküldték, de átkozódva. Akadt olyan, aki kevesebbet küldött, és olyanok is akadtak, akik egyáltalán nem küldtek semmit. Ezeket a nagyvezírhez hívták, leszidták, egy részüket leváltották, sőt volt olyan is, akit börtönbe vetettek.

És akadtak olyanok is, aki fellázadtak.

Galata kádija, Mehmed efendi a sejhülszlám, Abdürrahim efendi fia volt, művelt és nagy tiszteletnek örvendő férfi. Azt a választ adta, hogy „nekem nincs olyanom, amit akartok”. Öt is a nagyvezír palotájába hívták. Fogott egy durva szövésű köpenyt, és egy, a mevlevik öltözkéhez tartozó nemezsipkát, ezeket berakta egy batyuba, aztán fogta a batyuját, és elment a nagyvezírhez, Ahmed pasához.

– Pasa, megírtam neked, hogy nem tudok cobolyt és ámbrát küldeni – jelentette ki.

– Efendi, miért lázadozol? Az apád is adott prémet és ámbrát – mondta a vezír.

– Nem érdekel, hogy az apám honnan szedett ilyeneket, és hogy ő adott-e nektek. Nekem nincs cobolyom és ámbrám, és felesleges pénzem sincs – ellenkezett a bíró.

– A rangod majd segít abban, hogy szerezz!
– Csak Allah képes a semmiből valamit csinálni! Vagyis én nem teszek ilyet. Ma nem mentem Galatába, nem küldtem helyettest sem. Nincs cobolyom, ámbrám sincs, és pénzem sincs. Nem félek attól sem, hogy elveszítem a bírói pozíciómat! És nem félek a padi-sahtól sem!

– Hallgass, efendi!

– Igazat beszélek, nem hallgatok! Ha a padisah elé visznek, neki is megmondom!

– Hallgass, efendi!

– Nem hallgathatok. Mégis mi történhet velem? Ha kivégeztet, mártír leszek! Lelkem rajta! Ha elűz Isztambulból... azt sem bánom, itt már úgyis hónapok óta csak tengődünk! Ha levált, akkor magamat váltottam le ma, nem érdekel!

Mehmed efendi kinyitotta a batyuját.

– Ezt a köpenyt a hátamra terítem, a sapkát pedig a fejembe nyomom, és dervis leszek. Ha mezítláb kell járnom majd az utcákat, azt sem bánom! – mondta.

A galatai kádi bátorsága megrémisztette a nagyvezírt.

– Efendi, menj el Galatába, és bíraskodj tovább! Megmondom a padisahnak, hogy nincs nagy hatalmad. A padisah könyörületes, és eltekint majd attól, hogy cobolyt és ámbrát küldj neki. De tartsd a szád, maradjon köztünk, amiket itt mondtál! – kérte.

A galatai kádi tartotta a száját, de még a falnak is füle volt, és a törtéteknek abban a pillanatban híre ment. A nép az utcán így beszélt:

– Derék fiú ez – mondták. – Reméljük, ezután változik valami!

Így is lett. A törtétek után kitört egy felkelés.

Köszem szultána második elűzetése a szerájából

A cobolybotrány napjaiban Köszem szultána a szeretet és a gyűlölet között vergődött.

Az érkező cobolyprémekkel a Gyöngyös Pavilon nagy szalonjának falait is befedték. Nem tudjuk, hogyan rakták, akasztották fel a falat borító kerámiaképekre ezeket az értékes állatbundákat anélkül, hogy a gyönyörű izniki csempéket meg ne rongálták volna.

A Sekerpáre sorsából nem tanuló rosszéletű talpnyaló nők is beszálltak a prémek összeharácsolásába, mondván, „aki szép, annak fekete szemöldöke van, aki gazdag, annak cobolydarabja”.

A janicsárok számára is készítettek egy coboly-listát, melynek élére Kodzsa Bektas, Kodzsa Muszlihiddin, Kara Murád és Karacsavus Mustafa aga neveit írták. Tőlük két-két nagy cobolyirhát, két rövidebb cobolyirhát, tíz cobolyprémet, ugyanennyi ámbrát, és ezenfelül háromszáz zacskó akcsét követeltek. A galatai kádihoz hasonlóan a janicsár agák sem tudták megfizetni, amit tőlük kívántak, de mivel ők hozzá voltak szokva, hogy elvegyék és megszerezzék azt, amijük nincs, nem hivatkozhattak arra, amire a galatai kádi, így nagy nyomás nehezedett rájuk. Kétségbeesésükben Köszem szultánának küldtek leveleket: „Csak Allah és te segíthetsz rajtunk, más senki!”

A válide, aki mióta visszatért a kertjéből egyszer sem látta a fiát, most egy kérelmet küldött neki, melyben azt kérte, hogy a szultán tekintsen el attól, hogy a janicsár agák cobolyt és ámbrát adjanak neki, és nem habozott odaírni ezeket a sorokat:

„A janicsár parancsnokoknak a kedvében kell járni. Különben hatalmas padisahunk, bajba kerülhetsz. Bízz a szívemben irántad égő szeretetben!”

E nyilvánvaló fenyegetés miatt a padisah megharagudott, és miután párszor elolvasta a levelet, előbb azt mondta, hogy:

– Ennek a nőnek elment az esze! Ha nem lenne az anyám, ebben a pillanatban kivégeztetném!

Majd hozzátette, hogy:

– Fenyeget engem! Inkább a janicsár agákban bízok. Nem tudja tán, hogy én etetem őket, hogy ők az én szolgálói?!

Ezután megparancsolta:

– Nem akarom látni! Ma vagy holnap hagyja el a palotát, menjen a kertjébe! Nem! Ne a kertjébe menjen, az közel van a városhoz! Vigyétek el anyámat a palotából, méghozzá a Csekmedzsében lévő Iszkender cselebi kertbe!

Aztán kiabálva folytatta:

– Ne hagyjátok holnapra! Még ma vigyétek el! Most azonnal!

Köszem szultánát még aznap eltávolították a szerájából és Kücsükcekmedzsébe, a padisah tulajdonában lévő Iszkender cselebi kertbe vitték.

Ahogy a janicsár agákhoz eljutott a híre, hogy Köszem szultánát ismét eltávolították a szerájából, aggódni kezdtek. Köszemtől jött egy levél Kodzsa Bektas agának. Ha Dervis Alit, a küldöncöt elfogták volna, és Ibrahim szultán kezébe került volna ez a levél, a szultán nem törődött volna vele, hogy az anyjáról van szó, azonnal elküldte volna a bosztandzsibasit és a hóhérait az Iszkender cselebi kertbe. A válide szultána ezt írta:

„A fiam nem fogadja meg a jó tanácsot. Hálás vagyok azért, hogy élve megmenekültem a kezei közül. Az Oszmán Birodalom most szolgálatot vár tőletek, országunk arra vár, hogy cselekedjete. Két lehetőségünk van; vagy megnyílnak a kapuk és meghódítjuk a trónt, vagy mártírok leszünk”.

Egy kiáltvány volt ez, amely a janicsárokat az Ibrahim szultánnal szembeni lázadásra hívta. Kodzsa Bektas aga a Dervis Alival felolvastatott levelet széttépte, majd elégette. Bektas aga, Kodzsa Muszli-hiddin, Kara Murád és Karacsavus Musztafa találkoztak. „A janicsárok négy nagysága”, ahogy a nép hívta őket, órákon át tanácskozott.

– Mi vagyunk az ország kardja. Tőlünk nem követelhet senki prémet, ámbrát vagy pénzt. Ebbe a sértésbe nem törődhetünk bele, és nem ülhetünk a babérjainkon! – mondta Kara Murád aga.

– Ez a botrányos kérés a halász kegyenc, a kurafi vezír agyából pattant ki. Nem akarjuk az Indzsirköjit! – mondta Karacsavus Musztafa aga.

– Úgy csinál, mintha nemesember lenne! – jegyezte meg Kodzsa Muszlihiddin aga.

Kodzsa Bektas aga még világosabban beszélt:

– Minden bűnért a padisah a felelős. Ha a trónért folyó küzdelem során feláldozza a válidét, mi, a kard emberei, nem ülhetünk tétlenül – mondta.

Majd a következők hangzottak el:

- Ibrahim szultán a fellegekben jár.
- A sária szempontjából törvénytelen módon uralkodik.
- Az is nyilvánvaló, hogy a vezírje egy alávaló ember.
- Az ulema minden tagja haragszik rá valamiért.
- Galata mollája kész volt az életét is kockáztatni, amikor szembeszállt vele. Az ulema velünk van.
- A vak is láthatja, mi folyik itt!
- Készen állunk, hogy Ibrahim szultánt megfosszuk a tróntól.
- A válide szultána is a szövetségeseink.
- Egyikünknek el kell mennie a sejhülszlámhoz, és titokban megbeszélnie vele a problémát.
- Ketten menjünk, az nagyobb hatással lesz a főmuftira!
- Kodzsa Bektas aga és Kodzsa Muszlihiddin aga menjen!

- Holnap menjenek!
- A válide szultána dervisét is vigyék magukkal, a főmufti efendi ismeri azt a dervist.

És elváltak egymástól.

Másnap, miközben Bektas aga és Muszlihiddin aga a sejhülszlámmal beszéltek, Kara Murád aga otthonában fontos dolog történt.

Kara Murád aga egyike volt azoknak, akik elsők között csatlakoztak a fegyvernök Nadini Juszuf pasához a krétai hadjáratban. Chania meghódításakor nagy érdemeket szerzett. Bátor katona volt, magas termetű, és ahogy beceneve, a Kara, vagyis „fekete” is mutatta, sötét bőrű, szoborszerű férfi. A janicsárok remegtek a jelenlétében. Otthonára több mint ötszáz fős kapi kulu^{13} egység vigyázott. Mind jó kiállású, kiemelkedően bátor ifjú volt, ha az aga hármát maga mellé vett közülük, akár ötven embert is megfutamítottak.

Otthon beszélgetett néhány barátjával, amikor egy pénzügyi ellenőr érkezett, akit a pénzügyminiszter küldött.

Kara Murád kiáltása

A pénzügyi ellenőr megcsókolta a janicsár ruhájának a szegélyét, és átadott neki egy papírt.

– Mi ez? – kérdezte az aga.

– Azt kérték tőled, hogy küldj cobolyt, ámbrát és pénzt, de te nem küldtél. Most újra írtak, hogy küldj – válaszolta az ellenőr.

Kara Murád aga szeme fenyegetően kitágult.

– Menj és mondd meg annak a pénzügyminiszternek nevezett fickónak, hogy megjártam Krétát, és nincs egyebem egy vékony puskaporréteggel borított fényes golyónál. Ami a cobolyt és az ámbrát illeti, olyat még nem láttam. Ami a pénzt illeti, majd veszek fel kölcsönt, és megfizetem. Menj, és mondd meg, hogy Kara Murád ezt válaszolta! – mondta.

– Uram, az összeírás szerint lejárt tartozásod van, ha nem fizetsz, elkobozzuk a vagyonodat – mondta az ellenőr.

– Menj innen átkozott! Tűnj el! – üvöltötte Kara Murád aga, mire a férfi elrohant. Nemcsak ő ijedt meg, hanem az aga társaságában tartózkodók és a saját szolgálói is. A félelmetes légkört ő maga törte meg: – Úgy éreztem magam, mintha a csatatéren lennék. Ezért kiabáltam – mondta. A dolog azonnal elterjedt mindenfele.

– Kara Murád kiabálása jelentett valamit.

– Vagy véletlen lett volna, hogy egy vékony puskaporréteggel borított, fényes golyót emleget?

– Biztos, hogy a négy nagyság megegyezett valamiben.

– Nagy dolgok fognak történni.

– Még napkelte előtt történni fog valami!

Azok az emberek, akiket a pénzügyminiszter Kodzsa Bektashoz, Kodzsa Muszlihiddinhez és Karacsavus Musztafához küldött, szintén üres kézzel tértek vissza. Azzal a különbséggel, hogy őket nem harci kiáltással üzték el.

A pénzügyminiszter tájékoztatta a helyzetről, és Kara Murád üzenetéről a nagyvezírt.

– Mit kavar az a fekete disznó?! – fakadt ki Indzsirköji Ahmed pasa, majd hozzátette:

– A halálát érző kutya a dzsámi udvarára vize!

Majd teljesen feleslegesen, egy Redzseb aga nevű ember jelenlétében, akit bizalmasának gondolt, ezt mondta:

– Biztos vagyok benne, hogy ezeket a fickókat kivégzik.

Azokban a napokban a coboly- és az ámbra-botrányhoz még egy bizonyos hajó történetéről szóló szóbeszéd is hozzáadódott. Ibrahim szultán megint hallott egy mesét, amelynek hatására egy ékkövekkel kirakott hajó építését követte a nagyvezírtől, Ahmed pasától, amely éppolyan volt, mint az „amelyen Kandahár uralkodója, Perviz sah és Kaszrisirin bégjének lánya, Perizad Babu utazott a Kászpi tengeren”.

Isztambul megfeledezett a krétai hadjáratról, a vezír legfőbb napi tevékenysége az lett, hogy a padisahnak pénzt találjon. A padisah a pénz beszedéséhez segítséget nyújtó összeírásokat, listákat bocsátott ki, melyekre az isztambuli gazdagok neve került, azoké, akik a vagyonukat apjuktól, nagyapjuktól örökölték, továbbá a város gazdag kereskedőinek nevei. A zarándoklat ideje volt éppen, a listán szereplők többsége elment a zarándoklatra, és a pénz összegyűjtését és befizetését a visszatérés utánra hagyta. Egy Topcsulari Ahmed aga nevű gazdag férfi meghalt a zarándoklat közben, és az összeírásban szereplő pénzt, amit kiróttak rá, nem tudta befizetni, ezért azt adótartozássá nyilvánították, és minden vagyonát elkobozták. Az örökösei ott maradtak üres kézzel, megdöbbenve és nyomorultan, és nem találtak ajtót, amelyen kopogtathattak volna,

ahol orvosolták volna a bajukat. Egy napon zörgettek a siralomházzá vált otthonuk ajtaján. Az érkező egy mezítlábas, nemezsipkás, lerongyolódott dervis volt. Először azt gondolták, hogy koldus, de a dervis elővett egy arannyal teli zacskót.

– A felséges válide küldi. Hamarosan minden megváltozik, visszakapjátok a vagyontokat – mondta, majd gyorsan távozott.

A lakosok erről is beszéltek. Az ég felé nyújtott kezek Ibrahim szultánt átkozták, és imádkoztak Köszem szultánáért.

A nagyvezír tanácstalan volt, nem tudta, mit csináljon. Képtelen volt a hadjárattal, flottával, a hadsereggel, a néppel vagy bármivel foglalkozni, a palotájában, ahol lakott, semmit nem tudott az ország állapotáról. A talpnyalói szégyentelenül sarkig tárták a vesztegetés kapuit. A kahjája, Arnavut aga, a titkára, Samlizáde Mehmet efendi, a hírnökei vezetője Gergedan Durak aga, és követe Szőke Musztafa vakmerőségükkel és alávalóságukkal, savanyú arcukkal, gonoszságukkal és piszkos kezükkel mind a pasára vonták a nép átkát.

Ahmed pasa pedig építkezésfüggő volt. Kücsükcsekmedzsében, a városfalon kívül, Anadoluhiszáriban nagy telkeket vásárolt, és villákat, nyaralókat építtetett rájuk. Valójában ezeket az építési telkeket nem megvásárolta a tulajdonosaiktól, hanem rendszerint elragadta. A saját falujában is, apja háza környékén a szomszédoktól megvett vagy negyven apró halászkunyhót, és a tenger partján egy nagy nyaralót és egy fürdőt építtetett.

Ahmed pasa látni akarta, ahogy fiából férfi lesz, ezért arra készült, hogy megházasítja a fiút, aki akkoriban még csak tizenöt éves volt. A fiának, Baki bégnek megkapta Kemankes Kara Musztafa pasa nyolcéves lányát. Az esküvőt a pasa városfalon kívüli kertjében tartották.

A pasa tizenöt éves fia csinos fiatalember volt, akinek dicsérték a szépségét. Lalájával, a trabzoni Habi agával időnként a piaci

fürdőkhöz éjszakáztak, ezekről a napokról mindig botrányos szóbeszédet kaptak szárnyra.

Baki bég esküvője 1648. augusztus 6-án, csütörtökön vette kezdetét a pasa városfalán kívüli kertjében megrendezett háromszáz asztalos díszvacsorával.

Aznap Ibrahim szultán is eljött az esküvőre. Ideges volt, le sem ült. Megsimogatta a kis, tizenöt éves szép vőlegényt, megcsókolta, és azt a vulgáris megjegyzést tette, hogy: „Kicsi még a kakas”.

A janicsárok négy nagysága is a meghívottak között volt. A kertben lévő kastélyban közvetlenül a padisah számára előkészített szoba mellett nekik is kijelöltek egy helyiséget. A szoba ablakai előtt ujjnyi vastag vasrács volt, és csak egy ajtóval rendelkezett. A vezír már korábban döntött. Az apródjai közül száz fiatalembert tetőtől talpig felfegyverzett. A négy híres janicsáragán a bankettasztaluknál akart rajtaütni, és megfojtatni őket. Az Ibrahim szultántól titokban kapott parancs ott lapult Ahmed pasánál.

Indzsirköji Ahmed pasa véres cselvetése azonban az ég csettintésére a visszájára fordult.

A halál csapdája

Az esküvőre eljönni kénytelen agák nagyon körültekintően érkeztek. Mindegyiküket fegyverhordozók és negyven állig felfegyverzett janicsár kísérte. Ahogy megérkeztek az esküvő helyszínére, a vezír ceremóniamesterei a palotában lévő szobába irányították őket. Az agák ezen igen elcsodálkoztak. Bektas aga jelzett az egyik fegyverhordozónak, mire a fiatalember levette a papucsát, és belépett a szobába. Bent aztán mindent alaposan szemügyre vett. A helyiségben senki sem tartózkodott, és nem volt más ajtaja azon kívül, amelyen a fegyverhordozó bement. A szoba közepén felállítottak egy megrakott asztalt, amely méltó volt az agák rangjához.

– Az ajtóban maradjon itt a négy fegyverhordozó örködni! – mondta Kodzsa Muszlihiddin aga.

Az agáknak egyáltalán nem tetszett, hogy egy szobába tessékelték őket. Szemük az ajtón, kezük a kardjukon; ugrásra készen ültek.

Nem tetszett nekik az sem, ahogy a vezír apródjai, akik kávé és rózsából készült édességet hoztak, rájuk néztek.

Közben bejött Redzseb aga, a vezír bizalmasa, nagyon izgatott volt.

– A janicsárokat és a fegyverhordozókat az asztalhoz vitték. Ne üljetek itt, a vezír meg akar öletni benneteket! Az otthonaitokban se találjon! Az a legbiztonságosabb, ha a laktanyában maradtok! – mondta.

A négy nagyság felpattant az asztaltól.

– Szóval így áll a dolog. Csakhogy nem könnyen halunk meg. Mi mindent megtettünk, nem mi felelünk azért, ami történni fog! – mondta Bektas aga.

Kimentek a szobából. Kara Murád aga az egész násznépet rémületbe kergető hangján elkiáltotta magát:

– Hé, janicsárok! Hé, fegyverhordozók! Álljatok fel, elmegyünk! Úgy tudtuk, hogy a vezír fiának esküvőjére jövünk, és nem a halál csapdájába.

Azonnal lóra pattantak, és mire a nagyvezírt értesítették a történetekről, már el is tűntek.

– Ki volt az az átkozott, aki elárulta? – kérdezte a nagyvezír.

– Uram, a madarak csicsereghették – válaszolta Redzseb aga.

– Nem, valami átokfajzat elárult minket! Derítsd ki, ki volt az, és tájékoztass!

Majd vállat vont, és azt mondta:

– A parancsok nálam vannak. Holnap egyesével begyűjtöm őket a házukból. Most pedig foglalkozzunk a fiam esküvőjével! – mondta.

Színi társulatokkal, kötél-táncosokkal, akrobatákkal, bűvészekkel, szazosokkal, énekesekkel és árnyjátékkal ünnepeltek. Hajnalig mulattak a hastáncos fiúkkal, miközben vígan italoztak. A régiek így szórakoztak.

A másik oldalon viszont a négy nagyság reggelig tanácskozott.

– Isten óvja, de valószínűleg a válidét is meg akarják gyilkolni – mondta Kodzsa Bektas aga.

Ezért ötszáz janicsárt küldtek az Iszkender cselebi kertbe, hogy megvédjék Köszem szultánát.

Az esküvőt elhagyó négy nagyság előbb Kara Murád aga házában gyűlt össze. Megesküdtek, hogy amíg az őket meggyilkoltatni akaró nagyvezír fejét nem veszik, nem vetkőznek le, és nem alszanak.

A janicsárok, akik elkísérték őket a pasa kertjébe, amint visszatértek a laktanyába, a barakkjaikban beszélgettek, és a kaszárnyában lévő minden bajtársuknak elmesélték a történeteket.

- A vezír a padisah helyettese.
- Mi a padisah szolgálai vagyunk.
- A vezír meg akarta öletni a négy nagyságot.
- A vezír nem tör a janicsárok ellen.
- A padisah szeret minket.
- Ki neked vagy nekem ez a Kodzsa Bektas?
- Kara Murád kink nekünk?
- Akárcsak mi, tegnap még ők is a mezítlábra húzták fel a csizmájukat.
- Ma pedig már agák, akiknek vagyona van.
- És ezt a padisahnak köszönhetik.
- Bajtársak, mi a bűne a négy nagy agánknak?
- Mi nem tudhatjuk, mi a bűnük.
- A vezír cobolyt és ámbrát követelt az agáktól. Talán bűn, hogy nem adtak?
- Cobolyprémet már láttam mások hátán, tudom, hogy mi az, de ámbrát még sosem láttam, azt nem ismerem.
- Én még nem láttam, de hallottam róla. Nincs rá szükségem, és nem is akarom látni.
- Hé, bajtársak, nekem nem tetszik, ahogy az előkelők öltözködnek.
- Kréta szigetén a bajtársaink éhesen alszanak a puszta kövön. A velencei gyaurok flottája a Földközi-tenger szorosához érkezett, ott megállt, még egy madár sem repülhet ki a tengersizoroból.
- A vezír meg ahelyett, hogy a krétai harcosoknak segítene, a fiát házassítja.
- A muszlimok sokat szenvednek a csúszópénzek és a vesztegetések miatt.
- A vezír becsapja a szultánunkat.

- Nyilvánvaló, hogy becsapja a szultánt.
- Azért akarja megöletni az agáinkat, mert ők igazat beszélnek.
- Az ulema tagjai is elfordultak a nagyvezírtől.
- Őfelségét a válidét úgy megsértették, mint még soha.
- Azért, mert ő is igazat mondott.

A négy nagyság az esti ima után az Akszarájban, az Etmejdánin található janicsár laktanyába jött. Az utolsó aznapi imájukat a kaszárnya közepén található dzsámiban, az Orta, vagyis Középső-dzsámiban mondták el. Az ima után a testület öregjei, a csorbadzsik és a többi parancsnok egy janicsárgyűlést tartottak.

Az éjfélkor érkező félelmetes hír

Az esküvő éjjelén az utolsó aznapi ima után a laktanya dzsámijában tartott gyűlésen a négy nagy aga közül először Kodzsa Muszlihiddin beszélt, egy veterán janicsár, mindük közül a legidősebb.

– Ezen nincs mit magyarázni, a vak is láthatja, mi folyik itt, a helyzet mindenki számára nyilvánvaló. Az igazhitűek szeméből nem könny hullik, hanem vér. Oly sok évig szolgáltuk hitünket, országunkat és padisahunkat. Pelyhedző állú fiúk voltunk, amikor ide kerültünk, és itt a janicsárok között nőttünk fel. Sokat szenvedtünk, nem élveztük ki a fiatalság örömeit. Gyalog vonultunk a hadjáratokba, és gyalog tértünk vissza róluk. A harc tüzébe vetettük magunkat, és mint a szalamandrák, sértetlenül kerültünk ki ebből a tűzből. A puszta földön aludtunk. Most meg cobolyt követelnek tőlünk, pedig azt sem tudjuk, hogy eszik-e vagy isszák, és fogalmunk sincs arról, hogy mi az az ámbra. Rengeteg zacskó pénzt követeltek tőlünk, amit csak úgy tudnánk kifizetni, ha adósságba vernénk magunkat. Most pedig az életünkre törtek! – mondta.

Ezután Kara Murád ragadta magához a szót.

– Janicsár testvéreim! – kezdte. – A janicsár testületre nézve súlyos sértés, hogy tőlünk cobolyt, ámbrát és akcsét követelnek. Ilyen sértést még nem láttak a janicsárok. Ha van bűnünk, ne féljenek, vágják az arcunkba, mondják a szemünkbe, és vegyék a fejünket vagy számúzzenek. De ha nincs bűnünk, akkor ne ehhez a vezírhez forduljunk, mert ez a vezír az, aki a padisahot minden gonoszságra megtanította. Szabaduljunk meg tőle, és nevezzünk ki

helyére vezírnék egy igaz embert. Egyetértetek velem ezzel kapcsolatban?

A dzsámiban összegyűlt janicsár parancsnokok egyszerre kiáltották:

– Egyetértünk, és veled tartunk!

– Mi veled tartunk, de ebben a dologban az ulema tagjainak is mellénk kell állniuk – mondta egy idősebb csorbadzsi.

– Az ulema tagjai velünk vannak, így kezdeményezésünk a sáriának, a vallási törvényeknek megfelelő – mondta Karacsavus Musztafa aga.

– A fenséges válide szultána is mellettünk áll – tette hozzá Bektas aga.

– Abban teljes mértékben támogatunk, hogy a padisahot becsapó vezírt távolítsuk el, és egy rendes, megbízható embert ültessünk a helyére. De hogy akarjátok ezt megvalósítani? Tudni szeretnénk, hogy döntöttetek, mert mi is aszerint készülnénk – jegyezte meg egy parancsnok.

A döntést abban a pillanatban Kara Murád aga tudatta velük:

– Úgy határoztunk, hogy holnap, péntek szent napján, amikor a mufti, és az egész ulema eljön a Fátih-dzsámiba, mi is oda vonulunk, miután a Középső-dzsámiban elmondtuk a reggeli imát. A vezírt a dzsámiba hívjuk, és ott előadjuk a vele kapcsolatos problémánkat a főmufti és az ulema tagjai jelenlétében. Aztán majd döntés születik a sária alapján – mondta.

Ezzel aztán az összes janicsár, aki a dzsámiban tartózkodott, egyetértett.

A négy nagy aga azt az éjszakát a Középső-dzsámiban töltötte.

Ahmed pasa nagyvezír megijedt, miután az agák elhagyták a lakodalmas házat. Mivel nem tudta elmulasztani a lakodalom lármás vigassága közben rátörő és a félelemből fakadó búskomorságát, vedelni kezdett, és alaposan felöntött a garatra.

A pasának volt két bizalmas apródja, az egyiket Abdinak, a másikat Halilnak hívták. Abdi a személyi titkára volt, Halil pedig a testőre, akit bárhova ment, mindig magával vitt, és aki éjjelente a szobájában aludt.

Éjfélkor egy férfi jött be a kertbe. Hogy ne ismerjék fel, eltakarta az arcát, csak a szeme látszódott. A férfi a 81. egység parancsnoka, Bilál aga volt, Ahmed pasa fiataalkori barátja, akinek a pasa valaha sokat segített. Hogy aznap éjjel a falon kívüli kertbe bejusson, a város kapuját csak nagy nehezen tudta kinyitni úgy, hogy az öröknek száz arany bahsist adott.

Azt mondta, hogy feltétlenül látni akarja a vezírt. Abdi aludt, a részeg vezírt Halil ébresztette fel, aki mellette örködött. Ahmed pasa itt volt, és félálomban bóbiskolt. Bilál parancsnok a vezír lába elé vetette magát, és részletesen beszámolt neki a Középső-dzsámiban lezajlott gyűlésről, és az ott született döntésről.

– Nagyuram, én most lóra pattanok, és Edirne felé szökök, te is keresd a módját, hogyan menthetnéd meg az életed, és menekülj! Az ulema tagjai megegyeztek az agákkal. Valószínűleg szövetségre lépnek a janicsárokkal, és megkapják a padisahtól a fejedet. Jobb, ha ezt tudod! – mondta.

Ahmed pasa vére az agyába tolult. Azonnal felöltözött, maga mellé vette Abdit és Halilt, és lóra szálltak. Kinyitatták a városkaput, és reggelre a Szogukcsesmében található nagyvezíri palotához értek.

A nagyvezír nem tudta biztosan, hogy mit csinál majd, a fülében megállás nélkül ott zengett Bilál parancsnok hangja: „Menekülj! Rejtőzz el! Mentsd az életed!”

A kincstárába ment és egy-egy zacskóba kétezer forintot tett, majd a derekára csatolta. Három-három zacskót, vagyis hatezer forintot Abdinak és Halilnak adott. Egy meglehetősen értékes, kézírásos Koránt is magához vett. Három, egyenként harminc-negyvenezer arany értékű gyémántgyűrűből kettőt az apródjai ujjára,

egyét a saját ujjára húzott. Ahogy kijött a kincstárából, megparancsolta a pecsétőrének, hogy azonnal készítsen elő három lovat. Ruhát is váltott, egy közepesen jómódú isztambulinak öltözött. Aztán a két fiatalemberrel együtt felszálltak az előkészített lovakra, és távoztak a palota hátsó ajtaján, majd eltűntek a nagyváros sötét utcáin.

Még három óra volt napkelteig... Nem tudta, hova fog menni, kinél fog elrejtőzni. A fülében továbbra is folyamatosan ott visszhangzott Bilál parancsnok hangja: – „Menekülj! Rejtőzz el!” De hova menekült volna? Hová bújhatott volna?

A vezír, aki éjjel az utcákat róva keres menedéket

Ahmed pasának először egy a Szülemánije nevű kerületben lakó barátja jutott az eszébe, de a férfi azt mondta neki:

– Uram, nekem családom van, gyermekeim vannak, félttem a fejemet. Nem fogadhatlak be, nem rejtegethetlek!

A férfinak igaza volt, bármilyen szívesen is segített volna, nem akarta veszélybe sodorni magát. A vezír nem haragudott rá.

Ezután Bolondtestvér Ahmed aga házába ment, akinek korábban sokat segített, és mindig kegyes volt hozzá. Ahmed aga, ahogy azt neve is mutatja, bolondos és kedves viselkedésével mindenki szeretetét elnyerte. Ismert minden magas rangú állami előkelőséget. Őszintén tisztelte Ahmed pasát, és nem volt hálátlan ember. Amikor meglátta a hatalmas nagyvezírt nyomorultul és összezavarodva az ajtaja előtt, azonnal beengedte.

Az Ahmed pasát kísérő két fiút a háremében rejtette el.

Csakhogy a pasa egyik öre, amikor látta, hogy a nagyvezír éjfél után a két apródjával lóra szállt, a nyomukba eredt mezítláb, és távolról követte őket hangtalanul. Látta, amint bementek Bolondtestvér Ahmed aga házába.

A Középső-dzsámiban lévő agák, miután küldtek egy levelet a sejhülszlámnak, kerestek egy olyan nagyvezírt, aki szót fogad nekik, és megegyeztek, hogy az új nagyvezír Mevlevi Szofu^[14]. Mehmed pasa lesz, aki annak ellenére, hogy már hetvenöt-nyolcvan éves lehetett, még mindig életerős férfi volt. A Sehzáde-dzsámihoz közeli házában magányosan élt. Okos öregnek ismerték. Küldtek érte egy embert, és napfelkelte előtt két órával Szofu Mehmed pasát

kirángatták az ágyából, és a laktanyában lévő dzsámiba hozták. Az idős pasa meghallgatta az agákat:

– Az ilyen napokban kötelességünk a hitet és az országot szolgálni. De az ulemának egyet kell értenie azzal, hogy vezír legyek – kötötte ki.

Egy janicsár, akinek a neve ismeretlen maradt, és aki valószínűleg nem kedvelte a négy nagy agát, az éjjel, mielőtt Szofu Mehmed pasa a Középső-dzsámiba érkezett volna, elrohant a nagyvezír palotájába, és Ahmed pasa nagyvezírral akart beszélni. A kapuőrök közölték vele, hogy a pasa a hátsó kijáraton át távozott. Az örök tájékoztatták a pecsétört, aki magához hívatta a janicsárt, mivel kíváncsi volt. A férfi izgatottan kérdezte:

– Hol van a pasa?

– Miért keresed a pasát? Mondd el nekem, hogy mi a kívánságod, a pecsétőre vagyok – válaszolta a pecsétör.

A janicsár beszámolt a Középső-dzsámiban tartott gyűlésről. Ezúttal a pecsétörnek az a gyanúja támadt, hogy esetleg a pasája is odament.

A nagyvezír palotájában élt egy Zenész Abdi nevű megbízható, hűséges fiatalember. A fiatalembert felébresztették, és a laktanyába küldték. Zenész Abdi elment a kaszárnyába, és megkérdezte a kapuban álló őrtől:

– Itt van a pasa?

Eközben Szofii Mehmed pasát már a laktanyába hozták. Az ör azt hitte, hogy Abdi felőle érdeklődik.

– Itt van – felelte.

Kevéssel azután, hogy Zenész Abdi elment a janicsár laktanyába, a pasát követő szolga visszatért. Talán el tudta volna titkolni, hogy hová ment Ahmed pasa, csak hogy amikor Zenész Abdi visszatért a kaszárnyából, és kijelentette, hogy: – A pasánk a laktanyában van az agák gyűlésén, a szolga megkérdezte:

– A saját szemeddel láttad?

– Nem láttam, a kapuőr mondta.

A szolga ekkor nem tudta megállni, és kibökte:

– A pasánk Bolondtestvér Ahmed aga házában van!

A vezíri palota lakói nekiugrottak:

– Esküdj meg rá!

– Hitemre mondom, hogy a pasánk Bolondtestvér házában van!

Erre valaki hangosan elkiáltotta magát:

– Mindenki szedje össze a holmiját, meneküljünk, szóródjunk szét, mindenki mentse az életét!

A nagyvezír palotája felbolydult, a pasa emberei nemcsak a saját holmijukat fogták, hanem fosztogatni kezdték a palotát. Mindent, ami csak a kezük ügyébe akadt, lepedőkbe, zsákokba, tarisznyákba tömködtek, azzal, hogy azok csak lomok. A nagyvezíri palota szobái tele voltak olyan holmikkal, melyeket azért gyűjtöttek össze, hogy Ibrahim szultánnak, illetve a háremhölgyeinek adják majd őket: szövetekkel, szőrmékkel, prémekkel. A palota olyan volt, mint egy felbecsülhetetlen értékű ajándékokkal teli piac, de a pasa emberei teljesen kifosztották.

Ami Bolondtestvér Ahmed agát illeti, miután befogadta és elbújtatta a nagyvezírt az otthona háremében, reggelig nem jött álom a szemére. Kétségek gyötörték. „A pasa nagyon óvatlan. Nem tudja megkülönböztetni a barátját az ellenségétől. Vajon a saját emberei tudják, hogy hozzám jött? Elég, ha csak egyetlen ember tudja. Ha elfogják, akkor nekem végem” – gondolta.

Amikor felhangzott a reggeli ezán, kirohant az utcára, és egyenesen a nagyvezír palotájába ment. Ott aztán meglátta, ahogy a pasa emberei fosztogatják a palotát. Azt is észrevette, hogy mindenki furcsán néz rá. A felfordulás közepette megtalálta a pecsétört, és megkérdezte tőle:

– Itt van a pasa?

A pecsétőr keserűen nevetett.

– Miért kérdezed, Ahmed aga? Hiszen a pasa a te házában van. Ha tudod, rejtse el! – válaszolta.

Bolondtestvér szomorúan tért haza a nagyvezír palotájából.

– Jaj, uram! Három lóval nem lehet titokban eljönni a palotából! Micsoda könnyelműség! Az egész háznép tudja, hogy hozzám jöttél – mondta, majd elmesélte, hogy mit látott a nagyvezír palotájában.

– És most mit tegyek? – kérdezte Ahmed pasa.

– El kell menned innen, uram.

– Most azonnal menjek?

Ezt olyan hangon kérdezte, hogy az igazi hű barát Bolondtestvér szíve majd⁷ megszakadt.

– A janicsároknak meg kell egyezniük az ulemával. Amíg összegyűlnek, és pontról pontra megegyeznek, amíg elmennek a szultáni szerájba, hogy a padisahtól a leváltásodat követeljék, és amíg a padi-sah megparancsolja, hogy kerítsenek elő, hogy elvegye tőled a szultáni pecsétet, az nagyjából a kora délutáni imáig fog tartani. Az ellenségeid még nem tudják, hogy itt vagy. Délig van időnk – mondta a bölcs férfi.

Egy pénteki nap története

Bolondtestvér nem űzte el azonnal a nagyvezírt, lett volna idő gondolkodni egy másik rejtekhelyen, de Ahmed pasa emlékezete lebénult. A mellette tartózkodó két hűséges szolga is siránkozott.

– Uram, nem kellett volna gondoskodni egy hűséges segítőről, aki ilyen esetben kéznél lenne? – érdeklődött egyszer csak Abdi.

– Honnan tudtam volna, hogy ilyesmi fog velem történni, te fiú? – kérdezte sóhajtva a pasa.

A nagyvezírnek nagy nehezen eszébe jutott két ember, akiknek megbízott a barátságában. Az egyik egy isztambuli előkelőség volt, Hosszú Ali aga, a fiatalkori barátja, akivel valaha sülve-főve együtt voltak. A másik pedig Hadzsi Behram. Mezítlábas tahtakalei hordár fiúként került Ahmed pasához, akinek köszönhetően a hordárok kahjája lett. Jól megtollasodott, és háza, nyaralója lett.

A Fátih-dzsámiba eljött Kara Murád aga is. A sejhülszlám, Abdürrahim efendi, és az ulema tagjai ott mondták el a reggeli imájukat. A főmufti erre a nagygyűlésre, amely a padisah sorsát volt hívatva meghatározni, az ulema tagja közül csak két személyt nem hívott meg; Dzsindzsi Hüszejin efendit és Gúnyneves Muszlihiddin efendit. Muszlihiddin efendit, a földrengés után nem sokkal a nagyvezírnek, Ahmed pasának adott kenőpénznek köszönhetően isztambuli bíróból ruméliai katonai bíróvá nevezték ki.

A Kara Murád aga dzsámiba érkezését látó sejhülszlám így szólt:

– Aga fiam, micsoda dolog, hogy iderángattál minket! Intézzük el hamarjában a dolgot!

– Efendi, azért kerültünk ilyen helyzetbe, mert ti hallgattatok. Ahhoz, hogy a dolgot, amelybe belekezdünk, be tudjuk fejezni és el tudjuk intézni, a gyűlésnek nem szabad feloszlania – mondta Kara Murád.

A dzsámiban, a belső udvaron, ahol a vízcsap volt, a hatalmas külső udvaron annyian voltak, hogy mozdulni sem lehetett. A kerületi imámok magukkal hozták a kerületek köztiszteletben álló személyeit. Még akik a dzsámihoz közel laktak, azok is lovon jöttek, mert úgy gondolták, hogy nagy távolságokat fognak aznap megtenni. A környező utcákban több mint ezer ló várakozott, akikre a lovászfiúk vigyáztak.

A sejhülszlám így szólt a csavusbasi agához, a szerájbeli küldöncök vezetőjéhez:

– Menj el Ahmed pasa nagyvezírhez, és mondd meg neki, hogy vegye fel a prémes bundáját, és olyan pompával jöjjön ide, amilyennel a padisah dívánján kell megjeleni! A nép helyzetéről fogunk beszélni.

A csavusbasi, miközben az úton a sejhülszlám szavait ismételte, összezavarodott, és elfelejtette, hogy mit kell mondania. Amikor odaért a nagyvezíri palota ajtajához, és látta, hogy a pasa emberei fosztogatják a szerájt, teljesen összezavarodott, megijedt és elszaladt. Nem tért vissza a Fátih-dzsámiba sem, elbújt és eltűnt. A dzsámiban közel két óráig vártak rá, és mivel csak nem jött, a dzsámiban lévők aggódni kezdtek.

Amikor Ibrahim szultán a reggeli imája miatt elhagyta a háremet, értesült a Fátih-dzsámiban tartott gyűlésről, és arról, hogy a nagyvezír megszökött és eltűnt. Mi történhetett? Kitört egy felkelés? Mit tegyen? A palotában nincs senki, akitől tanácsot kérhetne. A szultán most érezte csak magánya minden fájdalmát, keserűségét, és eszébe jutott az anyja. Miért és kik miatt törte össze az anyja szívét? Mekkora szüksége lenne most Köszem szultánára! – Az anyám. Meg fog nekem bocsátani. Ma szükségem van rá – mondta. Hívatta

a bosztandzsibasit, és megparancsolta neki, hogy egy kilenc pár evezős hajóval menjen az Iszkender cselebi kertbe, és hozza el a válidét. A tizennyolc evező mindegyikét két evezős húzta, ez a hajótípus volt Isztambul vizeinek leggyorsabb hajója. A szerájból egy óra volt az út a kertbe. Eközben Köszem szultána egy Kodzsa Bektas agától érkezett levelet olvasott. Az idős janicsár ezt írta: „Azon vagyunk, hogy Mehmed herceget, a trónörökös trónra ültessük. Várd meg a hírt, amit küldünk, hogy mikor térj vissza a palotába. Készülj el, hogy azonnal indulhass!” Ahogy megérkezett a bosztandzsibasi, Köszem rögtön írt egy rövid levelet: „Most érkezett a bosztandzsibasi. A padisah a szerájba hívat engem. Nem tudom, hogy meg akar-e öletni, de gondolom, ha ezt tervezte volna, akkor már itt megfojtottak volna. Az is lehet, hogy csak a janicsárok tartják vissza, akiket a védelmemre küldték. Most a palotába megyek hajóval.” A levelét Bektas aga várakozó emberének adta, és beszállt a hajóba.

Három hű szolgáját maga mellé vette, ezek egyike Dervis Ali volt. Az úton egy szót sem beszéltek. A palotában a válide egyenesen a saját lakosztályába ment. Ibrahim szultán szégyenében nem tudott az anyja szemébe nézni, a kizlár agával kérdeztette meg, hogy mit kellene tennie. Köszem azt válaszolta, hogy: – A tanácskozássra küldjön el egy testőrt, és kérdezze meg, miért gyűltek össze. És udvariasan szólítsa fel őket, hogy oszoljanak szét.

A padisah megfogadta az anyja szavát. Csakhogy a Fátih-dzsámiban tartott gyűlésre küldött testőr nem volt kellően megfontolt. Megcsókolta a sejhülszlám ruhájának a szegélyét.

– Mi is csókoljuk a padisah ruhájának a szegélyét. Követelésünk törvényes. A padisah adja ki nekünk a nagyvezírt! – mondta Abdürrahim efendi.

Ekkor ez a szavait meg nem válogató férfi, aki nem tudta, hova csöppent, megszólalt:

– Miféle beszéd ez? Szembeszálltok a padisahhal? Oszoljatok fel illően!

A mufti erre felcsattant:

– Tűnj el innen, te fennhéjázó gazember! Gyerünk, tűnés! – kiabálta.

A testőrt Kodzsa Bektas aga mentette meg attól, hogy a dzsámi udvarán a janicsárok széttépjék.

Ekkor feltűnt egy férfi, akinek a fején egy olyan hosszú, vörös posztósapka volt, amelyet a bosztandzsik viseltek. A fejfedő homloktól emelkedett, majd a maradék része leomlott, és hátul lógott. Amint a janicsárok meglátták azt az embert, így szóltak:

– Fejeden vörös sapka, te ravasz bosztandzsi! Mit keresel a gyűlésünkön? Biztos a padisah kéme! Öljétek meg! – Azzal előhúzták a kardjukat és nekitámadtak. Kodzsa Bektas pasa megint odaszaladt, és nagy nehezen megmentette a férfi életét.

Ez a két esemény felhergelte a dzsámiban lévő nagy tömeget. Megegyeztek, hogy pénteken fontos dolgok fognak történni.

Eseményekkel teli, hosszú péntek

A sejhülszlám parancsára kikiáltókat küldtek a városba, akik ezt kiabálták:

– Ma nagygyűlés van, nem kell elmondani a pénteki imát! Minden piac és bazár zárjon be! Az emberek maradjanak otthon, és ne menjenek ki az utcákra!

A nagyvárosra búskomorság, rettegés nehezedett.

A négy nagy janicsár aga által javasolt Szofu Mehmed pasát a Fátih-dzsámiban tartott gyűlésen részt vevők is alkalmasnak találták arra, hogy nagyvezír legyen. A döntésüket írásban tudatták Ibrahim szultánnal, és azt követelték tőle, hogy a szultáni pecsétet vegye el Ahmed pasától, és adja Szofu Mehmed pasának.

Már délre járt az idő, de senki sem gondolt az evésre.

A padisah a gyűléstől érkező írást az anyjának továbbította, aki Muszahip Tavukcsu Musztafa, vagyis Barátságos Tyúkos Musztafa pasát ellátta útmutatással, és elküldte a Fátih-dzsámiba.

– A padisah beleegyezett a követelésekbe, oszlassátok fel a gyűlést! A főmufti és Mehmed pasa jöjjön velem a szerájba! – mondta Musztafa pasa.

A dzsámiban mindenki zúgolódni kezdett:

– A gyűlést nem lehet feloszlatni!
– Nem egyezünk bele, hogy a mufti a szerájba menjen!
– Mehmed pasa menjen, kapja meg a pecsétet, de aztán jöjjön vissza ide!

– Adják át Ahmed pasát!

Szofu Mehmed pasa félt egyedül a szerájba menni.

– Mégsem akarok vezír lenni! Kilencvenéves öregember vagyok. Nem akarok bajt a fejemre az életem végén – mondta.

De a tömeg erősködött:

– Nem mondhatysz le a vezírségről. Az öregség nem kifogás. Nekünk egy olyan vezír kell, mint amilyen te vagy! Menj a szerájba, és gyere vissza, ha megkaptad a pecsétet! – mondták.

Szofu Mehmed pasa Tavukcsu Musztafa pasával együtt ment a szerájba. Keze-lába remegett, amikor a padisah előtt meg kellett jelennie.

– Padisah, én ártatlan vagyok. Elhoztak a házamból, és erővel vittek a dzsámiba.

– Leváltottam Ahmed pasát. De nem adom át nekik. Nem egyezem bele a kivégzésébe. Azt kérem a dzsámiban lévő szolgálóimtól, hogy bízzák őt rám. Tőled várom, hogy ezt átadd nekik – mondta Ibrahim szultán.

A padisah igazi pecsétje Ahmed pasánál volt, Szofu Mehmed pasának csak a pecsét másolatát adta. Az öregnek elakadt a szava; megcsókolta a pecsétet, és a nyakába akasztotta. Magára vette a vezíri kaftánt és visszatért a dzsámiba. Átadta a padisah szavait. A tömeg egy torokból kiáltotta:

– Nem, nagyvezír! Ha a padisah nem adja ki nekünk Ahmed pasát, másképp fog a dolog kinézni! Menj, és mondd meg ezt a szultánnak!

Szofu Mehmed pasa újra a szerájba ment. Az ide-oda futkosás, amíg a szerájban felöltötte a vezíri kaftánt, és a dzsámiban fogadta a gratulációkat, időbe telt, és közben érkezett a kora délutáni ima ideje.

Szofu Mehmed pasa ezúttal sírva jelent meg a padisah színe előtt:

– Padisahom, egyöntetűen Ahmed pasát követelik tőled, ettől nem tágítanak. Egy vezírt akarnak áldozatul. Add ki nekik Ahmed

pasát, hogy elnyomd a zendülést. Azt mondják, hogy különben másképp áll majd a dolog – mondta.

A beteg fiatalember, akinek reggeltől kora délutánig pattanásig feszültek az idegei, elvesztette az önuralmát:

– Te, kutya! Fellázítottad a janicsárokat, csakhogy nagyvezír lehess! Azt hiszed, nem tudom?! Azonnal oszoljon fel ez a gyűlés, vagy meglátod, mit teszek veled!

Nem elégedett meg annyival, hogy üvöltött, rátámadt az idős emberre, és elkezdte ököllel püfölni a fejét és a mellét. Azok, akik szintén jelen voltak, közbeléptek, és kimentették a padisah kezéből a kilencvenes éveit taposó öregembert. A szerájából nyomorult állapotban távozó Mehmed pasa a saját házába ment. A vezíri kaftánt és a szultáni pecsétet erszénybe rakta, és egy megbízható emberével elküldte a Fátih-dzsámiban lévő gyűlésnek. Miután az ember, aki az erszényt vitte, elmesélte a palotában történeteket, hozzátette, hogy:

– A pasa lemondott a nagyvezíri kinevezésről.

A dzsámiban ismét izgatott lett a légkör. Kodzsa Muszlihiddin aga és Kodzsa Bektas aga azonnal lóra pattantak, és Mehmed pasa Szülejmánijében található házába mentek.

– Nagyuram, nincs alapja a félelmednek! Az olyan öregek, mint mi, mi másra jók, minthogy meghaljanak a hitért vagy a hazáért?! Kelj fel, fejezzük be ezt a dolgot! Most már más színt kapott az ügyünk – mondták.

Az idős janicsár a „más szín” alatt azt értette, hogy Ibrahim szultánt el kell távolítani a trónról. Mehmed pasát a dzsámiba vitték a házából.

Aznap estefelé Köszem szultána ismét egy levelet kapott Bektas agától, a janicsár ezúttal ezt írta: „Ahmet pasát előbb-utóbb megöljük. Úgy döntöttünk, hogy szövetkezünk, Ibrahim szultánt elmozdítjuk a trónról és helyette a trónörökös Mehmed herceget

ültetjük a szultáni trónra. Erre fel is esküdtünk. Vigyázz a hercegre, felséges szultána!”

Köszem szultána azonnal elhagyta a saját lakosztályát, és titokban, az éj leple alatt Turhán hászeki szultána lakrészébe ment, ahol Mehmed herceg is lakott. A válide a szerájba való visszatérésének első éjszakáját ott töltötte. Ez felettébb nagy bátorságra vall.

Miután Köszem megkapta Bektas aga levelét, teljesen besötétedett. Ibrahim szultán a főlovász Musztafa agát elküldte a dzsámiba. A lovász a padisah következő üzenetét vitte: „A szerájban tízezer szolgám van velem. Ha most nem oszlatok fel, mindannyiótokat elpusztítom. Nem tudom, hol van Ahmed pasa, keressétek meg, és tegyetek vele, amit akartok!”

– Akinek van szeme, az látja, hogy a vesztegetések és a nők uralmának következtében milyen állapotba jutott az ország. Hanyagul nem lehet uralkodni! – mondta Bektas aga.

Kodzsa Muszlihiddin pedig:

– Nézd, lovász aga, egy zsarnok szipolyozza a népet. Olyanoktól követel prémet, ámbrát és pénzt, akiknek nincs prémjük, akik azt sem tudják, mi az az ámbrá, és akik tele vannak adóságokkal? Ez zsarnokság. Az állami kincstár vagyona nem elég a hárembeli szajhák arcfestékeire, szempillafestékére, kencéire. A velencei gyaurok a bosnyák határon negyven várunkat bevették, és a Földközi-tengerre nyíló szoroson horgonyoz a flottájuk. A főváros el van zárva, a padisah pedig minden este meséket hallgat. Milyen szultán az ilyen? – kérdezte.

Hadzsi Behram története

Miután a lovász aga visszatért a szerájba késő este, addigra a városban elterjedt egy olyan hír, amely mindenkit felizgatott:

– Ibrahim szultán a szerájt körülvevő várfalakra ágyúkat helyeztetett, minden bosztandzsit és palotaórt tetőtől talpig felfegyverzett, és készen állnak a harcra.

A janicsár agák nem helyeselték, hogy az ulema tagjai éjjel visszatérjenek az otthonaikba.

– Ha ma este feloszlik a gyűlés, holnap reggel nagyon nehezen gyűlünk össze. Megváltozott az ügyünk színezete. Ibrahim szultán egyikünknek sem fog kegyelmezni. Az ulema tagjaival ma éjjel visszamegyünk az Atmejdánin lévő janicsárszállásokra, és vendégül látjuk a méltóságos főmuftit és a többi efendit – mondta Kara Murád aga.

– Jól mondja az aga, egyetérték. Ma éjjel maradjunk a janicsárokkal – válaszolta a sejhüliszlám, Abdürrahim efendi.

Csak a nagyvezír, Mehmed pasa vonakodott:

– Kilencvenéves vagyok. Éjjel minden bajom lehet. Engedjétek meg, hogy a saját házamban maradjak. Adjatok mellém néhány janicsár vitézt, hogy őrizzék a házamat! – mondta.

Ebbe is beleegyeztek.

Az új nagyvezír az utolsó esti ima után hazament, és még le sem szállt a lováról, de már az ajtóból kiabáltak neki:

– Jött egy fiatalember, méltóságodat keresi. Azt mondja, hogy híre van Ahmed pasáról!

Az öreg vezír azonnal hívatta a fiút, egy tizenhat év körüli, szép, ifjú legénykét. Fején nemezsapka, öltözete egyszerű, mezítlábas.

Egy jómódú kiskereskedő vagy iparos ember fia vagy szolgája lehetett.

– Nagyvezír! A tahtakalei hordárok kahjájának, Hadzsi Behramnak a fia vagyok. Apám küldött hozzád. Ahmed pasa nálunk van – mondta a fiú.

– Apám csókolja a lábadat, és azt üzeni, hogy küldj egy embert, aki elfogja a pasát. Amíg az ember meg nem érkezik, nem engedi el Ahmed pasát, ott tartja magánál – mondta.

Erre a hírre Szofu Mehmed pasa egyáltalán nem számított.

Azon a pénteken Indzsirköji Ahmed pasa a két apródjával együtt estefelé eljött Bolondtestvér házából. A melléig érő szakállát egy borbély körszakállá alakította át. A bal szemére pólyát rakott, mintha fájna. Csak a hozzá nagyon közel állók tudták volna felismerni.

Előbb Hosszú Ali aga házához ment. Ali aga, ez a világ csalója, ez a kétszínű ember, a pasát túlzó tisztelettel fogadta, és ugyanilyen tisztelettel utasította el:

– Efendim, örülök jöttödnek. Számomra nem nagy ügy, hogy elrejtselek, és hasznodra legyek, el tudlak bújtatni a háremben. Csakhogy engem mindenki ismer, és az egész világ tudja, hogy gyerekkorunk óta a barátod vagyok. Az én házam az első hely, ahol keresni fognak. Nem magam miatt aggódom, hanem téged féltelek. Az lenne a legokosabb, ha egy ismeretlen ember házában rejtőznél el – mondta.

Szerencsétlen vezír, letörve és megfáradtAn, oldalán a két szegény fiúval ismét útra kelt. Veznedzsilerbe ment, a hordárok kahjájának, Hadzsi Behramnak a házába, amely közel esett Kuscsu Murád pasa síremlékéhez. Hadzsi Behram hitvány, szélhámós gazember volt. Beengedte Ahmed pasát, majd földre vetette magát előtte, és megcsókolta a lábát.

– Micsoda megtiszteltetés számomra, hogy egy ilyen napon eljössz hozzám, mert a barátodnak tartasz! – mondta könnyes szemmel.

A pasát a két apróddal együtt a háremébe vitte, és úgy tett, mintha elrejtette volna őket.

– Fáradt vagy, pihenj le, uram! Senki nem vihet el innen téged, csak a holttestemen keresztül! – mondta.

Amint kilépett a szobából, félrevonta a fiát egy sarokba, megtanította neki, hogy mit kell mondania, aztán Szofu Mehmed pasához küldte.

Nem sokkal azután, hogy ez a fiatalember hazatért, negyven janicsár kíséretében megérkezett Hadzsi Behram házához Mehmet pasa kahjája. Ahmed pasa, aki azt remélte, hogy Hadzsi Behramnál menedéket lel majd, amikor meglátta a janicsárokat, felkiáltott:

– Hej, te gyaur kurafi!

Mehmed pasa kahjája megcsókolta Ahmed pasa ruhájának a szegélyét.

– Méltóságos uram, a pasa kéret! – mondta.

– Ki vagy te? – kérdezte Ahmed pasa.

– Mevlevi Szofu Mehmed pasa kahjája vagyok, Bergamai Mehmed aga.

– Ki az a Mehmed pasa?

– A nagyvezír.

– De hisz nálam van a szultáni pecsét.

– Tudjuk, uram. Mivel elszöktél és elrejtőztél, az ország nagyvezír nélkül maradt, így a padisah a pecsét másolatát adta Mehmed pasának.

– Hol van a méltóságos Mehmed pasa?

– A házában. Téged vár.

– Messze van?

– Nagyon közel, a Sehzáde-dzsámi környékén.

Ahmed pasának nem volt más választása, mint hogy fejet hajtson a sors előtt.

Indzsirköji Ahmed pasa nagyon kövér volt. Ehhez még hozzájárult a félelme is, és csak a két apródja segítségével tudott

felkelni. Mehmed kahjája, tekintettel Ahmed pasa vezíri rangjára, egy felnyergelt lovat hozott neki.

A nagyvezír házában tisztelettel fogadták Ahmed pasát. Amint Mehmed pasa meglátta őt, nyomban felállt. Megölelték, megcsókolták egymást, és térdelőülésbe telepedtek.

– Ne ölj meg engem, inkább küldj el a Kába kőhöz Mekkába! – kérte Ahmed pasa.

A kilencvenéves öreg legalább olyan kétszínű volt, mint Hadzsi Behram.

– Fiam, ne bánkódj! Isten segítségével nem esik bántódásod! – mondta.

Így hintett port Ahmed pasa szemébe.

Fehér akcse, fekete nap

Ahmed pasa azoktól a janicsár agáktól tartott leginkább, akik elől egy nappal korábban sikerült megszöknie. Könyörögni kezdett Szofu Mehmed pasának:

– Apácskám, ne adj át a janicsár agáknak! A véremre szomjaznak, fel fognak aprítani! – mondta.

– Fiam, miféle emberek ezek a janicsár agák, hogy elvigyenek tőlem egy olyan vezírt, mint te, aki a padisah jobbkeze volt?! – mondta a kilencvenen túli vezír méltóságteljesen, tiszteletre méltón.
– Bizakodj, Isten segedelmével megmentelek – tette hozzá.

Ahmed pasa kissé megnyugodott, és elmondta, hogy két apródjával együtt két napja semmit sem ettek, és nagyon éhesek. Mehmed pasa együttérzőn így szólt:

– Fiam, parancsolj a háremembe fáradni. Azonnal terítették nektek.

Miután ettek, megérkezett Bergamai Mehmed aga, és ismét tisztelettel megcsókolta Ahmed pasa ruhájának a szegélyét.

– A nagyvezír üdvözl. Azt mondja, ne aggódj, az a célja, hogy megmentsen titeket, de ehhez pénzt kell osztogatnia. Arra kér, írd össze, mennyi vagyonod van – mondta.

Papírt és ceruzát hoztak, és Ahmed pasa saját kezűleg vetette papírra a különböző helyeken található pénzét. Összesen háromszáz zacskót.

– Méltóságos uram, a fehér akcse épp az ilyen fekete napokra való, és mi a pénz az életedhez képest! Váltsd meg a lelkedet a vagyonoddal! Ez a háromszáz zacskó, csak az a pénz, amit mostanában

szedtél össze – mondta Mehmed aga túlzott udvariassággal, mire Ahmed pasa sóhajtott egyet:

– Igazad van, kahja aga – mondta. – Csak kissé össze vagyok most zavarodva.

Azzal a vagyonáról szóló papírt ismét kitöltötte. Ezúttal összesen háromezer zacskót vallott be.

– Istenemre, most már egy árva rézgarasom sem maradt – mondta.

– Gondolkodj még, méltóságos uram! – biztatta Bergamai Mehmed aga. Ahmed pasa elővette a nála lévő ezer és a két apródjánál lévő hatezer forintot, és odaadta az agának.

– Ez a hétezer arany az én ajándékom a nagyvezírnek – mondta.

– Nem, nagyuram – mondta a kahja. – A pasa nem akar tőled semmit magának, neki az a célja, hogy megmentsen téged a janicsárok karmai közül.

Ahmed pasa ezt a hétezer aranyat is hozzáírta a többihez, a kahja elvette a pénzt és a papírt, majd távozott.

Ahmed pasa tényleg pénz nélkül maradt. Volt ott egy korsó hóval hűtött víz. Égett a szíve, több pohár vizet megivott.

Amikor a Bolondtestvér házában voltak, annak az okos embernek a tanácsára az ujjain lévő értékes gyűrűket az alsóruhája zsinórjaira kötözte. A pasa ujjain volt még néhány értékes gyűrű a vezíri rang a miatt.

Ahmed pasa elővette a zsinórján lévő felbecsülhetetlen értékű rubingyűrűt, és odaadta Abdinek.

– Kösd ezt a másik gyémántgyűrű mellé a gatyamadzagodra! Ha épségben megmenekülök ettől a veszélytől, majd visszaadod, ha kivégeznek, ez a három gyűrű az ajándékom nektek. Egy kis idő múlva eladjátok, és olyan tőkétek lesz, amely életek végéig táplál – mondta.

Késő estére járt már az idő, a fiatalok kezdtek elálmosodni.

– Abdi, Halil, fáradtak vagytok, feküdjetek le! – rendelkezett Ahmed pasa.

A szoba közepén, ahol voltak, egy matracot fektettek le. Ahmed pasa azon a matracon nyúlt el, a két apród pedig fejét a pasája lábához hajtva aludt. Ahmed pasa nem tudott elaludni, folyton kinyílt a szeme. Hajnali kettő felé aztán tudott bóbiskolni valamicskét.

Az ajtó lassan kinyílt. Szofu Mehmed pasa egyik szolgája, Potur Ali lépett be. Mezítláb, lábujjhegyen haladt előre. Megfogta Ahmed pasa térdét, és finoman megrázva felébresztette.

– Jöjjön, méltóságos uram – mondta.

Ahmed pasa rémülten felugrott.

– Hová? – kérdezte.

– A janicsárok megtudták, hogy itt vagy, és látni akarnak. De a pasa feltétlenül meg fog menteni.

– Ezeket a szerencsétleneket ne ébresszük fel! – mondta Ahmed pasa a két, mélyen alvó fiatalemberre mutatva.

– Méltóságos uram, azért jöttem lábujjhegyen.

Kimentek a szobából. A szófán volt egy kis gyertyatartó. Ahogy a pasa a lépcső elé ért, balról belékarolt egy férfi. Amikor megfordult, azonnal felismerte.

– Hej, gyaur kurafi! – kiáltotta.

A főhóhér volt az, Kara Ali.

– Hej, nagyvezír efendi! – kiáltotta ő is.

Eközben balról Kara Ali segédje, Hordár Ali ragadta meg a pasát. A két, hatalmas termetű egyiptomi férfi lerángatta a pasát a lépcsőn. Kivitték a kertbe, és az istállóba vezették. Az istálló ajtajában Ahmed pasa megvetette a lábát, nem akart bemenni. Kara Ali levette a fejről a vörös színű bosztandzsi sapkáját, és az övébe tűrte, majd lekapta a pasa fejről is a turbánját, és a saját fejére rakta. Aztán, mintha vasbuzogánnyal tette volna, fejbe vágta a pasát az öklével. A pasa megtántorodott, és térdre rogyott. Kara Ab elővette a

zsinórját, és a pasa nyakára tekerte, majd a segédje segítségével megfojtotta a pasát. A vezír utolsó szavai is ezek voltak: – Hej, gyaur kurafi!

Élete könyvét úgy fejezte be, hogy egy nyomorult hóhért szidott.

Kara Ali és Hordár Ali azonnal elkezdtek levetkőztetni Indzsirköji Ahmed pasát. Egy évszázados szokás szerint, amit a hóhérok lehúznak a halottról, a ruháit is beleértve, az az övék. Találtak a nyakában egy gyémántos órát. Elvették az ujjain lévő gyűrűket. Találtak nála egy értékes Koránt is. Ahmed pasát otthagyták szinte meztelenül egy szál alsónadrágban, majd azt a meztelen testet egy, az ólból kihozott lóra hajították arccal befelé, és Szofu Mehmed pasa parancsára a Szultanahmet-dzsámi előtti Atmejdánira vitték, és ott hagyták az egyik platánfa alatt. Aztán, megint csak a kilencvenéves öreg pasa parancsára a hóhérok visszatértek a vezír palotájába.

Abdi és Halil története

A kilencvenéves Szofu Mehmed pasa életerős férfi volt, a szíve olyan volt, mint a kő. Amikor Ahmed pasát elhozatta Hadzsi Bajrám házából, abban a pillanatban levelet küldött a janicsár kaszárnyában vendégeskedő sejhülszlámnak, Abdürrahim efendinek: „Bocsássa ki a fetvát, kivégeztetem a vezírt.”

Ahmed pasa papírja, melyen beszámolt a háromezer zacskónyi pénzéről, eltűnt Mehmed pasa kezében. Az öreg vezír abból a hétezer forintból, amit a kahjája hozott neki, ezret Bergamai Mehmed agának adott, és félelmetes mosollyal nézett rá.

– Mehmed, láttál valamit? – kérdezte.

– Esküszöm, nem láttam, uram.

Aztán kisvártatva hozzátette:

– Uram, én ugyan nem láttam semmit, de vannak, akik igen.

– Kik azok?

– Ahmed pasa két apródja, uram.

– Menj, mondd meg Potur Alinak, hogy intézze el a fiúkat!

A kahja közölte a pasa parancsát a szolgával: – A fiúk kivégzését is megparancsolta. Nem szabad beszélniük, ne hagyd reggelre a dolgot, intézkedj azonnal!

Potur Ali is továbbította a parancsot az Atmejdániról visszatérő hóhéroknak. Úgy tűnt, ezúttal könnyű dolguk lesz, hiszen a fiatalok a szobában aludtak. Csakhogy, amint a hóhérok beléptek a szobába, azonnal fordultak is ki, mert a szoba üresen tátongott, senkit sem találtak benne.

Amikor a pasát elvitték, Abdi felébredt, de úgy tett, mintha aludna. Amint Potur Ali elvitte a vezírüket, azonnal felébresztette a

barátját.

- Ébredj! Elvitték a pasánkat.
- Megölik, és elveszik a hétezer aranyat.
- A nagyvezír minket sem fog életben hagyni. Meneküljünk!
- Meneküljünk!

De hova? Hogyan? A fiúk olyanok voltak, mint a dzsinnek. Halkan kinyitották az ajtót, és mezítláb, hangtalanul lejöttek a lépcsőn. Kimentek a koromsötét kertbe. Előrébb, az istálló ajtaja előtt meglátták a kezében egy fáklyát tartó Potur Alit és a hóhérokat, akik a fáklya fényénél azzal foglalatostkodtak, hogy levetköztessék a pasát, akit megfojtottak. Remegve nézték a félelmetes látványt. Ahogy a hóhérok felrakták a holttestet a lóra, a fiúk hallották, ahogy a szolga figyelmezteti őket: – Aztán egyenesen gyertek vissza, ne álljatok meg. Van két apródja, a nagyvezír azt akarja, hogy őket is végezzétek ki!

A fiúk a rémülettől szinte megnémultak. Látták a kapu előtt posztoló két janicsárt is. Potur Ali bement a házba. Abdi kézen fogta Halilt, és némán az utcai kapuig húzta. A kis örbódében egy szolga aludt. A forró augusztusi éjszakán lerúgta a takaróját, vagy talán nem is volt rajta. A fiúk hallották a horkolását. A kapu előtt álló két janicsár hangosan beszélgetett.

- Mi volt a bűne ennek a nagyvezírnek?
- Tudomásom szerint finom úriember volt.
- Már régóta vezír volt. Hogy ölték meg?
- Nem ontották a vérét. Megfojtották.

A fiúk odabent suttogva beszéltek:

- Vessük magunkat e férfiak lába elé.
- Vessük.

Halkan kinyitották a kaput. A két janicsár rögtön megmarkolta a kardját, majd egyikük megkérdezte:

- Ki van ott? Gyere ki!

Abdi és Halil kipattantak, és a janicsárok lábai elé vetették magukat.

– Kik vagytok?

Az utcai kapu felett volt egy fáklya. A janicsárok látták, hogy két szép fiatalemberről van szó, akik szeme tágra nyílt a félelemtől, és arcukon rémült kifejezés ült.

– Ahmed pasa apródjai vagyunk. A pasánkkal jöttünk ide. Azt mondtátok az imént, hogy a pasánkat megölték. Az új nagyvezír minket is meg fog öletni. Engedjete minket el, hadd meneküljünk! – kérték.

A janicsárok egymásra néztek.

– Hej, dojráni bajtársam, te láttál valamit?

– Kerebeni bajtársam, én ugyan semmit sem láttam!

Majd a fiatalemberekhez fordultak

– Fussatok, fiúk! Allah legyen veletek!

– Meg ne álljatok! Meneküljete! Allah segítsen utatokon!

A fiatalemberek nagyon hálásak voltak és elszöktek. De hova menjenek? Eltűntek a sötét utcán. Egy vezíri palotában nőttek fel jólétben, most pedig mezítlábasok voltak, és talpuk nem szokott ahhoz, hogy az utcakő felsértette. Isztambult nem ismerték. Allahnak hála, az utcákon senkivel sem találkoztak. Megálltak egy mecset nyitott udvari kapuja előtt. Amikor meghallották az ezánt, gondolkodás nélkül bementek, elvégezték a rituális mosdást, és imádkoztak.

Azon a szombat reggeli imán három ember tartózkodott a mecsetben: az imám, a müezzin és egy mevlevi dervis. Az ima után a dervis figyelmes lett a fiatalemberekre. Biztos volt benne, hogy a fiúk egy palotából szöktek. A dervis arcán édes mosollyal, szemében szeretetteljes ragyogással és hangjában baráti melegséggel megkérdezte:

– Honnan szöktete? Miért szöktete el?

A fiúk félve egymásra néztek. A harminc év körülinek tűnő mevlevi dervis Abdira nézett, és még mielőtt a fiú válaszolt volna, a dervis megállapította, hogy:

– Te Indzsirköji Ahmed pasa írnoka vagy, Abdi, ugye?

A fiú előbb lefagyott, majd figyelmesen megnézte a dervist és felismerte:

– Szépszavú Ahmed dede! – mondta, majd átölelte a dervis térdét, és sírva fakadt.

Faszih, vagyis Szépszavú Ahmed dede a kor ismert kalligráfusa volt, kiváló költő és zenész, igazságos és nemes tanítómester. Barát, aki gyakran részt vett Indzsirköji Ahmed pasa összejövetelein. A háza a mecsethez nagyon közel esett, egyedül élt a könyveivel. Amikor megtudta, hogy mi lett Ahmed pasa sorsa, akit nagyon tisztelt és szeretett, sírva fakadt.

– Gyertek! – mondta ezután. – Ajándékok vagytok számomra, amit ő hagyott rám. Gyertek!

Abdit és Halilt a házába vitte, és keblére ölelte őket, mint spirituális testvéreit. A két fiatalember élete ezután a versekkel és szépírással telt a Dzséláleddin Rumi szellemiségével áthatott mevlevi kolostorokban.

A lázadás második napja

A lázadás második napján, szombat reggel, az éjszakát az akszarájbeli janicsárszálláson, a nagy janicsár laktanyában töltő ulema tagok, a janicsár agákkal együtt újra a Fátih-dzsámiba mentek. Ott aztán megtudták, hogy Indzsirköji Ahmed pasát elfogták, és éjszaka, a sejhüliszlám által kibocsátott fetvának köszönhetően az új nagyvezír házában kivégezték, majd holttestét egy platánfa alatt hagyták az Atmejdánin. Az ulema tagjainak többsége és a janicsár parancsnokok szerint szükségtelen volt folytatni a gyűlést. A második cél, hogy Ibrahim szultánt eltávolítsák a trónról, olyan dolog volt, amiről csak a mufti efendi és a négy nagy aga határozott maguk között. A gyűlésen részt vevő egyik efendi megszólalt:

– Allahnak hála, vége a bajnak! Szóródjunk szét, és menjünk haza! – mondta, de Abdürrahim efendi összevonta a szemöldökét:

– A legnagyobb baj csak ezután következik! – mondta.

A bölcsőbbek megértették, hogy mit akar ezzel mondani a főmufti, és hallgattak. Akik pedig nem értették, azok félelmükben meg sem mertek szólalni.

A nagyságos agák a város lakosságától tartottak. Ha az isztambuliak a padisah mellé állnak és őrjöngeni kezdenek, akkor viharuk elsöpri az összes janicsárkardot, mint ahogyan a szél sodorja el egy deszka darabjait. A városiakat be kell zárni az otthonaikba. Ismét kikiáltókat küldtek Isztambul utcáira, és kihirdették, hogy a piacoknak, bazároknak aznap is zárva kell maradniuk. Aztán tudatták, hogy az aznapi gyűlést a Szultanahmet-dzsámiban tartják, mivel ez közelebb helyezkedik el a céljukhoz, a padisahhoz és a

palotájához. Az ulema tagjai és a kerületi imámok sarkába tapadt városi előkelőségek, mint valami karaván, ellepték lovaikkal az Atmejdánit.

Aznap reggel két fontos esemény történt. A ruméliai kazaszkert, Gúnyneves Muszlihiddin efendit, akinek mondták, hogy ne jöjjön el a Szultanahmetben tartott gyűlésre, és mégis megjelent, az ulemabeli ellenségei buzdítására a janicsárok szörnyű módon megölték, és holttestét szégyenletesen meggyalázták. Dzsindzsi Hüszejin efendi, aki nemtörődöm módon szintén eljött a gyűlésre, pedig vele is tudatták, hogy ne jöjjön, megmenekült attól, hogy ugyanerre a sorsra jusson. Nem menekült el, nem is tudott volna, de személyes barátja, a négy nagy aga egyike, Karacsavus Musztafa aga maga szöktette ki, úgy, hogy maga mellé vette, és a dzsámiból kihozva egy biztonságos helyre kísérte.

A szeráj minden lakója szerette Ibrahim szultánt, mivel ismerték végtelen kegyességét. A padisah, a Fátih-dzsámiban tartott gyűléstől megijedt az előző napon, és leváltotta Ahmed pasát, majd a gyűlés követelésére Szofu Mehmed pasát nevezte ki nagyvezírré. Ahmed pasát szultáni parancs nélkül, csak egy fetvával végezték ki. Mivel a gyűlés nem oszlott fel, és az agák Fátihból az Aranyszarv közepén található Szultanahmetbe vonultak, féltő volt, hogy a padisah ismét idegrohamot kap, és ahogy előző nap azt üvöltözve, hogy „nagy kutya”, ököllel verte az öreget, akiből nagyvezírt csinált, ezúttal az anyját vádolja majd, és akár meg is fojtalja. A válide szultánát a szerájbeli szövetségesének gondoló mufti nem látta meg ezt a veszélyt, és ezekkel a szavakkal nyitotta meg a Szultanahmet-dzsámiban a gyűlést:

– Ibrahim szultánt tanácsokkal, figyelmeztetésekkel nem lehet jobb belátásra bírni. Abban egyetértünk, hogy a trónörökös herceget kell a trónra juttatnunk. De ha sereggel vonulunk a szerájba, azzal fellázadunk a padisah ellen. Válasszunk magunk közül egy megbízható embert, aki jól bánik a szavakkal és küldjük a palotába.

Ibrahim szultán maga mondjon le az uralkodásról, mi pedig tartsuk ezt tiszteletben. Maradjon a szerájban, ahol szeretne, és lássa a trónörökös boldog uralkodását!

A javaslatát elfogadták. A mekkai bírót, a művelt és okos Bégazizáde Haszán efendit küldték a palotába. A padisah az Előterjesztések Termében fogadta a kádit, méghozzá nagyon ingerülten.

– Miért jöttél nagy turbános? – kiabált rá.

– Mert szolgálid, a katonák, a vezírek és az ulema látni akarnak téged, padisah.

– De én nem akarom látni őket!

A padisah kiviharzott az Előterjesztések Terméből. Haszán efendi visszatért a szerájból, és azt a hírt hozta, hogy minden bosztandzsit és baltadzsit, valamint a Belső Palota agáit felfegyverezték, és felkészülve várják a janicsárokat. Hozzátette, ha a palotába vonulnak, sok vér fog folyni. Igaz volt, amit az efendi mondott, a szeráj a harcra készült. Ezért a gyűlés résztvevői elküldték a szerájba a válidéhez az ulema két tagját, akik a válidével a hárem második udvarára nyíló folyosó ajtaja előtt beszélgettek. Köszem szultána az életével játszott. Aznap egy nagy tragédia szereplője lesz, másképp kell majd beszélnie a színpadon, és másképp a kulisszák mögött. Erre a beszélgetésre a kulisszák mögött került sor:

– Ma öntől várunk segítséget. A gyűlés egyöntetűen úgy döntött, hogy Ibrahim szultánt letesszük a trónról. Adja át nekünk Mehmed herceget, a trónörököst, hadd vigyük a dzsámiba, hogy felesküdjünk rá! – mondták a küldöttek.

– A dzsámiban nem léphet trónra! – közölte Köszem.

– Szultánám, a bosztandzsikat, baltadzsikat és a Belső Palota agáit mind felfegyverezték!

A válide elnevette magát.

– Ők parancsot teljesítenek. Ha a padisah fegyvert és kardot ad a kezükbe, hát magukhoz veszik. De egy összecsapás már más dolog. Küldjétek egy-egy embert a bosztandzsibasi agához és a baltadzsik agájához, hogy beszéljenek velük! – mondta.

Köszem vajon azt akarta mondani, hogy „Ne törődjetez ezzel! Az, hogy felfegyverezték őket, csak az én játszmám része, amit a fiam ellen folytatok”?

Két efendit elküldték az említett agákhoz is, és mindkettő ugyanazt a választ kapta: „Közülünk senki sem fog ellenetek harcolni.” A két aga titokban elment a Szultanahmet-dzsámiba, és ott is megismételték: – Csak túszok vagyunk – mondták.

Valamivel később a bosztandzsibasi kinyitatta a Birodalmi Kaput és a Középső Kaput. Előbb az ulema tagjai, aztán a janicsár agák, parancsnokok és a janicsárok bezúdultak a szeráj Első és Második Udvarába, amit hamarosan meg is töltöttek. Hatalmas tömeg gyűlt össze.

A nagyvezír, a sejhülszlám, a kazaszkerék, a dzsámik tanítói, a kerületek imámjai, a városiak köztiszteletben álló tagjai, a janicsár agák, janicsár parancsnokok, szintén az előtt a bizonyos folyosóajtó előtt sorakoztak fel a válíde szultána jelenlétében.

Egy nagy színésznő színpadi beszélgetései

Köszem szultána a történelmi szerepét úgy játszotta, hogy tisztában volt annak kényes mivoltával és nagyságával, előadását semmiképp sem nevezhetnénk rögtönzöttnek. Nem akarta, hogy az „anyai szeretetén” folt essék amiatt, hogy a fián félelmetes bosszút áll és Ibrahim szultánt a trónról letéve a szeráj egyik szobájába záratja.

Köszem kegyetlen bosszút állt. Ennek a kegyetlen anyának keserű emlékei voltak: elragadták tőle a fülbevalóit, hogy aztán egy haszontalan rabnő fülébe aggassák, utcanőkből kegyencekké vált nők viselkedtek vele lenézően és megvetően. Előbb a városon kívül található kertjébe száműzték, majd egy még távolabbi, egynapi útra lévő, másik helyre.

És Köszem ebben a színjátékban, melynek során egy padisahot megfosztottak a trónjától, óriásit alakított a tökéletes színpadi jelmezében, úgy játszott, mint egy nagy színésznő.

Feketébe öltözött, a fejére fekete kendőt kötött, idős, de szép arcán összevont szemöldökök. Amikor az elé járuló janicsár agákkal beszélt, nyugodt volt és hatalmat sugárzó. Mintha nem is ő lett volna az a nő, aki titokban levelezett Kodzsa Bektas agával:

– Agák! Hogy lehet ilyen zendülést kelteni? Mindannyiótokat ez a dinasztia táplált adományaival és jótetteivel! Miért hallgatsz, Kodzsa Muszlihiddin? Miért hallgatsz, Kodzsa Bektas? – kérdezte.

A két idős janicsár megdöbbsent és összezavarodott.

– Szultánám – mondta Muszlihiddin aga. – Igazad van. Mindannyian részesültünk ennek az országnak és az Oszmán-dinasztiának a jóságából. Nyolcvanéves vagyok. Azért álltam ma e tömeg élére, és jöttem hozzád, ahelyett, hogy egy sarokba

visszahúzódva imádkozással foglalatostkodnék, hogy megfizessek mindazért a jótettért, amit kaptam. Nem akartam, hogy ez bekövetkezzen, de a padisah dolgai átlépték a törvény és a józan ész határait. Az országot felkelésbe taszította.

Köszem tovább védte a fiát:

– Agák, azt mondjátok, hogy a szultán felkelésbe taszította az országot. Hát nem ti voltatok azok, akik eddig szemet hunytatok minden felett, bármit is tett a fiam? Azt mondjátok, nem hallgat a jó tanácsra, de adott neki közületek valaki is tanácsot? Nem helyes most az egyetlen fiamat felelőssé tenni. Ezután mondjátok meg, mit kell tennie, tanítsátok meg neki! Hadd üljön a fiam csak a trónján, inkább a körülötte lebzselő léhűtőket tüntessétek el! Az ulema tanácsaival felvértezve a vezírek irányítsák az országot!

Muszlihiddin aga, Bektas aga, a sejhülszlám és Karacselebizáde Aziz efendi, akit az ulemában ékes beszédéről ismertek, megismételve a korábbiakat azt mondták, hogy Ibrahim szultán uralkodása a sária szerint már nem törvényes, és Hanefi efendi az ulemából hozzátette:

– Azért jöttünk, mert bízunk önben, és a muszlimok iránti jóindulatában. Ügy ismerjük önt, mint az ország oszlopát. Segítsen nekünk, hogy mielőbb meglegyen ez a dolog!

Köszem ismét ellenkezett:

– Efendi, a legidősebb herceg egy hétéves gyerek – mondta.

– Hitünk és tanításaink szerint egy örült uralkodásánál jobb egy gyermek uralkodása. Ültessük azt az ártatlan gyermeket a trónra, és kormányozzák a vezírek a birodalmat a nevében. Kérlek fenséges válíde, hozd a herceget ide nekünk, hadd ültessük a trónra! – válaszolta Hanefi efendi.

Köszem látszólag nem tudott válaszolni. Egy kicsit gondolkodott, újra összevonta a szemöldökét:

– Megyek, feladom a hercegre a turbánját, és hozom – mondta.

– Allah áldjon, és legyen boldog életed! – felelték amazok.

Abban a pillanatban nagyon kényes volt a helyzet a palotában.

Ibrahim szultán a Belső Palotában felfegyverzett minden agát. Az ezernél is több palotaőre és palotaszolgája, a hozzájuk mindig kegyes és nagylelkű padisah egyeden intésére a háremre támadhat, és megölheti a szultáni hercegeket, sőt a válidét is. A Boldogság Kapuja zárva volt, és a kinti tömeg vagy a janicsárok nem tudtak volna közbelépni.

Mehmed herceg anyjának, Turhán hászekinek falfehér volt az arca, mintha kifutott volna belőle a vér. Amikor Köszem szultána elment az agákkal tárgyalni, figyelmeztette a hászekit, hogy zárja be az ajtaját, és arra kérte, hogy várja meg őt.

Azt kell mondanunk, hogy Köszem szultánát Allah is segítette, ugyanis Ibrahim szultán e zajongás idején épp a Bagdad Pávilonban tartózkodott. A ravasz asszony újra az életével játszott. Az Első és a Második udvart megszállták a janicsárok. Az ajtón át, amit korábban ő zárt be, átment a Harmadik Udvarba, ahol a zülüflü agák hálótermei voltak. Fekete ruhában, fején a fekete kendőjével, kezében a gyémántos botjával, oldalán két szerecsen háremagával pompásan, bátran haladt a hálótermek felé, és így szólt a hálótermek ajtaja előtt álló örökhöz: – Menjetek be, és belülről zárjátok be az ajtókat! – parancsolta. Az apródok engedelmeskedtek. Aztán a kincstárhoz ment, és megparancsolta, hogy a trónt hozzák elő, és vigyék a Boldogság Kapuja elé. Miután ezt az utasítását is azonnal teljesítették, visszatért a hárembe. A hárem ajtaját bezárta, majd Turhán hászeki lakrészébe ment, és így szólt: – Lányom, nyisd ki az ajtót, én jöttem – mondta. Amikor bejutott, a szomorú tekintetű Mehmed hercegre nézett, és így szólt:

– Gyere, padisahom, hadd tegyem fel a turbánodat! Vár a trónod és a szolgáid!

Ováció

Turhán hászeki elájult. Mióta a fiát az apja egy őrült rohamában a medencébe dobta, a fiatal nő úgy élt, mint egy özvegyasszony. Rettegve és hálásan nézett az anyósára.

Feltekerték a turbánt Mehmed herceg fejére. A turbán elejére kis drágaköves tollforgót Köszem a saját kezével tűzött fel, és nézte a szép kisfiút, aki ha megnő, mutatós fiatalemberré fog cseperedni. Mivel az alkalomhoz nem találta kielégítőnek a kisfiú ruházatát, ezért tintát és tintatartót kért, és ismét csak saját kezűleg egy aprócska elifet – Allah nevének első betűjét – rajzolt Mehmed homlokára, és azt motyogta, hogy: – Allahom, mutasd fenségesnek és hatalmasnak ezt a gyermeket a katonák előtt!

Aztán kézen fogta a gyereket.

– Gyere, padisahom, menjünk! – mondta.

Ismét kilépett a Harmadik Udvarra. Ezúttal is maga mellé vette a kizlár agát. Amint kiléptek az udvarra, a szerecsen aga felvette a gyermeket és sietve az Előterjesztések Terme felé mentek.

A trónt a Boldogság Kapuja előtt állították fel. A kapu nyitva állt. Köszem újra megfogta a herceg kezét, és kimentek rajta. Amikor már csak két lépés volt a trónig, tekintetét végighordozta a néma tömegben, és kedves hangon így szólt:

– Íme, a herceg.

Azzal otthagya a sehzádet, visszahúzódott a kapun belülré. Hevesen vert a szíve. Amíg a fiú nem ült a trónra, nem múlt el a veszély. Lehetségesnek tűnt, hogy amint a katonák meglátják az alig hétéves gyermeket, nem fogják támogatni az ulema tagjait és az

agáikat, és azt fogják mondani, hogy Ibrahim szultánt akarják, és akkor mindennek vége.

A múltó másodpercek végtelen időnek tündek. A gyerek úgy állt az üres trón mellett, mint egy fészekből kiesett madárfióka. Remegve nézett a sokaságra.

Abban a pillanatban senki sem tudta, hogy mit akar. A katonák suttogni kezdtek: – A herceg kicsi még.

Az ulema tagjai és az agák is remegtek.

És akkor egyetlen ember hősiessége és bátorsága eldöntötte egy hatalmas birodalom sorsát. Az ulema egyik tagja, az alacsony és kövér Karacselebizáde Aziz efendi egyenesen odament a herceghez, megragadta a karjánál fogva, és ezt mondta hangosan:

– Gyere, lelkem, padisahom! Foglald el atyáid trónját dicsőséggel, méltósággal és jó szerencsével!

A gyereket a trónra ültette, meghajolt, és megcsókolta a ruhája szegélyét, aztán az ulemához és az agákhoz fordult.

– Én már felesküdtem a szultánra, ti is tegyetek hűségesküt a padisahnak! – mondta.

A szép gyerek nagyon jól mutatott a trónon. Amikor a sejhülszlám is esküt tett neki, a sereg egy torokból éljenzett.

*Légy szerencsés
Életed legyen hosszú,
utad buktatóktól mentes!
De ne légy elbizakodott uralkodó
Mert Allah nagyobb nálad!*

Elmúlt a veszély. A hadsereg elfogadta Mehmed herceget szultánnak.

Köszem szultána nagyot sóhajtott a kapu mélyén. Az örök egyike imádkozótáblát hozott neki. A szultána azonnal földre borult,

és elimádkozott két imát, amely a táblán szerepelt. Eközben az Aja Szófia minaretjeiben elkezdtek a kora délutáni ezánt énekelni.

Senki sem tudta, hogyan mehetett mindez végbe azon a szombati napon szinte visszhang nélkül. A Fátih-dzsámiból az átvonulás a Szultanahmet-dzsámiba, a ruméliai kazaszker janicsárok általi feldarabolása, a küldöttek jövés-menése a palotában, majd az, hogy a bosztandzsibasi a zulüflü baltadzsik agájával eljött a dzsámiba. Hogy a palota első két kapuja magától kinyílt, és a janicsárok megszállták a szeráj első két udvarát. A tárgyalások a validével, aztán a trónra lépés és az ováció... Az oszmán történelemben lezárult Ibrahim szultán korszaka.

Mi történt a Szultanahmet téren, miután az ulema tagjai, a janicsár agák és parancsnokok visszatértek a szerájba?

A téren Indzsirköji Ahmed pasa nagyvezír és a ruméliai katonai bíró, Gúnyneves Muszlihiddin efendi meztelen teste mellett néhány janicsár maradt örködni, és nagy tömeg. Egy boszorkány arcú öregasszony odament az egyik hóhér kinézetű janicsárhoz, és átadott neki egy akcsét. – Ezt a fáradozásodért adom. Vágj nekem egy darabot ezért az akcséért a nagyvezír húsából! – mondta. A janicsár levágott egy darabot Ahmed pasa combjából, és odaadta az öregasszonynak. A tér felbolydult. Több ezer ember felsikított az undortól, és arcát elfedve elszaladt, de több száz érzéketlen, emberarcú hiéna odarohant a vezír testéhez, hogy ő is kapjon belőle egy darabot. A halála után Indzsirköji Ahmed pasát elnevezték Hezar-pare, vagyis „Ezer darab” Ahmed pasának.

Térjünk csak vissza a szerájba.

Ibrahim szultán a Bagdad Pávilonban a „Feketefürtű szultán” meséjét hallgatta, amit a Vajda lánya mesélt neki. A Második Udvarban lévő janicsárok éljenzése odáig visszhangzott. A szultánnak fogalma sem volt arról, hogy a Belső Palota agái a hálótermeikbe zárkóztak, hogy a bosztandzsik és a zulüfü baltadzsik az agáik parancsára hallgatva elárulták őt, hogy a szeráj kapuit

kinyitották, hogy az ulema és a janicsár agák bejöttek a palotába, és hogy a hétéves fiát trónra ültették. Odaszólt az egyik társaságában tartózkodó fiatalembernek:

– Tudd meg, mi történt!

A fiatalember távozott, de nem tért vissza, és ez a padisahot felettébb kíváncsivá tette.

– Hol van ez a fiú, hova tűnt? Menj, és derítsd ki! – mondta, és egy másik szolgát küldött. Az a fiatalember is elment, de nem jött vissza.

A padisah ezúttal felugrott a helyéről. Kiment a pavilon előtti köves részre, és mint mindig, a kezét hátrafűzve idegesen járkálni kezdett fel és alá.

Hirtelen meglátta a Jereván Pavilon alatti sarkon beforduló tömeget. Meglepődött. Felé tartottak.

Nem vagyok padisah?

Amikor meglátta, hogy a tömeg felé tart, Ibrahim szultán megkérdezte az egyik mellette állótól:

– Kik ezek a fickók?

– A nagyvezír, a mufti, az ulema tagjai és a janicsár agák – mondta az egyik apród, aki aznap a padisah szolgálatára volt beosztva.

A padisah inkább csodálkozva, mint mérgesen megparancsolta:

– Engedélyem nélkül hogy jöhetnek ide? Ez a szultán palotája vagy az apjuk háza?! Menj, és mondd meg nekik, hogy forduljanak vissza!

A tömeg kezdte megmászni a kikövezett kert szűk és meredek lépcsőjét, ezért az apród futott. Legelől a nagyvezír, Szofu Mehmed pasa vonult, neki akarta átadni a fiú a padisah parancsát, de amikor belekezdett a mondandójába, az idős vezír a kezében lévő bottal a fiú lábára ütött, és rákiabált, hogy takarodjon. A fiú megijedt, és félrehúzódott.

A két apródot, akiket Ibrahim szultán korábban küldött, Köszem szultána tartóztatta fel. Amint vége volt a kis szultánnak tett hűségesküknek, a sejhülszlám és a nagyvezír felkeresték a válidét.

– Felséges szultánám. A ma tett szolgálataidat ez az ország soha sem fogja elfelejteni. Allah tegye hosszúvá az életedet! – mondta Abdürrahim efendi.

Abban a pillanatban Köszem szultána volt az egyetlen ember, aki illetékes volt, hogy a gyermek padisah nevében beszéljen:

– Méltóságos efendik, méltóságos pasák! Most már a ti dolgotok, hogy elmenjeteK Ibrahim szultánhoz, és elfogjátok,

bebörtönözzétek – mondta, majd a mellette álló kizlár agának megparancsolta:

– Méltóságos aga, te is menj velük, vidd magaddal a fegyvernök agát és a fegyverhordozó agát is, és a bosztandzsibasi is legyen veletek! Mutasd az utat annak a csoportnak, amely Ibrahim szultánhoz megy!

Miután véget ért a trónra lépési ünnepség, behozták a gyermek padisahot. Köszem megfogta a kisfiú kezét, és az Előterjesztések Termébe vezette. Úgy tervezte, hogy a hárembe csak Ibrahim szultán bebörtönzése után fogja vinni.

Az Ibrahim szultánhoz vonuló csapat egy ideig farkasszemet nézett a padisahhal.

– Miért jöttetek? Hívattalak talán? – kérdezte a szultán a muftit és a vezírt.

A kizlár aga, a fő fekete eunuch válaszolt helyettük:

– Padisah, fáradjon a Ketrecbe! – mondta.

Ibrahim szultán semmit sem értett az egészből.

– Nézd már, micsoda ostobaságot fecseg! – mondta, majd az érkezőkhöz szólt:

– Nem vagyok padisah?

– Nem vagy – válaszolta a mufti, Abdürrahim efendi.

– Árulók! Átkozottak! Micsoda dolog ez! Ha nem úgy táncolok, ahogy ti fütyültök, akkor megfosztotok a trónomtól? – kérdezte. Átkozódni, szitkozódni kezdett, ugyanakkor keresett is valakit, aki a segítségére sietne. A janicsár agához fordult.

– Hát nem én csináltam belőled janicsár agát? És te most mégis elárulsz? – kérdezte szemrehányón.

– Padisah, a szolgád vagyok, és az inasod, de mit tehetnék? Az egész nép összefogott ellened. Nem szállhatok szembe a nép akaratával. Ha szembeszállnék, a janicsárjaid nem engedelmeskednének nekem. Ki sem nyithatnám a számat, és megölnének – válaszolt a janicsár aga.

Mivel Ibrahim szultán nem tudta, hogy mit mondjon, megismételte a kérdését:

– Nem vagyok padisah?

Ezúttal az ulema egyik tagja, Karacselebizáde Abdülaziz efendi üvöltve közölte vele, hogy:

– Nem vagy padisah! Romba döntötted az országot! Az idődet nőekkel mulattad, és semmivel sem törődtél! A birodalomban elharapódzott a vesztegetés, te meg a rosszéletű nők karmai közé kerültél. Mindenkit zsarnoksággal vádoltál, és a hatalmas állam kincstárát kiürítetted!

Olyan súlyos szavak voltak ezek, még ha egy trónról letett padisahhal szemben hangzottak is el, hogy azok a történetírók, akik a jelenet tanúi voltak, ezt írták: „Aziz efendi minden szava méltó volt a lejegyzésre.”

A mufti, Abdürrahim efendi, Kodzsa Muszlihiddin aga és Kodzsa Bektas aga is elismételték a szultánnak, hogy leváltották, de Ibrahim szultán, aki döbbenetében nem talált szavakat, megállás nélkül csak azt ismételte, hogy: – Nem vagyok padisah?

Végül a saját fegyvernöke és fegyverhordozója léptek közbe.

– Igen, padisah vagy, nem fog semmi rossz sem történni veled. Egy ideig pihenj a Ketreben, az ulema és a vezíreid majd irányítják és megvédik az országot! – mondták.

Ibrahim szultán szörnyen dühbe gurult, és üvölni kezdett:

– Ha meg akarják védeni az országot, hát védjék! Mondtam én, hogy ne védjék? És ha ők védik az országot, akkor én miért hagyjam el a trónomat és csücsüljek a Ketreben?

– Mert letértél nagy elődjeid útjáról, azért fosztunk meg a trónodtól! Nem vagy méltó az Oszmán-dinasztia trónjára – vágott közbe Karacselebizáde.

– Egy ekkora fiúból csináltok padisahot? Lehet egy ilyen fiúcska szultán? – kérdezte Ibrahim szultán, majd Szofu Mehmed

pasára mutatott: – Ti ebből a gazfickóból csináltok szultánt! –
mondta.

Az ajtó zárjába ólmot kell önteni!

Sokáig tartott Ibrahim szultán vitája azokkal, akik a trónról letaszították, de végül kénytelen volt elfogadni a szomorú helyzetet, és kezét az ég felé tárva mindannyiukat elátkozta.

– Istenem, rád bízom ezeket! Intézd el ezeket a kegyetleneket!
– mondta.

A fegyvernök aga és a fegyverhordozó aga megragadták a szultán két karját, és a hárem nagy kövezett kertjére nyíló kapu felé kísérték. Két lépést tettek, amikor Ibrahim szultán megállt és megfordult:

– Allahra bízalak titeket! Mindannyian hálátlan árulók vagytok
– mondta.

Tett még két lépést, aztán újra megállt, és hátranézett:

– Hazugság minden, amit rólam mondtatok. Azért rágalmaztok, mert nem úgy táncolok, ahogy fütyültök – tette hozzá.

A lemondott padisahot két Belső Palotához tartozó aga vezette, ő pedig időnként megállt és tovább morgott:

– Hol van az új padisah, aki bebörtönzi az apját?... Allah nem hagyja annyiban ezt a kegyetlenséget! Ezt az öreg kutyát én neveztem ki nagyvezírré... Abból az alávaló vénségből is én csináltam muftit! Mindannyian árulók vagytok, de végül ti is pórul jártok majd!

Ahogy beléptek a hárembe, megnyugodott: – Allahnak hála, a következő padisahok a leszármazottaim lesznek. Egy új ág alapítója lettem! – mondta.

Két korábban odahozott rabnővel együtt bezárták egy szobába, amely a Ketrecnek nevezett lakrészben volt. A szobának vasajtáját a

kizlár aga bezárta, és elrakta a kulcsot.

Ibrahim szultán nyomában a nagyvezír és a mufti, az ulema tagjai és a janicsár agák is a hárembe, a Ketrechez érkeztek. Szofu Mehmet pasa megvizsgálta az ajtó zárszerkezetét. Eközben a nagyvezírnek egy levél érkezett Köszem szultánától:

„Ibrahim szultán kiszabadulhat a börtönéből, akkor pedig árthat a gyermek padisahnak. Az ajtó zárjába ólmot kell önteni!”

– A felséges validének igaza van! – mondta a nagyvezír, aki hangosan felolvasta a levelet. Azonnal megparancsolta, hogy olvassanak ólmot, majd az anyagot beleöntötték a zárszerkezet nyílásaiba.

Miközben mindezt elvégezték a palotában, és a városban a trónra lépésekkor szokásos módon elsütötték az ágyúkat, beesteledett, és a müezzinek már elkezdtek az esti ezánt énekelni.

A Belső Palota agái kettes, hármas csoportokban sutyorogtak:

– Jobb lenne meghalni, mint éjjel-nappal a volt padisah kiáltozását hallgatni!

– Annyira bőkezű volt hozzánk.

– Könyörületes, jószívű padisah volt. A bajkeverők gáncsvetésének áldozata lett.

– Milyen hálátlanok vagyunk!

– Hogy lehet, hogy csak nézzük, hogy mi történik körülöttünk?

– Fogjunk össze azonnal, és szabadítsuk ki Ibrahim szultánt!

– Üljön vissza a trónra, és legyen újra ő a padisah!

– Csakhogy ebbe a janicsárok nem fognak beleegyezni!

– A janicsárok ereje nem az agájuk vagy a parancsnokuk, hanem az egyszerű katonáik...

– A padisah fekete szolgálói sem értenek egyet Ibrahim szultán trónfosztásával.

– Az isztambuliaknak sem fog tetszeni.

– Azonnal szövetkezzünk a janicsárokkal, a szerencsenekkel és az isztambuliakkal!

– Mi bentről, ők pedig kintről...

A belső palotabeliek könnyen hírül adták Ibrahim szultán szívszaggató helyzetét a janicsároknak, a szpáhiknak és a városiaknak. A janicsár laktanyákban ezt beszéltek:

– Hát az agáink szolgálai vagyunk mi?

– Az agák adják a kenyerünket vagy a padisah?

– A céljaik érdekében egy kisfiúból csináltak szultánt, akinek a világot kellene uralnia.

– Öt padisah van most, a szultán mellett Kodzsa Muszlihiddin is padisah, Kodzsa Bektas is, Kara Murád pedig sah, ahogy Karacsavus is.

– És számoljuk hozzá a nagyvezírt és a muftit is ezekhez a padisahokhoz!

– Élve eltemetik Ibrahim szultánt. Állítólag éjjel-nappal kiáltozik.

– A kiáltásai összetörik az ember szívét.

– Ez a kegyetlen agáink műve. És ezek parancsolnak az összes janicsárnak!

– Mi csak Ahmed pasa nagyvezír ellen szövetkeztünk az agáinkkal, arról nem volt szó, hogy Ibrahim szultánt megfosztjuk a tróntól!

– Ebbe nem egyeztünk bele!

– Menjünk a szerájba, és szabadítsuk ki a padisahot a börtönéből!

A janicsár laktanyák mellett a fogadóknak, a fürdőknak, a piacokon és az utcákon is beszéltek az emberek.

Ezt beszéltek az utcákon

A szultán szpáhijai is erről beszéltek a fogadóknban, ahol megszálltak:

- Ibrahim szultánt élve eltemetik. Mi ebbe nem törődünk bele!
- A janicsár agákból padisah lett!
- A kisfiú uralkodása nem törvényes.
- Ezt a hatalmas Oszmán Birodalmat pár bajkeverő kezére hagyják?

– A padisah kiáltozása éjjel-nappal az eget veri. A Belső Palota népének vérzik a szíve.

– Fogjunk össze, és menjünk a palotába! Szabadítsuk ki a szultánt!

A fogadóknban, a fürdőknben, a piacokon, a bazároknban és az utcákon, a dzsámik és a mecsetek udvarán Isztambul gazdagjai, közép-osztálybelijei, és szegényei mind ezt beszéltek:

- Mi volt a padisah bűne, hogy bezárták?
- Mi szerettük Ibrahim szultánt!
- Bőkezű, tiszteletre méltó, hős padisah volt.
- Ez a janicsár agák cselszövése.
- Egy kisfiúból csináltak padisahot, és most övék a pálya!
- Isztambul városában tengernyi ember él. Ha minden piacos, több százezer muszlim a palotába menne, könnyen visszaültethetné Ibrahim szultánt a trónjára.

– Állítólag az agák az ulema méltóságait éjjel erőszakkal hozták el az otthonaikból, és ők hajszolták bele őket ebbe az egészbe azzal, hogy le akarják váltani a nagyvezírt. És a dolog idáig fajult!

– A muftit leszámítva az ulema minden tagja megbánta már a döntését. Van, aki siránkozik, van, aki a szakállát tépi.

– Mit állunk még itt? Fogjuk az efendiket, és menjünk a szerájba!

– A fogadókban vagy ezer fegyveres fiatal vitéz szállt meg, menjünk el értük!

– A Korall piac legényszállásain is ezerötszáz papucskészítő fiatalember van, öklük a fegyverük! Szalamandrák, akik meztelenül vetik be magukat a tűztengerbe!

– Azt mondják, hogy egyszer Szulejmán szultán megharagudott a janicsárookra, és azt mondta nekik: „Legyetek tisztelettudók, mert levágatlak benneteket a Korall piac papucskészítőivel!”

– Induljunk el Allah nevét kiáltozva. Ha negyvenen indulunk, mire a palotához érünk, negyvenezren leszünk!

Egy nap Ajvanszarajban a hajójavítók szállásain egy csupasz mellkasú és lábszárú fiatalember, akinek nemezsapkája alól kilógott zsíros frufruja, százon játszott, mire megkérdezték tőle:

– Ugyan, lelkem, Filiz Haszán... Hát olyan nap ez, amikor százon játszik az ember?

A fiatalember a száz dallamát hangjával és könnyeivel kísérte:

A sírból jön ez a jajkiáltás és sírás

Élve eltemették Ibrahim szultánt

Talpra vitézek, itt az idő!

A palotában a bosztandzsi evezősök szállásán a palota csónakosai így beszélgettek:

– Ibrahim szultánnak nem volt bűne. Az anyja játékszerévé vált.

– Ha tudtuk volna, hogy ez lesz, amikor azzal a kilenc evezős hajóval a palotába hoztuk, inkább felborítottuk volna a hajót! Mi tudunk úszni, megmenekültünk volna, és a válíde szultána is arra a helyre került volna, amit megérdemel!

A Birodalmi Kapuban a kapus bosztandzsik beszélgettek:

– A szultán hűséget remélt tőlünk, felfegyverzett minket. Mi pedig alattomosan elárultuk, és kinyitottuk a kapukat.

– Nem mi voltunk alattomosak és kétszínűek, hanem a bosztandzsibasi.

Az Ilgaz és a Kaz hegységből, valamint a Szüphan hegység falvaiból származó zülüflü baltadzsik, valamennyien emberbőrbe bújt tigrisek és párducok, ezt beszéltek:

– Ha visszatérnénk a hegyeink közé, a hegyek azt mondanák nekünk, hogy „vitézként mentetek el, és gazemberként jöttök vissza”, és jól arcon köpnének!

– Köszörüljük ki a becsületünkön esett csorbát!

– Minden bosztandzsi mellettünk áll.

– Minden Belső Palotában szolgáló aga velünk van!

– Lépjunk szövetségre, és menjünk a hárembe! Szabadítsuk ki Ibrahim szultánt a Ketrecből!

Vasárnap övezték fel a gyermekszultánt elődei kardjával. A hétéves IV. Mehmed szultánt hajóval Ejüpszultánba vitték. A dzsámiban derekára csatolták a híres elődje, Vad Szelim szultán kardját.

A szárazföldi úton, az Edirne Kapun keresztül vitték vissza a palotába. A szép szertartás remek alkalmat kínált arra, hogy az új padisahot megmutassák a népnek.

A gyermeket sárga színű kaftánba és lilás színű szövettel borított prémbe öltöztették. A fején lévő turbán tetejére és oldalára is egy-egy tollforgót illesztettek. Köszem szultána pedig a gyermek homlokára, a szemöldökei közé egy apró elif betűt rajzolt.

Mehmed sötétszőke hajú, ovális arcú, vékony testfelépítésű, nagyon szép és nagyon kedves gyermek volt. A nép az utcára tódult, hogy láthassa az új padisahot. A hosszú út során százezer isztambuli kiáltotta: „Allah vigyázzon rád!”

Csakhogy a kardfelövezési szertartás népre gyakorolt hatása nagyon rövid ideig tartott. Hamarosan ismét mindenki az élve eltemetett Ibrahim szultán szenvedésével volt elfoglalva. Hogy kitől származtak az értesülések? Ki terjesztette őket? Senki sem tudta. A „Hallottad?”, kezdetű mondatok szájról szájra jártak.

– Egy büntelen mevlevi dervis álmában próféták és tanítók lelkeit látta. „Hová mentek?”, kérdezte, mire azok azt válaszolták, hogy „A szultáni palotába, a temetésre imádkozni”. Emir cselebi álmai jelentéssel bírnak...

– Egy szintén büntelen személy álmában hangot hallott, ami azt mondta: „A vezír meggyilkolása után a sír következik.”

A fetva

Az Ibrahim szultán halálát jövendölő álmokat elbeszélő történetek napokon át folytatódtak:

– Hallottad? A naksibendi szúfi rendből Pir Veli efendinek álmában megjelent Ibrahim szultán, aki azt mondta: „Ne szomorkodjanak azok, akik szeretnek engem, mert a Paradicsom kertjében állítottam fel a trónomat.”

– Hallottad? Hajas hodzsa álmában látta a gyermek padisahot. A kard felövezésekor egy zöld turbános fénylő öregember kíséerte.

Az öregember a padisahra mutatott, és azt mondta, hogy „apátlan árva padisah”.

Augusztus 16-án, vasárnap, kora reggel elterjedt a hír a város minden részében, hogy Ibrahim szultán kiszabadult.

Ugyanaznap kora délután a gyermek padisah nagyanyjától, Köszem szultánától egy-egy levél érkezett a nagyvezírnek és a sejhülszlámnak. A leveleket a hatalmas válide bizalmasa, Dervis Ali hozta, és a vezír, illetve a mufti saját kezébe adta. A két levél nagyon határozott, éles hangvételű volt.

„Ha Ibrahim szultán életben marad, nem lesz rend az országban. Sem az én, sem a ti életetek nincs biztonságban. Ha kiszabadul a börtönéből, sem engem, sem titeket, sem a janicsár agákat nem fogja életben hagyni. A Belső Palota agáiban, az őket szolgáló palotaörökben és a külső szolgálatokat ellátó bosztandzsikban nem lehet megbízni, éjjel-nappal Ibrahim szultánt siratják, és ha összefognak, könnyen kiszabadíthatják a leváltott padisahot. A városiak szíve is feléjük húz, és velük vannak a szpáhik is. Ha a városi lakosság és a szpáhik megindulnak a szerájba, a bentiek

azonnal be fognak törni a hárembe, és kiengedik Ibrahim szultánt, és a gyermek padisahot, a felséges anyját és engem is elpusztítanak.”

Aznap éjjel a nagyvezír, Szofu Mehmed pasa elment a sejhülszlámhoz, Abdürrahim efendihez.

– A hatalmas válide öfelsége szavai Allahtól valók! – mondta a vezír.

– Istenre, így van – értett egyet a mufti. – Ez ügyben nem lehet habozni. Törvénytelen, hogy egyszerre két padisah legyen, az egyiket ki kell végezni! Behunyt szemmel Ibrahim szultán kivégzésére adok ki fetvát!

A trónra lépés napján mutatott rátermettsége miatt az ulema költő és történetíró tagját, Karacselebizáde Aziz efendit nevezték ki ruméliai kazaszkernek a janicsárok által lekaszabolt Gúnyneves Muszlihiddin efendi helyett. Azonnal hívatták, és elmondták neki, mi a gond.

– Ha Ibrahim szultán kiszabadulna a börtönéből, azzal elszabadulna a pokol, és Isztambul vértengerré változna. Szerintem az ártatlanok vére helyett egy ember vérét válasszuk. Add csak ki a fetvát Ibrahim szultán kivégzésére, a következményekért majd én felelek – mondta Aziz efendi.

A ruméliai katonai bíró szava még inkább felbátorította a muftit. Hétfőn este magához hívta a janicsár agákat. A hatalmas válide bizalmasát, Dervis Alit bemutatta Köszem janicsárok közti jobbkezének, Bektas agának. Az agák már csak a mufti felszólítására vártak.

– Allah mellettetek áll. A trónra lépés a ti segítségeteknek volt köszönhető. És most ezt a nagy döntést újra ti valósíjtátok meg – jelentette ki Abdürrahim efendi.

Kodzsa Muszlihiddin röviden és határozottan beszélt:

– A hitünkért és a hazánkért akár az életünket is feláldozzuk. Számunkra csak a halál létezik, a visszatérés nem. Nem vagyunk írástudók, mi a kard emberei vagyunk. A toll a ti kezetekben van,

írjátok meg a fetvát kérelmező szükséges papírt, hadd nyomjuk rá a pecsétünket, a jelünket!

A szörnyű papírt azonnal megírták:

„Törvényes-e egy olyan padisah elmozdítása a trónról, és kivégzése, aki tönkretette az országot, és az állami és a katonai tisztségeket nem a hozzáértőknek adta, hanem olyan hozzá nem értőknek, akik megvesztegették, hogy megkapják e pozíciókat? Adj választ!”

Ezt a fetvát kérő iratot Kodzsa Muszlihiddin, Kodzsa Bektas, Kara Murád és Karacsavus Musztafa aga mellett tíz janicsár parancsnok is lepecsételte a saját embereik közül.

A tanácskozásra odahívták a fetva biztost is, azt a személyt, aki a fetvákat előkészíti, és megvizsgálja, hogy törvényesek-e. A férfi keze-lába remegni kezdett, ahogy az iratot olvasta. Ránézett a muftira, majd a janicsár agákra. Az agák szigorú tekintetétől elakadt a nyelve, és remegő kézzel azt írta a papírra: „A válasz, igen”.

Az iratot ezután átvette Abdürrahim efendi, a sejhülszlám, és aláírta Ibrahim szultán kivégzési fetváját. Az aláírást azonban nem találta elegendőnek, arab betűs kézírással hozzátett egy vallásjogi megjegyzést is: „Ha egyszerre két kalifa van, az egyiket ki kell végezni.”

– Reggel! – mondta azután.

Másnap kedd volt, a díván napja.

A sejhülszlámok, ha nem volt semmi rendkívüli eset, nem vettek részt a díván ülésein, és az üléseket megelőző imádkozáson. Akik látták Abdürrahim efendit azon a keddi reggelen a nagyvezírral és a díván előkelőségeivel együtt imádkozni az Aja Szófia-dzsámiban, nagyon megrémültek. Ima után mindannyian a szerájba mentek.

Még oda sem értek a szerájba, de a városban már terjedni kezdett a hír: „A nagyvezír és a mufti az agákkal együtt mentek megfojtani Ibrahim szultánt.” A nyitva tartó üzletek bezártak. A

palotában kitört a pánik, a Belső Palota agái, a baltadzsik, a bosztandzsik bezárkóztak a szállásaikra, és az ajtóikat belülről beretesztették. A díván napjain hagyományosan a szerájba érkező janicsár egységek morgolódni kezdtek:

– Bajtársak! Nagy dolog fog történni. Senki se emeljen kezét!

– Isten ments! Nem fogunk részt venni a dologban. És aki belekeveredik közületek, azt feldaraboljuk!

A janicsár nagy agák elmondták a muftinak és a nagyvezírnek, hogy a janicsárok nem fogják őket támogatni ebben a dologban, mire Abdurahim efendi és Szofu Mehmed pasa a saját háznépéből hozott száz embert.

A Birodalmi Kapu és a Középső Kapu közötti Első Udvaron halálos csend uralkodott. Amint Szofu Mehmed pasa belépett a Középső Kapun, megparancsolta a bosztandzsibasinak, hogy:

– Kerítsd elő Kara Alit, és hozd ide!

A főhóhért, Kara Alit azonnal előhozták a bosztandzsik szállásáról. Az óriás termetű fickó remegett, mivel nem tudta, miért hívatják. Átkeltek a kihalt udvaron, és megérkeztek a Boldogság Kapuja elé.

Jönnek!

A mufti haladt lefelől, és közben azt suttogta, hogy „bismillah”, Allah nevében. Amikor odaértek a Boldogság Kapujához, a nagyvezír így szólt a díván méltóságaihoz:

– Parancsoljatok, most bemegyünk! – és követte a botjára támaszkodó muftit. Csakhogy a díván előkelőségei nem mozdultak. A ruméliai kazaszker, Karacselebizáde Aziz efendi azonban előre lépett.

– Majd én megyek. Inkább egy személynek essék bántódása, mint mindenkinek. Látszólag egy embert megölünk, de valójában az Oszmán Birodalomnak teszünk szolgálatot – mondta.

Ő is elmotyogott egy bismillahot, aztán elindult.

Aziz efendit a janicsár agák követték, őket a főhóhér, Kara Ali és a segédje Hordár Ali, a hóhérok után pedig a vezír és a mufti emberei következtek.

A Harmadik Udvar teljesen üres volt. A Boldogság Kapuján áthaladó csapat mintha egy elhagyatott kísértetpalotába lépett volna be. A palotaőrök hálótermeinek ajtóit bezárva, a vastag ajtókon és a kőfalakon nem szűrődött ki a benti zaj.

Az elvégzendő feladat nem volt könnyű. A szoba zárszerkezetébe ólmot öntöttek. Az erős kőfalakhoz vastag csuklópántokkal rögzített vaskaput be kell majd törni.

A Belső Palotában lévő zülüflü agák talán egy időre megrettennek, és félelmükben nem mozdulnak, de összeszedhetik magukat, mire az érkezők betörnék az ajtót és kivégeznék Ibrahim szultánt, és rajtuk üthetnek Ibrahim szultán börtöne előtt.

A mufti efendi elhagyva a lassú, megfontolt lépteket, amit magas méltósága megkövetelt, futni kezdett. A kilencvenéves vezír is korát meghazudtolóan fürgén lépett, Aziz efendi viszont, elhízott, kövér testével inkább gurult.

A szultáni háremben Köszem szultána is rendkívül feszülten várakozott.

Anyai szeretete teljesen eltompult, érzéketlenné vált. Miután Ibrahim szultánt eltávolította a trónról, a halálba küldte szerencsétlen fiát pusztán a hatalom iránti mohóságból. Lelke idáig alacsonyodott, és erkölcei ilyen mélyre süllyedtek. A legfélelmetesebb az volt az egészben, hogy ragyogó eszének köszönhetően tudatában is volt mindezeknek. A harmincötöt még be sem töltött fiatalembert az ő felbujtására ölik meg. A fiú huszonöt éves koráig a gyermekkorát és a fiatalsága első éveit halálfélelemben töltötte bezárva, és a világ áldásait csak nyolc évig élvezhette. Hogy mit vétett ellene Ibrahim? Kivetette a füléből a fülbevalóit! És száműzte a kertekbe, melyek szépek voltak, akár a Paradicsom!

Köszemet nem az események sodra ragadta el, nem a körülményeknek esett áldozatul, hanem ő maga volt az, aki a legapróbb alkalmakat is kihasználva, egy jól előkészített tervvel a saját gyermeke gyilkosává vált.

Az Ibrahim szultán ellen kiadott kivégzési fetvában egyetlen halálos bűnként az szerepelt, hogy az állami tisztségeket arra alkalmatlanoknak osztogatta kenőpénzért, és romlásba taszította az országot.

És Köszem szultána mit tett, amikor, ahogy ő nevezte, anyaszultánaként uralkodott? Talán a szerájban, a számára elkülönített csodálatos lakosztályban ült és a fiai egészségéért, életéért vagy az országért imádkozva töltötte az időt? Véletlenül sem. Bár nem volt semmi szüksége rá, mégis felbecsülhetetlen vagyont halmozott fel ebben az időszakban. És mégis honnan,

hogyan? A kérdések egymást követhetik. Köszem a hatalmas vagyonát az országot romba döntő vesztegetéseknek köszönhette.

– Jönnék! – hozták a hírt Köszemnek.

Érzéketlensége dacára anyai szíve fájt.

A megbánás úgy érte, mint az arca két oldalára mért két láthatatlan pofon. Rajta múlt, hogy megmenti-e Ibrahim szultánt és az anyai becsületét. Mi történt volna vajon, ha a hárem Madárház nevű kapuján kiment volna a Harmadik Udvarra, és elkiáltotta volna magát a hatalmas ürességbe: „Megölik a fiamat!”? Tudta, hogy hangjára nemcsak a palota, hanem Isztambul városa is felkelt volna.

A gyermek padisah és az anyja azt az estét Köszem mellett töltötték. IV. Mehmed szultán semmit sem értett abból, hogy „jönnék”, de félt, és elbújt Köszem ölében.

– Nagymama! Ne menj el, ne hagyj itt minket! – mondta.

Abban a pillanatban ez a kisgyermek volt az, aki Köszemet kimentette a lelkiismeret-furdalás karmaiból. A szép kisfiú halántékán lévő sebhely felidézte Köszem előtt azt a jelenetet, amikor Ibrahim szultán gyilkos haraggal a nagy márványmedencéhez vágta a gyereket. Aztán lelki szemeivel azt látta, amint Mehmed szultán karcsú gyermeki nyakára a hóhér mancsa egy hurkot húz.

– Lelkem, padisahom... Sehova sem megyek, nem hagylak itt! – felelte.

Köszem szultána a sors eszköze lett fia halálában.

A szoba, ahova Ibrahim szultán be volt zárva, nem volt olyan távol, hogy ne hallották volna a kalapács hangját, amellyel a vasajtót be akarták törni. Köszem betakarta a köpenyével az ölében ülő kisfiú fejét, hogy az ne halljon semmit.

Mivel a janicsárok távol maradtak, az ajtót a nagyvezír és a főmufti emberei törték be. Az erre a feladatra idehozott vastag vasrudakra mért kalapácsütések durva hangjába belekeveredett Ibrahim szultán bentről kihallatszó kiáltozása:

– Hát nincs senki, aki sajnálna? Ezek a kegyetlenek mindenki szeme láttára megölnek!

Az ajtó pántjai kilazultak, az ajtó szinte kiesett. Szofu Mehmed pasa a hóhért kereste a tekintetével, de nem látta Kara Alit. A főhóhér megijedt, amikor meghallotta Ibrahim szultán kiáltozását, és elrohant, távolabb elrejtőzött egy boltív alatt.

Ibrahim szultán halála után

A kilencvenéves nagyvezír méregbe gurult.

– Hol van a mestered? – kérdezte a hóhér segédjét, Hordár Alit.

– Erre ment – mutatta kezével a segéd.

– Hol van az az átkozott? – üvöltötte Szofu Mehmed pasa, majd ő maga kerítette elő a főhóhért.

– Gyere elő, te átokfajzat! – mondta, és rugdosni kezdte a földre feküdve elrejtőző Kara Alit.

A hóhér az öreg vezír lába elé vetette magát.

– Bocsáss meg nekem, nagyvezír! Ölj meg! Remeg kezem, lábam – mondta.

Mehmed pasa miközben rugdosta Kara Alit, a kezében lévő bottal püfölte a hóhér fejét kegyetlenül.

– Szedd a lábad, te átkozott! Gyerünk! – ordította.

Leemelték Ibrahim szobájának a vasajtáját, amelynek előzőleg letörték a pántjait, majd először a mufti és a vezír belépett a helyiségbe. Amikor beléptek, az Ibrahim mellé berakott két rabnő elszaladt, és elrejtőzött. A fiatalember egy vörös selyembugyogót viselt, a bugyogó vége ki volt hajtva. Felülre egy ibolyaszínű atlaszból varrt ingszerű háziruhát vett, melynek alját betúrta a bugyogóba. A fején egy fehér, csak a feje tetejét borító sapka volt. Jobb lábáról lerepült a papucs, így mezítláb állt. A kezében egy Koránt tartott. így szólt a sejhüliszlámhoz:

– Abdürrahim! Juszuf pasa azt mondta nekem rólad, hogy egy bajkeverő hitetlen vagy, és ölesselek meg, de én nem tettem. Erre most te fogsz megölni engem... Mi jogon végeztek ki engem, ti kegyetlen zsarnokok?!

Ezek voltak az utolsó szavai. Erős fiatalember volt, csak hogy a két hóhér, Kara Ali és Hordár Ali olyan hatalmasok voltak, mint egy sárkány. A segéd a szultán háta mögé került, és félelmetes erejével lefogta a szultán karjait. Ibrahim szultán nem akarta elengedni a kezében lévő Koránt. Miközben elmondta a muszlim tanúságtételt, hogy „Egy az Isten Allah, és Mohamed az ő prófétája”, Kara Ali a nyakára húzta a hurkot.

A szultáni díván előkelőségei nem követték az Ibrahim szultán kivégzésére induló nagyvezírt és a sejhülszlámot. Aggódni kezdtek, amikor látták, hogy a Belső Palota népe meg sem moccan. Attól féltek, hogy majd azzal vádolják őket, hogy Ibrahim szultán pártján álltak, ezért egy második csapatként ők is bevonultak a Boldogság Kapuján. Ugyanazon az úton haladtak. A szultánon épp akkor hajtották végre a kivégzési parancsot, amikor a hercegek lakosztályához értek.

A holttestet a Szultáni lakosztály elé vitték, ahol a szultáni imám lemosta a testet, és fehér gyolcsba tekerte. A halotti imát a déli ima után mondták el a szerájban. Ibrahim szultánt az Aja Szófia udvarán, I. Musztafa szultán türbójében temették el.

A Belső Palota agái, a palotaőrök, a bosztandzsik és a janicsárok, valamint a nép szemében a nagyvezír, Szofu Mehmed pasa, a mufti, Abdürrahim efendi, a ruméliai kazaszker, Aziz efendi és a négy nagy janicsár aga mind Ibrahim szultán gyilkosai voltak. Megbélyegezték őket, és ezt a bélyeget nem lehetett letörölni. „Az ártatlan vére visszaszáll majd rájuk!” – mondták. Köszem szultána nevét azonban senki sem vette a szájára.

Ibrahim szultán kivégzése után a nagyvezír, Szofu Mehmed pasa láthatta, milyen terheket ró az emberre a kormányzás és az uralkodás felelőssége. Szüksége volt pénzre de a kincstár kongott az ürességtől. Szükség volt a pénzre, a krétai sereg és a flotta számára, hogy a velenceiek szoros feletti blokádját áttörve kijuthasson a Földközi-tengerre. Isztambul megfeledkezett a krétai hadjáratról.

Szüksége volt pénzre, ezért kivetette a trónra lépési adót az isztambuli és a más tartományokbeli zsoldos katonákra. Évszázadok óta törvényes bevett szokás volt ez, amit mindig betartottak.

A kincstár helyzete világos volt a hadsereg előtt. – Ibrahim kiürítette a pénztárt, ez volt az oka annak is, hogy megfosztották a trónjától. Jogos a trónra lépési adó, de várjanak egy kicsit – mondták.

Eltelt tíz nap, az adóról egy szó sem esett. Az adó miatt Isztambulba érkezett, és a fogadóknak ücsörgő, pénz nélkül maradt zsoldos szpáhik zúgolódni kezdtek. Aztán a janicsárok morgolódtak. A nagyvezírt tették felelőssé a kialakult helyzetért.

Szofu Mehmed pasa a válidétől kért segítséget, akiről tudta, hogy nagyon gazdag.

– A pénzemet az üszküdüri dzsámi építésére és más kegyes adományokra fordítottam, ezért nincs. Mire tartogatod azt a hétezer forintot, amit Ezerdarab Ahmed pasától csikartál ki, mielőtt megöletted? Fizesd csak be a kincstárba!

A vezír nem akarta ezt feszegetni. Vajon honnan tudott Köszem szultána a hétezer forintról? És aznap éjjel Ahmed pasa apródjai, Abdi és Halil vajon hova menekültek?

A vezír megjegyezte a válide válaszát, és azt gondolta magában: „A válide akadályozza, hogy szabadon gyakorolhassam nagyvezíri hatalmammat.” Az elhangzottak kapcsán Köszem szultána is az eszébe véste: „Ez a fickó szemet vetett a vagyonomra. Ez a vezír nem lesz jó nekem. Várok még egy kicsit, aztán majd megragadom az első kínálkozó alkalmat...”

Szofu Mehmed pasa, akinek a Köszemhez fűzött reményei hiábavalónak bizonyultak, ezután a janicsár agákhoz fordult, akikről szintén tudta, hogy nagyon gazdagok. Azt kérte tőlük, hogy ők, akik részesültek az ország áldásaiból, kicsit segítsenek a trónra lépési adóval. A janicsárok arca megnyúlt.

– Én Krétáról jöttem. Mindenki tudja, hogy nincs pénzem! – mondta Kara Murád.

– A trónra lépési adót a vezíreknek kell beszélni, ki látott már olyat, hogy egy nagyvezír adományokból akajja ezt összegyűjteni. Ott van a nyakában a csodapecsét – mondta Kodzsa Muszlihiddin.

– Mikorra tartogatja azt a hétezer forintot, amit Ahmed pasától elvett? – visszhangozta Köszem szavait Kodzsa Bektas.

Ó, azok az átkozott fiúk! Biztosan ők fecsegték! Hogyan tudtak elmenekülni azon az éjjelen, és hova mentek?

Karacsavus Musztafa még csak nem is válaszolt a nagyvezírnek.

A nagyvezír határozott döntésre jutott: Nem leszek vezír, ha ezek a fickók maradnak a janicsárok vezetői, gondolta magában. A janicsár agák is határoztak: – Ez az öreg olyan, mint a sakál. Nem megfelelő vezír a számunkra! – mondták.

*K*ÖSZEM, A NAGY VÁLIDE
SZULTÁNA

IV. MEHMED SZULTÁN
NAGYANYJA

Dzsindzsi aranyai

A trónra lépési adó kapcsán egy olyan ember vagyona lett Szófia Mehmed pasa segítségére, amelyre egyáltalán nem számított a pasa. Október elején Nakibülesraf Zejrekzáde Abdürrahman efendi meglátogatta Mehmed pasát, és beszélgetés közben elmesélte neki az egyik emlékét:

Amikor Bagdad bírója volt, a bagdadi kormányzóval, Hüszejin pasával együtt leváltották, és ezért Isztambulba jöttek. A pasa holmijai között akadt egy nagyon nehéz nyeregtáska, ami felkeltette Zejrekzáde érdeklődését. Amikor Dijárbakirban megszálltak egy fogadóban, megkérdezte, hogy mi van benne. A pasa nem titkolta:

– Van Isztambulban egy Dzsindzsi hodzsa nevű csaló, egy bajkeverő fickó, neki viszek kenőpénzt, hogy megóvjon a rossztól, és hogy kapjak valami új tisztséget. A nyeregtáskában ötezer arany van – mondta.

Zejrekzáde a történet végén hozzátette, hogy: – Ez minden, amit tudok. Menj el ehhez az emberhez, és számold el a pénzt.

Szofu Mehmed pasának a hatalmas birodalom minden zsoldos katonájának trónra lépési adója fejében egymillió-kilencszázezer aranyra volt szüksége. Ha minden igaz, amit hallott, akkor ennek negyedét, vagyis négyszázhetvenötezer aranyat megszerezhetette Dzsindzsi hodzsától.

A pasa tudatta is a hodzsával, hogy mennyi pénzt akar tőle. Dzsindzsi hodzsa jártni kezdte az agyát. Volt egy Hadzsi Niorullah nevű kahjája, aki fiatal korában mezítláb rőtta Isztambul utcáit, és a hodzsa vesztegetési özönének köszönhetően lett Isztambul kevés gazdagjainak egyike.

– Uram, küldj valamit a nagyvezírnek, hogy megszabadulj a karmai közül – tanácsolta az urának.

A kapzsi hodzsa igazat adott a kahjájának.

– Küldök egy adagot neki a törött, hiányos és hibás karátú aranyakból – mondta.

A kincstár szobájából kihozták az arannyal telt zsákokat, erszényeket és nyeregtáskákat, a bennük lévő aranyat kiöntötték egy szófára, és kis kupacok formájában felhalmozták a földön. Leültek egymással szemben, és elkezdték kiválogatni azokat a kopott, törött, kis karátszámú aranyakat, melyeket Szofu Mehmed pasának szántak. Mintha egy szakács és a kuktája válogatták volna a lencse közül a kavicsokat, figyelmesen és lázasan dolgoztak, amikor Abdülfettah aga, a csavusbasi, aki a díván végzéseinek végrehajtását biztosította, száz emberével rátört Dzsindzsi hodzsa házára. A hodzsa, akinek a fején csak egy takke, a feje búbját takaró kis sapka volt, és egy elől gombos inget viselt az alsóneműje felett, ráadásul most is mezítláb volt, amikor értesült róla, hogy rajtaütöttek, felpattant az aranyai mellől, és a háremébe futott. Ebben a különös öltözetben kimászott a tetőre, a tetőről leereszkedett egy tetőteraszra, és mint valami hegyi kecske, átugrott a tetőterasz szomszédja, Toszun csavus^{15} kertjébe. Legalább hét méter magasan volt, de legyőzve a félelmét leugrott a kertbe, és két lábára érkezett. Csakhogy nem vette észre, hogy miközben leugrott, a hosszú inge széle beakadt a védőkorlátba, és egy leszakadt darab ott maradt. Toszun csavus lába elé vetette magát, de ő azt mondta:

– Nem szólok, hogy itt vagy, de ha idejönnek, és megkérdezik, nem fogok hazudni.

Dzsindzsi hodzsát berakta a földszinten egy üres szobába, lefektette a földre, és letakarta egy gyékényszőnyeggel.

A szomszédban a csavusbasi igencsak elcsodálkozott az elé táruló különös látványon, amikor meglátta Hadzsi Nurullahot az aranykupacok előtt. Hátracsavarta a kahja karjait és megkötözte.

– Hol van az urad? – kérdezte.
– A hárembe menekült.
– Mit csináltatok itt az aranyak mellett?
– A vezírnek akartunk segíteni, a trónra lépési pénz helyett akartunk neki küldeni valamit, ezért válogattuk a kopott, törött aranyakat.

Dzsindzsi hodzsát nem találták a háza háremében. Meglepődtek, amikor észrevették a tetőterazon leszakadt ingdarabot.

A csavusbasi átment a szomszéd, Toszun csavus házába. A derék embernek ismert férfi már várta ezt a látogatást.

– Itt van Dzsindzsi hodzsa?
– Itt van, parancsoljon.

Toszun csavus kinyitotta az alsó szinten lévő szoba ajtaját. Az üres szoba közepén gyékényszőnyeg hevert, és világosan látszott, hogy egy ember fekszik alatta. Abdülfettah aga nem tudta magát visszatartani, és kitört belőle a nevetés.

– A méltóságos úr korábban emelkedett lelkeket látott vendégül, és velük beszélgetett, most pedig közönséges dzsinnekkal társalog – mondta.

Dzsindzsi hodzsát, úgy, ahogy volt, alsóruhában, mezítláb, fején csak egy kis sapkával kihúzták a gyékény alól, de ő gyorsan összeszedte magát.

– Hová fogtok vinni? – kérdezte.
– A méltóságos nagyvezírhez – válaszolta Abdülfettah aga.
– Ilyen ruhában nem mehetek a nagyvezír palotájába. Hadd menjek be a házamba, hogy felöltözzek.

– A házad le van pecsételve. Nem számít, hogy vagy felöltözve. Amikor Isztambulba érkeztél, talán volt a lábadon papucs? Vagy volt bugyogód?

A csavusbasi emberei a nyakánál fogva rángatták ki Dzsindzsi hodzsát a szobából. A hodzsa dühbe gurult.

– Hé, akasztófavirágok! Kazaszker vagyok, és az ulema tagja! Vegyétek le a kezeteket a nyakamról, gazemberek! – üvöltötte.

A csavusbasi is megharagudott.

– Vágjátok fejbe! Ne beszéljen! – parancsolta.

A házigazda, Toszun csavus közbelépett, és a csavusbasi lába elé vetette magát.

– Agám, óvd meg a becsületemet! Hadd adjak rá bugyogót, felöltőt, turbánt és papucsot! – kérte.

Dzsindzsi hodzsát felöltöztették, sőt Toszun csavus még egy lovat is adott neki. Ha Abdülfettah agán múlt volna, akkor ő alsóneműben és mezítláb, gyalog vitte volna a hodzsát. A nagyvezíri palotában Szofu Mehmed pasa nagyvezír túlzó tisztelettel fogadta Dzsindzsi hodzsát.

– Gyere csak, gyere! Segíts nekünk kétszáz zacskóval a trónra lépési adóban! – mondta.

Dzsindzsi hodzsa lépre ment. Azt gondolta, hogy a Mehmed pasától látott tisztelet a rangjának, a tudásának és az öltözékének szől.

– Méltóságos pasa, nincs nálam pénz. Az előírás szerint be szoktam fizetni.

Szofu Mehmed pasa jelzett, mire a hodzsát elvitték és a nagyvezíri palota börtönébe vetették, ahol már ott volt a hodzsa kahjája, Hadzsi Nurullah.

A hodzsa házába, amelyet a csavusbasi lepecsételt, egy öt emberből álló csapatot küldtek, három embert a kincstártól, kettőt pedig a pasa emberei közül. Ok számolták és írták össze a Dzsindzsi hodzsa házában lévő értékes holmikat és pénzt.

Az aranykupacokon kívül, amit a szófára öntöttek ki, még két nagy diófa ládát is találtak, ami tele volt arannyal. Amikor kinyitották a ládákat és meglátták az aranyat, anélkül hogy megszámozták volna, visszazárták, és lepecsételték. Ezenkívül találtak ötven, nagy értékű cobolyprémet, ezer vég értékű szövetet,

ezer batyu ezüstoffonállal hímzett törülközőt, zsinórt és hasonlókat, a könyvtárában negyven, a legnagyobb kalligráfusok kézjegyét hordozó Koránt, melyek mindegyike több ezer arany értékű volt, ezernyolcszáz ritka, kézírásos könyvet, továbbá számos régi, értékes szönyeget. Ékszereket nem találtak. Mindent átszállítottak Mehmed pasa palotájába. Miután a csoport beszámolt arról, hogy mit találtak, hozzátették:

– Véleményünk szerint a hodzsa vagyona ezekből állt; az ékszereit máshol rejtette el, és legalább háromezer zacskó pénzének kell lennie – mondták. A hodzsa és a kahjája álmatlanul töltötték az éjszakát. Másnap kora reggel a nagyvezír egyik agája kereste fel őket:

– Uram, a pasa üdvözl. Azt mondja, hogy háromezer zacskó pénznek kell lennie nálad. Mondd meg, hol van, és békével távozhatsz – mondta.

A hodzsa nem válaszolt.

– Uram, nem rajtam múlt! Most már annak az embernek siránkozz, aki jönni fog ide! – mondta a vezír agája, és kiment.

Helyette a főhóhér, Kara Ali lépett be. Ahogy meglátták őt, Dzsindzsi hodzsát és a kahját, Hadzsi Nurullahot kiverte a hideg veríték.

Az emberi formájú és arcú fekete óriás kezében egy hatalmas gyékénykosárral, mosolyogva lépett be az ajtón.

– Beszélj csak, nagyuram, ezt mind neked készítettem elő! – mondta.

A kosarát lerakta a földre, és miközben kiszedte a benne lévő eszközöket, elmagyarázta, hogy mire használhatók.

– A fogó a köröm letépésére való, a fűrő arra, hogy lyukat fúrjunk a fenékbe, és tömjénkúpot tegyünk a lyukakba, amelyeket aztán meggyújthatunk. A nagykest a kéz és a láb levágására használjuk, a kar- és lábcsonatok eltöréséhez pedig a baltát. A felforrósított vascsészét a fejre húzzuk, a felhevített vasgolyókat

pedig az emberek hóna alá szoktuk rakni. A borotva a bőr lenyúzására szolgál, a vasszivaccsal pedig a bőrt dörzsöljük. A csipeszt az inak tépkedésére használjuk. A nyelvhez kell az olló, a fölhöz szintén a borotva, a háthoz és a mellkashoz pedig ez a fémhuzal. Ez a ceruza pedig arra való, hogy kivájjuk a szemet.

Miközben a főhóhér a kínzóeszközeiről beszélt, és bemutatta őket, a hodzsa és a kahjája, Hadzsi Nurullah sírva a lába elé vetették magukat, és azonnal megeredt a nyelvük.

– A háremben a nagy lépcsőnek felülről a harmadik lépcsőfoka alatt van egy nagy fiók, abban vannak az ékszerek – mondta a hodzsa.

– A nappali lakosztályban a tanácsterem kályhája melletti falban két vizeskorsó van, tele arannyal – tette hozzá Hadzsi Nurullah.

Aztán egymás szavába vágva folytatták:

– A nagy köves udvaron lévő ciszternában egy rézedényben hétezer forint lapul.

– Ugyanabban a ciszternában két rézkorsóban van még kétezer forint.

– A nappali lakrészben a nagy lépcsőben, felülről a harmadik lépcsőfokban egy ébenfa fiókban ékszerek rejtőznek.

– Ebben meg abban a falban három korsó...

– Ebben meg abban a falban négy korsó...

– A háremben, ebben meg abban a szobában, a burkolat alatt három ezüstitál, tele igazgyönggyel.

– A kertben, a nagy diófa alatt, egy elásott kis dobozban arany lapul.

– A kertben, a nyárfák mögötti falban, tizenkét korsóban fehér kurus...

– A kertben, a nagy medence mellett egy nagy, elásott dobozban nyolcvanezer forint...

Miután elárulta az utolsó kurusának a rejtekhelyét is, Dzsindzsi hodzsa összeesett és elájult.

Dzsindzsi hodzsának immár semmije, se vagyona, se pénze nem maradt.

Hadzsi Nurullahot aznap szabadon engedték. Dzsindzsi hodzsa egy hónapig tartózkodott a nagyvezíri palota börtönében.

A trónra lépési adó egymillió-kilencszázezer aranyra rúgott. A Dzsindzsi hodzsától elkobzott pénz négymillió arany volt, így ennek az összegnek több mint a fele eltűnt Szofu Mehmed pasa kezében, aki csak a trónra lépési adó összegét szolgáltatta be. Nyoma veszett továbbá ötven értékes cobolybundának, két ékszeresdoboznak – az egyik ezüst, a másik ébenfa –, a bennük lévő ékszerekkel együtt. A hodzsának visszaadták a házát, és mire ő nyomorult állapotban bezárkózott a villájába. Csak két hűséges szafranbolui szolgáját találta ott, és ezzel a két fiatalemberrel tengődött ott még egy ideig, de alig futotta nekik a napi betevőre is. Egy hónappal később megfosztották az ulemabeli helyétől, és az Egyiptom szudáni határánál található Ibrim szandzsákba nevezték ki szandzsákbégnek. A két hűséges szolgájával, mivel elmúlt már a tengeri hajózási idény, csak Mudanjáig jutott hajóval, Egyiptomba szárazföldön akart menni. Mihaliciben azonban megbetegedett, és nem tudta folytatni az útját. Ráadásul képtelen volt tartani a száját. Szeretett beszélni, és elmondta mindazt, amit látott és tudott. Gyakran említette, hogy: – Rengeteg vagyonomat elvették, és a padisah kincstárába még a tizedét sem adták be.

Ezekhez a szavakhoz aztán mindent hozzáraktak, továbbfűzték őket, és az isztambuli lakosság pletykálni kezdett a dologról. Egy nap aztán egy futár érkezett Mihalicibe, és Dzsindzsi hodzsa ruhájának a szegélyét megcsókolva átadta neki a kivégzési parancsát. A hodzsa elvégezte a rituális mosdást, és megbocsátásért imádkozott. Aztán a hóhér a nyakába vetette a hurkot. Így fejeződött be Dzsindzsi hodzsa életének története.

Oroszlánbőrbe bújt, öreg farkas

A hétéves padisah kilencvenes éveiben járó nagyvezíre, miközben igyekezett összeszedni a trónra lépési adót, alaposan ráijesztett előbb a válide szultánára, majd a janicsár nagyagákra. Egy egykönnyen át nem hidalható szakadék nyílt azok között az emberek között, akik az előző szultánt együtt tették le a trónjáról, és akiknek ezért halálukig össze kellett volna tartaniuk.

Az, hogy el akarta felejteni, hogy hogyan lett az ország legmagasabb méltósága, Szofu Mehmed pasát napról napra rosszabb helyzetbe sodorta. A hatalomátvételre készülő janicsár agák húzták elő gyorsan és tették nagyvezírré egy olyan pillanatban, amikor neki az eszébe sem jutott volna. És úgy volt, hogy csak addig fog a tisztségében maradni, amíg a janicsár agák és Köszem szultána nem találják mást. Csakhogy Szofu Mehmed pasa nem látta át ezt a világos helyzetet. Azt hitte, hogy ő egy nép választotta, konkurens nélküli nagyvezír. Felfuvalkodottságában úgy viselkedett, mintha ő lenne a hétéves gyermek padisah gyámja. A hetente egyszer a szultáni szerájban a „Kupola alattiénak hívott teremben ülésező szultáni dívánt is a saját palotájában hívta össze.

Tapasztalt öreg volt, aki a sors sokféle szeszélyével találkozott már, mégis, óvatlanságában csak egy oroszlánbőrbe bújt, öreg farkas lett, aki igyekezett oroszlánnak tűnni, és nem gondolt bele, hogy azt az oroszlánirhát le is húzhatják róla. Mindössze kilenc hónapig és tizenöt napig maradhatott nagyvezír. Már korábban is megszabadulhattak volna tőle, de bizonyos események, váratlan fejlemények miatt egy ideig még a színen maradt.

A krétai főparancsnoktól, Deli Hüszejin pasától panaszos hangvétellű levél érkezett. Katonákat és élelmet, lőszert és pénzt kért, azt írta, hogy „szemem véres könnyeivel könyörgök”. Mehmed pasának eszébe sem jutott, hogy Dzsindzsi hodzsa aranyainak egy részét elküldje a főparancsnoknak. Kikiáltókat küldött Isztambul utcáira, és a nagyváros lakóit az Okmejdánra hívta, hogy a győzelemért imádkozzanak, mintha azt akarná mondani, hogy „szegények vagyunk, mi mást tehetnénk, mint hogy imádkozunk”.

Az ima napján az Okmejdánin hatalmas tömeg gyűlt össze. Odavitték a gyerek padisahot is, és a padisahhal együtt megjelent a Belső Palota minden ágája, a zülüflü baltadzsik és a bosztandzsik. A nagyon hatásos szavakkal elmondott imára azonban a padisahot kísérő belső palotabeliek, az örök és a bosztandzsik nem mondták, hogy „ámen”, és ez a szándékos mozzanat nagy hatással volt a népre. Útban visszafelé a szerájba a közjük furakodó kíváncsiskodókkal beszélgettek:

- Az Oszmán Birodalom a padisah gyilkosainak a kezében van.
- Az ország a padisah gyilkosainak a kezében van.
- Győzhet-e a muszlim sereg, amíg az ország a padisah gyilkosainak a kezében van?
- Miért mondjunk áment egy olyan imára, amit Isten nem fogad el?
- Állítólag a hóhér, Kara Ali félt Allahtól, szégyellte magát a Próféta előtt, és nem tudott hurkot vetni a szultán nyakára.
- Bezzeg az a kilencvenéves öreg, aki fél lábbal már a sírban van, nem félt Allahtól, és nem szégyellte magát a Próféta előtt. Addig ütötte bottal és rugdosta a főhóhért, amíg az meg nem fojtotta a padisahot.
- Azt mondják, hogy volt rá fetva... De vajon a Koránban le van az írva, mit kell tenni ilyenkor?
- Állítólag Ibrahim szultán is ezt kérdezte, amikor felmutatta a Koránt. Vajon a mufti meg tudta neki mutatni, hogy hol van

útmutatás erre a Könyvben?

A szerájban kihallgatások zajlottak, hogy megtalálják azokat, akik arra bujtogattak, hogy a győzelmi imára ne mondjanak áment. Konkrét nevet nem tudtak kideríteni, de négyszáz zülüflü agát, akik viselkedését lázadónak találták, eltávolították a palotából, és szpáhikká tették. Azt, hogy megkapják a zsoldos szpáhikat megillető háromhavi zsoldot és a napidíjat, ahhoz a feltételhez kötötték, hogy Krétára kell menniük.

– Elmegyünk – mondták. – Hol van az út? Hol a hajó? Hol a flotta? Talán repüljünk?

Így a fiatalemberek, akiket kihajítottak a palota hálótermeiből, a fogadók szobáiban, a kávéházak rejtekén, fürdők lócáin húzták meg magukat.

Elterjedt a hír, hogy a Hegyi Szultán, Karahajdaroglu rajtaütött bosnyák zarándokok karavánján. Az oroszlánbörbe bújt kilencvenéves farkas a hírt kikiáltók útján cáfolta. – Azok, akik ilyen rémhíreket terjesztenek, árulók, akiknek pusztulniuk kell! – üvöltötték a kikiáltók. Három-négy nappal később egy csapat félmeztelen ember érkezett Üszküdarba siránkozva egy szál ingben, mezítláb és fedetlen fővel.

– Bosnyákok vagyunk – mondták. – Kifosztott a Hegyi Szultán, de volt benne annyi könyörület, hogy még ha ilyen öltözetben is, de szabadon engedett minket.

És a lakosság teljes joggal beszélt így:

– A nagyvezír félrevezetett minket, ő a hazug, akit meg kell ölni! – mondták.

Az Anatóliából érkezők naponta újabb híreket hoztak.

– Kütahján túl Karahajdaroglu az úr!

– Az engedélye nélkül nem lehet egyik faluból a másikba sem menni!

– Aksehirben és Ilginben olyan rettenetes dolgok történtek, hogy el sem hiszi, aki nem a saját szemével látta.

– A hegyi emberek – egytől egyig félelmetes gyilkosok – minden szűz lányt, fiatalasszonyt és fiút elhurcoltak. A hegyen, a hegyszorosban aztán van, akit szabadon engedtek, van, akit széttéptek, mint a vadállatok. A szerencsétlenek közül, akiket szabadon engedtek, volt, aki öngyilkos lett, és volt, aki megőrült.

– Izmitig eladták a területet a Hegyi Szultánnak.

– Az oroszlánbörbe bújt nagy farkas szája nem tud harapni.

Egy nap imám érkezett Üszküdarba Gejvéből, ruháját megszagatta, a szakállát tépkedte:

– Muszlimok! Hát nincs nekünk uralkodónk? A fiamat, aki kívülről tudja a Koránt, a szemem előtt vetköztették le, és arra kényszerítették, hogy hastáncot járjon nekik! – kiabálta.

Egy másik napon, szintén arról a vidékről három lány érkezett. Az átélt borzasztó erőszak miatt eszüket veszítették Félmeztelenül vonaglottak hastáncot járva a Kikötő téren, miközben ezt kántálták:

Férjet akarunk!

Ezüstsálakat és menyasszonyi fátylat akarunk!

Dobot és sípot akarunk!

Aznap Üszküdar lakosai közül ezren csónakba szálltak, és áteveztek Isztambulba.

Szofu Mehmed pasa megdöbbsent. – Ezek mind hazudnák! Valaki a fejemmel akar játszani, és azt is tudom, hogy ki! – mondta. E szavakkal Köszem szultánát vádolta. A három örült lányt bezáratta a Hászeki bolondokházába, azokat pedig, akik a gejvei imámot és a lányokat Üszküdarba hozták, és a hangadókat, több mint száz embert a hajódokk börtönébe vetette.

Hogyan lehet nagyvezír a padisah gyilkosából?

A nép a kikiáltók szájából tudta meg, hogy azok, akik az agyukat összezavaró híreket terjesztették, olyan árulók voltak, akiket ki kell végezni. A gejvei imám és az örült lányok esete után Üszküdarból egy nap alatt ezren hajóztak át Isztambulba. A lányokat bolondokházába zárták, a gejvei imámot és még vagy kétszáz embert a hajódokk börtönébe vetettek. Amikor Szofu Mehmed pasa megtudta, hogy minden üszküdari át akar kelni Isztambulba, ismét kikiáltókat küldött Üszküdar utcáira. – Muszlimok, semmi ok az aggodalomra! Kütahja pasáját a nagyszerű seregével a Hegyi Szultánnak nevezett rabló ellen küldték, hamarosan hallhatjátok majd annak hírét, hogy elfogták azt a rablót!

A kütahjai kormányzó hivatalos címe az „Anatóliai beglerbég”, vagyis az „Anatóliai kormányzó” volt. Anatóliából nem is késlekedett a hír, de a tartalma a vártakkal ellentétes volt:

– A Hegyi Szultán elpusztította az anatóliai pasa seregét, a pasának pedig elvágta a torkát, ahogy a birkákét szokás.

Már nemcsak Üszküdar népe, hanem egész Isztambul lakossága rettegett. Ha felkeresnék a nagyvezírt, és megkérdeznék, ő azt mondaná, hogy szemenszedett hazugság, és a kérdezőket börtönbe záratná azzal, hogy lázadást szítanak. Ezért hát a muftihoz, Abdürrahim efendihez mentek, és őt kérdezték. Ő is nagyon határozottan kijelentette: – Ez nem létezik! Hazugság!

Néhány nappal később egy csapat alsóneműre vetkőztetett, mezítlábas férfi érkezett Üszküdarba.

– Az anatóliai pasa, Kücsükcsavus Ahmed pasa seregében szolgálunk. Csapdába estünk, vereséget szenvedtünk. A pasánkat a

Hegyi Szultán főparancsnoka, Katirdzsioglu levágta, ahogy a birkákat szokás – mesélték.

Az isztambuliak ismét jogosan beszéltek:

- A nagyvezír hazudik, a mufti hazudik.
- A hazugság és a hit nem férnek össze.
- A szultán gyilkosának lehet hite?

Szofu Mehmed pasának volt két okos mestere, az imámja és a kahjája. Az imámját Laz Junusz efendinek hívták, a kilencvenéves öreget ő vezette önállóság útjára.

– A vallásjogi könyvekben, különösen a *Dzsámiül-Fuszulin* című, említésre méltó könyvben világosan azt írják, hogy „ha a padisah még gyermek, akkor a nép egy dicsőséges nagyvezírnek tesz hűségesküt, és az a vezír a gyermek képviselőjeként uralkodik”. Most neked is így kell tenned! – mondta.

A kahjája, a neve Agazáde Mehmed Cselebi, egy ügyes, minden hájjal megkent tolvaj volt, aki feltűzelte a kilencvenéves vezír mohóságát:

– Uram, egy nagyvezírnek vagyokra van szüksége, és ehhez csak a kenőpénzek elfogadásával juthat. Ha nem fogadod a kenőpénzt azoktól, akiket szandzsákbéggé vagy kormányzóvá nevezel ki, ők azért még megkopasztják a népet ott, ahova kinevezted őket, csak te kimaradsz belőle – mondogatta.

A szpáhiknak adott földeket tímárbirtoknak hívták. Ezerdarab Ahmed pasa idején valamilyen mondvacsinált indokkal sok szpáhítól elvették a tímárbirtokát, és ezek a szpáhik csatlakoztak a Hegyi Szultánhoz, Hajdaroglu Mehmedhez. Laz Junusz és Agazáde

Mehmed a következő ötletet adták a pasájuknak: – Ahmed pasát kivégeztetted. Azok a tímárbirtokok, melyeket ő adományozott, természetesen érvénytelenek. Ha te ezeket a tímárbirtokokat visszaadnád a régi tulajdonosaiknak, akkor azok otthagynák a Hegyi Szultánt, és melléd állnának. A visszaadott birtokokért cserébe pedig

nem pénzt kérnél, hanem azt, hogy vagy ők maguk, vagy a fiaik menjenek Krétára harcolni – mondták.

Azzal megírták a parancsokat, és minden szandzsákbégnek és kormányzónak elküldték. A nagyvezír továbbá elrendelte, hogy öljk meg a Hegyi Szultánt: „Aki megöli Karahajdaroglu Mehmedet, azé lesz egész vagyona, nekem csak a feje kell!” – szólt a parancs. Ez pedig fényes jutalomnak számított.

Szofu Mehmed pasa nem tanácskozott, nem egyeztetett a muftival, a janicsár agákkal és a nagy válide szultánával, mielőtt ezeket a parancsokat szétküldte. Nem hívta össze a szultáni tanácsot sem a palotában. A janicsár agáknak ez nem tetszett: – Csak a padisah küldhet parancsokat... – mondták. Köszem szultána hallgatott. Közeledett az idő, amikor megszólal majd. Kodzsa Bektas közvetítésével állandó kapcsolatban állt a janicsár agákkal.

És ott voltak a zsoldos kapi kulu szpáhik is. Nekik, akárcsak a janicsároknak háromhavonta fizették ki a napidíjukat. A feladatuk abból állt, hogy egyfajta lovas csendőrökként Ruméliában és Anatóliában biztosítsák az utak és a fogadók biztonságát. A kapi kulu szpáhik a devsirmével, vagyis a gyermekadóval összeszedett keresztény gyerekekből lettek, akik egy része Edirnében, a többiek Isztambulban, a Galata-palotában, illetve az Atmejdánin található Ibrahim pasa-palotában nevelkedtek. Akik méltónak bizonyultak közülük arra, hogy a palotában a szultánt szolgálják, azokat a Belső Palotában alkalmazták, a többiek pedig szpáhik lettek, és a helyükre újabb devsirme gyerekeket hoztak.

Az Okmejdánin lezajlott imádkozás után a Belső Palotából elűzött négyszáz fiatalemberből is zsoldos kapi kulu szpáhik akartak csinálni, de ennek az volt a feltétele, hogy Kréta szigetére menjenek harcolni. Szofu pasa ugyanezekkel a feltételekkel a Galata-palotában és az Ibrahim pasa-palotában lévő négyszáz fiatal is szpáhivá tette. Négyezer-ötszáz fiatal a krétai sereg számára nem lebecsülendő katonai segítséget jelentett. Csakhogy a kincstárban nem volt pénz,

hogy kifizessék nekik a háromhavi járandóságukat. Akárcsak a Belső Palotát elhagyó fiatal emberek, ők is fogadók szobáiban, kávéházakban és fürdők lócáin húzták meg magukat nyomorultul, pénztelenül.

A tímárbirtokos szpáhik, akiknek, hogy földjüket visszakapják, azt szabták feltételül, hogy a fiaikat küldjék Krétára, szintén haragudtak. Hogy teljesíteni tudják a feltételeket, nagy csapatokban érkeztek Isztambulba. A Ruméliából érkezők egyenesen a Szultanahmet környéki szpáhi szállásokra mentek. Az Anatóliából érkezők viszont Uszküdár fogadóit töltötték meg, majd onnan keltek át Isztambulba.

Köszem szultána és a janicsár agák figyelték, hogyan alakulnak a dolgok. Várható volt, hogy előbb vagy utóbb Isztambulban kitör egy szpáhi felkelés, lázadás. A szpáhiknak nem voltak parancsnokai, vezetői, mindenki összevissza beszélt. Egy kézről kézre járó papíron pontokba szedték a követeléseiket:

1. A tímárbirtokainkat, melyeket Ahmed pasa ellopott tőlünk, pénz nélkül adták vissza nekünk. Most a padisah kívánságára Isztambulba jöttünk, és a trónjára vetjük tekintetünket.

2. Feltételül szabták, hogy fiaink menjenek Krétára, de mi nem küldjük őket áldozati bárányként oda, inkább a fiainkkal együtt tartunk, de nekünk is van feltételünk.

3. A padisah még gyermek, nem mehet a krétai hadjáratra. Van egy nagyvezír viszont, aki a padisah helyettese, ragadja hát magához a Próféta zászlaját, vegye maga mellé a janicsárokat, és induljon a krétai hadjáratra. Együtt menjünk Krétára, és ha meghalunk a hitért és az országért, hát a vezírral és a janicsárokkal együtt haljunk meg!

4. Azt hallottuk, hogy a nagyvezír bottal ütötte a hóhért, hogy fojtsa meg Ibrahim szultánt. Tudni akarjuk, hogy ez igaz-e! Ha igaz, akkor azt kérdezzük, hogy lehet nagyvezír a padisah gyilkosából? Válaszoljanak nekünk!

Bajszos Mahmud

Ezeket a történelmi eseményeket azért jegyeztük le, mert szoros kapcsolatban állnak Köszem szultána élettörténetével.

Isztambulban és Üszküdarban megtelt minden olyan hely, ahol a még nőtlen fiatalemberek lakhattak. Szofu Mehmed pasa, aki attól a naptól kezdve, hogy a szultáni pecsétet a nyakába akasztotta, nem hívta össze a szerájban a szultáni dívánt, és aki magát a padisah gyámjává nevezte ki, nagyon nehéz helyzetbe került, ezért Abdürrahim efendit, a muftit és a janicsár agákat a palotájába hívatta rendkívüli tanácskozásra. Megemlítette, hogy Üszküdarban a szpáhik a lázadás légkörében forrongnak. Isztambulban, Zindsirlikujuban lakott egy Hüszejin aga nevű férfi. Isztambulban ő intézte a szpáhik ügyeit. Ha a tímárbirtokos szpáhiknak a fővárosban valami dolguk akadt, írtak ennek az embernek, és őt bízták meg azzal, hogy nyomon kövesse az ügyüket. Választékosan beszélt. A nagyvezír azt javasolta, hogy ezt a férfit küldjék Üszküdarba, hogy tájékozódjon a helyzetről, és őket is tájékoztassa arról.

Hüszejin aga a fent említett négy pontos papírral tért vissza. A vezír összevonta a szemöldökét, amikor a negyedik pontot olvasta.

– Nézzétek már! Ibrahim szultán vérét kérik rajtam számon! Agák, hol vannak az esküitek, amiket akkor tettetek, amikor elhívtatok nagyvezírnek? – kérdezte.

Kodzsa Muszlihiddin azonnal válaszolt:

– Nagy uram, arra esküdtem, hogy ötvenezer janicsárral együtt kész vagyok meghalni is érted, és ezt az eskümet meg is tartom. De csupán arra szövetkeztünk, hogy Ibrahim szultánt megfosztjuk a trónjától. Engem kérdezel, hogy ki a gyilkosa?

Szofu Mehmed pasa kikerekedett szemmel felpattant a helyéről.

– Bizonyítékom van arra vonatkozóan, hogy ki a gyilkos. Úgy végrendelkeztem, hogyha meghalok, ezt tegyék a mellemre, és csavarják be a holttestemmel együtt a halotti fehér gyolcsba.

Ezután a nagyvezír ismét Üszküdarba küldte Hüszejin agát. – Menj, és közöld velük, amit mondtam – parancsolta. Egy írást is küldött vele: „Egy muszlim nem fordíthat hátat a szent háborúnak. KészüljeteK, hogy Krétára mentek.” A parancsára váratlan választ kapott: „Nem bízunk rád a gyermek padisahot!” Bizonyossá vált, hogy a lázadás tüze fellángolt. A vezírnél lévő bizonyítékon szerepelt a sejhülszlám, Abdürrahim efendi aláírása, így ő is aggódni kezdett. A tanácskozás rossz légkörben oszlott fel.

Mindennap kétszáz tele hajónyi szpáhi hajózott át Isztambulba, és nagyjából ugyanennyi szpáhi érkezett Anatóliából Üszküdarba.

A Duna-parti kapi kulu szpáhiK Ezerdarab Ahmed pasa gondatlansága miatt már két éve nem kapták meg a zsoldjukat. Amikor Szofu Mehmed pasa híréK vette, hogy ők is Isztambul felé vették az útjukat, előhúZta Dzsindzsi hodzsa utolsó aranyait, a zsoldot tartalmazó pénzeszacskókat Szilivribe küldte, és megparancsolta, hogy „Forduljanak vissza... Moreáról a szandzsákbég hajóival menjenek Krétára!”. A szpáhiK viszont, akik egyben megkapták a pénzüket, azt mondták, hogy: – Ha már eddig eljöttünk, addig nem megyünk sehova, amíg nem látjuk Isztambult.

A korábban a Galata-szerájban és Ibrahim pasa palotájában szolgáló négyezer ifjú a nagyvezír palotájának kapujában gyülekezett. A tizenhét és huszonegy év közötti fiatalok ezt kiabálták: – Mikor írsz már fel a szpáhiK közé minket?! Annyi pénzünk sincs, hogy száraz kenyeret vegyünk rajta! Allah, Allah!

A szigorú fegyelem alól hirtelen a féktelen, korlátok nélküli szabadsággal szembesülő szép devsirméket a többi szpáhi hármasnégyes csoportokra osztotta, és elvitték őket a pihenőhelyeikre. A városban teljesen felbomlott a rend, a fegyelem. A rendet a

janicsároknak kellett volna biztosítaniuk, de az agáik a bajszuk alatt mosolyogtak a nagyvezír szorult helyzetén. Köszem jelzését várták, hogy beavatkozzanak az eseményekbe. Aznap 1648. október 21. volt, hétfő.

Ugyanazon a napon egy Dzsaszusz, vagyis Kém Musztafa nevű küldött látogatta meg a nagyvezírt.

– Nagy uram! Add ide a zsoldjukat! Ezer szpáhit magamhoz veszek, és a moreai kikötőbe viszem őket, hogy aztán átkeljenek Krétára. A szpáhiik olyanok, mint a birkák, ha kifizeted nekik a járandóságukat, mindegyik követni fog, és te is megszabadulsz a nehézségtől – mondta.

A nagyvezír odaadta neki a pénzt, amit kért. Kém Musztafa pedig úgy tett, ahogy mondta. Az első ezerfős szpáhi csapat után újabb ötezer szpáhi elindult Szilivri felé. Ám Szofu Mehmed pasa csak két napra lélegezhetett fel. Csütörtökön ugyanis ez a hatezer szpáhi visszatért Szilivriből. Egy Bajszos Mahmud nevű fiatal férfi, egy szaloniki szpáhi fordította vissza őket. Mahmud negyven év körüli férfiszépség volt, úgy nézett ki, mint egy bronzból öntött szobor. Az értelmes, félelmet nem ismerő, semmi elől meg nem futamodó férfi ráadásul jól bánt a szavakkal is. Azért jött, hogy visszakapja a jogtalanul elvett szpáhi birtokát, de gondolataiban felsejlett egy nagy lázadás, felkelés tüze, és mohóságában legalább egy kormányzóságot akart szerezni. Szilivriben találkozott Kém Musztafával.

– Hé, egységparancsnok, hová tartasz a szpáhi testvéreimmel? – kérdezte.

– Kréta szigetére megyünk harcolni.

– Parancsnok testvérem, Isztambulban és Üszküdarban tengernyi szpáhi van. Mi értelme ilyenkor Krétára menni. Neked is és nekem is dolgunk van most. Térj velem együtt vissza Isztambulba. Kemény fickókat keresek.

A napidíj öt akcse, a havi zsold százötven akcse, a háromhavi négyszázötven! Ennyi a zsold, amit készhez kapnak. Ennyiből csak arra futja, hogy a cipőt mezítlábra húzzák. A bugyogójukon folt hátán folt, minden ruhájuk két alsónadrág, két ing, két hosszú ing, egy rajtuk, egy a nyeregtáskában... Az eleség szegényes, a matrac kényelmetlen... Miközben a Hegyi Szultán azt is engedélyezi embereinek, hogy az ágyékuk éhségét csillapítsák!

– Minden véget ér egyszer, testvérem. Most vagytok fiatalok. Tudjátok, hogy milyen egy rabnő, akinek a haja kontyba van fogva, mellei aprók és karcsú a bokája? Láttatok már ilyet? Ereztétek már ezeknek a szív fülemüléinek, a Paradicsomból elszökött hennás báránykáknak az ízét? Most rajtunk a sor, itt az alkalom!

A Kém Musztafát kísérő ezer szpáhi követte Bajszos Mahmudot, és Szilivriből visszafordult Isztambulba. A később érkezők is csatlakoztak hozzájuk. Bajszos Mahmud lett a parancsnokuk, és akik követték, feláldozták volna magukat érte.

Bajszos Mahmud az első vigasságát a Szulejmán szultán hídnál, ennél a híres, Bűjükcekmedzsében található hídnál tartotta. A bort Kalikratja falu csorbadzsija küldte, a táncosnőket és a hastáncos fiúkat Csanta falujának kapitánya, Kipti Naszrani hozatta ajándékba. A fiatal szpáhik csorgatták a nyálukat, és szájuk a fölükig ért. Olyan éjszakájuk volt, hogy az életük is megérte volna érte cserébe.

És két nappal később – Allah segíts! – bevonultak Isztambulba.

A mezítlábas nagykövet

Bajszos Mahmud, az Atmejdánin, az egykori Hippodromon szállt meg egy fogadóban. A Szultanahmet-dzsámi vagyis a Kék mecset mögötti kétemeletes, fából épült fogadó régi épület volt, melyet Koszén szultána néhány hónapja megvásárolt és felújította. A munkások még alig távoztak belőle, a fogadó az ajtaját először Bajszos Mahmud és a vele lévő szpáhik előtt nyitotta meg. A fogadós közölte a szpáhival: – A nagy válide szolt, hogy jöttök... Parancsolj... Isten hozott téged és a kíséroidet. Nem kérem tőletek a szoba árát. Ajándék – mondta.

Minden Isztambulban tartózkodó szpáhi Bajszos Mahmud körül gyülekezett. A neve még aznap eljutott Üszküdarba is. – Végre, van egy parancsnokunk! – mondták. Aznap, amikor beköltözött a fogadóba, megjelent nála Szofu Mehmed pasa egyik embere, azzal, hogy a nagyvezír, aki úgy gondolja, hogy ő a gyermek padisah gyámja, azt kérdezted, hogy mit akar a parancsnok. Bajszos Mahmud azt válaszolta, ami abban a pillanatban éppen az eszébe jutott: – A tímárbirtokos szpáhik földjeit elrendezték, de cserébe azt a feltételt szabták, hogy a felnőtt fiaik menjenek Krétára. A palotákból elbocsátott négyezer fiatal fiúból is kapi kulu szpáhi lett, ki is fizették a zsoldjukat, de nekik is azt szabták feltételül, hogy menjenek Krétára. Töröljék el ezt a feltételt! – mondta.

A nagyvezír, miközben az új szpáhi parancsnokhoz embert küldött, hogy megtudakolja, mit akar, a palotájában összehívott egy tanácskozást, hogy kitalálják, mit tegyenek, amennyiben a szpáhik nem szóródnak szét, és nem hagyják el Isztambult. A gyűlésen részt vettek okos tanácsadói, az imámja és a kahája is. A pasával

ellentétben ők azon az állásponton voltak, hogy a szpáhikat a janicsárok kardjával kell szétkergetni. Szofu Mehmed pasa rögtön arra gondolt, hogy ebben az esetben a janicsárok lesznek fölényben, vagyis a janicsár agák, és ő, a padisah hatalmas gyámja játékszerré válik az agák kezében.

– Szerezzünk egy fetvát arra, hogy a lázadást kirobbantókat meg lehessen ölni. Megijednek, és szétoszlanak majd – javasolta Láz Junusz efendi, mire a kilencvenéves pasa kikelt magából.

– Tudd a határaidat, és hallgass! Karddal támadnál muszlimokra? – üvöltötte.

Az oroszlánbörbe bújt farkas nem a muszlimokat féltette a kardtól, hanem a saját bőrét. Gondolkodás nélkül elfogadta Bajszos Mahmud ajánlatát, és kijelentette, hogy: – Rendben, ne menjenek Krétára a szpáhik, de oszoljanak fel és térjenek haza!

Eközben az Atmejdánin található fogadóban Bajszos Mahmudot mezítlábas követ látogatta meg, ráadásul egy nagykövet, a nagy válide szultána, Köszem Mahpejker követe. Fején nemezsipkával, nemezköpenybe burkolódzva. Szerelmes Dervis Ali volt a mezítlábas küldött, a férfi, aki Köszemnek szentelte az életét. Amikor a fogadós közölte, hogy a nagy válide bizalmas dervise érkezett, Bajszos Mahmud felpattant a helyéről, és nagy tisztelettel köszöntötte a mezítlábas dervist. Kicsivel korábban, amikor a vezír agáját jelentették be neki, el sem mozdult a helyéről.

Dervis Ali semmilyen bevezetőt nem látott szükségesnek:

– Uram, a nagy válide üdvözlését küldi, és azt üzeni, hogy tarts ki ügyed mellett! A padisah le akarja váltani a nagyvezírt és a muftit, akik korlátozzák, és ez csak a te kitartásoddal lehetséges – mondta.

Ezután valamit súgott Bajszos Mahmud fülébe, és egy pénzeszacskóban ezer aranyat adott át a szpáhik parancsnokának.

– Pénzre van szükséged ezekben a napokban. Költsd el, szórd szét nyugodtan ezt az ezer aranyat, mert kapsz még! – mondta.

Bajszos Mahmud negyvenéves volt, és eddig sosem látott még ezer aranyat együtt. Megcsókolta Dervis Ali csupasz lábát.

– Teljesítem a nagy válide parancsát, életemmel szolgálom őt – mondta.

A mezítlábas nagykövet még el sem hagyta a fogadót, amikor megérkezett a vezír agája. Bajszos Mahmud épp a csibukját szívta. Egy fiatal szpáhi az imént töltötte meg a pipáját, és mintha mi sem történt volna, meg sem moccant.

– A nagyvezír üdvözl, és ezt parancsolja: „Ne menjenek a szpáhiik Krétára, de amint meghallják szavamat, azonnal oszoljanak szét, és térjenek haza!” – mondta a vezír agája.

Bajszos Mahmud az elszívott dohányt a levegőbe szórta.

– Nem oszlunk szét. Azért jöttünk Isztambulba, hogy bosszút álljunk Ibrahim szultánért – mondta.

A vezír agája csodálkozott. Nem készült arra, hogy ilyen választ is kaphat, és nem volt utasítása arra vonatkozóan, hogy mit tegyen. Elköszönt, és távozott.

Később egy másik jött, és közölte:

– A vezír azt mondja, hogy oszoljatok szét, mert végül vér fog folyni. Súlyos bünt követtek el, ha vérrel szennyezitek a kezeteket.

– És Ibrahim szultánt megölni nem volt bűn? – kérdezte Bajszos Mahmud.

A gyermek padisah a szerájba hívatta Szofu Mehmed pasát. Az öreg vezír félt, nem tudott elmenni. Elnézést kért azzal, hogy: – Ma nem tudok a szerájba menni, nem hagyhatom itt ezt a felfordulást. Szeretett padisahom érdekében cselekszem.

Másnap korán reggel ismét a palotába hívták, de megint nem ment el, nem tudott elmenni: – Tegnap is tudattam a padisahhal, hogy az a legbölcsebb, ha a nagyvezíri palotában maradok addig, amíg meg nem szűnik ez a baj – mondta.

Abdürrahim efendit, a muftit is a szerájba hívták, ő sem ment el ugyanezzel a kifogással.

Aznap a vezír egy tanítót, az ulema tagját is elküldte Bajszos Mahmudhoz. Az új parancsnok tisztelettel köszöntötte az efendit, de a korábbiaknál is tovább ment.

– Efendi – mondta. – Elszámolnivalónk van a vezírral és a muftival. Azt akarjuk, hogy a padisah hívjon össze egy dívánt.

A Bajszos Mahmudhoz érkező követek száma egyre csak gyarapodott. Felkereste Kodzsa Muszlihiddin aga is tíz állig felfegyverkezett janicsár kíséretében. Bajszos Mahmud vele is higgadtan beszélt.

– Méltóságos aga – mondta. – A vezírral és a muftival van elszámolnivalónk, mással nincs gondunk, a janicsár testvéreinkkel a legkisebb problémánk sincs.

– Vitézem – mondta az idős janicsár. – Tudnod kell, hogy a janicsárok sosem egyeztek bele Ibrahim szultán kivégzésébe. A vezírnek és muftinak kell választ adnia neked arra a kérdésre, hogy mégis hogyan történt meg ez a dolog.

Három szerencsétlen fiatalember története

A szpáhik vasárnap kora reggel az isztambuli Atmejdánin gyülekeztek. A szerájba akartak menni, hogy rábírák a padisahot, hogy tartson dívánt.

Ugyanaznap a nagyvezíri palotában a vezírek, az ulema és a janicsár agák részvételével egy tanácskozást tartottak. A sejhülszlám, Abdürrahim efendi, kiadott egy fetvát: „Ha a szpáhik felfegyverkezve a szerájba vonulnak, azt a padisah elleni lázadásként értelmezzük. A sária pedig lehetővé teszi, hogy ilyen esetben megöljék őket.” A fetvát a sejhülszlámon kívül aláírta a két katonai bíró, vagyis a ruméliai és az anatóliai kazaszker, az ulema hat ott tartózkodó tagja, az isztambuli, a galatai és az ejüpi bíró, még tizenkét személy, köztük a burszai, edirnei és a mekkai bíróval, és huszonnégy tanító is. Egészen addig nem bocsátottak ki olyan fetvát, melyet negyvennyolcán aláírtak volna, mint ezt.

A fetva néhány másolatát széosztották az Atmejdánin gyülekező szpáhiknak. A szpáhik megijedtek, és szótlanul szétszéledtek. Előbb a fogadókbá, kávéházakba, fürdőkbé húzódtak, ahol megszálltak, majd éjjel hajókra szálltak, és átkeltek Üszküdarba. Másnap Bajszos Mahmud üzent a nagyvezírnek, és tudatta vele, hogy lemondtak arról, hogy számon kérjék tőle Ibrahim szultán halálát. Szofu Mehmed pasa pedig okosan járt el:

– Én is tartom a szavam. Nem kell a szpáhiknak Krétára menniük, hanem térjenek haza! – üzente.

Bajszos Mahmud is átkelt Uszküdarba azzal a vagy száz emberével, akik nem tágítottak mellőle. A lázadás légköre szétszlott. De a vezír egyik agájának egy szegényes gúnyájú és

mezítlábas dervis ezt mondta: – Amíg Bajszos Mahmud életben marad, a nagy pasa nem lehet nyugodt. Bajszos Mahmud dúskál az aranyban. A hatalmas pasa tudja, honnan kapta az aranyat.

Az így felhergelt Szofu Mehmed pasa Üszküdarba küldte az egyik emberét, és Mahmudot követelte az üszküdari szpáhiktól: – Ő egy szaloniki szpáhi, semmi dolga nincs Anatóliában. Bajszos Mahmudot küldjék el hozzám! – mondta, és ezzel megint felkavarta a dolgokat. Az Üszküdarban tartózkodó szpáhik sértegetve elkergették a vezír emberét, és azonnal több mint ezer szpáhi sorakozott fel Mahmud mellett: – Követünk téged! – mondták. Ő viszont meglehetősen nyugodtan kijelentette, hogy: – Meglátjuk, mi lesz!

Nem kellett sokáig várnia.

Hétfőn a kerület janicsár egységének csorbadzsija, nyomában az egység katonáival kivonult az Atmejdánira. A hatalmas tér kongott az ürességtől. A Szultanahmet-dzsámi belső udvarán a janicsárok három, szpáhi öltözetű szerencsétlen, szegény fiatalemberbe botlottak.

– Hej, ti átkozottak, zendülők, gyaurok! – üvöltötte a csorbadzsi, és mindhármat elfogatta. Amellett, hogy a kezüket hátrakötöztette, egy kötéllel a nyakukat is egymáshoz kötözte. Eközben a nagyvezír kahjája, Agazáde Mehmed cselebi is elindult a janicsár egységhez. A három szerencsétlen fiatalembert parádézva mutogató janicsár tiszttel a Sehzáde-dzsámi előtt futott össze. Agazáde, aki hitvány ember volt, és imádott mulatozni, ismerte az egyik fiatalembert. – Lelkem, szívem fülemüléje – incselkedett, mire a fiatalember lekevert neki egy pofont. Ezután Agazáde a csorbadzsitól megkapta mindhárom fiatalembert, és a dzsámi előtt leütötte mindhárom fejét. A három levágott fej és a három fej nélküli test ott maradt az utca közepén.

Ahogy terjedt a hír, a szpáhi fogadók egy pillanat alatt felbolydultak, és a szpáhik csapatokban futottak a Sehzáde-

dzsámihoz. A lakosság is az utcákra tódult. A szpáhik így beszéltek:

– Ha a janicsárok a padisah szolgálói, akkor mi kinek a szolgálói vagyunk?

– Igazad van! A szpáhik is a padisah szolgálói!

– Egy gyaur sem csinálna olyat, amit a janicsárok tettek velünk!

– A janicsárok egyesével-kettesével akarnak levadászni és megölni minket.

– Ez már élet-halál kérdése. Menjünk, fegyverezzük fel magunkat!

– Gyülekezzünk az Atmejdánin!

– Követeljük a padisahtól, hogy hívja össze a dívánt!

– Nem kell nekünk a nagyvezír!

– És a mufti sem, aki a meggyilkolásunkról kibocsátott egy fetvát!

A hajók ismét tömegesen kezdték áthordani a szpáhikat Üszküdarból Isztambulba. Aznap estére nyolcezer szpáhi kelt át Isztambulba, és az elhamvadó lázadás tüze hirtelen fellángolt.

A janicsár agák, akik hallottak a három szerencsétlen fiatalember utca közepén történt kivégzéséről, szintén aggódtak.

– Ez aljasság volt. Az az Agazáde nevű átokfajzat kiragadta a csorbadzsi kezéből azokat a szerencsétleneket, de a vérfoltokkal a janicsárokat szennyezte be! – üvöltötte Kodzsa Muszlihiddin aga.

– Ennek a kurafí vezírnek ilyen a kahjája is! – mondta Kara Murád aga.

A három fiatal szpáhi testét és levágott fejét a janicsárok temették el, és ők mosták fel a vérüket az utcán.

Csakhogy Agazáde aznap még egy mutatványt előadott. Uzuncsarsi mellett embereivel rajtaütött egy szpáhi fogadón, és „Üsd, vágd!” felkiáltásokat hallatva hatalmas felfordulást okozott. A fogadóban tartózkodó ötven szpáhit kihajították az utcára. A rettegés átterjedt az összes szpáhi szállására. A szállásokról a fegyverüket

felkapva elrohanó szpáhik az Atmejdánira futottak. Isztambulban minden üzlet és piac bezárt.

Egy szegényes öltözetű és mezítlábas dervis egyik kikötőből a másikba rohant, és a hajósoknak három-három aranyat osztogatott:

- Üszküdarba menjeteK, vitézeim, Üszküdarba!
- És kitől kapjuk ezt a bahsist, dervis?
- A padisah – aki a vezír és a mufti rabja – nagyanyjától!

Szofu Mehmed pasa a várfal tengerpart melletti összes kapuját bezáratta, csak a Kumkapit, a Homok Kaput nem, mert azt a kaput a szpáhik ellenőrizték. Az Üszküdarból érkező nyolcezer szpáhi is ezen az egyetlen kapun jutott be a városba. Az első érkezők élén Bajszos Mahmud állt. Miután megérkezett, az Istálló Kapu is a szpáhik kezére jutott.

Ezután a szpáhik kérvényt küldtek a szerájba a padisahnak, amelyen – élén Bajszos Mahmudéval – ötszáz szpáhi aláírása és pecsétje szerepelt: „Padisah, a nagyvezír janicsár szolgálóival akar minket megöletni. Csókoljuk a lábadat. Olyan embert nevez ki nagyvezírnek, aki nem bosszúálló!”

A kérelemre a padisah nevében egy Köszem szultána kézírásával írt válasz érkezett: „Nem engedhetem, hogy janicsár és szpáhi szolgálóim között fegyveres harc bontakozzon ki. Oszoljatok szét, aztán a nagyvezírt és a muftit is leváltom.”

Oszd meg és uralkodj!

Még ha a padisah nevében tette is, Köszem szultána részéről nagy merészség volt nyíltan kifejezni a nagyvezírral és a sejhülszlámmal kapcsolatos szándékait. Köszem, aki megegyezett a janicsár agákkal, a janicsárokra támaszkodva dacolt a vezírral és a muftival. Csakhogy a nagy válide nem akarta azt sem, hogy a szpáhikat eltiporják, ugyanis, ha a szükség úgy hozza, fenyegetésképp felhasználhatja őket a janicsárokkal szemben.

Szofu Mehmed pasának az agyába tolult a vér, amint tudomására jutott, hogy a padisah levelet küldött a szpáhiknak. Azon nyomban az Akszarájban lévő janicsár laktanyába ment, és a muftit, valamint az ulema tagjait a kaszárnyában található Középső-dzsámiba hívta tanácskozásra. A sejhülszlám, Abdürrahim efendi a találkozóra az 50. janicsár hadtest összes katonájával érkezett. Ez az erődemonstráció felizgatta a szpáhikat. A főmufti pöffeszkedve vonult a lován.

A többi efendi a hívásra egy-egy küldöncöt küldött, egyikük sem jött el. A küldöncök azt állították, hogy uruk nincs otthon.

A sejhülszlámon kívül az ulemából csak három ember jött el a gyűlésre; a ruméliai és az anatóliai katonai bíró, valamint az isztambuli bíró. A tanácskozás kezdetekor már elmúlt a kora délutáni ima ideje. A vezírt és a négy efendit éjjel a laktanyában látták vendégül.

Aznap éjjel a szpáhik vezetői is gyűlést tartottak a Szultanahmet-dzsámiban. A dzsámi összes mécsesét meggyújtották, a belső és a külső udvarokon, valamint az Atmej dánin is lámpások égtek. Egy janicsár rajtaütéstől tartottak, reggelig senki sem tudott

aludni. A szpáhik fegyverzete egyetlen kardból állt, sőt néhányuknál még kard sem volt, csak egy kés, mivel akkoriban minden kamaszkorú inas kést hordott magánál. Száz szpáhi közül egynek, ha volt puskája vagy pisztolya, és csak két lövésre elegendő puskaporral rendelkeztek.

Aznap éjjel a dzsámiban tartott gyűlésen a szpáhik szóvivői Bajszos Mahmud, a szpáhik ügyeinek intézője, Haszán aga, valamint Kara Kahja, Kara Abdullah, Orucs aga, Pandor Ali efendi, Bolondtestvér Ahmed aga, Bengi Mehmed efendi, Bénii Orucs bég és Hajas Elif bég voltak. Egyikük sem akart felesleges áldozatokat hozni, de az események különféle fejleményeit látva senki sem óvatoskodott közülük.

Például Haszán aga:

– A janicsár agák szavukat adták nekem, hogy a janicsárok nem vonnak kardot a szpáhik ellen. A janicsárok nem fognak ránk támadni – mondta.

Ezzel mindenki egyetértett. És másnap ezt a döntést hozták:

- Holnap megöljük a nagyvezírt!
- A kezünkben van a padisah levele, le akarja váltani a muftit.
- Készítsük el a jegyzéket, amit átnyújtunk majd az új nagyvezírnek, egyesével írjuk össze a követeléseinket!
- Bajszos Mahmudnak kérjük a szaloniki szandzsákot!
- Bolondtestvér Ahmed aga legyen a türkmén aga!
- Pandor Ali efendi legyen a vámosok parancsnoka!
- Hajas Elif bég pedig Bejsehir szandzsákbégje legyen!
- Csatlakozott hozzánk vagy száz lovas ifjú, ők is legyenek szpáhik!

Egyikük kilépett közülük, és megkérdezte: – És ha a janicsárok nem tartják be a szavukat? Ha fegyverrel jönnek ránk, mit csinálunk?

És így is történt, a janicsárok nem tartották be a szavukat. Előbb Kodzsa Muszlihiddin aga egyik embere jött a szpáhikhoz a hírral,

hogy az aga megváltoztatta a döntését: – A Szultanahmet-dzsámiban lévőök azonnal oszoljanak szét, van egy fetva nálunk, és mindenkit kíméletlenül legyilkolunk, aki nem engedelmeskedik!

A fetvát, amit az öreg janicsár emlegetett, aznap éjjel a mufti adta ki. A mufti állásfoglalása határozott volt: „Az Atmejdánin összegyűlt rablók és akik nem mentek el a hadjáratba, mind hitetlenek.” A félelmetes rendelkezést kedd reggel a kikiáltókkal az egész városnak kihirdették.

A szpáhik „Allah, Allah” kiáltásai az egekig törtek az Atmejdánin. Azt a janicsár csorbadzsit, aki a szavát nem tartó Kodzsa Muszlihiddin korábbival ellenkező értelmű üzenetét hozta, a szpáhik felaprították. Sokkal később derült ki, hogy ezt a gyilkosságot a nagy-vezír szpáhi ruhába öltözött emberei követték el. Amikor a janicsár csorbadzsi feldarabolásának a híre az Atmejdániról eljutott az Etmejdánira, a janicsár egységeknek megparancsolták, hogy vonuljanak az Atmejdánira, és támadják meg a szpáhikat.

A mufti és a kazaszkerék követték a janicsárokat. A korszak hivatalos krónikása így ír erről: „A sejhüliszlám fia, a galatai bíró, Mehmed efendi pompás öltözéket viselt. Páncélt hordott, a fejére sisakot húzott, és mellette ugyanilyen öltözékben vonult hús apródja. A bíró efendi mintha egy magyarországi hadjáratra indult volna.”

A janicsárok és szpáhik között lezajlott városi csata történelmi forrásokban lejegyzett részletei hátborzongatóak:

„Az Atmejdánit minden oldalról körbevették.

A több mint kilencvenéves Kodzsa Muszlihiddin ezt üvöltötte a lova hátáról: – Hej, vitézeim, üssétek, vágjátok ezeket a pimaszokat!

A szpáhikat kardélre hányták, és a tér néhány percen belül tele volt fehér szakállú, fekete szakállú, leborotvált szakállú bajuszos, vastag szemöldökű vitéz, fiatal harcos és serkenő bajszú fiú ezernél is több holttestével.

A sebesültek kiáltásától, nyögésétől megszakadt a szíve annak, akinek volt.

Azok, akik a téren megmenekültek a janicsárok kardjától, a Szultanahmet-dzsámiba menekültek, ahol golyózápör várta őket.

A szpáhiak között akadtak tehetséges, kiváló fiatal emberek is, mint a galataszaraji fiatal szpáhi, Meszut, akinek szépsége elhomályosította a napot. Az ifjú a dzsámi udvarba menekült a nagy káoszban, és az udvar ajtaja mögé rejtőzött. Harminc nyílvevseje volt, és minden egyes nyilat egy janicsár szívébe lőtt. Végül golyót eresztettek bele, és a csata végeztével a janicsárok levágták a szép fejét, ezzel álltak bosszút bajtársaikért.

Orucs béget, Elif béget, Mengi Mehmed efendit is megölték.

Bajszos Mahmud így szólt:

– Én megvédem az Istálló Kaput, hogy biztosítsam azt az oldalt.

Csakhogy amint a téren megkezdődött a harc, az embereivel csónakokba szállt, és Üszküdarba menekült.”

Madarász Mehmed története

„– Ne öljetek meg! Kegyelem! – kiabálták a Szultanahmet-dzsámiba húzódók. Egy részük felmászott a minaretekbe, és ott imádkoztak.

Kodzsa Muszlihiddin aga nem bírta tovább, és azt üvöltötte:

– Elég! Hagyjátok abba, bajtársak!

A janicsárok visszarakták a kardjukat a hüvelyébe, és leeresztették a fegyverüket. Az életben maradt szpáhik bocsánatért esdekelve a janicsár agák és a vezírek lába elé vetették magukat.

A dzsámi ajtóit és ablakait szitává lyuggatták a golyók, belső udvara, a vízcsap környéke, sőt a dzsámi belseje egészen az imafülkéig szpáhi tetemekkel volt tele.

Végül a holttesteket elszállították, a dzsámi belsejét, udvarait és a teret kitakarították.

A janicsárok, kijelentve, hogy amit találnak, az hadi zsákmány, a szpáhik holttestét alsóneműre vetköztették

– Ezek nem hitetlenek. Le kell mosni a holttestüket, imádkozni értük, és a végső tiszteletet megadva eltemetni őket! – mondta a dzsámi egyik imámja.

– Ezek rablók, útonálló! Nem imádkozhattok értük! – válaszolta a mufti, Abdürrahim efendi.

A vezír emberségesebbnek bizonyult a muftinál:

– Akinek van hozzátartozója, az jöjjön ide a térre, és vigye el a halottját, akiknek nincs, azok testét pedig vessék a tengerbe! – mondta.”

Az Atmejdánin történetek, a janicsárok és szpáhik között lezajlott városi csata nagy, hatalmas csapás volt. De bármilyen különös is, a Köszem Mahpejker szultána életében a későbbiekben legnagyobb

szerepet játszó Madarász Mehmed, aki a zülüflü baltadzsik között szolgált, aznap lépett a történelem színpadára. Később így emlékezett:

„Az Atmejdánin történetkor tizenöt éves ifjú voltam. Kasztamonui hegyi fiú vagyok, erősebb voltam a kortársaimnál. A nagybátyám, a szpáhi Dzseleb Véli is erős volt, mint egy sárkány. Vissza akarta kapni a tímárbirtokát, amit elloptak tőle, ezért jött Isztambulba, és engem is elhozott a faluból, mert nekem is szerezni akart egy tímárt. A nagybátyámat homlokon lötték, és elesett, én pedig egy apróddal igyekeztem elmenekülni. Fedetlen fővel, mezítláb futottunk nyomorultul. Hét-nyolc janicsár volt a nyomunkban kivont karddal. Isztambult nem ismertük. Ahogy futottunk, ezt kiabáltuk:

– Ne öljetek meg!

Egy férfi bukkant fel előttünk, mint valami megmentő. Alacsony, fekete szakállú janicsár volt, üldözőink és közénk állt:

– Bajtársak, ne öljétek meg ezeket a fiúkat! Adjátok őket nekem! – mondta, és megmentett minket.

– Gyertek, fiaim! – mondta aztán nekünk, majd kinyitattott egy sörbetes üzletet, és így szólt a sörbetes inasokhoz:

– A fiúkat Allah bízza rátok. Holnap visszajövök értük. Ha csak a hajuk szála is meggömbül, veletek számolok el! – mondta.

Volt nálam egy pénzeszacskó, benne huszonöt forint, egy szegényes öltözetű mezítlábas dervis adta egy nappal a tragédia előtt. Ezt odaadtam annak a szakállas janicsárnak, aki elvette és elrakta a pénzt. Aznap és éjjel a sörbetárosok vendégei voltunk. Másnap reggel eljött értünk a megmentőnk, elvitt minket az üzletből egy biztonságos helyre, és visszaadta a pénzeszacskót, amit adtam neki.

– Menjetek békével – mondta. Összezavarodtam. Isztambult egyáltalán nem ismertem, nem volt hová mennem, azt sem tudtam,

merre van az a fogadó, ahol a nagybátyámmal megszálltam. Mindezt elmeséltem neki.

– Agám, vigyél magaddal, hadd legyek a fiad! Megcsinálok bármit, amit mutatsz nekem – mondtam. Elvitt a piacra, vett a fejemre nemezsapkát és kendőt, a csupasz lábamra pedig papucsot. Ezután elvitt a szultáni szerájba, és elvitt a zülüflü baltadzsik agájához, Mehmed agához.

– Ez a szerencsétlen fiú mostantól az én fiam. Rád bízom, hogy itt tanuljon, és férfi váljon belőle – mondta.

– Úgy legyen! Épp ilyen egészséges, jóképű fiatalembert keresünk – válaszolta Mehmed aga.”

Így került a zülüflü baltadzsi Madarász Mehmed a szerájba. Ne felejtsük el ezt a nevet. Madarász Mehmed, akinek kedves tekintetében vadság rejtőzött, és hatalmas markában akkora erő volt, hogyha rácsapott valamire, az dübörgött, méretes lábában pedig olyan erő, hogyha azt odacsapta, még a kövön is ott maradt a lábnyoma, és akinek hangjában, valamint a kardhoz hasonlatos testfelépítésében a párduc üvöltése és lelke rejlett, Kasztamonu egyik hegyi falviból származott, melynek még a nevét sem tudjuk.

Az Atmejdánin lezajlott szpáhi mérsárlás után a birodalom sorsa a janicsár agák kezébe került. A magát a gyermek padisah gyámjának tartó kilencvenéves Szofu Mehmed pasát rabul ejtette egy gondolat. Tehetetlennek érezte magát. A janicsár agákat és szövetségeseiket Köszem szultána kihasználta, mint a szamarakat.

Tizenöt nappal az Atmejdánin történetek után egy hír érkezett Anatóliából Isztambulba. „Elfogták a Hegyi Szultánt, Karahajdaroglu Mehmed béget!” Eleinte senki sem hitte el, de a hír igaz volt. Az ország képviselőjére alkalmatlan nagyvezírről ez az esemény húzta le az oroszlánbört.

Miután a Hegyi Szultán jobbkeze, Katirdzsioglu Mehmed levágta Kütahja pasáját, mint egy birkát, Karahajdaroglu Afjonkarahiszár ellen vonult. Útjába esett egy Csaj nevű kisváros, ahol

találkozott egy Isza aga nevű férfival, akit jó embernek ismert, és beszélt vele. Isza aga Karahajdaroglu kívánságára három levelet küldött Isztambulba, egyet a vezírnek, egyet Kodzsa Muszlihiddin agának, egyet pedig Kodzsa Bektas agának. Valójában egyetlen levél három példányát. Szofu Mehmed pasa államférfiúi alkalmatlansága kiderült abból, ahogy ezt a levelet értékelte.

A Hegyi Szultán vége

A csaji Isza aga a kisváros bírójával küldte el a leveleket, melyekben ez állt: „Karahajdaroglu Mehmed bég megunta már, hogy Hegyi Szultán legyen. Negyvenezer katonája van, azért dúlja a vidéket, hogy táplálni tudja ezeket a rablókat, pedig valójában rendes ember, jóra való ifjú, aki azért lett útonálló, hogy bosszút álljon bestiálisán meggyilkolt apjáért. Ha egy szandzsákbégi címet adományoztok neki, azonnal elbocsátja a kíséretét, a beosztási helyére megy, és a muszlimok fellelegezhetnek.”

Szofu Mehmed pasa ezt mondta a csaji bírónak:

– Legyen. Adok egy megfelelő szandzsákot annak a bégnek.

Kodzsa Bektas aga haragra gerjedt:

– Hát illő egy olyan becsületes emberhez, mint Isza aga, hogy egy rabló számára szandzsákbégi címet kér? Ez lehetetlen! – mondta.

Kodzsa Muszlihiddint is elöntötte a méreg.

– Ilyen nincs! – üvöltötte.

– Uram, az a kisebbik rossz, ha Karahajdaroglunak adtok egy szandzsákot, mert ha nem, elvesz Karahiszár – mondta a csaji bíró, mire a kilencvenéves janicsár teljesen kikelt magából:

– Bíró efendi, az a nagyobbik rossz, ha a rablóknak és a haramiáknak szandzsákokat osztogatunk, hisz így lábbal tiporjuk az ország becsületét! Ha ezt az ajtót kinyitjuk, akkor a sok felforgató mind a hegyekbe megy, hogy valami posztot csikarjon ki magának – mondta.

A csaji bíró nem látta szükségét, hogy még egyszer beszéljen a vezírral, az agák elutasító válaszával visszatért, és Isztambulba

hamarosan eljutott a hír, hogy Karahajdaroglu Afjonkarahiszárba vonult.

A nagyváros egy katasztrófa színhelyévé vált. Több száz gazdagot, kereskedőt és szegényt megöltek, több ezer lányt és ifjút megbecstelenítettek, minden piacot és üzletet kifosztottak.

A Hegyi Szultán maga mögött hagyva a síró-rívó Afjonkarahiszárt, Iszpárta elé vonult. A rettegő iszpartaiak egy csupa ősz szakállú öregből álló csapatot küldtek a rablóhoz, akik a fiatal útonálló lába elé vetették magukat.

– Mindent megadunk, amit kérsz, csak ne gyere be a városba a martalócaiddal! – könyörögtek.

– Adjatok háromszor százezer aranyat! – mondta Karahajdaroglu Mehmed bég.

– Rendben, adunk – válaszolták az öregek. – De adj nekünk három napot, hogy összegyűjtsük a pénzt. Legyetek kertjeink vendégei, három nap három éjjel lakomákat fogunk adni nektek – tették hozzá.

Negyvenezer útonálló, mindegyik olyan veszélyes, mint a kígyóméreg, ellepték Iszparta szőlőhegyeit és rózsakertjeit. Velük voltak azok a lányok és ifjak is, akiket Afjonkarahiszárból vezettek el. Vakmerőn lerogytak a felállított italasztalok mellé, a lányokat és a fiúkat pedig arra kényszerítették, hogy egy martalóc száz kíséretére hastáncot járjanak. Botrányos szórakozásuk két nap két éjjel tartott. Az iszpartaiak folyamatosan hordták nekik az alkoholos italokat és az ételeket, a rablók pedig ettek-ittak, és eszméletlen részegen elterültek...

A kisvárosban ezalatt a szandzsákbég helyettese, Abház Haszán aga összegyűjtött minden fegyvert fogni és harcolni képes férfit, tízezer embert, akik készek voltak meghalni a becsületükért, vagy fiúk és lányok tisztességéért, és a második éjszaka, pirkadat körül rajtaütöttek az önfeledt alvásba merült részeg útonállókon. A véres rajtaütés egy órán át tartott. A negyvenezer rabló közül azok, akik

meg tudták menteni a fejüket a levágástól, elmenekültek. Karahajdaroglu Mehmed bégét, miközben lován menekült, megsebezte egy dárda, és leesett a lováról. Egy hűséges embere azonban visszaültette a lovára, és a hajnali félhomályban a bégnek sikerült elmenekülnie.

A Hegyi Szultán sebe súlyos volt, a jobb lába lábszárcsontja darabokra tört, és a lába úgy lógott, mint egy véres húscafat. Mivel a fájdalmat nem bírta elviselni, félájultan kénytelenek voltak megállni egy faluban. A negyvenezer fős seregéből csak három ember maradt mellette.

A nyomában loholó iszpártaiak nem vesztették el Karahajdaroglu nyomát, és száz emberrel rajtaütöttek a falun, ahol elrejtőzött.

Karahajdaroglu és három embere egy órán keresztül küzdöttek. Mehmed bég az ágyából, ahol feküdt, hét embert lelőtt. Őt is meglőtték a farán.

Ahogy a bég elvesztette a reményt, hogy megszabadul, úgy döntött, hogy öngyilkos lesz. A döntését különös, értelmetlen durvasággal valósította meg. A pipájába lőport tömött, és bedugta a fenekén lévő sebbe, majd meggyújtotta a puskaport. A csípője darabokra szakadt, de nem halt meg, félholt volt, amikor elfogták.

Mivel Abház Haszán aga tudta, hogy Karahajdaroglu miért lett útonálló, az ő szemében az ifjú rabló egyszerű bosszúálló volt. Nem ölette meg az iszpártaiakkal, hanem bekötöztette a sebeit, és egy szekérrre fektetve Isztambulba küldte. A nagyvezírnek, Szofu Mehmed pasának írt egy közbenjáró levelet:

„Vitéz, és uralkodói vérű fiatalember, az államot szolgálja majd. Gyógyítsák meg a sebeit, és küldjék el a krétai hadjáratba!”

Amikor Mehmed bég Üszküdarba ért, belebotlott egy régi ismerősébe, a korszak nagy írójába és utazójába, Evlija Cselebibe. Evlija Cselebi épp egy újabb útra indult Damaszkuszba. Egy évvel korábban egy havas, hófúvásos téli napon egy közép-anatóliai

faluban találkozott Mehmed béggel. A Hegyi Szultántól egy gyémántokkal kirakott aranyórát kapott ajándékba, amelyet azóta is a nyakában hordott. Evlija hűségesnek tűnt, Mehmed bég hogyléte felől érdeklődött. Mehmed bég szép arcán keserű mosollyal ezt mondta:

– Hej, Evlijám. Tudod, miután átkeltünk a Szarialan-hegyszoroson, a tél rajtunk ütött Balikhiszár falujában. A kályha mellett ültünk, mint az asszonyok. Akkor megmenekültünk, de most Abház Haszán aga védelme ellenére sem fogok megmenekülni.

Ahogy azt Evlija Cselebi elmesélte, Karahajdaroglu Mehmed bég szeme megtelt könnyel.

– Miért sírsz, bégem? Amikor a padisah elé visznek, mondd azt, hogy még fiatal vagy, ne öljenek meg, hanem küldjenek Krétára, Deli Hüszejin pasához, a főparancsnokhoz, hadd ránts kardot a gyaurok ellen a hit és az ország védelmében, és hadd áldozd az életedet ezért. Meglátod, a padisah megbocsát majd – mondta Evlija.

– Evlija, miért könnyögnék? Senkinek sem köszönöm meg, ha életben hagy! – válaszolta Mehmed bég.

Üszküdar teljes lakossága a kikötő partjára özönlött, hogy lássa a Hegyi Szultánt. Isztambulban is egymást taposták az emberek, akkora tömeg és tolongás volt, mint feltámadáskor.

Üszküdarban egy gyékényen a fekhelyével együtt csónakba rakták a Hegyi Szultánt, és Isztambulban a Bahcsekapiszi kikötőben ugyanígy kiemelték a csónakból, majd egy kocsira tették. A nők, akik odarohantak, hogy lássák, sírtak, az idősek imádkoztak, hogy megmeneküljön, a fiatal emberek pedig vágyakozva néztek rá. Gyönyörű ifjú volt. Kezét nagy nehezen fel tudta emelni, és üdvözölte a népet, akik azért szaladtak oda, hogy láthassák őt. Egész úton szeretetteljes hangokat hallott:

– Jaj, vitézem, jaj, lelkem, jaj, hősöm!

– Csak néz bánatosan, mint a csapdába esett zerge!

– Elég idős vagyok már, és még sosem láttam ilyen szép fiatalembert.

– Istenemre, méltán hívták Hegyi Szultánnak!

– Ez a Hegyi Szultán nagyon jóképű!

– Megsebesült a jobb lábán.

– Azt mondják, hogy a csípője alatt mindene roncsolódott, darabokra szakadt.

– Állítólag meggyógyítják a sérüléseit, és Krétára küldik, Deli Hüszejin pasához.

– A padisah megbocsát majd neki.

– Melyik padisah? A sűrű bajszerű agák?

– Vagy a nagyvezír, akinek fél lába a sírban van?

– Vagy az a pátriárka mufti?

Karahajdaroglu Mehmed béget a nagyvezíri palotába, Szofu Mehmed pasához vitték. Az öreg vezír fejében a mohóság úgy tekergőzött, mint egy fekete kígyó, csak egyetlen dologra tudott gondolni, a Hegyi Szultán hegyekben, hegyszorosokban elásott kincseire. Megkérdezte a fiatalembert, hogy van, majd a következőket mondta:

– Bégem, áruld el, hol vannak a kincseid! Áldozd fel a vagyonedat az életedért! A padisah meg fog neked bocsátani. A sebeid begyógyulnak majd, és lábra állsz, aztán elmész Krétára harcolni.

A Hegyi Szultán utálkozva nézett a vezírré.

– Nagyvezír... Kihez beszélsz? A kérdésedre majd a feltámadáskor adom meg a választ. Csak azért, hogy mentsem az irhámat, nem árulom el neked, hol van a vagyonom, és nem adom a karmaid közé ártatlanok nyakát!

– Rendben, bégem – mondta a nagyvezír, és megparancsolta, hogy: – Vigyétek el ezt a haramiát, és lógassátok fel Parmakkapiban.

Parmakkapi akkoriban Isztambul egyik kerületének a neve volt, amely Csemlerlitas és Csarsikapi között helyezkedett el. Két-há-

rom óriás platán állt ott. A tolvajokat ezeknek a platánfáknak az alsó ágai egyikére felakasztva végezték ki. A vezír szeme előtt elhurcolt Karahajdaroglu Mehmed bégét felrángatták a gyékény fekhelyéről, és felültették egy málhás lóra. Nem tudta megülni a lovat, ezért két oldalról két ember tartotta. Az úton akkora volt a tömeg, hogy a ló csak nagy nehezen vágta át magát rajtuk. A fiatalember arcában egy csepp vér sem volt, akkor is meghalt volna néhány órán belül, ha nem akasztják fel. Frissen serkent szőke bajsza élesen elütött fehér arcától. A sipkája szegélye alól egy szőke fürt hullott a homlokára. Tekintete szétszórt és fénytelen, már arra sem volt ereje, hogy a népet üdvözölje.

Karahajdaroglu Mehmed bég kivégzésének időpontja 1649. november 12-re, egy csütörtöki napra esett.

Két nappal később, szombaton, Szofu Mehmed pasa a Hegyi Szultán elfogására küldött Abház Haszán agát kinevezte Közép-Anatólia türkmén agájává. Akkoriban ez volt a legjobban jövedelmező pozíció.

Az Atmejdánin történetek után a sűrű bajszú janicsár agák meglátogatták a nagyvezírt, előtt Kodzsa Muszlihiddin és Kodzsa Bektas, mögöttük pedig Kara Murád és Karacsavus Musztafa; mind a négy keserű arcot vágott. A legidősebb, Muszlihiddin aga beszélt először a nagyvezírhez, büszkén és felségesen:

– Uram, mi értelme egy Abház Haszánhoz hasonló szpáhit egyből türkmén agának kinevezni? – kérdezte.

Szofu Mehmed pasa összevonta a szemöldökét.

– Méltóságos agák – mondta. – Az a férfi azzal, hogy kézre kerítette Karahajdaroglut, nagy hasznára volt az országnak, és nagy szolgálatot tett. Nem vonom vissza a kinevezését.

Nyelt néhányat, mielőtt befejezte volna a mondanivalóját.

– Úgy tudom, én vagyok a padisah nagyvezíre, és a helyettese minden ügyben. Ha részt kívántok a szultáni hatalomból, ha nem fogadjátok el a kinevezéseimet, mondjátok meg, hadd tudjam.

Vegyétek el tőlem a pecsétet, és adjátok annak oda, akinek akarjátok!

A végzet szorításából már negyvenszer megmenekült Muszlihiddin aga így szólt:

– Soha, ismerjük a határainkat, és tudjuk, mi a dolgunk.

A négyes köszönés nélkül távozott a pasától.

Az, hogy „ismerjük a határainkat” világos szó volt, de mit jelentett az, hogy „tudjuk, mi a dolgunk”?

Két nappal később a nagyvezír levelet kapott a padisahtól. Az uralkodó a jellegtelen janicsár agát, Mehmed agát kinevezte Dijarbakir kormányzójává, és helyette Kara Murád aga is janicsár aga lett.

Aznap éjjel nem jött álom Szofu Mehmed pasa szemére.

Eelőbb a padisah pofonja, majd a hóhér kötele

Természetesen nem a hétéves gyerek ötlete volt, hogy Kara Murádot kinevezzék janicsár agának, ezt a nagyanyja, a válide, Köszem szultána megbeszélte a többi agával. A gondolat, hogy „amíg az a nő a szerájban van, nekem nem lesz nyugtom”, alaposan befészkelte magát az idős vezír fejébe.

A bosztandzsibasi, Zülfikar aga, akinek a legfőbb feladata a Szultáni szeráj védelme volt, Szofu Mehmed pasa embere volt, és naponta híreket küldött a nagyvezírnek arról, hogy kik jártak a palotában, miről beszélnek a palotában, és főleg Köszem szultána dolgairól számolt be. Néhány nappal azután, hogy Kara Murád agát kinevezték janicsár agának, a nagyvezír megtudta, hogy Zülfikar agát is leváltották, és helyére Dervis Ali agát vagy más néven Szerelmes Alit nevezték ki bosztandzsibasinak, egy csavargót, aki nemezsipkában és mezítláb járta az utcákat, Köszem szultána hűséges szolgáját. Egy nap a nagyvezír megkérdezte Kodzsa Bektas agát:

– Az utcán mezítláb járkáló, ágrólszakadt dervisből lehet bosztandzsibasi?

– Igen, nagyuram. Te is egy mevlevi dervis vagy. Ha egy dervisből lehet nagyvezír, akkor miért ne lehetne belőle bosztandzsibasi is? Ha nem az utcákon mezítláb futkározó dervis lenne, akkor talán nagyvezír lett volna belőle, mint ahogy belőled – felelte nevetve.

Mehmed pasa egy este meghívta a muftit, Abdürrahim efendit vacsorára, és együtt keseregtek. Elmesélte a muftinak Szerelmes Dervis Ali ügyét, és megemlítette, hogy az illető Köszem embere:

– A padisah gyermek még, de az anyja, az igazi válide él, őt kell támogatnunk, a nagyanyát pedig a Régi Szerájba kell küldeni, hogy ott imádkozással töltse az idejét. Mi értelme volt, hogy ezt a csavargó szolgáját, aki a kikötőkben, kávéházakban, fogadóknak, fürdőkben kószál és a nép közé vegyül, kinevezze bosztandzsibasinak?

– Pasa testvér – mondta Abdürrahim efendi. – Azt nem tudom, hogy miért volt szükség arra, hogy abból a csavargóból bosztandzsibasi legyen, de azt tudom, hogy Köszem szultána számodra és számomra is nagy csapás.

Nyíltan nem jelentették ki, hogy Köszemet el kell távolítani az útjuktól, de a tekintetük beszédes volt.

– Nagyon kényes és veszélyes ügy – jegyezte meg az egyikük.

– Nem lehet tudni, majd meglátjuk, mi lesz, ha alkalom mutatkozik rá – válaszolta a másik.

A flotta ki akart futni a Földközi-tengerre, hogy a Kréta szigetén tartózkodó seregek katonáit, lőszert és élelmet vigyen, a katonáknak pedig pénzt. A flotta kapitánya, Vojnuk Ahmed pasa nem volt hajlandó elindulni, amíg „száz hajót fel nem szerelnek, és fel nem fegyvereznek hiánytalanul, és amíg oda nem adják a katonák összes pénzét”. A nagyvezír azt válaszolta neki, hogy: – Nyolcvan hajó már készen áll, és még húsz gálya elkészül egy hónapon belül. Ami a katonák pénzét illeti, száz zacskó hiányzik, de amint kifutsz a tengerszorosból, azonnal Galipoliba küldöm. Azzal a nyolcvan hajóval azonnal indulj békével Isztambulból, és védj meg engem az ellenségemtől, a nagy validétől – könyörgött. A flotta parancsnoka, aki tiszteletben tartotta a kilencvenéves nagyvezír korát, a szokásos ünnepség keretében kifutott a flottával a Földközi-tenger felé. Három napig várt Galipoliban a pénzre, amit állítólag azonnal utána küldenek. Amikor azonban értesült róla, hogy a velencei flotta elindult, hogy elzárja a tengerszoros bejáratát, nem késlekedhetett tovább, és a szorost elhagyva Focsába indult, hogy felvegye az

anatoliai szpáhikat. Focsa előtt azonban belefutott a velencei hajórajba, és a tengeri csatában, amit vívtak, a török flotta súlyosan megrongálódott. Vojnuk Ahmed pasának ennek ellenére sikerült hiánytalanul Krétára szállítania a katonákat, a lőszert, az élelmet és a pénzt is, a hiányzó száz zacskót leszámítva.

Amikor a focsai ütközet híre eljutott Isztambulba, a gyermek padisah egy rendkívüli dívánt hívott össze a Gyöngyös Pavilonba. A nagyvezírnek – aki továbbra sem akart a palotába jönni – írt meghívólevelet különös stílusban fogalmazták: „Nehogy betegsége hivatkozva, vagy egyéb kifogással távol maradj, feltétlenül el kell jönnöd!”

A gyermek padisah elfoglalta a trónt, a nagyanyja, Köszem szultána pedig a trón mögött állt. Először vett részt nő egy állami tanácson. A gyermek padisah tökéletesen megtanulta kívülről azokat a szavakat, melyeket nagyanyja tanított neki.

– Hatalmas pasa, miért nem figyeltél a flottára? – kérdezte a nagyvezírt.

– Szultánom, a flotta, melyet Vojnuk Ahmed pasa vezetett, nem futott ki azóta, hogy a krétai hadjárat elkezdődött – válaszolta Szofu Mehmed pasa.

A gyerek összevonta a szemöldökét.

– Hazudsz! Nem leszel ezután nagyvezír, mert egy kegyetlen, megvesztegethető, álszent, bajkeverő szenilis bolond vagy! Add vissza a pecsétet! – mondta.

Mehmed pasa a gyűlésen részt vevők arcát fürkészte, de mindenki a földre szegezte a tekintetét. Levette a pecsétet a nyakából, és átadta a padisahnak. Mehmed szultán átvette a pecsétet, majd az idős vezírt kikérgette a gyűlésről.

A hétéves gyerek súlyos tette miatt a kilencvenéves vezír lábában lépésnyi erő sem maradt, ezért a díván egyik futára belékarolt, és a pavilon kávészobájába kísérte.

– Mi volt ez? – kérdezte Mehmed pasa a futárt.

A választ egy másik férfi adta meg, aki szintén a kávészobában ült.

– Adj hálát az égnek, ha a szerájából élve kijutsz, dervis baba! – mondta.

Szofu Mehmed pasa az ismeretlen férfira nézett.

– Ki vagy te, hogy ilyen pimaszul beszélsz egy nagyvezírral?

A férfi nevetett.

– Én öfelsége, a nagy válide egyik szolgája vagyok, Szerelmes Dervis Ali, aki nemezsipkában és mezítláb kószál a kikötőkben, kávéházakban, fogadóknak, fürdőkben, és a nép közé vegyül. Most pedig a padisah szolgálatában vagyok bosztandzsibasi, és állítólag szemtelen is vagyok. Én parancsolok azoknak a hóhéroknak, akiket te bottal ütöttél annak idején, amikor Ibrahim szultánt meg kellett fojtaniuk.

Mehmed pasa nem a palotájába tért vissza, hanem Maikarába. Kilenc hónapig és tizennégy napig volt nagyvezír. Egyetlen nagy szolgálataként említhető, hogy képes volt kíméletlenül begyűjteni az évek óta nem fizetett állami adókat, csak hogy a beszedett pénznek mindössze a harmada került az állami kincstárba, a többit ellopta. A palotájában, egy vasajtajú szobában harminckétfélmillió aranyat találtak. Tíz nappal később Dervis Ali aga, a bosztandzsibasi Maikarába ment a hóhérokkal.

A janicsár agák uralma

A gyermek padisah, miután a kilencvenéves nagyvezírt megalázta és elkergette, a pecsétet tartalmazó erszényt, amit visszacapott tőle, a janicsár agának, Kara Murádnak nyújtotta.

– Gyere, aga! Vedd el a pecsétemet, kinevezlek nagyvezírré! Lássuk, hogy szolgálsz majd! – mondta.

Kara Murád aga átvette a szultántól a pecsétet, megcsókolta, a homlokához érintette, majd a nyakába akasztotta. Ezután leült arra a helyre, ahol kicsit korábban Szofu Mehmed pasa ült.

IV. Mehmed szultán tekintete a janicsár agákra siklott. A trón mögött álló nagyanya előrehajolt, és sűgött valamit a fűlébe, mire a gyerek megszólalt. Mivel Kodzsa Muszlihiddin és Kodzsa Bektas már nyugalomba vonult janicsárok voltak, Karacsavus Musztafa agához fordult: – Téged pedig kinevezlek janicsár agává! – mondta, majd megkérdezte, hogy: – Melyikötök Cselebi Musztafa aga?

– Én vagyok, padisah – válaszolta Cselebi Musztafa aga, mire a szultán közölte vele:

– Téged pedig a janicsárok kahjájává nevezlek ki.

A gyermek után a nagyanya beszélt. Köszem először is az új nagyvezírnek gratulált.

– Áldás kísérje vezírségedet, Murád pasa! – mondta.

Aztán hangosabban, tekintetét a muftira szegezve beszélni kezdett. Abdürrahim efendi lehajtotta a fejét, és nem merte felemelni.

– Négy padisahot láttam már uralkodni. A halálommal a világ nem omlik össze, de jobb sem lesz! Hol azt mondják rólam, hogy menjek a Régi Szerájba, és imádkozással töltsem az időmet, hol

azon gondolkodnak, hogyan tegyenek el láb alól. Országunk szeme fénye, a padisah ártatlan gyermek, és bármilyen parancsot is ad ki, azt mondják, hogy azt a nagyanyja sugallta neki. Ugyan, mi szükségem lenne erre?

Köszem szultána aznap a Gyöngyös Pavilonban tartott dívánon e szavaival világosan elmondta, kinyilvánította, hogy mekkora hatalma és befolyása van az állam felett. Aznap ezt a rendkívüli dívánt a nagyvezír leváltásán túl azért is hívták össze, hogy Köszem szultána leszámoljon az ellenségeivel. Köszem szultána utolsó szavait követően a játék véget ért, a gyermek padisah leszállt a trónról, kezét a nagyanyjának nyújtotta, Köszem pedig kézen fogva IV. Mehmedet, elhagyta a tanácsstermet. A tanácskozás feloszlott. A palota protokollért felelős tisztviselői tudatták, hogy a gyűlésen részt vevők a palota tengerparti oldalán található Vas Kapun mennek majd ki. A sejhüiszlám, Abdürrahim efendi volt az első, aki felállt, hogy elhagyja a szerájt. Már készült kilépni a Gyöngyös Pavilonból, amikor egy zülüflü baltadzsi mellé lépett.

– Ön erre parancsoljon! – mondta.

Abdürrahim efendit egy szobába vitték, a mellé a kávészoba mellé, ahol Szofu Mehmed pasát bezárták, miután feltartóztatták. A mufti összezavarodott.

– A padisah nem adott parancsot a leváltásomra – mondta rettegve.

A robusztus testfelépítésű, csupasz arcú és mezítlábas fiatal palotaszolga, aki Kasztamonu hegyei közül érkezett, bár tudta, hogy a vele szemben álló férfi egy sejhüiszlám, minden tisztelet nélkül ezt válaszolta:

– Nekem ezt mondták.

A mufti kísérete látta ezt a kapuból, és rögtön szétoszlottak, csak a lovászfű maradt, aki az efendi lovát vezette, és két inas. Abdürrahim efendi gyöngyös pavilonbeli fogva tartása nem tartott sokáig, hamarosan jött a parancs, hogy engedjék szabadon, hadd

menjen haza, ő pedig felszállt a lovára, és hazament. Attól a naptól fogva azonban egészen a leváltásáig jelentéktelen figura maradt, elvesztette minden befolyását.

Az új janicsár aga, Karcsavus Musztafa aga megállt a Vas Kapu mellett, és bevárta a ruméliai és az anatóliai kazaszkert.

– Efedik, legyetek óvatosak! A padisah megbocsátotta, amit elkövettetek, de most igyekezzetek a hajódokk számára evezősöket találni! Vigyázzatok magatokra! – mondta.

Az, hogy egy janicsár aga az ország két legnagyobb bírójához ilyen parancsolón, utasítgatva szól, világosan megmutatja, milyen hatalma és ereje volt a janicsár agáknak.

Olyan időszak vette kezdetét, melyben Köszem szultána és a janicsár agák, akikkel jól megértették egymást, határozottan és erős kézzel kormányozták az oszmán államot.

Csakhogy a szerájban, a Belső Palotában a zülüflü agák, a zülüflü baltadzsik, a csónakosok, a kapuőrök, a kertészek és a bosztandzsik Köszem szultánában még mindig a gyermekgyilkos szörnyeteget látták, és sokan gyűlölték is; ők voltak Köszem szultána titkos és veszélyes ellenségei. Egyetlen dologra összpontosultak a törekvéseik: a gyermek padisahot ki akarták menteni nagyanya karmai közül, és az anyja, Hatidzse Turhán szultána védő ölében tudni. Ez egyáltalán nem volt egyszerű feladat, hiszem Köszem mögött ott sorakoztak a janicsárok könyörtelen kardjai, akik megvédték őt. Ráadásul IV. Mehmed szultánon kívül más unokái is voltak. A félelmetes asszony a janicsárokra támaszkodva Mehmedet is elmozdíthatta a trónról, ha a helyzet úgy kívánja, és a nála csak néhány hónappal fiatalabb Szulejmán herceget ültethette rá.

Ezek a titkos, ismeretlen ellenségek Köszem janicsárjaival szemben a népre támaszkodtak. A szpáhikat a janicsárok kardjával verték le, és pusztították el. Amikor azonban az isztambuli lakosság örjöngeni kezdett, mindig botokkal, kövekkel, sőt köpködéssel

támadt a janicsárokra, úgy kergette szét őket, és szorongatta meg. Csakhogy a népet arra nagyon nehéz volt rávenni, hogy tényleg fellázadjon Köszem és a janicsárok ellen, mégis, a lakosság és főleg Isztambul irigy és gonosz utcanői körében terjedni kezdett Köszemről, hogy egy „gyermekgyilkos boszorkány”.

– A palotaőr agák mesélik, hogy amikor megfojtották Ibrahim szultánt, Köszem egészen kivirágzott.

– A bosztandzsik mesélték, hogy amikor Ibrahim szultánt az apja, Ahmed szultán türbéjébe akarták temetni, az a boszorka nem engedte, állítólag azt mondta: „Örültnek örült a barátja, temessék csak Musztafa szultán síremlékébe!”

Egyszer aztán, amikor Köszem szultána az egyik külvárosi kerületben járt, hogy a szegény lányoknak hozományt adjon, hallotta, amint az előtte haladó, mankós kivénhedt utcanő odakiált egy rács mögött síró lánynak:

– Szafinaz, hallgass, ne siránkozz, mert még meghallja az a gyermekgyilkos válide, és ha sajnálatból hozományt ad neked, azzal tönkreteszi az egész életedet!

Köszem szultána-ellenes Apó kút-összeesküvés

A szeráj Harmadik Udvarában, az Előterjesztések Terme alatt elhaladó úton, amely az Agák dzsámijától a hárem harmadik udvarára nyíló Madárház kapuig tartott, volt egy „Apó kút” nevű kút.

A Belső Palota zülüflü agái és az ő szolgálatukat ellátó, és éjjelente a hálójukban alvó húsz zülüflü baltadzsi a napi öt ima előtti rituális mosdást ennél a kútnál végezte el.

Szofu Mehmed pasa leváltása előtt három nappal, éjszaka egy titokzatos kéz az Apó kút csészéjébe két bábút helyezett, egy nagyot és egy kicsit. A nagyobbik báb a válide öltözékét viselte, még Köszem szultána fekete kendője is a fején volt, a másik pedig a tollforgós turbánjával és ünnepi ruhájával a gyermek padisahot, IV. Mehmedet mintázta. A bábukat nagyon ügyes művész készíthette, még az arcuk is rendkívül élethűre sikeredett. Köszem szultána bábja a gyermek szultánt maga előtt tartotta, a nyakára pedig egy zsinórt tekerve fojtogatta!

A bábukat egy zülüflü baltadzsi látta meg először, aki a reggeli ima előtt jött a kúthoz, hogy elvégezze a rituális mosdást. Meztelen lábán fapapucs, ruhaujja felgyűrve. Amikor megnyitotta a kúthoz tartozó csapot, és kezdte megmosni a kezét, akkor vette észre őket, és teljesen lefagyott. Körülnézett, senki sem volt ott. Elszaladt, még a csapot is elfelejtette elzárni.

Az az ember, akire ráterelődik a gyanú, hogy a bábukat ő rakta a kútra, azonnal hóhérkézre kerül.

Később újabb három palotaőr jött a kúthoz. Meglátták a bábukat, és rettegve néztek egymásra. – A végén még ránk fogják.

Fussunk! – mondták, és elszaladtak.

A zülüflü baltadzsik után a Pincések Hálóterméből érkezett két fiatal aga, ők is óvatosan megnézték a bábukat, majd megijedtek, egymásra néztek, és szó nélkül elrohantak.

A nyitva hagyott csapból tovább ömlött a víz.

A három zülüflü baltadzsinak és a két pincésfiúnak köszönhetően a dolognak azonnal híre ment a Belső Palotában, és nagy izgalmat keltett, de senki sem mert odamenni és megnézni. Értesítették a fegyvernök agát, ő pedig továbbította a hírt a fehér eunuchok agájának. A Belső Palota e két magas rangú vezetője maga mellé vett a fehér eunuchok és az apródok közül húsz fiataalt, és ezzel a csoporttal vonultak a kúthoz.

Ők is rettegve álltak a bábuk előtt, melyek azzal vádolták a saját fiát, Ibrahim szultánt megfojtató Köszem szultánát, hogy arra készül, hogy a gyermek padisahot is meg akarja öletni.

– Vajon melyik átokfajzat tette ezt? – kérdezte a fegyvernök aga.

– A szultáni palotában még sosem láttak és hallottak ilyen gonoszságról és aljasságról – mondta a fehér eunuchok agája.

– Ezt még nézni is bűn!

– Istenemre, igazad van!

– Mit tegyünk?

– Hívjuk ide a kizlár agát, és mutassuk meg neki. Csináljuk azt, amit ő mond!

A fegyvernök aga megkérdezte a nála idősebb és tapasztaltabb fő eunuchot, hogy szóljanak-e erről a padisahnak.

– Ez egy bajkeverő műve, aki azért csinálta, hogy a padisah és a nagyanyja között veszekedést szítson. Nem lenne helyes értesíteni a szultánt. Szóljunk a kizlár agának, ő tegye azt, amit tenni kell, és szóljon annak, akinek szólni kell. Mi pedig nem láttunk, nem hallottunk semmi! – mondta a fő fehér eunuch.

Hívatták a kizlár agát. A fő fekete eunuch is megrémült.

– Méltóságos aga – mondta a fegyvernök aga. – Úgy helyes, ha ezeket te viszed el innen. Te semmisítsd meg, ahogy akard!

– Nem, nem. Én nem nyúlok hozzájuk! – mondta a szerecsen. – Elmegyek őfelségéhez, a nagy válidéhez, elmondom neki, mi történt, és azt csináljuk majd, amit parancsol!

A kizlár aga elrohant a hárembe, és tájékoztatta Köszem szultánát. Köszem figyelmesen hallgatta a látottakat remegve elmesélő fekete eunuchot, majd meglehetősen higgadtan azt mondta:

– Menjünk, hadd lássam!

Mielőtt látta volna a bábukat, az első dolog, ami Köszem szultána eszébe jutott, és amit kimondott, ez volt: – Meg akarnak gyilkolni. Ez a nagyvezír gonoszága. A Belső Palota lakóival helyeztette ide ezeket.

Talán nem is tévedett.

– Az a fattyú, aki ezt tette, meg akar ölni engem. Szeretett padisahunk a szemem fénye. Ilyen sátáni módon ellenem hangolni a padisahot nagyon aljas dolog – tette hozzá.

Ezután a saját bábuja kezében lévő zsinórt leoldotta a padisah bábuja nyakáról. Szétválasztotta a bábukat, és odaadta a kizlár agának.

– Jól rejtse el ezeket valahol! – parancsolta.

– Azt akarom, hogy találjátok meg azt, aki meg akar engem ölni. Aki megtalálja, azt boldoggá teszem – mondta a jelenlévőknek.

Aznap átkutatták a Belső Palota minden hálótermét, a zülüflü agákat, a ládáikat, zsákjaikat, a zülüflü baltadzsik hálótermeit, minden palotaőrt, a ládáikat és a zsákjaikat, de a legkisebb jelet sem találtak, ami alapján azt mondhatták volna, „ez csinálta a bábukat”.

A fegyvernök aga az ügyet nem mesélte el a padisahnak, de titokban felkereste a padisah anyját, Hatidzse Turhán szultánát, és részletesen beszámolt neki a dologról. Elmondta azt is, hogy Köszem szultána azt mondta, hogy „az a fattyú, aki ezt tette, meg akar ölni engem”.

Turhán szultána azt várta, hogy Köszem szultána majd személyesen elmeséli neki a történeteket, de Köszem hallgatott, és ezzel a hallgatással talán hibát követett el. A kizlár aga sem mutatta meg a bábukat Turhán szultánának.

A gyanakvás szakadéka

A két válide között a bábús incidens miatt hirtelen megnyílt a gyanakvás szakadéka. Turhán szultána a fiatalságából, tapasztalatlanságából és végül az anyai szeretetből fakadó aggodalomból kételkedni kezdett Köszem szultánában, és félt tőle. „Köszem szultána, aki nem könyörült a saját fián, és Ibrahim szultánt bezáratta egy, a sírtól semmiben sem különböző szobába, de ezzel sem érte be, és a fiatal padisah nyakára rátekertette a hóhér zsinórját, vajon az unokájával könyörületesebb lesz?” Turhán nem látogatta többet Köszem lakosztályát, és a fiát, a kis padisahot sem küldte a nagyanyjához.

IV. Mehmed szultán a trónra lépésétől a bábuk esetéig minden reggel átment a nagyanyjához, ezért amikor a bábuk megtalálása utáni nap nem ment, Köszemet nagyon elgondolkodtatta a dolog. A szerájban nem akadt olyan, aki ne hallott volna a babákról. Turhán szultána miért nem kereste fel, és miért nem érdeklődött tőle a dolgról? Ha nem ismerte volna jól Turhán szultánát, ha nem tudta volna, milyen tiszta a szíve, azt gondolhatta volna, hogy a bábukat, melyeket valaki ellene akarta utálatos szándékkal használni, Turhán készítette, és helyeztette az Apó kútra. Köszem szultána erre a következtetésre jutott:

A dolgot egy titkos csoport szervezte, amely ellensége a palotában. Köszemet élve vagy halva el akarták távolítani a szerájából, és anélkül, hogy megkérdezték volna vagy beleegyezett volna, Turhán szultánát választották vezetőjüknek. Ahhoz, hogy Turhánt elhidegítsék az anyósától, az volt az egyetlen út, ha

rámutatnak, hogy a gyermek padisah élete veszélyben van, és ez sikerült is nekik.

A bábuk megtalálása után két nappal, amikor Mehmed szultán megint nem jött el, hogy meglátogassa a nagyanyját, Köszem elküldte érte az agáját. Mehmed szultánt a tanítója, a Szerecsen Bilál aga hozta el. Köszem kivett egyet a cukorkák közül, amit a gyerek nagyon szeretett. Mehmed szultán a cukorkára nézett, majd Bilál agára. Nyelt egyet, majd azt mondta:

– Nagymama, ma nem kívánom!

Valószínűleg figyelmeztették, hogy semmit ne egyen meg, amit a nagyanyja ad neki. Köszem szultánát nagyon elszomorította, hogy azt gondolják róla, hogy egy „méregkeverő gyilkos”, de nem erősködött. Arcán keserű mosollyal megkérdezte:

– Kicsi lelkem, padisahom, édesanyád, a válide beteg?

– Igen, beteg – vágta rá azonnal a gyerek.

Csakhogy nyilvánvalóan hazudott. Köszem összevonta a szemöldökét, hangja megkeményedett.

– Bilál! A padisahot nagyon szépen betanították! Gratulálok a mesterének!

A Köszem előtt félelmében reszkető szerecsen írástanító képtelen volt válaszolni, mire Köszem hirtelen felcsattant:

– Bilál, Bilál! Jó, ha tudod, hogy ezt a gyermek padisahot a sereg rám bízta. Amíg Allah életben tart, az Oszmán Birodalomban ez a gyermek, egészen addig, amíg fel nem nő, az én gyámságom alatt van! Miféle különös fantáziaszülemény az a fenséges válidétől, hogy ártani akarnék ennek a gyereknek? – kérdezte.

Gondolkodott egy kicsit, aztán a kocka el volt vetve.

– Nem felesleges személyként lakom ebben a palotában. A sereg hívott ide. Menj a felséges válidéhez, és mondd meg neki, amit most mondok! Mossa ki szívéből a képzelgés és az aggodalom szennyét! És most vidd a padisahot, ezután ne is hozd hozzám, csak ha kérem. A szív egy üvegcsésze, és az enyémet eltörték! – mondta.

A tanító, Bilál aga Köszem szavait pontosan továbbította Turhán szultánának. Turhán szultána a fiát, a kis padisahot átölelve, zokogni kezdett. Tudta, hogy Köszem erejével és hatalmával szemben nagyon elesett és gyenge. A hatalmas szerájban senkije sem volt két hűséges fekete eunuch agáján kívül, a fő aga, Hosszú Szulejmán agán, és a tanító, Bilál agán kívül, akik érte és a fiáért akár az életüket is feláldozták volna. Legalábbis Turhán szultána így gondolta.

Másnap kora reggel eljött hozzá Köszem egyik agája. Köszem azt akarta, hogy Mehmed szultánt uralkodói ruhában küldjék hozzá. A gyereket Bilál aga vitte Köszemhez, aki meg sem szólalt, hanem átadott egy papírt az agának. A papíron egy kis szöveg szerepelt, amit az agának meg kellett tanítania a gyermeknek. Ez volt az a nap, amikor a Gyöngyös Pavilonban tartott dívánon leváltották Szofu Mehmed pasát, és Köszem világosan kinyilvánította a janicsár agák és a saját hatalmát.

Aztán hosszú ideig nem kereste Mehmed szultánt, a gyerek pedig félt meglátogatni a nagyanyját.

Június közepe volt. Turhán szultána fogta a rabnőit, a kis padisahot és Bilál agát, és az üszküdari palotába ment, a főagát, Hosszú Szulejmán agát pedig az isztambuli palotában hagyta, hogy ő legyen a szeme és a füle.

Az isztambuli szerájban a hárem fő tisztviselője, a fő fekete eunuch, Ibrahim aga, és a palota összes őrének és testőrének parancsnoka, Szerelmes Dervis Ali aga, a bosztandzsibasi Köszem szultána hűséges szolgája volt.

A kizlár aga fennhéjázó természetű volt, így a padisahhoz is úgy beszélt, mint egy közönséges gyerekhez, „lelkemnek, báránycámnak” szólította, és ezért a Belső Palota lakói a „Felséges” gúnynevet ragasztották rá. Felséges Ibrahim aga Köszem szeme és füleként követte Turhán validét az üszküdari palotába.

Azon a héten, amikor az üszküdári palotába mentek, Turhán szultána fontos levelet kapott Hosszú Szulejmán agától.

Köszem a lakosztályába hívatta Ibrahim szultán egyik hászekijét, Dilásup szultánát és a fiát, Szulejmán herceget, aztán a Gyöngyös Pavilonba vonult velük, és estig együtt maradtak.

„Másnap Ibrahim szultán egy másik hászekijét, Muazzez szultánát és a fiát, Ahmed herceget hívatta, és a Gyöngyös Pavilonban velük is eltöltött egy napot.”

Hosszú Szulejmán levele nagyon elgondolkodtatta Turhán szultánét. Szulejmán herceg másfél hónappal, Ahmed herceg pedig egy évvel volt fiatalabb a padisahnál. Anyjukkal együtt az isztambuli szeráj „Ketrecében” éltek bezárva. A janicsárok kardjára támaszkodó Köszem szultána, aki kijelentette, hogy ő a hatalom gyámja és védnöke, talán új gyerek padisahot keresett az oszmán trónra, akinek az anyja nem szegül ellen a parancsainak?

A Köszem újabb államcsínyét késleltető jelentős események

Köszem egy új gyermek padisahot keresett volna az oszmán trónra? Talán így volt.

Amikor Turhán válide szultána fogta a fiát, a gyermek padisahot, és az üszküdari palotába ment, Isztambulba olyan hír érkezett, amely Köszemet és a janicsár agákat is felettébb nyugtalanította. A korszak egyik híres szpáhija, a nagyon gazdag Grúz Abdünnebi aga, aki nagy befolyással bírt Nijde és Bor környékén, kibontotta a lázadás zászlaját. Negyvenezer kardforgatóval elindult Isztambul ellen, már elhagyta Izmirt, és a főváros felé közeledett. Látszólag azért jött, hogy bosszút álljon a janicsár agákon, és velük együtt Köszem szultánén – akinek a neve nem hangzott el az esemény kapcsán –, az Atmejdánin lemészárolt szpáhikért.

Negyvenezer kardforgató, ha vezetőre lel és összegyűlik, jelentős erőt képvisel. Az Isztambulból elmenekült szpáhik is Grúz Abdünnebi agához és csapatához futottak, és elpanaszolták:

– Ha Isztambul népe meglát egy szpáhít, kigúnyolja, a méltóságunkat lábbal tiporják.

– Ha egy janicsár meglát egy szpáhít az utcán, int, hogy verjék meg. Velünk szórakoznak.

– Már az utcákra sem tehetjük ki a lábunkat!

– A janicsárok kopt hastáncos fiúkat öltöztetnek be szpáhi ruhába, és az összejöveteleiken így táncoltatják őket.

– Hej, Abdünnebi aga, rajtad múlik a szpáhik becsülete, az a hír járja, te képes vagy megvédeni!

– Nincs rajtad kívül senki, akihez fordulhatnánk, hogy bosszút álljunk.

– Ha egyszer elindulsz Isztambul ellen, az egész ország támogatni fog.

– A gyermek padisah is rab a janicsárok markában.

– A janicsárok padisahja Köszem szultána! – mondták.

A Grúz Abdünnebi nem sokáig gondolkodott. – Majd én megmutatom, hogy kik azok a szpáhik! – mondta, majd azt követően, hogy Nijdében kibontotta a felkelés zászlaját, egy üzenetet küldött szét az országban: „A padisah a janicsárok foglya. Az oszmán állam a nagy válide és a janicsár agák hatalmában van. Az országot szolgáljuk azzal, ha a gyermek padisahot kimentjük a janicsárok karmai közül.”

A levelei eljutottak még a hegyi rablókhoz is. A Hegyi Szultán leghíresebb emberei, Katirdzsioglu Mehmed négyszáz, Akjakalioglu Bekir pedig háromszáz martalóccal folytatták az útonállási a hegyekben. Grúz Abdünnebi felhívására ők indultak meg először.

Az új nagyvezír, Kara Murád pasa küldött egy levelet a híres szpáhinak, és figyelmeztette, hogy tiszteletre méltó agaként ne gyűjtsön sereget, és nyomában rablókkal ne bocsátkozzon egy ilyen lehetetlen ügybe. A nagyvezír három alkalommal is küldött embert, de nem hallgatták meg.

A Grúz Abdünnebi tizenötezer emberrel indult el Nijdeből. Közép-Anatólia legnagyobb városában, Konjában ünnepelve fogadták, és az ottani pasa saját házában látta vendégül. A konjai szpáhik csapatostul csatlakoztak hozzá. Amikor Kütahjához értek, a serege már negyvenezer főt számlált. Miután elhagyta Nijdét, majd Konját és Kütahját, mindhárom esetben beszédet mondott, ugyanazokat a szavakat ismételte:

– Nem rabolni megyünk, ez államügy! Vannak köztetek olyanok, akik útonállók voltak. Nem érdekel, hogy eddig mit

csináltak, de jobb, ha tudjátok, az én zászlóm alatt nincs rablás, fosztogatás, gyújtogatás, nemi erőszak és vérontás! – mondta.

Ahogy Kara Murád pasa értesült róla, hogy Grúz Abdünnebi elhagyta Kütahját, összehívott egy gyűlést a nagyvezíri palotában, amelyre meghívta a sejhülszlámot, Abdürrahim efendit, a magas rangú ulema-tagokat, az összes Isztambulban tartózkodó pasát, és a szpáhikat is beleértve minden katonai egység magas rangú parancsnokát. A gyűlést Kodzsa Muszlihiddin aga nyitotta meg:

– A Grúz Nebitől egy levél érkezett, előbb azt olvassuk fel, jól figyeljete! – mondta.

A Grúz Abdünnebitől jött levél bátor hangvétellel íródott, és nem volt kifejezett címzettje:

„Mi is muszlimok vagyunk, büszkék a hitünkre!

A padisah palotájában nevelkedtem, ismerem a vendégjogot.

Sem én, sem a társaim nem vagyunk lázadók!

A zsarnok gyilkos, Szofu Mehmed pasa az Atmejdánin a szpáhikat törvénytelenül lemészároltatta, és rengeteg ártatlan muszlimt vérét ontotta. Kiállítottak rólunk egy fetvát, hogy gyaurok vagyunk! Az a muftinak nevezett fickó milyen szent könyv alapján merte állítani, hogy hitetlenek vagyunk?

A mártírjainkért nem mondtak imát, és mint a gyaurok holttesteit szokás, szekerekre rakták őket, aztán a tengerbe hajigálták... Melyik szent könyv ír elő ilyen aljasságot?

Ha a gyermek és ártatlan padisahnak még gyámra van szüksége, hát van saját anyja! A padisah helyettese, a nagyvezír a szultáni dívánban tanácskozva kormányozzon! Hogy gyakorolhatnak nyomást a padisahra és a helyettesére, a nagyvezírré olyan emberek, akik nem tagjai a szultáni dívánnak?

Lábbal tipoják a törvényt!

A nyelvünkön Allah, szívünkben Allah, a hit és az ország érdekében kockáztatjuk az életünket, és jövőnk, hogy szeretett padisahunk áldott lába elé leboruljunk!”

A levél felolvasása közben először Kodzsa Bektas aga ugrott fel:

– Harcoljunk ezzel a fickóval! – mondta.

Muszlihiddin aga a grúz bizonytalan utalásait boncolgatta.

– Vajon kik azok, akiket a grúz megemlíti? Akik nem tagjai a szultáni tanácsnak, de nyomást gyakorolnak a padisahra? Rólunk, janicsár agákról beszél? Mi, istennek hála, az ország magas rangú tisztségviselői vagyunk, a padisah hűséges szolgái, és hosszú évek óta szolgáljuk a birodalmat. Tisztelnek minket, nem úgy, mint őt. A felséges válíde pedig, aki a gyermek padisah gyámja, már négy padisah uralkodásának volt a tanúja, ő az ország oszlopa. A grúz Abdünnebi ezt a levelet nem magától írta, valaki tollba mondta neki, a szájába adta a szavakat, és mindannyian tudjuk, hogy ki volt az! – mondta.

A szavát ezzel a burkolt fenyegetéssel befejező Kodzsa Muszlihiddin, egyenesen a nagyvezírre, Kara Murád pasára szegezte a tekintetét. A nagyvezír, aki néhány napja még egy volt közülük, bujtotta volna lázadásra a grúz Nebit?

Janicsár eskü a padisah ajtajában

Miután Kodzsa Muszlihiddin aga kijelentette, hogy tisztában vannak azzal, kik tanították ki a grúzt, szemét Kara Murád pasa arcára szegezte. Tekintete mintha azt mondta volna: „Mi tettünk téged nagyvezírré, most pedig próbálsz megszabadulni a befolyásunktól, és a grúzt eszközként felhasználva akarsz ártani nekünk és a nagy validének. Jól vigyázz!”

Kara Murád pasa nem sértődött meg:

– Méltóságos aga! Nem a mi dolgunk ezt a Grúz Abdünnebi nevű rablót eltaposni – mondta.

Aznap éket vert közéjük a dolog. A janicsár aga, Karacsavus Musztafa aga pedig Kodzsa Muszlihiddin szavait teljesen félreértette. Azt hitte, hogy az isztambuli szpáhi parancsnokok lázították fel a grúzt. Valóban így volt, csak hogy nem az Isztambulban maradt szpáhi bujtogatták Grúz Abdünnebit, hanem azok, akik elmenekültek Isztambulból. Karacsavus összevont szemöldökkel a szpáhi agákhoz fordult:

– Szpáhi bajtársak, miért szövetkeztetek titokban azokkal a lázadókkal? Miért hoztatok a grúztól ilyen levelet? – kérdezte.

A szpáhi közül Zülfikar aga jól bánt a szavakkal, nyílt beszédű, bátor ember volt.

– Nem léptünk velük szövetségre, és nem mi hoztuk ezt a levelet, amit itt felolvastak. És nem lázadunk a padisah tisztviselői ellen. Ha nem hisztek nekem, hozzatok egy Koránt, hadd esküdjek rá! – mondta.

– Nem hiszek sem a szavadnak, sem az esküdnek – vetette oda Karacsavus sértő módon, mire Zülfikar aga nyugodtan, megfontoltan

válaszolt:

– Ne hidd, ha nem akarod! Muszlimok vagyunk, ha valaki kételkedik bennünk, akkor megesküszünk rá, hogy az igazat mondjuk. Nem beszéltünk velük, és kész.

Karacsavus tovább húzta a dolgot:

– Harcolni fogunk a grúzzal, ti is jöttök?

– Jövünk!

– De ti fogtok elől menni, mi pedig hátul!

– Azt már nem! Te magad mondtad az imént, hogy nem hiszel az eskünknek. Ha mi mennénk elől, lemészároltatnál minket a janicsárokkal, mondván, hogy a grúz szövetségesei vagyunk. Nem, aga! Egyszerűek vagyunk, de nem ostobák! Aki a grúz elleni csapatokat fogja vezetni, az bontson zászlót, és meneteljen elől, mi pedig majd az ő zászlaja alatt masírozunk.

Ezúttal Kodzsa Bektas aga állt fel, és a nagyvezíri palotában lezajlott gyűlést látványos előadássá változtatta. A janicsár parancsnokokhoz szólt:

– Egy az Isten, Allah? – kérdezte.

– Egy! – üvöltötték egy torokból.

– Egy a hitünk?

– Egy!

– Teszünk egy lépést is rituális mosdás nélkül?

– Nem teszünk!

– Imádkozunk naponta ötször?

– Imádkozunk!

– Nyelvünkön Allahhal, a hitünkért és a padisahunkért imádkozva megvívunk-e a gyaur Grúz Nebivel?

– Megvívunk!

Ezzel a Bektas aga által rendezett janicsár esküvel a nagyvezíri palotában lezajlott gyűlés résztvevői hisztérikus hangulatba kerültek. Kodzsa Bektas ekkor előlépett, és elővett egy írást, melyben fetvát,

azaz vallásjogi állásfoglalást kért a muftiktól. így szólt a gyűlésen jelen lévő ulema tagjaihoz:

– Az állásfoglalásukat kérem. Adják ki a fetvát, hogy kardot ragadhassunk azok ellen a gyaurok ellen! – mondta.

– Inkább figyelmeztessétek az illetőt, és meglátjuk, mit tesz. Nem adunk ki fetvát! – mondta az egyik efendi.

A ruméliai katonai bíró, Karacselebizáde Abdülaziz efendi, aki a korszak egyik jelentős személyisége volt, és mindig a szívét követve végtelenül bátran élt, most felpattant a helyéről, és ő, akiről addig mindenki azt gondolta, hogy egyetért a janicsár agákkal, egy pillanat alatt szétzúzta Kodzsa Bektas aga tekintélyét.

– Ahelyett, hogy fetvát kérsz, hallgasd meg, mit mond a nép, hallgasd meg, és tudd meg, mit gondolnak rólatok! A Grúz Abdünnebi és az őt követők azt állítják, hogy a törvény mellettük áll, és negyvenezren jönnek, aga, negyvenezren! Nijdétől, Konjától idáig senki vagyonát, életét nem bántották. Miért nyilvánítanánk őket lázadóknak és rablóknak, és miért állítanánk ki erről fetvát? A sária, a muszlim törvény kapuja nyitva áll Mohamed hívei előtt. Méltóságos Bektas aga, gondold át még egyszer ezt a dolgot! – mondta, és azonnal elhagyta a gyűlést. Miután ő távozott, a sejhülszlám, Abdürrahim efendi is elment, így a tanácskozásnak vége szakadt.

A janicsár agák, Kodzsa Muszlihiddin, Kodzsa Bektas, Karacsavus Musztafa és Cselebi Musztafa aga sóbálvánnyá merevedve néztek egymásra.

És Kara Murád pasa? Az ő szemükben a nagyvezír elszakadt tőlük, és tőlük függetlenül akarta gyakorolni nagyvezíri hatalmát! A négyek csak egy dolgot tehettek, hogy a vezetőjükhöz, okos tanítójukhoz, a nagy vilidéhez, Köszem szultánihoz fordulnak. Az első bizalmas beszélgetést Bektas aga folytatta a vilidével. Köszem az idős janicsár figyelmét egy olyan személyre hívta fel, akire az aga sosem gondolt volna; a gyermek padisah anyjára, Turhán szultánira.

– Vajon a válíde miért vitte magával a gyermek padisahot épp az üszküdári palotába, amikor ez a Grúz Üszküdar felé tartott? Nem azért, hogy a padisahot átadja a negyvenezer lázadónak? Ha a lázadók a kezükbe kaparintják a padisahot, akkor nekünk milyen hatalmunk marad itt? Az, aki velem és veletek szemben a Grúzzal szövetkezik, nem más, mint Turhán szultána, aki maga mellé állította Kara Murádot és Karacselebioglut is – mondta Köszem.

Rettenetes rágalom volt ez Turhán szultánival szemben, aki csupán a fia életét akarta megmenteni. Köszem szultána aznap megegyezett a janicsár agákkal, hogy az Oszmán trónra egy másik unokáját fogja ültetni.

A tűzbe vetett levél története

Kodzsa Bektas hitt Köszem véleményének, de a barátainak is el kellett hinniük, ezért a nagy vilidé egy levelet adott Bektas agának, amit ő írt. Az idős janicsár nem tudott írni-olvasni, ezért elrakta a levelet. Mivel írástudatlan volt, bárhová is ment, mindig magával vitte Redzseb nevű írnökát.

A négy nagy janicsár aga Karacsavus Musztafa házában gyűlt össze. Bektas aga elmesélte, hogy mit gondol Köszem Turhán szultániról. Számukra is logikusnak tűnt az ok, melyet Köszem sugallt a valide és a gyermek padisah üszküdüri palotába történt távozásáról.

– Köszem még egy levelet is adott a dologról! – mondta Bektas aga.

A levelet előhúzta a ruhájából, majd átnyújtotta írnökának, Redzsebnek, hogy olvassa fel. Redzseb egy húsz év körüli fiatalember volt, aki évek óta hűségesen szolgálta Bektast. Köszem levelét először hangosan, majd az utolsó sorai felé dadogva, félelemmel telve olvasta:

„Ma engem nem akarnak, de holnap már titeket sem.

Jó, ha tudjátok, hogy ezt a Grúz Abdünnebi nevű rablót a padisah anyja, Turhán szultána uszította a völgyre.

Ha ők nem akarnak engem és titeket, akkor vajon ellenem és ellenetek vonulnak, vagy azokat akarják megtalálni, akik támogatnak minket?

Ártatlan szultánunk egy gyenge és erőtlén gyermek, és hajlamos a betegségekre. Ha Allah úgy akarná, hogy meghaljon, akkor

Állatinak hálát adok azért, hogy Ibrahim szultánnak van még két fia, és azok a hercegek a palotában vannak a szárnyaim alatt.

Tudnotok kell, hogy legfontosabb dolgunk, hogy a Grúz Abdünnebivel megütközzünk, és eltüntessük azt az átkozottat. Aztán késlekedés nélkül le kell számolnunk Kara Murád pasával és Karacselebiogluval, és meg kell beszélnünk az új padisah trónra lépésének dolgát...”

Köszem levele miatt a négy aga is megrettent. A levélből ugyanis kiderült, hogy Köszem a gyermek padisahot, IV. Mehmed szultánt félre akarja állítani, és legenyhébb esetben is le akarja taszítani a trónról, ráadásul ezt az óhaját világosan a tudtukra adta, mint ahogy azt is, hogy ebben nekik kell segíteniük. Ezt a fontos titkot a levelet felolvasó írnok, Redzseb is megtudta. Mennyire bízott Kodzsa Bektas aga, aki elhozta Köszem levelét, Redzsep hűségében? A tanulatlan, de ravasz janicsár összevonta a szemöldökét:

– Hogy ez a nagy válide milyen zagyvaságokat ír! Hé, Redzseb, ne állj ott! Dobd azt a levelet a tűzre, és égesd el! – mondta.

A fiatalember tűzbe vetette a kezében lévő levelet. Hallgattak, míg a papír fekete hamuvá nem égett. Redzseb ezután a hamut egy piszkavas segítségével kiszedte és szétszórta. Ezt követően Bektas aga elővett egy Koránt, és a fiatalember kezét ráhelyezte a könyvre.

– Hallottál-e valamit, Redzseb?

– Esküszöm, semmit, agám!

A janicsár agák, akik a nagyvezíri palotában tartott gyűlésen nem kaptak fetvát Grúz Nebi és társaival kapcsolatban, másnap a janicsár aga hivatalában gyűltek össze, és a tanácskozássra meghívták az

Isztambulban lévő szpáhi agákat is. Ezúttal nagyon finoman beszéltek velük.

– A muszlim hit világos. Volt-e szerepetek nektek is Grúz Nebi felbukkanásában? – kérdezte Kodzsa Muszlihiddin aga.

– Már megmondtuk a nagyvezíri palotában is, aga. Semmi közünk hozzá – válaszolta Zülfikár aga.

– Az Atmejdánin és a Szultanahmet-dzsámiban összecsaptunk veletek, és vagy ezer ember meghalt. Ok most ezért akarnak bosszút állni. Ti is bosszút kívántok állni?

– Nincs ilyen szándékunk.

– Katirdzsioglu Mehmed rabló, megérdemeli-e hát, hogy megöljék?

– Kártékony útonálló.

– Akjakalioglu Bekir is ilyen?

– Igen, őt is meg kell ölni.

– Hát az a Grúz Nebi, aki ezeknek az útonállóknak a kötélről megmenekült embereit a zászlaja alá gyűjtötte, talán nem rabló?

– Ha a zászlaja alatti rablókkal nem követ el galádságokat, akkor nem útonálló. Mi nem hallottunk róla, hogy ilyesmit tett volna. Ha ti igen, akkor mondjátok el, és esküdjetek is meg. Még ha ti nem hisztek is a mi eskünknek, mi hiszünk a tiéteknek.

– Az, hogy a Grúz Nebi negyvenezer harcossal Üszküdárba vonul, nem lázadás a padisah ellen?

– Még nem. Ha a padisah azt mondja neki, hogy forduljon vissza, és ő mégsem teszi, akkor megvívunk vele. Velünk tartotok?

– Ha a padisah úgy parancsolja, akkor igen.

A janicsár agák aznap üzentek az üszküdári palotában tartózkodó Turhán válidének, hogy térjen vissza az isztambuli szerájba: „Az idő nem alkalmas, hogy a padisah Üszküdárban legyen, fogd őt, és gyere!”

Az agáknak, akiknek a padisah vagy a helyettese, a nagyvezír egyetlen szavára a hóhérok mancsa tapadhatott a nyakukra, nem volt joguk ahhoz, hogy egy válidének ilyen üzenetet küldjenek. Talán a nagyvezír is csak megkérhette volna erre a válidét. Kö-szemnek pedig nem volt semmilyen joga, hogy beleszóljon abba, hol

tartózkodik Turhán és a padisah. A fiatal válide, szép kisfia életét féltve mégis remegve visszatért az isztambuli szerájba.

Turhán szultána okkal féltette a fiát és magát Köszemtől. A Grúz Nebi felbukkanásával a polgárháború felé sodródás volt a szerájban elkövetni szándékozott politikai gyilkosság első felvonása.

A csónakos Ömer története

A nagyvezír, Kara Murád, teljesen eltávolodott korábbi bajtársaitól, a janicsár agáktól, és bár még nem döntött határozottan Köszem és Turhán szultánák között, és a szíve az ártatlan édesanya, Turhán felé húzott, az őt nagyvezírséghez juttató Köszemet is végtelenül tisztelte. Nem akart Isztambul közvetlen közelében egy polgárháborút a Grúz Nebivel, aki világosan kinyilvánította, hogy a janicsár agák ellen vonul. Az egyik vezíret, Tavukcsu, vagyis Tyúkos Musz-tafa pasát kinevezte a grúzzal szembeni csapat parancsnokává, de közben egy Redzseb aga nevű embert is küldött a grúzhoz egy utolsó figyelmeztetéssel.

Tyúkos pasa ezerötszáz janicsárral és szpáhival Üszküdárt elhagyva gyorsan Izmitbe ment. Útközben védőárkokat ásatott a janicsárokkal, de ő maga visszatért Üszküdárba, mondván, hogy a közeledő sereg veszélyes, és ostobaság sáncokat emelve, egy helyben várakozni. A janicsárok és a szpáhik pedig, akiket Izmitbe vitt, szétszóródtak, és a kávéházakban, fogadóknak, fürdőkben szálltak meg. Az ezt halló Katirdzsioglu Mehmed így szólt Grúz Nebihez: – Aga, engedd meg nekem, hogy éjjel Izmitbe menjek, és a janicsárokat, akiket a Tyúkos hozott, úgy vágjam le, mint a tyúkokat szokás! Ez a dolog nem végződhet másként!

A grúz végig sem hallgatta.

– Nem engedem, hogy olyan ártatlanokat öljünk meg, akik nem fogtak ránk kardot, és nem lőttek ránk! – mondta.

Közben Kara Murád pasa nagyvezír Üszküdárba ért a janicsárokkal és a janicsár újoncokkal, a vezír díszes sátrát a Dogándzsilár dombon állították fel. Isztambul városában egyetlen

katona sem maradt. Kihirdették, hogy az éjszakai őrseget a lakosságnak kell ellátnia, nekik kell a kerületekben fenntartani a rendet, és megtiltották, hogy bárki fegyvert viseljen.

Az Izmitből Üszküdarba menekülve visszatérő Tyúkos Musztafa pasát leváltották, és a helyére Hajdaragazáde Mehmed pasát nevezték ki főparancsnoknak. Az új főparancsnok a Kisikli dombon állította fel a sátrát, és ő is árkokat ásott az utakon.

Köszem szultána parancsára a bosztandzsibasi, Szerelmes Dervis Ali aga is háromszáz állig felfegyverkezett bosztandzsival az új főparancsnok csapatai között volt Kisikliben.

Egyik éjjel elfogtak egy bosztandzsit, aki átkelve az árkokon Anatóliába akart szökni. A bosztandzsi, akit Omernek hívtak, a csónakosok közé tartozott. Ali aga, a bosztandzsibasi kikérdezte.

– A padisah anyja, a válide levelét kellett volna elvinnem a grúznak – mondta a fiatalember.

– Add ide azt a levelet!

– Mielőtt elfogtak, széttéptem és megettem – válaszolta.

A fiatalembert átkutatták, sőt meztelenre vetkőztetve is átkutatták, de nem találták meg a levelet. Ömert kérte a nagyvezír, de Szerelmes Ali aga, a Milosz szigeteki Afro Janicsár Alija azt üzenté neki, hogy a fiút megfojtatta, és holttestét egy zsákba rakva még az éjjel a tengerbe hajította Semszipasánál. Ez persze hazugság volt, szó sem volt megfojtott evezősről, sem tengerbe vetett holttestről.

De a katonák és Üszküdar lakói között megindult a találgatás, hogy vajon a grúz tényleg a kis válidére támaszkodik-e. És néhány helyen elhangzott az is, hogy „a nagy válide most az ártatlan padisah és az anyja véréért akarja majd inni”.

A csónakos Ömer történetét ugyan feledtették az Izmitből visszatérő janicsárokkal, de ezerötszáz ember szájára nem lehetett lakatot tenni, és a janicsárok sok mindent meséltek a körjük gyűlő bajtársaiknak:

– Hatvanan ott hevertünk levetkőzve a Petrevpasa fürdőben, amikor éjjel Katirdzsioglu Mehmed rajtunk ütött. Mindannyiunkat levághatott volna, de ehelyett szabadon engedett, és azt mondta, hogy nem azért jöttek, hogy harcoljanak velünk. Hagyta, hogy felöltözzünk, magunkhoz vegyük a fegyverünket, mi pedig eljöttünk.

– Mi kétszázán mély álomban feküdtünk a Petrevpasa fogadóban, amikor is éjjel Akjakalioglu Bekir rajtunk ütött. Mindannyiunkat levághatott volna, de ehelyett szabadon engedett, és azt mondta, hogy nem azért jöttek, hogy harcoljanak velünk. Hagyta, hogy felöltözzünk, magunkhoz vegyük a fegyverünket, mi pedig eljöttünk.

– Mi, százán az Emir kávéház pihenőjében hevertünk. Tar Hüszejin rajtunk ütött. Mindannyiunkat levághatott volna, de ehelyett szabadon engedett, és azt mondta, hogy nem azért jöttek, hogy harcoljanak velünk. Békével eljöhettünk.

Az Üszküdarban lévő katonák is merészen beszéltek:

– Nekünk mi dolgunk velük?

– Allahra, semmi!

– A nagy agák azok, akik éket vernek a janicsárok és a szpáhek közé.

– A fegyver a miénk, de a hatalom a nagy agáké.

– A grúz segítségével szabaduljunk meg tőlük!

– Amikor rajtaütöttek a bajtársainkon, akiket a Tyúkos Izmitben hagyott, megölhették volna őket, de nem tették, hanem szabadon engedték őket.

– Kávével és dohánnyal kínálták őket.

– És több száz akcsét adtak nekik fürdőre és borotválkozásra.

– A grúzoknak a nagy agáinkkal van elszámolnivalója.

– És a nagy válidével.

– A nagyvezír, Kara Murád pasa és a Grúz Nebi egy oldalon állnak.

A Grúz Abdünnebi egyetlen golyó kilövése nélkül vonult be Izmitbe. A zászlaja alatt kegyetlen útonállók voltak; Katirdzsioglu Mehmed, Akjakalioglu Bekir, Bozoglán Musztafa, Kakasszem Ahmed, Tar Hüszejin, Csaló Redzseb, Kazdagi Ali és kétezernél is több emberük, csupa sakál, akinek mindig a fosztogatáson járt az esze, most azonban semmihez sem értek. Ahogy elterjedt a híre, hogy a vezír támogatja a Grúzt, Uszküdár lakói is érkezettnek látták az időt, hogy üzenjenek Grúz Nebinek: „Aga, szedd a lábad, es gyere!

A janicsár agák fejüket összedugva tanácskoztak.

– Világos, mint a nap, hogy Kara Murád elpártolt tőlünk és a nagy válidétől. Nem harcol a grúz ellen, és amint meglátja grúz zászlaját, Isztambulba menekül majd, és bezáratja előttünk a város erődjének kapuit. Minket pedig még a grúz előtt darabokra fognak tépni a saját katonáink és az uszküdári nép. De ha Kara Muráddal kibontatjuk a Próféta szent zászlaját^{16}, akkor nem követheti el ezt az árulást! – mondták.

Csata Kisikliben

A nagyvezírt a janicsár aga, Karacsavus Musztafa aga kereste fel amiatt, hogy a Grúz Nebi ellen bontsák ki a Próféta zászlaját. Az agát nyolc-tíz magas rangú janicsár parancsnok kísérte, és így beszéltek:

- Méltóságos pasa, a sereg a szent zászlót akarja.
- A Próféta zászlaját csak a hitetlenek ellen bontjuk ki.
- A Grúz Nebi talán nem hiteden?
- Úgy tudom, ő muszlim, aki egy leheteden ügybe keveredett.
- És a mellette lévők, Katirdzsioglu, Akjakalioglu, Bozoglan, Tar, Csaló és Kazdagi, és a többi rabló sem gyaur talán?
- Méltóságos agák! Az útonállás nem hitelenség. De mondjuk, hogy gyaurok. Helyes lenne a Próféta szent zászlaját kibontani ezekkel a mezítlábas, ágrólszakadt hegyi sakálokkal szemben? Hát idáig süllyedt az Oszmán padisah? Nem elég velük szemben az én hatalmam és a tiétek?

Karacsavus nem találta a megfelelő választ. – Méltóságos pasa, tisztellek, ezért eljöttem hozzád, de hibáztam! – mondta, és köszönés nélkül távozott a nagyvezír sátrából.

Az üszküdári csata a Grúz Nebi ellen Kisikli és Bulgurlu dombjainál kezdődött 1649. július 17-én szerdán napkeltekor, és egészen estig tartott. A Grúz előőrseként harcoló Katirdzsioglu Mehmed az isztambuli sereg előørsét megszegyenítve szétszórta. A csatát előkészítő Kodzsa Muszlihiddin aga, Kodzsa Bektas aga, Karacsavus Musztafa aga, és a hozzájuk újonnan csatlakozott janicsár kethüda, Cselebi Musztafa aga reggelig arról tanácskoztak, hogy mitévők legyenek, merre meneküljenek.

– Nekünk végünk van! – mondta egyszer csak Kodzsa Muszlihiddin.

Kodzsa Bektas rögtön azt javasolta, hogy menjenek Isztambulba, és a vár kapuit bezárva védekezzenek. Kodzsa Muszlihiddin keserűen nevetett:

– Bektas, hogy menjünk Isztambulba? Átússzuk a tengert? – kérdezte.

A kilencvenéves öregnek igaza volt, Üszküdar partján egyetlen csónak sem látszott.

Csakhogy amikor reggel lett, nem látták a Grúz Nebi negyvenezres seregét. Mi lett azzal a hatalmas sereggel, amelyik megnyerte az üszküdari csatát?

Aznap éjjel Grúz Nebi összehívta az összes parancsnokát, és így beszélt:

– Azért jöttünk, hogy a padisah áldott lábai elé vessük magunkat. A zsarnokok, akik kezükben tartják a padisahot és az országunkat, nem hagyják, hogy találkozzunk a szultánnal. Miért gyilkolja le egy csomó ártatlan egymást? Tíz, ma meghaló muszlimért holnap tízszer annyit ölnek meg. Ha bevonulunk Isztambulba, másnap vérpatak fog folyni a város utcáin. Ha legyűrjük is a zsarnokokat, a kiontott vér bűne a mi lelkünkön szárad majd. Gyertek, a zsarnokokat bízzuk Allahra, és forduljunk vissza!

A Grúz Nebi, aki nem lázadó volt, hanem nagyon jó, becsületes ember, javaslatát a parancsnokai is elfogadták, és anélkül, hogy a sátraikat lebontották volna és a bennük lévő értékeiket magukkal vitték volna, még napkelte előtt Gebzébe, onnan pedig Izmit felé visszahúzódtak.

A Grúz Nebi minden ingatlanát és ékszerét pénzzé tette. A kortársai kétmillió aranyra becsülték a vagyonát. Amikor visszahúzódtott Bulgurlu és Kisikli dombjairól, saját kezűleg osztotta szét az aranyait a katonái között. És ő mihez akart kezdeni? Hitt a sorsban és Allah nagyságában.

A mellette lévő hírhedt rablók közül Katirdzsioglu a Szöjüt hegyre, Akjakalioglu a Bolu hegyre, Tar Hüszejin az Ilgaz hegyekbe, Bozoglan Musztafa a Szüphán hegyre, Csaló Ahmed az Aksehir hegyekbe, Kazdagi Ali a Kaz hegyre ment.

A csütörtök éjjel még a fejükért reszkető janicsár agák egyből nagyon erősek lettek, amint ezzel a látvánnyal szembesültek. Karacsavus Musztafa felpattant a lovára, és kiadta a támadási parancsot a janicsár egységeknek:

– Támadás a gyaurokra! Lehet fosztogatni! – üvöltötte.

A janicsár katonák engedelmeskedtek parancsnokaik utasításának, mások nevettek a bajszuk alatt. Talán az üres sátrakra támadjanak?

A kivont karddal rohanó katonák a Grúz csapatának üres sátraiban sok dolgot találtak, amit zsákmányolhattak, de embert, akit megölhettek volna, egyet sem. Ennek ellenére vagy ezer levágott fejjel tértek vissza. Ezek a fejek saját bajtársaik fejei voltak, melyeket ők maguk vágtak le azoknak a holttestéről, akiket egy nappal korábban Katirdzsioglu kaszabolt le. Amikor Kodzsa Bektas aga ránézett az egyik, bahsis reményében elé hozott fejre, megállapította, hogy „ez a mi Fülbevalós csorbadzsink feje”, de kifizette a fejért járó pénzt. A nagyvezír, Kara Murád pasa azonban elkergette azokat, akik fejeket hoztak neki, mert ahogy rápillantott a fejekre, ő is azonnal felismerte az egyik emberét.

– Hé, kurafik! Ez a mi Kászimunk feje! – üvöltötte.

A kisikli csata után hirtelen meggyengült a gyermek padisah, az anyja Turhán válide és a nagyvezír, Kara Murád pasa helyzete. A csata után Isztambulban híre ment, hogy a gyermek padisah súlyos beteg. A hírt Szerelmes Dervis Ali aga bosztandzsijai terjesztették.

– Ma a padisahot a Szilfa kertbe visszük, mert nagyon beteg – mondta a kikötőben az egyik evezős.

– Állítólag szeretett padisahunk súlyos beteg, úgy hallottuk, egész nap ki sem tud mozdulni – mondta a Birodalmi Kapu egyik

őre.

Kara Murád pasa megrémült, mert tudta, milyen célból terjesztik ezt a pletykát. Titokban értesítette Turhán válidét, mert másnap péntek volt, és el akarta vinni a padisahot a Szülejmánijedzsámiba a pénteki imára, és megmutatni a népnek, hogy a szultán teljesen egészséges. Köszem szultána már csak azután értesült a pénteki ima dolgáról, hogy a vezír elhagyta a palotát a gyerekekkel együtt. A több tízezer isztambuli az utcákra özönlött, hogy lássa a szép padisahját. IV. Mehmed szultán vékony alkatú kisfiú volt, de egészséges és vidám, a nép lelkesen üdvözölte és ünnepelte.

Azon a péntek estén Kara Murád pasa a gyermek padisah nevében még egy erődemonstrációt tartott a janicsár agákkal és Köszem szultánával szemben. Miközben elvitte a padisahot a pénteki imára, kicsikarta tőle a sejhülszlám, Abdürrahim efendi leváltására vonatkozó parancsot. Miután a szultánt látványosan végighordozta a városon, és visszavitte a szerájba, értesítette a muftit a leváltásáról, és a palotájából elűzve a falon kívülre, a Topcsularban található kertjébe vitette.

A fellépő kő története

Az, hogy Kara Murád pasa a pénteki ima ürügyén fogta a gyermek padisahot, és megmutatta Isztambul lakóinak, hogy egészséges, nagy csapás volt azok számára, akik nyilvánvalóan gonosz szándékkal azt terjesztették, hogy Mehmed szultán olyan beteg, hogy egész nap nem tud kimozdulni. Az este legfontosabb eseménye pedig, vagyis a mufti, Abdürrahim efendi leváltása, aznap a második erődemonstráció volt, amely a janicsár agákat és Köszem szultánát megingatta.

Abdürrahim efendi, Szofu Mehmed pasa leváltása és kivégzése után, lábbal tiporta a magas tisztség becsületét, Köszem és a janicsár agák egyszerű bábja lett. IV. Mehmed trónfosztására és talán a megölésére, sőt az anyja, Turhán szultána kivégzésére is szolgai alázattal adta volna ki a kívánt fetvékat.

A mufti leváltását követően az agák Kodzsa Muszlihiddin házában gyűltek össze tanácskozni.

– Volt mersze leváltani a sejhülszlámot anélkül, hogy velünk megbeszélte volna! Ez is azt mutatja, hogy a vezír összeesküdött ellenünk!

– A felséges nagy válide a padisah gyámja, és még őt sem kérdezte meg.

Mégsem tiltakoztak Kara Murád pasa parancsa ellen, hogy a mufti a helyén maradhasson. – Biztos, hogy a nép a vezír mellett áll, és mivel ő maga is janicsár volt, sőt janicsár aga, akárcsak mi, a janicsárokat is maga mögé állíthatja, mindössze egy jó indokra van szüksége – mondták, és Abdürrahim efendi helyére olyasvalakit kerestek az ulema tagjai közül, aki szót fogad nekik. Csakhogy

mielőtt megtalálták volna a megfelelő embert, megtudták, hogy a gyermek padisah egy újabb paranccsal Bahai efendit nevezte ki sejhülszlámmá.

Bahai efendi gazdag és megbízható ember volt, a Boszporusz partján, Kanlidzsában élt a palotájában fényűzően, akár a padisahok.

A tisztségéből fakadó hatalmas bevételnek és befolyásnak nem tulajdonított jelentőséget. A janicsár agák szükségesnek látták, hogy demonstrálják neki az erejüket. Képtelenek voltak megérteni Bahai efendi személyiségét, hiszen ők maguk pitiáner, gonosz emberek voltak. Csak egy dolgot tudtak, azt, hogy az új mufti Kara Murád pasa személyes jó barátja, ezért be akarták bizonyítani neki, hogy „mi erősebbek vagyunk a vezírnél, és hiába neveztetett ki téged muftivá, ha nekünk nem felelsz meg, elmozdítunk a helyedről!”.

Kodzsa Muszlihiddin és Kodzsa Bektas másnap elmentek, de nem is mentek, hanem hatalmas pompával vonultak Bahai efendi isztambuli házába, hogy gratuláljanak neki a sejhülszlámi kinevezéséhez.

A lovaik előtt két csorbadzsi aga, mögöttük pedig negyven-negyven janicsár vonult. A mufti háza tele volt azokkal, akik gratulálni jöttek neki. Minden szem a hatalmas agákra szegeződött.

Az agák nem mentek lovaikkal a fellépőkővekig, melyekre lépve könnyebb volt a lovakról leszállni, és felülni rájuk, hanem messze tőlük megálltak. Aztán két janicsár, az egyik Muszlihiddin, a másik Bektas kengyele előtt megállt, lehajoltak, és ők maguk lettek a fellépőkövek. Az agák az ifjak tarkójára lépve szálltak le a lóról, és ezzel azt akarták megmutatni, hogy „a janicsárok a lábunk előtt hevernek”.

Az egyik csorbadzsi előreszaladt, és a látogatókat fogadó efendit megkérte, közölje a muftival, hogy a méltóságos agák megérkeztek.

A látogatókat fogadó ceremóniamester egy fürtös szakállú ifjú móllá volt.

– Kik ezek az agák? – kérdezte tiszteletlenül.

A csorbadzsi elcsodálkozott a fiatal móllá tudatlanságán, úgy látszik, akadt ember Isztambulban, aki nem ismerte az agákat.

– A méltóságos Kodzsa Muszlihiddin aga és a méltóságos Kodzsa Bektas aga!

– Parancsoljanak! Kicsit várjanak a kávézószalonban, aztán ha rájuk kerül a sor, bevezetem őket a méltóságos mufti efendihez!

A csorbadzsi teljesen megdöbben. A szerencsétlen ifjú azt várta, hogy az agái érkezését látó háznép majd izgatottan összevissza futkos, ehelyett még olyan sem akadt, aki a lábbelijüket lehúzó agák lábára papucsot adott volna. A két kilencven és száz év közötti, csutkává aszott öreg janicsárt mintha arcul ütötték volna. A jelentéktelenségüket tudató hűvös fogadtatás pofonja volt ez.

– Helytelenül tettük, hogy eljöttünk – mondta Kodzsa Muszlihiddin.

– Igen, rosszul tettük – adott igazat a barátjának Kodzsa Bektas.

– Szándékosan bánnak így velünk.

– Igen.

Eközben egy másik fiatal móllá jött oda hozzájuk. Kodzsa Muszli-hiddin így szólt a fiatalemberhez:

– Menj a sejhüliszlám efendihez, és add át neki üdvözlötünket! Mondd meg neki, hogy az agák, a szultáni tanács tagjai nem várakoztak a kávézószalonjában, hanem távoztak!

– Önök tudják... – mondta az ifjú szemtelenül.

A kimért fogadtatás hatása rögtön ott, a mufti háza udvarán érezte a hatását. Amikor a csorbadzsi odaszólt a két janicsárnak, akiket az agák fellépőkőnek akartak használni, hogy: – Hatvannégyes, Filiz Ali! Ötvennégyes, Kara Musztafa! – a nyolcvan janicsár soraiból felharsant egy erős hang:

– Csorbadzsi! Vidd a lovakat a fellépőkőhöz!

A történetnek aznap egész Isztambulban híre ment. Mindenki, aki csak hallotta, hozzátett valamit, és úgy adta tovább másoknak. Mindenki úgy gondolta: „Ezeknek már közeleg a vég.”

Aztán egy két nappal későbbi botrány feledtette azt, hogy a mufti milyen hűvösen fogadta a janicsár agákat.

A leváltott Abdürrahim efendi fia, Mehmed cselebi volt Galata bírója. Mehmed cselebi, aki annak idején ellenszegült és már-már fellázadt, amikor Ezerdarab Ahmed pasa az ulemától be akarta szedni a coboly- és ámbraadót, később eltávolodva apjától, ugyanolyan gazdagságot akart a horgára akasztani, mint a janicsár agák. A coboly- és ámbra-ügy után rossz útra tért, aztán, hogy lépést tartson az agákkal, még romlottabb lett. Mindenkit megrágalmazott, a nyelvét köszörülte az embereken. Amikor Ibrahim szultán trónfosztását és kivégzését „szent cselekedet”-nek minősítette, Szofu Mehmed pasát az „ország sarkpontjének, Köszem szultánát a „hatalom sarkpontjá”-nak hívta, a janicsár agákat pedig az „Oszmán-dinasztia négy támaszájának nevezte. Az Atmejdánin történt szpáhi mézárást is helyeselte. A nép a „Galata padisahj a” gúnynevet ragasztotta rá. Ő a következő legendás botrány hőse.

Galata padisahjának botránya

Abdürrahim efendi fia, a galatai bíró, a romlott természetű Mehmed cselebi, nemcsak éles nyelvű volt, hanem a közönséges hivalkodás, pompa rabja is. Akárcsak a szandzsákbégek és a kormányzók, ő is hetven-nyolcvan lovat tartott. Ő maga is kardot öltve ment mindennap a bírói hivatalába. Negyven fiatal szolgáját katonai öltözetben, fedetlen mellel és könnyű papucsban, teljes fegyverzetben masírozta maga mögött nap mint nap. A galatai padisah gúnynév emiatt ragadt rá, és a parádézását így ünnepelték: „Kardod, a törvény kardja éles legyen! Életed hosszú legyen! Fiatal szolgálód szerelmesek legyenek!”

Sok ember adott kenőpénzt Mehmed cselebinek annak érdekében, hogy néhány ügyükben segítségükre legyen. A galatai bíró elfogadta a pénzt, de nem járt közben az illetőkért. Amikor az apját, a sejhülszlámot leváltották, ezek az emberek bepanaszolták az új sejhülszlámnál. Bahai efendi a felek meghallgatását és az ítélethozatalt az isztambuli bíróra bízta. Az isztambuli bíró, Szunizáde efendi igazságossága közismert volt, és azt az ítéletet hozta, hogy a galatai bíró fizesse vissza a pénzeket, amiket kapott. Mehmed cselebi méregbe gurult, és elment Szunizádéhez.

– Hé, efendi! Ez meg miféle döntés? – kérdezte üvöltve.

– Az én döntésem a te könyvedben nem szerepel, sosem hallottál hasonlót! – válaszolta az isztambuli bíró gúnyosan.

A romlott Mehmed cselebi azonnal támadásba lendült.

– Hál’ istennek! Nekem elég, amit olvasok! Legalább nem a köcsögségemről vagyok híres, mint te! – válaszolta.

Ilyet egy bíró nem mondott egy másik bírónak, hiszen a köcsög kifejezést a homoszexuálisokra használták. Szunizáde azonban nem haragudott meg, inkább nevetett.

– Ne kend másokra a saját szégyenedet! Az a köcsög, aki harminc-negyven szép erős szolgát etet csak azért, hogy utána masírozzanak, és mindenki szeme láttára velük vonul Galata fürdőibe – mondta.

Majd hirtelen felcsattant:

– Hej, te haszontalan léhűtő! Más ajtaján kopogtass! – kiabálta, aztán a gallérjánál fogva megragadta a galatai kádit, és kihajította az őt kísérő szolgálai elé.

Az isztambuli bíró ezzel nem csillapította a haragját. Azonnal lóra pattant, és elment a nagyvezírhez, Kara Murád pasához, és elmesélte neki a történetet. Murád pasa azonnal kérvényt írt a padisahnak, hogy váltsa le Galata bíróját, és figyelmeztette az emberét, aki a kérvényt a szerájba vitte: – A kis válide öfelségének add!

Csakhowy a férfi, aki a kérelmet vitte, amikor a palotába ért – talán szándékosan –, azt mondta, hogy a levelet a válidének kell adni. Így a vezír kérelmét átadták Köszem szultánának. Köszem, akit Mehmed cselebi a „hatalom sarkpontjának” nevezett, hívatta a fő fekete eunuchot, Dzselali Ibrahim agát.

– Vidd ezt a kérelmet a padisahnak azzal, hogy utasítsa el! – mondta Köszem.

Ám a gyerek padisah nem hallgatott a nagyanyjára, nem utasította el a vezír kérelmét, hanem jóváhagyta, és a szélére azt írta, hogy „végrehajtani szükséges”.

A fő fekete eunuch Köszem hűséges embere volt, és megismételte a padisahnak Köszem utasítását.

– Aga, te pedig kezdj készülődni az egyiptomi utazásra! – mondta erre Mehmed szultán.

Dzselali Ibrahim aga megdermedt, és a padisah szavait azonnal továbbította a nagyanyjának. Ebben a pillanatban Köszem Mahpejker szultána levetkőzte óvatosságát, és kicsúszott a száján, hogy:

– Micsoda hálátlan kölyök!

Magában hozzátette, hogy „mintha a saját halálára szomjazna”.

A szeráj a kis padisah és két öccse, akik hasonló korúak voltak, körülmetelési ünnepére készült. Az ünnep időpontjául a hidzsra szerint az 1059-es év Sewal hónapjának tizenötödik napját, egy pénteket jelöltek ki. Ez a keresztény időszámítás szerint 1649. október 22-re esett.

IV. Mehmed szultán nagyapját, I. Ahmed szultánt tizenöt évesen metélték körül, miután padisah lett. De akkor nem csaptak a palotában ünnepséget, az apja feledékenységé miatt szégyenkező gyereket a szeráj egyik eldugott részében metélték körbe. Ezúttal a tizenhárom éves padisahot és testvéreit olyan ünnepség közepette akarták körülmetélni, amelyet talán még az Oszmán-dinasztia története folyamán sosem látnak majd.

Az isztambuli kisiparosok elkezdtek készíteni azokat az ajándékokat, melyeket a padisahnak és a hercegeknek adnak majd a körülmetelésük alkalmából. Abban az időben Isztambul vagy kétezer ékszerésze nem vett fel más rendelést, hogy teljesíteni tudja az ajándékba megrendelt ékszerek elkészítését.

Köszem szultána pedig, szemében a bosszú fényével, ajkán a bosszú mosolyával kinyitotta ékszeres fiókjait. Körülmetelési ajándékként egy tollforgót, egy handzsárt, egy kardot és egy íjtartót akart adni a padisahnak, melyeket drágakövekkel akart kirakatni, ezért a palota ékszerészenek hárommillió arany értékben adott át gyémántot, smaragdot, rubintot, türkizt és gyöngyöt. Mehmed szultán anyjának ajándékai eltörpültek a nagy válide ajándékai mellett.

Köszem az unokája – akit a nagyanyja hálátlan kölyöknek nevezett – ellen a körülmetélési ünnepre tervezett merényletet az ékszer-zuhataggal leplezte. A gyilkos eszköz a fő fekete eunuch, Dzelali Ibrahim aga lett volna. A nagy válíde a szerencsen eunuchhal néhányszor átbeszélte a rettenetes dolgot, és alaposan kitervelt mindent. A gondot az jelentette, hogy a fő fekete eunuch maradni tud-e a posztján a körülmetélésig, mert a padisah figyelmeztette, hogy készüljön Egyiptomba. A maradását végül Köszem egyik emberének, a főasztrológus Hüszejin efendinek köszönhette, aki azt mondta, hogy nagyon szerencsétlen dolog lenne, ha az ünnepség végéig bárki távozna a palotából.

Az ünnepség helyszínéül a Szarajburnuban és Szogukcsesmében a Felvonulási Pavilon mögött húzódó uralkodói kertet és kiserdőt választották. Több mint negyven kisebb-nagyobb sátrat állítottak a nagy válidének, a kis válidének, a nagyvezérnek, a muftinak, a dívánban részt vevő vezíreknek, a katonai bíróknak, az államférfiaknak és a szeráj előkelőségeinek. Az ünnepet egyhetesre tervezték.

A tengerparthoz közel eső Namazgah téren felállították a körülmetélési sátrat is, ez előtt a sátor előtt akarták a játékokat és a mulatságokat rendezni.

Mérenylet a körülmetelés napján

Nappalra a Szultáni Kert minden fáját színes zászlókkal, éjszakára pedig színes lámpásokkal díszítették. A padisah körülmetelési sátra elé kilenc oszlopra kilenc lófarkas zászlót tűztek, mögé pedig felállították a sebészsátrat. A másik két herceg sátrát a padisah sátrának két oldalára állították.

Hétezer tűzijátékot készítettek elő, hogy éjjel a levegőbe lőjék őket. Hogy a meghívottakat cukorkával, édességgel, sörbettel, gyümölcscsel és kávéval kínálhassák, a Belső Palota apródjai és zülüflü baltadzsjai, valamint a bosztandzsik közül kiválasztottak háromezer fiatalot, és még ezer ifjút azért, hogy az érkezőkre finom illatokat és rózsavizet permetezzenek.

A száz étkezősátor, Szarajburnutól az Otluk és a Balikhane kapukig húzódó zöldséges- és virágoskertekben sorakozott. Minden sátorban három asztal állt, így összesen háromszáz ünnepi asztal volt. Negyvenezer tyúkot, húszezer libát, pulykát és kacsát vágtak le. A palota háromezer szakácsa és kuktája mellé segítségül az isztambuli piacokról még további háromezer szakácsot, kuktát és mosogatót hoztak.

IV. Mehmedre aznap egy gránátalmavirág-színű, gyönggyel hímzett kaftánt adtak. A fején lévő turbánt, nagyanyja ajándékát, egy felbecsülhetetlen értékű tollforgó díszítette, a derekán arany-szegecses, drágakövekkel díszített öv, az övön pedig egy handzsár, amelynek nyelén ököl nagyságú smaragd fénylett. Még a papucsain is gyémántok ragyogtak. A körülmetelés helyszínére arannyal hímzett, nyerges, tollforgós póniló vitte a szultánt. A szép gyermek a szemkápráztató öltözékében tündérkirályra hasonlított. A lóról

Köszem sátra előtt a nagyvezír, Kara Murád pasa emelte le. A gyermek előbb a nagyanyja kezét csókolta meg. Köszem szultána ott a fenséges unokája derekára felcsatolt egy száznegyvenkilenc hatalmas smaragdból készült láncra illesztett páratlan kardot, melynek a hüvelye és a nyele is gyémántokkal volt kirakva.

A nagy válide olyan izgatott volt, hogy sírva fakadt, miközben azt mondta, hogy: – Ezerszer hálát adok, istenem, hogy szolgáltnak megmutattad ezt a boldogságot!

– Gyere, nem hiányozhatsz mellőlem! – mondta a gyermek őszintén.

Aztán az anyja, Turhán szultána sátrába vitték. A fiatal válide is sírt örömeiben. Fia kezét csókolt neki is, mire a szultána egy drágaköves aranyórát adott neki. Amikor a gyermeket kivitték, hogy a sebész sátrába vigyék, Turhán szultána rosszul lett. Így szólt a társaságában tartózkodó fő agához, a szerencsen Hosszú Szulejmánhoz:

– Félek, Szulejmán, meg fogják ölni a szépséges gyermekemet!

Hosszú Szulejmán aga igyekezett megvigasztalni a szultánát.

– Ne félj, felséges szultánám. A nagyvezír pasa hűséges a padisahhoz, ő maga mondta nekem, hogy „Mellette leszek, ha bárki egy ujjal is hozzáér, mindenkit levágok, aki a sátorban van, ne aggódjon a válide!”. A sebész pasa is muszlim, biztosan nem képes ilyen árulásra – mondta.

Turhán szultána sóhajtott, és a szívére tette a kezét.

– Szulejmán – mondta. – Itt valami történni fog. Azt mondták, a nagy válide elsírta magát, és biztos, hogy nem a fiam boldogsága feletti örömeiben!

Közben, amíg a gyermek padisahot a sebészsátorba vitték, Köszem szultána így beszélgetett a fő fekete eunuchhal, Dzelali Ibrahim agával:

– A padisahot most a körülmetélési sátorba viszik. Miután a sebész pasa végez, és bekötözi, gondolom, hogy Kara Murád majd

felkapja a szultánt, és ágyba viszi. Mondd, hogy nem ez a törvény, és ne hagyd ezt a szolgálatot a vezírre! Vedd ki a padisahot a vezír öléből, és te fektesd az ágyába! Szaladj, intézd el!

– Szultánám, bíz csak rám ezt a dolgot!

Mehmed szultánt levetkőztették a sebész sátrában. A gyermek csak a kaftán alatt viselt fehér muszlining maradt.

A kisfiút a nagyvezír helyezte a sebész elé, ő lett a szultán kirvéje. [\[17\]](#) A sátor előtt egy szazzenekar játszott, majd mikor abbahagyták, a Belső Palota legifjabb apródjai éljenezni kezdtek: – Megtörtént, vége, bravó!

A sebész pasa mesterien és gyorsan végezte a dolgát, és miután különböző porokkal ellátta a sebet, és elállította a vérzést, a megsebzett szervet óvatosan bekötözte. A gyermek, akit körülmetélt, egy világbirodalom uralkodója volt, a sebész, aki tisztában volt feladata súlyosságával, alaposan megizzadt.

Miközben Kara Murád pasa felemelte Mehmed szultánt, hogy az ágyába vigye, és lefektesse, Dzelali Ibrahim megszólította:

– Uram, nem ez a törvény, ez a tisztesség engem illet – mondta.

A fő fekete eunuch átvette a gyereket, majd Mehmed szultánt a körülmetelési sátorba vitte, és ágyba fektette. A gyermek padisah, hogy magát szórakoztassa, a sátor előtt összegyűlt belső palotabeli fiúk játékait kezdte nézni.

Haszodali Mehmed Halife, aki a *Hit története* címen egy nagyon értékes krónikát írt, abban az időben tizenhárom éves gyerek volt, és apródként élt a Belső Palotában. Évekkel később így mesélte el a körülmetélést:

„Mehmed szultán körülmetelési ünnepén a palotabeli apródok sokféle játékot szerveztek, sok pénzt, bahsist kaptak. A mieink kiemelkedtek mind közül. A szultán magánlakosztályához tartozó kincstár és éléskamra játékosaira már nem is volt szükség. A padisah

legkiválóbb zenészei, énekesei, táncosai, birkózói mind közénk tartoztak.”

A padisahot úgy ültették az ágyba, hogy a háta egyenes legyen. A fő fekete eunuch gyöngyös hímzésű paplannal betakarta a szultánt, ő pedig összefont karral leült az ágy végébe.

Elhozták Isztambul híres színtársulatainak bűvészeit, akrobatáit és nevetetőit. Eltelt tizenöt-húsz perc. A padisah egy szájából tüzet okádó bűvésszel kapcsolatban megkérdezte a fő fekete eunuchot, hogy:

– Ennek az embernek tűzhely van a gyomrában?

Ezután gyöngyözve kacagott a törpén, aki úgy gurult a földön, mint egy labda.

Ezt követően egy Mutahhar nevű ifjúra került a sor, hogy bemutassa a padisahnak a tehetségét

Mutahhar egy tizenhét-tizennyolc éves arab ifjú volt, a sivatagi arabok közül, a Tajji törzsből származott. A fiú Hatem unokája volt, aki a keleti irodalomban legendásan híres volt bőkezűségéről, nagylelkűségéről. Emiatt Mutahharra a palotában ráragadt a „Sivatag padisahja” név. Világosbarna bőrű, vékony alkatú, fekete hajú arab szépség volt, és nem volt nála ügyesebb kardforgató. A derekára vékony, vörös sálat kötött, a sivatagi harcosok ruháját öltötte magára, és a körülmetélési sátor előtt várta a sorát, hogy bemutathassa a gyermek padisahnak kardforgató tudományát. Egy pillanatra Mehmed szultánra nézett, és a döbbenettől tágra nyílt a szeme. Az imént még a földön labdaként guruló törpe akrobatán nevető gyerek padisah szeme csukva volt, mintha aludna, arca falfehér, és a feje enyhén félrebukott. Mutahhar a fiatalságából fakadó bátorsággal közelebb ment az ágyhoz, de a fő fekete eunuch, DzselaI Ibrahim aga ráförmedt az arab fiúra:

– Tűnj innen, fiú! Semmi keresnivalód itt!

Az éles eszű fiatal arab azonnal megértette, mi történt, és rögtön tudta, mi a dolga. Nem tulajdonítva jelentőséget a fellépésnek, a

kezében lévő kardokat elhajította a körülmetelési sátor előtt, és elrohant, hogy megkeresse a nagyvezírt, és értesítse.

Kara Murád pasa épp a közelben sétálgatott, marokszámra osztogatta a bahsist a Belső Palotában szolgáló fiúknak. Mutahhar, amint meglátta a pasát, már messziről kiabálni kezdett, hogy addig se késlekedjen, amíg odaér a pasához:

– Pasa! Pasa! A padisahhal történt valami! Rohanj!

Murád pasa lefagyott rémületében. Mutahhar megragadta a vezír kaftánját, és rángatni, vonszolni akarta.

– Történt valami a padisahhal! Fuss, rohanj! – mondta.

A félelmetes egykori janicsár semmit sem kérdezett a fiútól, hanem elüvöltötte magát:

– Kerítsétek elő a szultán orvosát! Találjátok meg a sebész pasát!

És a körülmetelési sátorba rohant, ahol a padisah feküdt.

A vezír hangját Turhán szultána is meghallotta. – Megölték a fiamat! – sikította, majd elájult.

Az ünnep helyszínén felfordulás keletkezett. Kezében aranybotjával Köszem szultána kilépett a sátrából, és ő is kiabálni kezdett, hogy „Keressétek meg az orvost!”. Akkor senkinek sem tűnt fel, hogy Köszem nem azt kérdezte először, hogy mi történt.

A körülmetelési sátorba érő Kara Murád pasa azonnal le akarta venni a gyerekről a paplant, de a fő fekete eunuch közbevágot, hogy nem ez a törvény. Csakhogy Murád pasa egy akkora pofont lekevert neki, hogy a hangját még a sátoron kívül is hallották.

A pasa felemelte a takarót, és lefagyott az elé táruló látványtól.

A kötést, melyet az előbőrétől megszabadított szervre raktak, valaki kioldozta, a vérzést elállító porokat letörölte, és most ömlött a vér. Annyira, hogy a gyerek deréktól lefelé, egészen a lábáig merő vérben úszott.

Közben megérkezett a sebész pasa és a szultán orvosa is. A sebész újra ellátta a sebet, gyógyszert és kötést rakott rá. Az orvos

pedig magához térítette a gyereket. A szemét kinyitó Mehmed szultán, látva a fejénél lévő tolongást, elcsodálkozott.

– Mi történt velem, Lala? – kérdezte.

Kara Murád villámokat szóró tekintete az imént felpofozott fő fekete eunuchot, a kizlár agát kereste.

– Drága padisahom, lelkem szultánom! Túl vagyunk rajta. Egy ördögien gonosz átokfajzat áldozatai lettünk! – mondta.

Ahogy meglátta a gyermek véráztatta ágyát, véres combját és lábszárát, félelmében sírni kezdett.

A szultán lakosztályában szolgáló fiúk azonnal tiszta ágyneműt húztak az ágyra. Mehmed szultánt átöltöztették, combját, lábszárát szappanos kendővel letörölték.

Amikor a bent a dolgát befejező sebész pasa kilépett a sátorból, Köszem szultána toppant elé, és fontoskodva, fenségesen és mérgesen ráförmedt:

– Sebész pasa! Tudod, hogy mi a büntetésed azért, amit tettél? – kérdezte.

A férfi arcáról borsó nagyságú izzadságcseppek gördültek le, de tisztán, nyugodtan válaszolt:

– Én nem végeztem hanyagul a munkámat, fenséges szultána. A méltóságos vezír a tanúm rá. Mindannyian néhány bajkeverő játékszerei lettünk – mondta.

Kara Murád pasa is kijött a sátorból.

– Igen, tanúsítom, hogy a sebész pasa nem hibázott – mondta.

– És azt is tudom, ki az az átokfajzat, aki a padisah életére tört.

A vezír bement a sátorba, majd Dzelali Ibrahim aga nyakát a kezében tartva újra kijött, és a körülmetélési sátor előtt Köszem szultána jelenlétében ismét pofozni kezdte a fő fekete eunuchot.

Hatalmas keze pofonjai teljesen átrendezték a szerecsen eunuch arcát, a szájából és az orrából ömlött a vér.

– Murád pasa, mit művelsz? Ez a férfi a kizlár aga, a szultáni hárem vezetője. A padisah bizalmasa – mondta Köszem szultána.

– Fenséges szultánám, tudom, hogy mit teszek. Ez az átkozott a fő fekete eunuch, én pedig a padisah helyettese, a nagyvezír vagyok. Én felelek a padisah életéért, és ez az átkozott a padisah életére tört

– válaszolta Kara Murád pasa mérgesen, majd elbődült félelmetes hangján:

- Bosztandzsibasi, hé, bosztandzsibasi!
 - Parancsolj, uram! – mondta a palota őreinek, testőreinek és hóhérainak parancsnoka, Szerelmes Dervis Ali, a bosztandzsibasi.
 - Vidd ezt az átkozottat!
- Ez egy kivégzési parancs volt.

Az ünnep hetének eseményei

Az emberek azonnal beszélni kezdtek az ártatlan gyermek ellen elkövetett borzasztó merényletről. Ráadásul a gyilkosságot akkor kísérelték meg, amikor a padisahot egy vallási parancsnak eleget téve körülmetélték. Bár a dolog mindenkit elszomorított, folytatták az egy hétig tartó ünneplést.

A Belső Palota zülüflü agái közül kiválasztott játékoscsapatok még inkább igyekeztek a kis padisahot szórakoztatni. Aznap éjjel nemcsak a szeráj, hanem egész Isztambul is talpon volt. A piacok nyitva tartottak, és a nép reggelig mulatott.

A nép, I. Ahmed szultán halála óta, több mint harminc éve vágyott már ilyen szórakozásra.

Egy örült trónra lépésével azonban a felkelések és az anarchia korszaka kezdődött. A fiatal Oszmán tragikus halála, a Jedikulában elkövetett gyilkosság, Háfiz Ahmed pasa és Musza cselebi, Haszán Halife és a kincstárnok Musztafa pasa kegyetlen meggyilkolása; a nagy tűzvész; IV. Murád szultán kegyetlen, véres önkényuralma alatt eltelt évek, Ibrahim szultán megölése és az Atmejdánin történt mézszárlás mind hátborzongató események voltak.

A krétai véres háború is tovább folytatódott. Anatóliában és Ruméliában útonálló uralták az utakat, mindenhol rablás és vér, és megbecstelenítés, vagy ahogy a rablók mondták, „az ágyék eledele”.

Isztambul lakosai meg akartak szabadulni a múlt keserű emlékeitől és a jelen szomorúságától. A gyermek padisah körülmetelési ünnepén rendezett mulatságok a város utcáiról és tereiről a tengerre is átterjedtek. A hajódokkban épített százhusz tutaj felsorakozott az Aranyszarv-öböl végén, a Baharije elejétől a

kikötő szájáig, onnan pedig egy villaként a Boszporusz és a Márvány-tenger felé. Mindegyiket színes mécsesekből kirakott, öt-hét méter hosszan tulipánok, rózsák, különféle virágok, oroszán, ló, teve, kakas és különféle állatfigurák, gályák, ágyúk, várak, dzsámik díszítették, szaz-zenekarok játszottak rajtuk, és táncosnők, hastáncos fiúk táncoltak. A látványos mulatságot esténként káprázatos tűzijáték kísérte...

A gyermek padisah ezt a tengeri mulatságot a szerájban, a Hódító Mehmed szultán Pavilon erkélyéről nézte.

Az egy hétig tartó körülmetelési ünnepség mulatságai az isztambuliak gyermek padisah iránt érzett szeretetét és kötődését tükröző politikai demonstrációkká váltak. Ezt Köszem szultána is látta. A nép nemcsak szórakozott, hanem pusmogott is. Köszem hűséges szolgálói azonnal továbbadták a nagy válidének, amit hallottak:

– A szeretett padisahunkra támadó kizlár agát a vezír hóhérekre adta, akkor miért nem fojtották meg azt az átkozottat?

– Mert a nagy válide közbenjárt az érdekében.

– A vagyonához sem nyúltak, állítólag fogta minden pénzét, és Egyiptomba ment.

– És mi lett azzal az arab ifjúval, a Sivatag padisahjával, aki megmentette a szultánt?

– Mutahhar a neve. Kara vezír egy sivatagi szandzsákot adott neki.

– És állítólag a Tajji törzs szegényeinek küldött egy láda aranyat.

– És a nagy válide mit adott Mutahharnak?

– Halálos méreggel átítatott kaftánt akart neki küldeni, de nem találta a fiút.

Köszem valóban megvédte Dzselali Ibrahim agát, és ezzel szemben a nagyvezír, Kara Murád pasa és Turbán válide nem emeltek szót, Turhán főágája, Hosszú Szulejmán aga kizlár agává

történő kinevezése ellen pedig Köszem nem tiltakozott. Azzal, hogy Szulejmán aga fő fekete eunuch lett, a szultáni hárem Turhán szultána kezébe került.

Az ünnepség után néhány nappal meghalt az egyik janicsár aga, Kodzsa Muszlihiddin aga. Egy gyors lefolyású tüdőgyulladás végzett vele. Van, aki azt mondta, hogy majdnem százéves volt, egyesek szerint pedig már el is múlt száz. A temetését a Fátih-dzsámiban tartották, nagy tömeg vett részt az imádkozáson, de az ima nem csak érte szólt, hiszen a ravatalozóköveken további három holttest is sorakozott; egy Ali kapitány nevű nyugalmazott hajódokk-kapitány, egy Hajdar aga nevű férfi, aki a Jemis kikötő hordárainak kahjája volt és egy Kara Omer nevű fiatal szpáhi, aki az Atmejdánin kapott verés után nem épült fel. Hosszú hónapokon át szenvedett, mielőtt meghalt.

A nyugalmazott kapitányt ötszáz hajódokkban dolgozó munkás, a hordárok kahjáját pedig legalább ugyanannyi hordár kísérte. Ami a vérontás miatt meghalt fiatal szpáhi holttestét illeti, Isztambul lakosai és a szpáhik közül talán kétezer ember is kísérte.

Ami Kodzsa Muszlihiddin agát illeti, akik hallották a halálának hírért, először azt mondták, hogy a laktanyákban nem marad majd janicsár, mert mind a temetésre fog menni. Csakhogy Kodzsa Muszlihiddin temetésére nemhogy a laktanyabeli janicsárok nem mentek el, hanem még azok a csorbadzsik és katonák sem, akiknek közvetlenül a mellett a dzsámi mellett volt az egységük, ahol a temetést tartották. Az öreg janicsár holttestét tíz-tizenöt szolgálja vitte, és bajtársai, Kodzsa Bektas aga és Karacsavus Musztafa aga kísérték, továbbá nyolc-tíz csorbadzsi és parancsnok, és a hozzájuk csatlakozni kénytelen harminc-negyven janicsár, valamint a bosztandzsibasi, Szerelmes Dervis Ali aga és néhány kahja. Az ulema előkelőségei közül senki sem volt jelen. Karacselebizáde Abdülaziz efendi eljött ugyan, de mivel senkit sem látott az övéi

közül, a temetés után azonnal távozott. A nagyvezír, Kara Murád pasa a kahjáját küldte.

Az utcákon ilyen beszélgetések hallatszottak:

– Ki ez?

– Kodzsa Muszlihiddin aga.

– Nyugodjon békében!

– Erős tölgy volt...

– Hol vannak a janicsárok?

– Én csak néhány csorbadzsit és öt-tíz katonát látok.

Kodzsa Muszlihiddin temetése a janicsár agák számára a mufti hűvös viselkedése miatt nagy csapás volt. Megértették, hogy az, hogy minden janicsár mögöttük áll, csak üres szó. Aznap Bektas agából és Karacsavusból harapófogóval sem lehetett volna egy szót sem kihúzni. A janicsárok közönye Köszem szultánát is nagyon elgondolkodtatta. Ennek hatására megváltoztatta a janicsárokból bízó és rájuk támaszkodó padisahhal és az anyjával, Turhán szultánával szemben tanúsított magatartását, és ez a változás először szintén egy ünnepen mutatkozott meg.

A főasztrológus, Hüszejin efendi kalendáriumában

szereplő hidzsra szerinti 1060-as év, melyben

az előrejelzés szerint felborul a rend és a béke

Köszem szultána az Ágyú Kapun kívül elhelyezkedő kertjében csodálatos ünnepélyt adott a gyermekpadisah, IV. Mehmed és az anyja, Turhán szultána tiszteletére, hogy békejobbot nyújtson nekik. Az ünnepre a másik két herceg anyján kívül az uralkodócsalád minden női tagját, az előző padisah lányait és a szultánák lányait is meghívta, továbbá hivatalosak voltak rá az ország gazdag embereinek és az isztambuli előkelőknek a feleségei, az ulema tagjainak feleségei és mindezen asszonyoknak az eladósorba lépett lányai.

Köszem a gyerek padisahot az asztalnál maga mellé ültette, megcsókolta, megszagolta a haját, és magához ölelte.

– Lelkem, szemem fénye, padisahom, miért lettél velem ilyen kegyetlen? Nekem senkim nincs ezen a világon a padisahomon kívül. Nem vagyok olyan ostoba, hogy azt higgyem, hogy a birodalom, amely nem maradt Nagy Sándoré, Dáriuszé, a császároké és Szulejmán szultáné sem, az enyém lenne. Éjjel-nappal csak a te uralmat és szultánságodat tartom a szemem előtt! Igyekszem megóvni téged még a széltől is. Boldog vagyok, hogy láthattam a körülmetélési ünnepségedet. Még szeretném megérni, hogy nagykorú legyél, és átvedd ennek az országnak az irányítását. Ha ezt is megérem, lemondok a világ minden kincséről és a hatalomról, és az engedélyeddel Medinába megyek, és ott maradok – mondta sírva.

Ragyogó beszéd volt. Aztán Turhán szultánával beszélt.

– Felséges szultánám, miért haragszol rám? Ibrahim szultán idejében nem voltam-e társad a bajban? – kérdezte.

Az asztalra tett ételeket összekeverte, és először ő maga evett belőlük. Köszem ünnepélye egy évre megteremtette a kölcsönös bizalom légkörét a háremben. Ugyanez a légkör uralta Isztambul

lakosságát is. Ezt a légkört rombolta le a főasztrológus Hüszejin efendi a hidzsra szerinti 1060-as évre vonatkozó horoszkópja.

Akkoriban az asztrológusok készítették az előrejelzéseket, a legelfogadottabbnak pedig azok a kis füzet formájú horoszkópok számítottak, melyeket a főasztrológus készített. Abban a korszakban, amikor még nem működtek nyomdák, a nagy dzsámikban, az imák idejét meghatározó személyek hivatalában a feladatukat ellátó asztrológusok év vége felé elkészítették a következő év horoszkópját, és miután a kalligráfusok sokszorosították ezeket, a másolatokat a könyvárusok árulták. Néhány kidíszített másolatot magas rangú személyeknek ajándékoztak, és cserébe nagy bahsisokat kaptak tőlük.

Néhány asztrológus, akár a mai újságok népszerű horoszkópjai, megírta az elkövetkező év várható eseményeit, és még ha nem is váltak be, az embereket szórakoztatta az olvasásuk. A főasztrológus Hüszejin efendi előrejelzései azonban sokkal nagyobb hírnévnek örvendtek.

Hüszejin efendi múltja mocskos volt, ő maga végtelenül romlott és vakmerő. Várható volt, hogy egy nap ő maga dönti romba az életét.

Isztambulban született egy meglehetősen szegény család gyermekeként. A fiatakkorában legendás szépségű Hüszejin egy janicsár csorbadzsi újoncként kezdte a pályafutását, ő felelt gazdája pipájáért. Ezután egy Emir Szadi cselebi nevű gazdag isztambuli udvaronca lett, és ez a gazdag ember kezdte taníttatni. Időközben kedvet kapott az asztrológiához, és a főasztrológus, Mehmed cselebi segédje lett. IV. Murád szultán, aki érdeklődött az asztrológia, a csillagok tudománya iránt, előbb vizsgáztatta, majd megszerette. Mint a főasztrológus segédje, ő is egyike volt azoknak a fiatalembereknek, akiket az a részeges despota meghívott a tivornyáira. Emiatt Köszem szultána, a válíde is érdeklődött iránta,

és idővel a válíde embere lett a külvilágban, aki segített az asszonynak összeszedni a kenőpénzeket.

Az első előrejelzését 1040-ben készítette. Ebben lejegyzett néhány abban az évben várható eseményt, és mivel ezek közül néhány igaznak bizonyult, nagy hírnévre tett szert. A padisah összejövetelein alkoholt ivott. A válíde nevében kenőpénzt szedett be. Mivel más asztrológusok félték horoszkópokat írni, a senkitől sem félt Hüszejin efendi előrejelzéseit nagyon szerette a nép, vették, mint a cukrot, és Hüszejin efendi a horoszkópokkal is nagy pénzt keresett. Isztambul gazdagjai közé emelkedett.

A hidzsra szerinti 1049-re készített előrejelzésre a nevét „Hüszejin Namurad”, vagyis „Vágy nélküli Hüszejin”-ként írta alá, de mivel IV. Murád meghalt abban az évben, ezt a „Namuradot” „Murád nélküliének fordítva a halálára utaló jelként értelmezték, és az asztrológus dicsősége egyszeriben még fényesebben felragyogott.

1058-ban Ibrahim szultánt az anyja által előkészített puccsal eltávolították a trónról, és hamarosan ki is végezték. Mindenkinek az volt az első dolga, hogy e nagy eseményre utalást találjanak Hüszejin efendi horoszkópjában, de nem találtak.

– Milyen különös, hogy egy ilyen nagy eseményt nem jeleztél előre – mondta az egyik közeli barátja.

Hüszejin efendi kivette a férfi kezéből a horoszkópját.

– De jeleztem! – mondta, és olvasni kezdte:

„A velencei gyaur a tengeren vereséget szenved.

A franciák ártanak az iszlámnak.

Az angolok nagy szolgálatot tesznek az iszlámnak.

A tatár kán nagy segítségére lesz a főparancsnoknak.

Egy híres rablót felakasztanak.

Sok hó és eső esik majd.

Ramazán havában Krétán fényes győzelmet aratnak.

Isztambulban ez az év az öröm éve lesz.

Indiában pestis tör ki.

Isten segítségével kevés tűzvész lesz.

Megölnek egy híres tanítót.”

Hüszejin efendi barátja értetlenül nézett. Nem gondolta ugyanis, hogy Hüszejin efendi elrejtett egy titkot a horoszkópban. A tizenegy mondat arab kezdőbetűi ugyanis azt a szöveget adták ki, hogy „Vefat-i Ibrahim”, vagyis „Ibrahim halála”.

Hüszejin efendi 1060-ban is számot adott tehetségéről, de akkori szövege a végzetét jelenti majd.

Köszem szultána a főasztrológus Hüszejin efendi 1058-as évre vonatkozó előrejelzését bizonyítékként használta: – Azt mondják, hogy Ibrahim szultánt az anyja ölette meg. Micsoda rágalom! Hogy tudtam volna megóvni valakit, akinek a horoszkópjában szerepelt, hogy meg fog halni.

A válidére támaszkodó főasztrológus olyan nagy befolyásra tett szert, hogy akinek elintéznivalója volt a palotában, az mind hozzá fordult, és csak úgy ömlött hozzá a sok ajándék és csúszópénz. A nagy válide részét, ahogy az egy hűséges szolgálhoz illett, félretette.

A főasztrológus agglégény életet élt fiú szeretőivel. Hatalmas palotát építtetett. Magánélete, vagyona és végül épülő új palotája miatt a nép a nyelvére vette, szemet szúrt mindenkinek. Köszem parancsára a főasztrológus megkapta a medinai bíró tisztségét, és bár Isztambulban élt, megkapta a medinai bírókat megillető járandóságokat is. Az ulema méltóságai megharagudtak, amiért egy ilyen magas tisztséget egy olyan embernek adtak, aki semmilyen iskolai képzést nem kapott, és mindennek elmondták a főasztrológust.

– Hogy nevezhetnek ki egy janicsár pipatömőjét, egy fürdősfiút medinai bírónak?

– Ez sértés az ulemára nézve.

– Ennél a főasztrológusnál Dzsindzsi Hüszejin háromszor jobb volt. Legalább járt iskolába, és látott már tintát életében.

– Ez a főasztrológusnak nevezett léhűtő az ördög szolgája, és ha negyven fürdő vizével mosnák, akkor sem tudnák megtisztítani.

– Minek egy olyan palota, aki addig a janicsárok kerevetjén és a fürdők lócáin aludt?

– Reméljük, hogy közel a bukása.

– Várjunk, hátha hibát vét a horoszkópjában!

A főasztrológus nem váratta sokáig az ellenségeit, a hibát az 1060-as év előrejelzésében követte el. Minden év előrejelzését újév előtt két hónappal, Zilkade hónapban adta ki. Abban az évben azonban az új palotája miatt pénzre volt szüksége. Mivel nem akarta feláldozni az összegyűjtött aranyait, a horoszkópját már öt hónappal az új év előtt, Sábán hónapban kiadta. Sietve készítette el, egyáltalán nem figyelte a kiadvány lapjaira írt mondatainak első betűit, és ezt a tizenegy mondatot írta:

„A velenceiek Krétán vereséget szenvednek ebben az évben.

A tatár kántól ebben az évben is további segítség érkezik.

A főparancsnoktól, Gázi Hüszejin pasától jó hírek, rabszolgák és fejek érkeznek.

A tél szép lesz, nem fog esni a hó, áldásos eső fog hullani.

Felbukkan a pestis, de ahogy megjelenik, el is tűnik.

Ha Allah is úgy akarja, Isztambulban ebben az évben sem lesz tűzvész.

A cél nélküliek célra lelnek.

Váratlanul meghal egy jelentős személy.

Istennek hála, ebben az évben az Iszlám világon áldás lesz.

Feltűnik egy Muhammed nevű vitéz, aki Krétán nagy hasznot hajt, és világhíres lesz.

A szultáni flotta számára a győzelem éve lesz.”

A főasztrológus által megjövendölt események senkit sem érdekeltek, mindenki, aki kezébe vette az előrejelzést, a mondatok első betűit nézte. Az arab betűk által kiadott mondat jelentése ez volt: **MEHMED SZULTÁN HALÁLA.**

A horoszkópot látó nagyvezír, Kara Murád pasa megijedt, és magához hívatta az éppen az ivócimboráival iszogató főasztrológust. Alkalmat sem hagyva Hüszejin efendinek a köszönésre, ráüvöltött:

– Miféle ostobaságot írtál a horoszkópodban?!

Hüszejin efendi meglepődött, azt mondta, hogy ez csak egy szerencsétlen véletlen, és megesküdütt rá, hogy nem szándékosan csinálta.

Hüszejin efendi ugyanabban a horoszkópban írt IV. Mehmed szultán csillagjegyeről, arról, hogy hosszú életű lesz, és hosszú ideig fog uralkodni, és hogy ez a korszak az Oszmán történelemben nagyon fényes időszak lesz. Csakhogy ezt senki sem olvasta el.

A főasztrológus első körben harminc példányt osztott szét. A Köszem szultánának, Turhán szultánának, a padisahnak és a janicsár agáknak küldött másolatokon kívül a többit a vezír visszaszerezte a tulajdonosaiktól, és elégelhette. Csakhogy Kodzsa Bektas aga még aznap egy kalligráfust hozatott a házába, a horoszkópot azonnal sokszorosíthatta, és kiosztotta a népnek.

Kara Murád pasa menten leváltatta a tivornyákon vigadozó szélhámost, és kivégzése érdekében írt egy kérelmet. A padisah azonban ezt visszautasította, és kijelentette, hogy elég büntetés a főasztrológus számára, ha leváltják, és száműzetésbe küldik.

Kara Murád pasa habozás nélkül kijelentette: – Ez az aljasság a nagy válide műve.

A vezír nem tévedett. Köszem borzalmas dolgokra készült.

Két nappal azután, hogy leváltották, Hüszejin efendinek megparancsolták, hogy azonnal hagyja el Isztambul, és menjen mekkai zarándoklatra. A bosztandzsibasi, Szerelmes Dervis Ali azonban Köszem szultána üzenetét vitte neki: „Rejtőzz el Isztambulban egy hűséges barátodnál, mert közel már Kara Murád bukása.”

Hüszejin efendi pedig elrejtőzött egy gyerekkori jó barátja Isztinjében található nyaralójában. Barátja, Részeges Iszmail efendi

a fegyvernök írnoka volt. Hüszejin efendi két, felettebb jóképű szolgát vett maga mellé. Egyikük, Iszmail deli vitéz kinézetű, tizenkilenc éves fiatalember volt, Jákub pedig még csak tizennégy éves.

A burszai Iszmail feladatául szabták, hogy közvetítsen Köszem szultána és az ura között, és összegyűjtse a városbéli pletykákat, hogy miket híresztelnek a gazdájáról.

Kara Murád pasa elhagyja a színpadot

Az albán Kara Murád pasa olyan volt a közel két méter magas termetével, mint egy fekete, vasból vagy bronzból öntött szobor. Gyermekként hozták el falujából a devsirmével, majd a janicsár újoncok között nevelkedett. Janicsár katonaként részt vett I. Ahmed lengyelországi hadjáratában és IV. Murád szultán két iráni hadjáratában. Részt vett a Kréta szigetén a velenceiekkel szemben vívott hosszú háború első ütközeteiben, valamint Chania ostrománál és bevételénél, ahol nagy hősiességről tett tanúbizonyságot. Ibrahim szultán alatt janicsár aga lett, majd Szofu Mehmed pasa leváltásakor nagyvezír. Tanulatlan volt, de bátor ember, aki betartotta a szavát, és barátai megbízhattak benne. Nem ismerte a fennhéjázást, soha nem feledkezett meg arról, honnan érkezett, és akárcsak janicsár katona korában, amikor mezítlábra húzta a papucsát, nagyvezírként is közvetlen volt. Amikor már a hatalmas birodalom nagyvezéréként, kétszáz fős kíséretével a nyomában közlekedett, megkérdezte egy fiatal gyümölcs- és zöldségkereskedő barátját, hogy: – Hé, Ali Bese, jól vagy? – majd leszállt a lováról, és jóízűen elfogyasztotta a csésze kávé, amivel a zöldséges megkínálta. Az effajta viselkedés sokaknak nem tetszett, és azt mondták, hogy Kara Murád lábbal tiporja a nagyvezíri tisztség méltóságát. Az ellenségei ennél tovább mentek. Azt állítva, hogy a pasa nem azért megy be az üzletekbe, hogy kávézzon és a bentiek hogyléte felől érdeklődjön, hanem azért, hogy a zöldségesnél, sörbetesnél és a cukorkaárus üzletében láthassa a csupaszként képű fiatal inasokat, kikezdték és a nyelvükre vették a nagyvezír erkölceit.

Kara Murád agglegény volt, és bizonyára ezért mondták róla, hogy a fiúkat szereti. Köztudott volt, hogy a pasa az alkohol rabja, olyannyira, hogy részegesnek nevezték. A tivornyáin fiatal fiúk szolgálták fel az italokat, és rendszeresen jelen voltak a hosszú hajú, fülbevalós, hennás kezű hastáncos fiúk. A délutáni, otthonában tartott díván után mindennap talált módot és helyet arra, hogy igyon; egy egyszerű janicsár közvetlenségével szórakozott a szőlőskertekben, kertekben.

A Szofular dzsáminak volt egy Mehmed cselebi nevű müezzinje, szintén egy isztambuli korhely, Kara Murád pasa fiatalkori barátja. A pasa, nem törődve a rangjával és a pozíciójával, bárhová ment is szórakozni, mindig magával rángatta Mehmed cselebit, akit, bár szépen énekelt és szavalt, sok ember nem szeretett. A főasztrológus is egyike volt a pasa ifjúkori ismerőseinek, és ő is gyakran részt vett a nagyvezír ivászatain.

A főasztrológus horoszkópos esete, közeli kapcsolatuk miatt nagyon elgondolkodtatta a nagyvezírt. Tudta, hogy ellenségei azt fogják mondani a szultánnak és Turhán szultánának, hogy a főasztrológus a nagyvezír, vagyis az ő ivócimborája, és senki sem fogja megemlíteni, hogy Hüszejin efendi valójában a nagy válide embere. Kara Murád pasa ellenségei, élükön a janicsár agákkal, a nagy válide szövetségesei, barátai voltak.

Le akarta váltatni a főasztrológust, és nem sokkal azután ki akarta végeztetni. Le is váltatta Hüszejin efendit, de Köszem közbenjárására az életét megkímélték. Megparancsolták neki, hogy menjen mekkai zarándoklatra, ezzel eltávolították Isztambulból. A hatalmas vezír természetesen megtudta, hogy Hüszejin efendi nem hagyta el Isztambult, és a padisah parancsa ellenére két szolgájával elrejtőzött Isztenjében, egy régi barátja nyaralójában. A hírre azonban nem reagált, pedig nagyvezíri hatalmát felhasználva rajtaüthetett volna Hüszejin efendi rejtekhelyén. Azonban

vonakodott, és talán félt is magára vonni Köszem kegyetlen bosszúját, aki különös és nagyon fontos dolgokat készített elő éppen.

Néhány nappal a horoszkóp-ügy után egy levelet kapott a gyermek padisah kézírásával, mely tudatta, hogy leválthatják a nagyvezíri posztról. Meglepődött, nem várt ilyen döntést a padisahtól, akinek megmentette az életét.

„Azért tettelek meg nagyvezírré, hogy a szőlőkben és a kertekben ivászatokat rendezz?! Rendesen törődj az ország és az állam dolgaival, különben levágatom a fejed!” – írta Mehmed szultán.

Vezírsége első napjától kezdve az egész világ tudta, hogy Kara Murád gyakorta a pohár fenekére néz, ezért különös lett volna, ha a padisah, még ha csak gyermek is, most tudta volna meg, hogy vezíre iszákos. Biztos, hogy Köszem szultána instrukciói alapján írta azt a levelet. A janicsár agák még ennél is tovább mentek. Köszem szultána segítségével a nagyvezír kivégzési parancsát akarták megkapni a gyermek padisahtól, de ezúttal a nagy válide védte meg a nagyvezírt a janicsár agáktól. A szultána a janicsárok között lévő emberével üzent Kodzsa Bektasnak, aki tudatta cimboráival Köszem parancsát: – írjunk neki levelet, hogy mondjon le a vezíri tisztségről, szerezzon egy kinevezést valahová, és tűnjön el Isztambulból! – mondta. így is tettek. Elküldtek egy levelet a nagyvezírnek, a következőkkel: „Már nincs köszönet abban, hogy nagyvezír vagy. Add át a pecsétet a padisahnak, szerezz magadnak más tisztséget, távozz Isztambulból, és mentsd az életedet!”

Kara Murád pasa a keresztény időszámítás szerint 1650. augusztus 5-én, pénteken a szerájba ment, felkereste a gyermek padisahot, és meglehetősen merészen így szólt:

– Szeretett uralkodóm – mondta. – Egy országnak nem lehet öt nagyvezíre. A szultáni pecsét ugyan nálam van, de a nagy válide, Kodzsa Bektas aga, Karacsavus Musztafa aga és Cselebi Musztafa aga mind egy-egy nagyvezír. így képtelen vagyok ellátni a

munkámat. Ki igyon, ha én nem? Vedd vissza a szultáni pecsétedet, és add annak a szolgádnak, akinek kívánod! Engem pedig nevezd ki valahová, hadd hagyjam itt Isztambult! – kérte.

Turhán szultána egy függöny mögül megkérdezte:

– Méltóságos pasa, kit nevezzen ki a fiam nagyvezírré?

Kara Murád pasa ismét világosan, nyíltan beszélt:

– Felséges szultánám – mondta. – Nehogy az egyik janicsár agának adja a pecsétedet, és ne kérdezze meg a nagy válidét sem. Válasszon valakit, hogy legyen nagyvezíre az országnak.

– És te, milyen kinevezést szeretnél magadnak? – kérdezte.

Kara Murád pasa nemcsak hogy el akarta hagyni Isztambult, hanem a hatalmas birodalom legtávolabbi sarkáig akart menekülni.

– A budai kormányzóságot add ennek a szolgádnak! – válaszolta.

Annak híre, hogy Kara Murád pasa lemondott a nagyvezíri címről, és kinevezték Buda kormányzójává, megdöbbenette és megijesztette Isztambul lakóit. Felidéztek Hüszejin efendi horoszkópjának hírhedt első betűit: „Mehmed szultán halála.” Városszerte suttogni kezdtek:

– A körülmetélési ünnepségen nem halt meg.

– Ha nem lett volna ott Kara Murád pasa, megölték volna.

– Megint készül valami...

Egy év eseményei az újabb isztambuli lázadásig

A gyermek padisah pecsétjét a janicsárok közül érkezett Kara Murád pasa után Melek, vagyis Angyal Ahmed pasa kapta, aki az

Isztambulból a budai vilajetbe távozó korábbi nagyvezír tökéletes ellentéte volt. A szerájban nőtt fel, fiatal korában IV. Murád szultán egyik kegyence volt, majd az egyik fegyvernöke lett, és feleségül vette Murád szultán egyetlen lányát, Kaját. Szerелеmben, boldogságban éltek Üszküdarban, a felesége nyaralójában. Néhány nappal korábban kinevezték Bagdad kormányzójává. Épp azon gondolkodott, hogyan fog megbirkózni a hosszú utazás fáradalmaival és nehézségeivel, amikor felajánlották neki a nagyvezíri címet. Tudta, hogy gondolkodás nélkül el kell fogadnia, mégis vonakodott.

– Padisahom – mondta. – Tudod, hogy a janicsár agák a maguk közül való Murád pasa vezírségét sem fogadták el, akkor én hogy gyakoroljam a vezíri hatalmammat? – kérdezte.

– Lala, én szabad akaratomból neveztelek ki nagyvezírré – válaszolta a gyermek padisah.

A szabadon kinevezett vezír, Melek Ahmed pasa első dolga az volt, hogy kivégeztesse a főasztrológus Hüszejin efendit, aki állítólag elment a mekkai zarándoklatra, de közben Isztinjében rejtőzött fiataalkori barátja nyaralójában. Hüszejin efendi Köszem szultána titkos üzenete miatt nem hagyta el Isztambult.

A főasztrológus két kedvenc szolgáját, a burszai Iszmait és a kasztamonui Jákubot mindenki ismerte a Belső Palotában, sokszor látták őket Hüszejin efendi mellett. Egy nap Hüszejin efendi levelet írt Köszem szultánának, és engedélyt kért rá, hogy most már

előjöhessen. A levelet Részeges Iszmail – akinek a nyaralójában rejtőzött – egyik bizalmas szolgájával küldte el, akit nem ismertek a Belső Palota agái. Turhán szultána egyik embere azonban gyanakodni kezdett, félrevonta a fiút, és megszorongatta, mire a fiú mindent elmondott:

- A fő asztrológustól hoztam levelet a nagy válidének – mondta.
- Mondd csak, fiú, jótevőnk, Hüszejin efendi Óméltósága nem ment el a mekkai zarándoklatra?
- Nem ment, elrejtőzött a nyaralónkban.
- Hol van a nyaralótok?
- Isztinjében, a fegyvernök írnoka, Részeges Iszmail efendi háza.
- Fiú, én a nagy válide embere vagyok, add ide a gazdád levelét, majd én átadom a szultánának. Hadd legyek ennyivel is a szolgálatára. ..

Részeges Iszmail szolgája hálás volt ezért a véletlenért, átadta a levelet, azzal távozott.

A levél Turhán szultána kezébe került, ő pedig átadta a nagyvezírnek, Melek Ahmed pasának. A vezír azonnal elküldte a levelet a sejhüliszlámnak, Bahai efendinek, és fetvát, állásfoglalást kért a főasztrológus kivégzéséhez, amit meg is kapott. A mufti csak egyetlen sort írt, ami döntött a férfi sorsáról: „Egy ilyen korlátait nem ismerő orcátlant ki lehet végezni.” A vezír nem sietett—Jó lesz reggel is – mondta.

A főasztrológus a hidzsra szerint 1060 Ramazán havának tizedik napján (1650. szeptember 15-én) küldte el a levelét, és aznap estig várt a válaszra. Részeges Iszmail szolgája nem tért vissza a nyaralóba, mert ahogy kilépett a szerájából, őrizetbe vették. Hüszejin efendi aznap éjjel reggelig nem tudott elaludni. Másnap reggel, hajnalban, a tizenkilenc éves burszai Iszmait hajóval átküldte a túlsó parton található Anatóliai erődbe azzal, hogy a fiú kerítsen három lovat. Ügy tervezte, hogy ő is utána jön a kasztamonui,

tizennégy éves Jákubjával, és lóra pattanva elmenekülnek valahova. Adott Iszmailnak ötszáz aranyat, és egy pulykatozás nagyságú dobozt. A diófa dobozban egy felettébb értékes rubin rejlett. Ezenkívül egy kis batyuban tíz gyémántgyűrűt is átadott neki. Iszmail talált három lovat, és egy csónakossal üzent az urának. Hüszejin efendi fogta az aranyát, az ékszereit és a kasztamonui Jákubot, és beugrott egy három evezőpáros hajóba. Épp a Boszporusz közepén jártak, amikor látták, hogy az európai parton Emirgan előtt a bosztandzsibasi kilenc pár evezős hajója úgy hasít Isztinje felé, mint a nyíl. A hajóban ott ült a Hüszejin efendi kivégzéséért felelős aszeszbasi, a 28. janicsáregység csorbadzsija. Miután kikötöttek, amint belépett a nyaralóba, megkérdezte, hogy hol van a főasztrológus. – Hajóba szállt, és az Anatóliai erődbe ment, talán még partot sem ért, és a vízen van – válaszolták neki. Az aszeszbasi a kilenc pár evezős hajójával utolérte, és elkapta Hüszejin efendit a tengeren, egy parthoz közeli helyen. Az erőd lakói között elvegyülve Burszai Iszmail a partról nézte, ahogy az aszeszbasi és a két hóhér Hüszejin efendit és Jákubot egyik hajóból a másikba rakták. Hüszejin efendit azonnal megfojtották, anyaszült meztelenre vetkőztették, és testét a tengerbe hajították. Az egyik hóhér megragadta Jákubot.

– Ezt is megöljük? – kérdezte.

– Nem, a fiú kivégzésére nincs parancsunk – válaszolta az aszeszbasi.

Gyorsan visszatértek Isztinjébe, Jákubot a parton hagyták, és Isztambul felé vették az útjukat. Már nem volt sietős dolguk, az evezősök lassan lapátoltak, és szemüket a Hüszejin efendiről lehúzott ruhákon és az efendi tarisznyáján tartották.

A hajó elején egy ember, aki az utat figyelte, és kiabált, ha ki kellett térni, hátul a köteleket kezelő ember, egy kormányos, a kilenc pár evezőlapát mindegyikénél egy evezős, azaz tizennyolc evezős, két hóhér, és az aszeszbasi, összesen huszonhárom ember még

útközben megosztozott a főasztrológus tarisznyájából előkerülő aranyon és ékszereken. Az efendiről lerángatott ruhák és alsónemük titkos belső zsebeiből még jó néhány arany és ékszer került elő. A főasztrológus ujjairól lehúzott két gyémántgyűrű és a nyakából leakasztott gyémántokkal kirakott aranyóra is az aszeszbasié lett, aki a zsákmány oroszlánrészét kapta. Az aszeszbasinak arra is volt gondja, hogy a főasztrológus ezüstszálas alsógatyamadzagját elvegye, sőt a zsinór két végére is kötött valamit.

– Vitézek, láttunk-e valamit? – kérdezte aztán a többieket.

A bosztandzsik, a hóhérok és az evezősök pedig kórusban válaszoltak neki:

– Nem, semmit!

A burszai Iszmail nem menekült el, felszállt az egyik lóra, és a másik kettőt kantárszáron vezetve Üszküdarba ment. A lovakat ott hagyta egy pihenőhelyen megőrzésre, majd nagy bátorságról tanúságot téve csónakba szállt, és visszament Isztinjébe. A nyaralóban maga mellé vette Jákubot, és ugyanazzal a csónakkal visszatért Üszküdarba. A két szolga, az egyik tizennégy, a másik tizenkilenc éves, lóra pattant, és elindultak a bagdadi úton. Kartalból Jalovába, onnan pedig Burszába akartak menni.

Ahogy az emberek értesültek Hüszejin efendi haláláról, az ő házát is kifosztották, élén a saját intézőjével és háznépével.

Köszem szultána nagyon elszomorodott a főasztrológus kivégzése miatt. – Nem lesz hasznomra, hogy Kaja szultána férje a nagyvezír – mondta. De mielőtt vele bajlódott volna, sok dolgot kellett még elintéznie. Ránézett Hüszejin efendi 1060-as évre vonatkozó előrejelzésére: „Mehmed szultán halála.”

A pénzügyminiszter, Zurnadcsi Musztafa pasa, a janicsár agák embere volt. Nagyvezír akart lenni, de amikor Kara Murád pasa lemondott a nagyvezíri címről, nyugton maradt, mert úgy tudta, hogy Köszem szultána Kodzsa Bektas agát akarja nagyvezírnek kinevezni. Mivel ez túl nagy akadálynak tűnt számára, nem merte

kinyitni a száját. Csakhogy, amikor Turhán szultána Melek Ahmed pasának adta a pecsétet, és kiderült, hogy nem Bektas aga a konkurenciája, írt egy levelet Köszem szultánának, és tudatta vele, hogy ha a pecsétet elveszik Melek Ahmed pasától, és neki adják, akkor Köszemért kész akár az életét is feláldozni.

Melek Ahmed pasa nagyvezíri kinevezését a janicsár agák elfogadták, és kész tényként kezelték, tehát mozgásba kellett őket lendíteni Melek Ahmed pasával szemben, akit a szultán állítólag szabad akaratából tett nagyvezírré. Ezért Köszem szultána elküldte Zurnadzsi Musztafa pasa levelét az új nagyvezírnek, ezzel az üzenettel: „Tudd, hogy a vezír barátod az ellenséged!” Melek Ahmed pasa válaszul leváltotta a pénzügyminiszter Musztafa pasát, a janicsár agák emberét. A janicsár agák erre kijelentették: „Ez a vezír nem megfelelő a számunkra.”

Ezután az a pletyka kezdett terjedni, hogy a nagyvezír a janicsár agákat és a janicsár kethüdát is le fogja váltani. Ezt a pletykát Köszem emberei terjesztették. A janicsárok felbolydultak. Az agák összegyűltek, és úgy határoztak, hogy a legközelebbi díván napján a janicsárok nem fogják megenni a levest, és azt fogják követelni a padisahától, hogy váltsa le Melek Ahmed pasát. Ezt a döntést Köszem tudatta a nagyvezírral, mire a nagyvezír azon a keddi napon nem jött el a szultáni tanácsra, és mivel a díván nem gyűlt össze, az agák leveses játszmájára nem kerülhetett sor. Attól a naptól kezdve Melek Ahmed pasa, akit a padisah és az anyja önállóan nevezett ki, Köszem embere lett. Ezután, ismét csak Köszem szultána közreműködésével a janicsár agák egy estélyt adtak a vezír tiszteletére, ahol a Turhán szultána által vezírré kinevezett Melek Ahmed pasa megegyezett az agákkal, és az ő emberük is lett. Ezzel a nagyvezír teljesen elszakadt Turhán szultánától.

Köszem számára többé nem jelentett problémát a nagyvezír. Köszem és az agák számára már csak a mufti, Bahai efendi képezett akadályt, de egy váratlan esemény sietett a segítségükre.

Az Oszmán Birodalom évek óta háborúban állt Velencével Kréta szigetén. Az angol kereskedők az oszmánoktól vett nyersanyagokat a tiltások ellenére eladták a velenceieknek. Az angol hajók Izmir kikötőjéből kifutva végezték ezt a tevékenységüket. Az izmiri bíró az angol konzult vádolta, és panaszt tett a sejhüiszlámnak. Bahai efendi hívatta az isztambuli nagykövetet. A nagykövet szemtelen, dölyfös válaszokat adott a muftinak, Bahai efendi pedig megharagudott, és bezáratta a nagykövetet. A nagykövet nagy kenőpénzt fizetett a janicsár agáknak, hogy kiszabaduljon, amit az agák elküldték a muftinak. A pénzt egy medreszei tanítóval juttatták el a sejhüiszlámnak. Amikor kiderült, hogy a tanító azt kéri udvariasan az agák nevében, hogy a nagykövetet engedjék szabadon, Bahai efendi egyáltalán nem válogatta meg a szavait:

– Mit képzelnek ezek az agák magukról? – kérdezte. – Hogy merik így elárulni az országot? A janicsárokból bízunk? Nem lenne idejük, hogy használjanak ellenünk, ha csak jelet adok az isztambuliaknak, esküszöm, ezekből az agáknak nevezett gazemberekből egy szálla sem marad.

A tanítónak helyén volt az esze, nem szóról szóra adta át a mufti üzenetét az agáknak. – A móllá mindnyájukat üdvözöl, és azt mondja, hogy egy-két nap múlva a közbenjárásokra elengedi a nagykövetet, aki túllépte a határokat. – Csakhogy az agák mielőbb hozzá akartak jutni a nagy csúszópénzhez, és meg akarták mutatni az összes követnek, mekkora befolyással bírnak, ezért elküldték egy másik embert is a muftihoz, egy „Szőke Irnok”-nak nevezett műveletlen, tiszteletlen, szemtelen gazfickót.

– A követ ügyében jöttem – kezdte. – A velenceiek csak gyaur halászok, mégis mennyi pénzbe és életbe kerültek. De nem miattuk jöttem. Az angol király viszont Európa egyik jelentős uralkodója, hatalmas flottával rendelkezik. Újabb bajt akarsz hozni az országra azzal, hogy egy követ miatt lerombolod a békét?

– Tudod te, mit beszélsz? – kérdezte Bahai efendi. – Ha az angolok tisztelnék a békét, nem segítenék az ellenségeinket. Láttak már olyat, hogy a muftinak egy janicsár tanácsára lett volna szüksége?

A Szőke Írnok nevetlen volt és műveletlen, de igazat beszélt:

– Hej, efendi, és láttak már olyat, hogy egy mufti bebörtönzött egy nagykövetet? – kérdezte.

Bahai efendinek is igaza volt:

– Te átkozott! – üvöltötte. – Te akasztani való átokfajzat! Hát nem a te agáid azok, akik kenőpénzzel és zsarnoksággal romba döntik az országot? Az egyetlen oka annak, hogy ilyen sok éven át nem tudtuk legyőzni a velenceieket, az, hogy ezek az agák folyton beleavatkoznak az állam ügyeibe! E miatt a csürhe miatt, akik egy ilyen aljas, fiatal furdós kurvát, mint te, ideküldtek hozzám, folyik a muszlimok vére már annyi éve! Takarodj innét, te bohóc, te gonosz kutya!

A Szőke Írnok, akit a mufti elkergetett, a mufti szavaihoz hozzátett néhány ostobaságot, amikor elmesélte a történeteket. A dolog eljutott a nagyvezírhez, aki beszámolt róla a padisahnak. Végül Bahai efendit, a sejhülszlámot leváltották.

Karacselebizáde Abdülaziz efendi lett a sejhülszlám. Bölcs, jóképű férfi volt, és atyáitól örökölt vagyona révén gazdag is. Olyan nagy megtiszteltetésnek tartotta, hogy megkapta mestersége legmagasabb rangját, hogy a sejhülszlámnak járó hatalmas járandóságot a kincstárnak hagyta. Ilyen korábban még sosem fordult elő.

Ennek ellenére a nép az agák és Köszem emberének tekintette, sőt Ibrahim szultán egyik gyilkosának.

Az új muftit nem szerette a lakosság, és a nagyvezírt sem zárták a szívükbe, hiába építtetett a flotta számára saját pénzből egy galleont Bahcsekapiszi partján. Akik látták a hajót, így ámuldoztak:

– Ilyen hatalmas galleont még sosem építettek.

- Ilyen galleonja sem Velencének nincs, sem Angliának!
 - Ha felrakják rá az ágyúkat is, olyan lesz, mint egy tűzhányó, és semmi sem tud majd neki ellenállni – mondták, és hozzátették:
 - Ez a vezír nem hoz szerencsét. Biztos ki fog törni egy lázadás!
- Valóban a szerencse kérdése lett volna, vagy a nép már érezte az égett szagot?

A galleon története

Isztambul bizánci időkből maradt városfalának az Aranyszarv menti része ma már nincs meg. Egy százaléka sem maradt fenn, és azt is nehéz észrevenni, hogy ezek a romok valaha egy várfalat alkottak. A falakkal együtt az erőd kapui is megsemmisültek. A várfalak és az Aranyszarv-öböl közötti, helyenként szűkén, helyenként tágasan húzódó sávon csónak- és hajókikötők, csónakházak, csónakosok szállásai, a hajók tömítéseit készítő helyek, a hajók kihúzására szolgáló helyek, és kisebb hajó- és csónaképítő műhelyek sorakoztak. Köztük elszórva, főleg a kikötők mellett húzódtak azok a cölöpökre épült kávéházak, melyeket a csónakosok, a tömítőmunkások és a hajósok látogattak. A kávéházak pihenői olyan szállások voltak, ahol ezek az alsóbb rétegekből származó vendégek húzták meg magukat. A történetírók úgy írták le ezeket a helyeket, mint a kártékony, semmirekellő csürhe gyűjtőhelyét. Éjjelente a csavargó dalnokok és a népi költők is a rablók közé vegyültek, és a mécsesek gyenge fényénél százzal kísért énekekkel, a világról szóló legendák, dalok előadásával és asszonyokról szóló beszélgetésekkel szórakoztak a vendégek.

A galleont, melyet a nagyvezír Melek Ahmed pasa a flottának ajándékozott, 1651. március elején egy a Bahcse Kapun kívül eső részen rakták állványra. Az isztambuliak egyik kedvenc időtöltésévé, szórakozásává vált, hogy a galleon építését nézzék, így a Bahcse Kapun túli terület sétálóhellyé vált.

A vezír galleonjáról a semmirekellő csürhék tanyáiból, a kávéházakból egy legenda indult útjára, és terjedt városszerte, melynek mára már csak három versszaka maradt fenn:

*Ezer arsin^{18} hosszú, és sok arsin széles,
Csak a kormányrúdja öt embert kitesz,
Vitorláját negyvenezer vég vászonból vágták,
Éppen ötszáz ágyúját számoltam.*

*Ha minden kötele ezüstszinór lenne,
Ha horgonya aranyedényre hasonlítana,
Ha vitorláit atlaszból szabnák,
Akkor sem tetszene, mert piszkos pénzből épül.*

*Minden szöge árvává tett valakit,
A zsarnokság és vesztegetés fakaszt vért belőle,
A nagy válide és a zsarnok agák
Eszközként használnak téged, pasám...*

Ebben a legendában már felcsillant az új lázadás szikrája, de ezt a szikrát Köszem szultána, a janicsár agák és Melek Ahmed pasa nem vették észre.

A galleon teste május végére elkészült. A Bahcse Kapun túli sólyárról a tengerbe eresztették, és úgy tervezték, hogy átvontatják a Kászimpasában található hajódokk elé, hogy ott fejezzék be a hátralévő munkálatokat, és felszereljék a hajót. A hajót egy látványos ünnepség kíséretében kívánták tengerre bocsátani. A nagyvezír, élen a janicsár agákkal, meghívta erre az ünnepre az állami méltóságokat és Isztambul előkelőségeit. Aznap a nép is odaözönlött a Bahcse Kapuhoz, és olyan tömeg volt, hogy egy tűt nem lehetett a földre leejteni.

A hajódokk főmérnöke, aki a hajó építését irányította, így szólt:

– Mielőtt útra kel, a rakomány helyett néhány száz embernek fel kellene szállnia a galleonra!

A munkások és a nézők közül kétszáz ember felment a hajóra, akadtak közöttük tíz-tizenöt éves gyerekek is.

A sejhülszlám, Karacselebizáde Abdülaziz efendi fényes imát mondott. Az ima után a sólyát tartó csomókat kibontották, és a galleon becsúszott a tengerbe.

A negyvenöt és fél méter hosszú hajó az építész aga egy fontos számítási hibája miatt az oldalára borult, amint a tengerbe ért. Azok, akik a rakomány helyett felszálltak, hiába dőltek a másik oldalra, az egy pillanat alatt megtelt galleon megbillent, és a vezír, valamint a többi meghívott szeme láttára felborult. A környéket rettegés töltötte be, és a jajkiáltások az égig szálltak. Azok közül, akik felszálltak a hajóra, harminc ember, köztük az összes gyerek, megfulladt. A nagyvezír sírva fakadt. A lakosok rettegve szaladtak szét. A hír egy pillanat alatt az egész városban elterjedt, és mindenki, aki hallotta, ugyanazt mondta: – így jár az a hajó, amit zsarnokok építtetnek. És ezeknek a zsarnokoknak a kezében az ország hajója is el fog süllyedni!

„A birka az életéért aggódik, a hentes a zsírért és a húsért” – mondták. A birkán az országot, a népet, a nemzetet értették, a hentesen pedig a janicsár agákat és a nagy validét, Köszem szultánát.

A galleon tragédiájáról szóló szövegszöveget hamar elfeledtette Abház Haszán aga története. IV. Mehmed szultán uralkodásának első hónapjaiban történt, hogy az Abház Haszán agát, aki a sebesült Hegyi Szultánt, Kara Hajdaroglu Mehmed béget elfogta és Isztambulba küldte, jutalomból kinevezték Anatólia türkmén agájává. Akkoriban a janicsár agák ez a tisztséget, mely a tulajdonosának hatalmas bevételt biztosított, nagy kenőpénz fejében másnak akarták eladni, de Szofu pasa nagyvezír ezt megakadályozta, és mindenféle pénz elfogadása nélkül, három évre Abház Haszán agának adta. Abház Haszán aga óvatos, elővigyázatos férfi volt. Amikor Kara Murád pasa lett nagyvezír, Abház Haszán aga elküldte

neki a kenőpénzt, és ennek köszönhetően megújította a kezében levő kinevezést, és amikor később Melek Ahmed pasát nevezték ki nagyvezírnöknek, neki is küldött kenőpénzt.

A három évre szóló fermán még nem járt le, de felbukkant egy Ali aga nevű másik követelő a türkmén aga rangra, és a vesztegetőpénzt a janicsár agáknak küldte el, akik elnyomták a nagyvezírt. Abház Haszán agát ennek köszönhetően leváltották, és a türkmén agai címét Ali agának adták Haszán aga kitartó ember volt, Isztambulba jött, és előbb a janicsár agákhoz fordult:

– Uraim, micsoda dolog visszavonni egy kinevezést, amit a szolgálataimért cserébe kaptam? A kincstár még ezer kurussal tartozik nekem... Rengeteg ajándékot adtam nektek, ne legyetek igazságtalanok velem! – mondta.

– A vezír tette ezt veled – válaszolták az agák – Hozzá menj!

Haszán aga elment a vezírhez.

– Uram, megint panaszom van rád. Törvényes-e a türkmén agai címet másnak adni, és engem félreállítani? – kérdezte.

Olaj a tűzre

Amikor Abház Haszán aga elment a vezír dívánjára, és így szólt Melek Ahmet pasához, hogy „panaszom van rád”, a nagyvezír kah-jája, Mehmed aga közbevágott:

– Botrány! A vezír jelenlétében nem beszélhetsz így!

Haszán aga teljesen kikelt magából:

– Te kétszínű szélhámos! Mióta botrány panaszt tenni a padisah helyettesének? Az a botrány, hogy a sok kenőpénzzel a felkelésbe kergetitek az országot! – üvöltötte.

Melek Ahmed pasa, aki a saját fajtáját, Abház Haszán agát bátor embernek ismerte, és szerette, igazat adott neki:

– Haszán, ne is mondd tovább! – mondta. – Csak tudd, hogy ezt nem én tettem veled, hanem a janicsár agák. Igazad van, igazságtalanul bántak veled. Igyekszem elrendezni a helyzetedet.

Abház Haszán aga egy kis reménysugárral távozott a pasától. De amint belépett a fogadóba, ahol megszállt, egy futár a dívánból átadta neki a vezír írásos parancsát. Haszán aga nem tudott olvasni.

– Olvasd, mit ír! – mondta a futárnak.

A küldönc elolvasta, ami a papíron állt: „Te, Abház Haszán, még ma hagyd el Isztambult, és menj vissza a vilájetedbe!”, majd azt mondta az agának:

– Rossz hírem van... a pasa a barátja, de az agák eldöntötték, hogy kivégeztetik önt. A vezír azt írja, hogy nem tudja önt kimenteni a karmaik közül, ezért még ma el kell mennie!

A janicsár agák felkeresték a vezírt. – Az Abház esze a cselszövésen jár... A saját lábán jött Isztambulba. Ma éjjel a

fogadóban, ahol megszállt, teljesedjen be a sorsa, öljék meg! – mondták.

Abház Haszán még aznap azonnal átkelt Üszküdarba. Ugyanaz a futár jött utána, és hozott még egy papírt, melyen az állt: „Üszküdarban se maradj, menj tovább!”

– Ez nem az Atmejdáni, hanem Üszküdar. A janicsár agák itt semmit sem tehetnek velem. Megcsókolom a méltóságos pasa ruhája szegélyét, és addig nem mozdulok innen sehová, amíg újra én nem leszek a türkmén aga. Ha elmegyek innen, minden meg fog változni, mert már nem kérni fogok. Nem féltik Anatóliát? – válaszolta Haszán aga.

Üszküdar kisvárosa a szpáhik pártján állt, és nem akadt olyan szpáhi, aki ne fente volna a fogát a zsarnok janicsár agákra. Tíz híres szpáhi aga és legalább háromszáz-négyszáz felfegyverzett emberük gyorsan összegyűlt Abház Haszán körül. Ugyanaz a küldönc másnap korán reggel ismét eljött, és a vezír különös szóbeli üzenetét hozta. Melek Ahmed pasa azt üzenté, hogy: „Üszküdarból induljanak el, és ha akarják, borítsák lángba egész Anatóliát!”

Abház Haszán gyűlöletet érzett a szintén abház Melek Ahmed pasával szemben. – Szégyellje magát az ilyen vezír! A szolgálja lett azoknak a gazfickóknak, akik egy intéssel fejeket küldhetnek a porba. Kapzsi fekete zsarnokok! – mondta, és az Üszküdarban köré gyűlt szpáhikkal elindult Izmit felé. Útközben úgy nőtt a sereg, mint a lavina, mire Kasztamonut elérték, már negyvenezresre duzzadt. Több száz falut és kisvárost elpusztítottak, az emberek vagyonára, becsületére törtek.

A bolui szandzsákbég elfogott ötven szpáhit, akik Abház Haszánhoz akartak csatlakozni, és akik élén egy Köleoglu nevű harcos állt, és mindegyiküket Isztambulba küldte. Melek Ahmed pasa kihallgatta Köleoglut:

– Miért lázadtok a padisahunk ellen? – kérdezte.

A várt választ kapta:

- Nem a padisah ellen lázadunk.
- Akkor ki ellen?
- A janicsár agák ellen, akik nem hagyják uralkodni a padisahot!
- És miért támadtatok rá ennyi ártadan falusi és városi vagyonára és becsületére?

Köleoglu meglehetősen szabadon és bátran felelt:

- Nagyvezír. Te adtad rá a parancsot. Nem te mondtad, hogy „borítsák lángba egész Anatóliát!”?

– Ha most felakasztalak téged, kit terhel a felelősség? – kérdezte.

– Nem tudom. Te jobban tudod nálam, hogy kit terhel a felelősség érte. Én azt mondom, hogy a döntés Istené.

Köleoglut és a vele lévő ötven szpáhit az Atmejdánitól Bejazit felé húzódó Díván út két szélén sorakozó fákra akasztották fel. A lebukott fejű, mezídábas szpáhikat látók így beszéltek:

- Ezeknek a szerencsétleneknek a halála az agákat terheli!
- Ez csak olaj volt a tűzre.
- Az agáknak hamarosan végük
- És ha ezeknek vége, akkor a nagy válide vége is közeleg!

Nem sokkal ezután elterjedt a hír Isztambulban, hogy Mirza pasa is a városba érkezett.

Ez a pasa, igazi nevén „Daszni Mirza” egy kurd bég volt, aki a családjának köszönhette gazdagságát. IV. Murád pasa idején, ifjú korában, önként csatlakozott a bagdadi hadjáratához, amely során nagy érdemeket szerzett. Szolgálatáért a pasai rangot és a moszuli kormányzóságot kapta cserébe. Moszulban igazságos és nagylelkű kormányzóként nagy tiszteletnek örvendett, a nép nagyon szerette. A janicsár agák nyíltan ajándékot követeltek tőle, de Mirza pasa nem adott, mire Melek Ahmed pasa engedve az agák nyomásának, leváltotta őt a moszuli kormányzóság éléről. Ötven emberével ő is Isztambulba jött, hogy egy új kinevezést kapjon. Sok kapun

kopogtatott, elment a nagyvezírhez is, de sehol sem fogadták. A fogadóban, ahol megszállt, egy férfi nyíltan megmondta neki:

– Pasa, itt nem az arcodat nézik, hanem a kezedet. Hol vannak a pénzeszacskók és az ajándékok?

Mirza pasa keserűen nevetett:

– Nekem nincs pénzem – mondta. – Már eladtam és feléltem, amit őseim rám hagytak. Nem kopasztottam meg a moszuliakat, mégis megéltem valahogy. A csónakra a pénzt, hogy Üszküdárból átjussak Isztambulba, úgy szereztem meg, hogy eladtam két szőnyeget.

A pasa nem hazudott.

Egy szomorú történet,

melyet Evlija Cselebi mesélt el

Mirza pasa öt napig maradt Isztambulban, és mindennap eladott valamit, hogy megéljen. Éppen dinnyeszezon volt. A kahjája egyik nap meghajolt előtte, és ezt mondta:

– A fiúk dinnyét szeretnének.

Mirza pasának volt egy ezüst kávéscsészéje, azt eladta, és az öt kísérő ötven ifjú testőrnök dinnyét vetetett. Másnap átkelt Üszküdarba, hogy visszatérjen a hazájába, és ott találkozott Hanefi kalifával és vagy száz szpáhijával. Hanefi Halife elmesélte neki, hogy végezték ki Köleoglut és ötven emberét. Hanefi nem jutott el Isztambulig, de Mirza pasa, aki szomorúan tért vissza onnan, csatlakozott hozzá. A két kárvallott, becsapott férfi úgy döntött, hogy az Abház Haszán aga által kibontott lázadás zászlaja alá vonul. Így a közel ötvenezres lázadó sereghez még háromszázötven kardforgató akart csatlakozni, Mirza pasa hírnevével együtt.

A csapat az Izmiti-öböl partján található Dil kikötőbe vonult, ahonnan hajókkal átkeltek az öböl túlsó partjára.

Isztambulban pedig a janicsár agák gyűltek össze. – Mirza pasa mérgesen távozott innen. Bátor kardforgató ember. Ha csatlakozik az Abházhoz, újra lelket ver belé. Még itt kell elbánnunk a fickóval! – mondták. Köszem szultána segítségével megkapták Mirza pasa, Halife és a kíséretükben lévő háromszázötven személy kivégzési parancsát a gyerek padisahtól, és ezeregyszáz lovassal a nyomukba szegődtek. Ez a megtorló csapat az előtte haladó sereget Lefke környékén érte be, és egy éjjel, amikor védtelenül heverték, kegyetlenül rajtuk ütöttek, és mindannyiukat lemészárolták.

Ebben a véres rajtaütésben Melek Ahmed pasa emberei között részt vett a kor híres írója, Evlija Cselebi is, aki anyai ágon a pasa közeli rokona volt. Ezt a szomorú, fájdalmas történetet így meséli el:

„Ahogy éjfél után tovább folytattuk utunkat, az előőrünk meglátott egy hetven-nyolcvan sátorból álló katonai táborhelyet, és azonnal visszatért a hírrel. Ezután én is előrementem az előőrrel.

Láttam, hogy mindenki öntudatlanul, mély álomban hevert egy nagy fa alatt. Akadt, aki a sátrakban, és volt, aki a pázsiton nyújtózott el... Csak egy bátor vitéz volt ébren, éppen a lovát ápolta, és szomorú hangon verselt:

*Hát ez jut nekem, sors?
Ez a kimondhatatlan kegyetlenség?
Megölted két karcsú
Szeretőmet, végzet...*

Szívszorító hangon szavalt, és közben sírt. Ezután így szólt a mellette alvó barátjához:

– Hé, Alidzsan, kelj fel! Milyen sokat alszol! Közeleg a reggel. Minden farkas, madár, bárány, birka és ember hajnalban kel, és imádkozik, amíg nyitva vannak a könyörület kapui. Ki a világot, ki a túlvilágot akarja... Kelj fel, te szerencsés, kelj fel! – mondta.

Az ébredező barátja:

– Mi történt, cimbora? Éppen álmodtam... Egy égő gyertya volt a kezemben, te pedig elfújtad – mondta.

Mi, heten-nyolcan kihallgattuk ezeket, aztán visszatértünk. Aztán napkelte előtt lovas katonáink »Allah, Allah« kiáltásokkal rátámadtak az alvókra. Minden sátrukat összedöntötték, és a zokogó, kiáltozó embereket, kit itt, mást amott kaszabolni kezdték... Láttam, hogy Ali és Veli, az előbbi két vitéz, meztelen derekukra felcsatolták a kardjukat, és a nyereg nélküli lovukra csak kantárral ültek fel, és a mieink közül három embert is leterítettek. Kiváló harcosok voltak. Aztán egyszer csak a Melek Ahmed pasa csapatában harcoló Kurd Hajdar feléjük fordította a lovát, és mindkettőt megölte.

A mieink és az övéik is »Allah, Allah« kiáltásokkal vetették magukat a másik csapatra. Két iszlám sereg kezdte egymást aprítani.”

A janicsár agák, Köszem és magas rangú szolgálk elvadult dühe és mohósága miatt csata néven gyilkolás és mészárlás folyt.

Mirza pasát és az ötven kurd fiatalot, valamint a Hanefi Halifát és vagy száz szpáhit azonnal elfogtak sebesülten vagy épen. Összekötött kézzel lóra ültették őket, és Isztambulba küldtek egy hírnököt, hogy vágóban vigye meg a jó hírt. A halottak fejét a dárdáikra tűzték.

Elértek Isztambul városának anatóliai határához, a Bosztandzsibasi hídhoz, amikor a janicsár agák szolgájától, a nagyvezírtől az a parancs érkezett, hogy „Akik épen maradtak, azokat is mind öljétek meg!”. Mirza pasát, az embereit, Hanefit és vagy száz szpáhit ott helyben kivégeztek.

A janicsár agák, mondván, hogy a városiak számára jó lecke, és figyelmeztetés lesz, az Isztambulba hozott levágott fejeket a Birodalmi Kapu elé halmozták. Háromszázötven levágott fej! Pelyhedző állú, fekete szakállú és ősz szakállú is akadt közöttük...

– Íme, így végzik, akik az agák ellen törnek!

Csakhogy ez a tragikus látvány nem szolgált tanulsággul és figyelmeztetésül az isztambuliak számára. Aznap éjjel a nagyváros lakói némán fellázadtak. A szeráj városra nyíló kapuja elé hányt fejeket pillanatok alatt elvitték, lemosták, betekerték halotti lepelbe, és éjjel a helyi mecsetekben elmondták értük a halotti imát, majd a végső tiszteletet megadva eltemették őket a városi temetőben. Aznap reggel a mecsetekben így beszéltek az imámok:

– Hej, bosszúálló Allah! Te, aki a Büntető vagy, verd meg ezeket a zsarnokokat, akik közénk, Mohamed népe közé kardot szórtak, és halálra adtak bennünket!

Aznap reggel, amikor az agák értesültek róla, hogy a Birodalmi Kapu előtt egyetlen fej sem maradt, tele szájjal káromkodtak, és

átkozódás közben ezt mondták: – A kardok a városiak vérére szomjaznak.

Az őrségben lévő bosztandzsit pedig, aki szemet hunyt afelett, hogy a fejeket a lakosság elvitte, jól megpofozták.

Köszem szultána elgondolkodott. Tudta, hogy a bosztandzsibasi, Szerelmes Dervis Ali aga a leghűségesebb embere volt a világon, de a bosztandzsikban nem bízott. A bosztandzsik, akik szemet hunytak afelett, hogy a városiak éjfélkor a szeráj kapuja előtt levágott fejeket hordjanak el, ha a városiak fellázadnak, még képesek lesznek megnyitni előttük a palota kapuit.

Azokban a napokban történt, hogy a nagy válide, Köszem szultána lakosztályában is elcsattant egy pofon, egy pofon, amelynek bosszúja borzasztó lesz.

A verés

A janicsárok és a szpáhik között az Atmejdánin lezajlott csatában egy Madarász Mehmed nevű újoncot és a barátját megmentett egy janicsár csorbadzsi, és a történetek után a fiú e janicsárnak köszönhetően bekerült a palotába a zülüflü baltadzsik közé.

A fiú két-három évig tanult a palotában. Tizenkilenc éves korára erős vitézzé vált, és meglehetősen jóképű fiatalemberré serdült, azt mondták, hogy a napra inkább lehetett nézni, mint rá. A megjelenése hibátlan és a viselkedése is rendkívül megnyerő volt. A zülüflü baltadzsik agája, Mahmud aga saját gyermekeként szerette Madarász Mehmedet.

A zülüflü baltadzsik a szerájban szolgaként és hordárként dolgoztak.

A reggeli ima után a Belső Palota hálóiba és a háremben a fekete agák hálóiba mentek, és az esti ezánig az ottani és a Belső Palotában található szobákat takarították. Söprögettek, felmostak, a kutakból vizet hordtak, a kályhákba pedig tűzifát. A Belső Palotában a zülüflü agáknak, a háremben a fekete agáknak és a Boldogság Kapujában a fehér eunuch agáknak mindnek volt egy szolgálja, hordára a zülüflü baltadzsi ifjak közül. Minden zülüflü baltadzsinak szigorú szolgálati beosztása volt, és a hárem esetében a szolgálat idejét is meghatározták. A hárembe a déli és a kora délutáni ima között jöttek, a munkájukat nagyon gyorsan végezték. Amikor a zülüflü baltadzsi fiúk a háremben tartózkodtak, a rabnőknek nem szabadott ott sétálgatniuk, szigorúan tilos volt, hogy a fiúk meglássák őket.

Mivel a legkönnyebb szolgálat a háremben volt, Mahmud aga ide osztotta be Madarász Mehmedet, ezen belül is a legrendezettebb lakosztállyal bíró nagy válide, Köszem szultána szolgálatára osztotta be.

Köszem szultána korábban vásárolt egy Meleki nevű tizennégytizenöt éves kis rabnőt, egy cserkesz lányt. Halvány bőrű, fekete szemöldökű, fekete szemű, bokáig érő, göndör, fekete hajú, cserfes, kacér szépség volt. Köszem ezt a szép lányt a második unokájának, Szulejmán hercegnek szánta, hogy a herceg szívének ágán fülemüle legyen, és talán egyszer, talán hamarosan az Oszmán palota szemkápráztató hászekije legyen.

A háremben szolgáló zülüflü baltadzsik rövid kabátot hordtak, melynek egy arasz magasságú gallérja miatt csak maguk elé nézhettek. Csak azt látták, hova fognak lépni. Nem látták a környezetüket, és a környezetük sem látta a baltadzsi fiúk arcát.

Egy nap Madarász Mehmed a nagy válide lakosztályába egy nagy kosarat hozott tele gyümölcssel. Mivel tekintetét a földre szegezte, nem látta, hogy Köszem az Arany Út nevű folyosó felől közeledik. Köszem, a hercegek lakosztályából, Szulejmán hercegtől jött, akit az utóbbi időben ismét gyakran látogatott.

Madarász Mehmed Köszem szultána lakosztályának ajtaja előtt belebotlott a nagy válide kis eunuch rabszolgájába, Szerecsen Besirbe, és a hátán lévő gyümölcsöskosarat az ajtó előtt át akarta adni a fiúnak.

– Nem, én nem cipelem ezt. Vidd előre az éléskamrába – mondta Besir.

Amikor Madarász Mehmed lehúzta a saruját, és tiszta lábbal belépett a küszöbön, abban a pillanatban szembetalálta magát a kis Melekivel. A szép lány először látott idegen fiút, mióta a szerájba jött. Érdeklődéssel nézett Madarász Mehmed arcára, majd meghajolt, és elfutott. Madarász Mehmed, amint meglátta azt a szép arcot, már el is vesztette, azt hitte, hogy csak álmodott. Egészen

beleszédült a találkozásba. A fiatalember arca Meleki, a lány szép arca pedig Madarász Mehmed szívébe bevésődött egy pillanat alatt.

A zülüflü baltadzsi nyomában érkező Köszem volt az egyetlen tanúja a jelenetnek, és a hordár fiú mellől villámgyorsan befutó lányt elkapta a hosszú hajánál fogva.

– Milyen fiatal vagy, és már férfi után ácsingózol, te kis cafka! – kiabálta.

A szép lány térdre rogyott, és át akarta ölelni Köszem lábát.

– Bocsáss meg, szultánám, esküszöm, sosem teszem többet – mondta.

Köszem a hajánál fogva felrángatta a lányt, és Meleki arcába köpött.

– Phú, te ringyó! Egy baltadzsi fiú útját állod, hajbókolsz előtte, és még az arcába is nézel, te cafka!

És Meleki fejét kétszer-háromszor a falba verte. A lány minden alkalommal könyörgött neki, hogy bocsásson meg. Köszem odaszólt a kis Besirnek:

– Hívd ide nekem Bilált! – mondta.

Bilál egy hatalmas szerecsen volt. Szükségtelen volt hívni. Bilál, aki az éléskamrában levette a gyümölcsöskosarat Madarász Mehmed hátáról, futva jött magától.

– Vidd ezt a cafkát a pincébe, és addig üsd korbáccsal, amíg ki nem látszik a húsa. És a haját vágd le a tövénél, mint a fiúknak! – parancsolta Köszem.

Meleki újra a földre rogyott, és átölelte Köszem lábát. Még mindig könyörgött.

– Bocsáss meg, szultánám, bocsáss meg! Kérlek, a padisah kedvéért bocsáss meg! – mondta.

Ahogy Bilál elvonszolta a kislányt, Besir megkérdezte Köszem szultánától:

– A baltadzsi fiút is megbünteted, szultánám?

– Hol van az a fiú?

– Az éléskamrában.

Köszem szultána a sipkájától a meztelen lábáig egyeden pillantással végigmérte Madarász Mehmedet.

– Te nem hibáztál. Az agádat kell megbüntetni, aki olyan bolond, hogy egy ilyen szemrevaló fiút a hárembe küld szolgálatra – mondta, aztán Besirhez fordult.

– Menj, és vidd ezt a baltadzsik agájához. Nincs bűne, de mivel annak a cafkának elcsavarta a fejét, meg kell büntetni. Mérjenek a lábára tíz botütést, és távolítsák el a háremből! – parancsolta.

A pincébe levitt Meleki elájult félelmében. Bilál, hogy teljesítse a parancsot, kétszer gyengéden ráütött a lányra a korbáccsal, és tőből levágta az ájultan heverő lány hosszú, fekete haját. Akkoriban a házasságon kívül szexuális kapcsolatot fenntartó, és rajtakapott nők haját vágták le olyan rövidre, mint a fiúkét. Az ájultan fekvő lány szívébe a bosszúnak nevezett vipera költözött, és feltekeredve hevert, várta a pillanatot, hogy a mérgét kiokádhassa. Köszem szultána a történeteket hamar elfelejtette, és ezzel élete legnagyobb könnyelműségét követte el.

Megélhetési válság, és a kiábrándult nép felkelése

A janicsár agák és Köszem szultána egyik oldalról kenőpénzt, töménytelenül sok kenőpénzt, másrészt az állam befolyásával visszaélve úgyszólván egy bandát alapítottak, amely lefölözte a kereskedelem hasznát.

Már alig találtak olyan titkos pincét, ahová az arannyal és az ékszerekkel teli ládikáikat rakhatták volna. A nagy válide szultána a szövetre tette rá a kezét, keletről és nyugatról a saját pénzén hozatta be, és a helyi kereskedők csak azzal a feltétellel árulhattak, hogy az ő részét elkülönítik. Isztambulban a hús Kodzsa Bektas aga, a liszt és a kenyér Cselebi Musztafa aga, a többi élelmiszer és élelmiszer-alapanyag pedig Karacsavus Musztafa aga monopóliuma volt.

Egy nap Bektas aga megparancsolta az isztambuli kádinak, hogy a hús rögzített árát nyolc akcséről tizenhárom akcséra emelje. A kenyér és az élelmiszerek ára egyre magasabb lett. Minden dolog ára a tényleges értékének három-négyszeresére nőtt. Egy nap Melek Ahmed pasa említést tett Köszem szultánának a nép nyomorúságáról és panaszairól. A nagy válide minden vonakodás és szégyenkezés nélkül ezt mondta:

– Nézd, méltóságos pasa! Isztambul gazdag város, nem a szegények városa. Aki nem tudja kifizetni, az menjen el, vagy egyen bulgurt és fehérmártást!

Egy nap a janicsár agák összegyűltek Cselebi Musztafa aga kertjében, és iszogattak, hastáncos fiúkkal mulatoztak. Eljött a Szőke írnok is, aki tehetségesnek bizonyult abban, hogy a szultáni lakosztályba bohócokat, mulattatókat kerítsen. A kert tulajdonosának, Cselebi Musztafa agának megemlítette, hogy

nagyon tetszetős új áruk vannak a kezében, és aznap azért késett, mert dolga adódott a szultáni dívánban.

– Hol voltál, miért késtél? – kérdezte a janicsár kethüda.

– A rabszolgapiacon jártam, méltóságos aga – válaszolta a Szőke Írnok dölyfösen.

A szultáni díván, amit a Szőke Írnok „rabszolgapiac”-nak nevezett, a miniszterek gyűlése, és valójában nem mondott hazugságot, hiszen élen a nagyvezírral, az összes állami méltóság a janicsár agák rabszolgája volt.

Az agák kedvenc talpnyaló kerítőjük szavait kitörő nevetéssel fogadták.

Ez a tréfa eljutott a néphez is, és mindenki, aki csak hallotta, azt mondta, hogy „Közeleg már ezeknek a vége!”.

Ezután történt a „pénzrontási” botrány, amely mindenkit rettegéssel töltött el.

Az Oszmán Birodalomban az volt a szokás, hogy élükön a janicsárokkal, minden zsoldos katonának évente négyszer, háromhavonta fizették ki a járandóságát készpénzben. Miközben Melek Ahmed pasa főkincstárnoka, Emir Musztafa pasa a hidzsra 1061. évében, Sewal hónap első keddjén esedékes zsold kiosztására tette meg az előkészületeket, olyan terv pattant ki a fejéből, amely a legravaszabb pénzváltónak és a legmerészebb hamisítójának sem jutott volna eszébe, és az ötletét elfogadtatta a vezírral is. Belgrádban és Boszniában működött két pénzverde, ami a parancsnoksága alá tartozott. Ott olyan új pénzeket akart veretni, melyek ezüst- és aranytartalmát a felére csökkentik. Ezeket a pénzeket Isztambulba akarta hozatni és szétszórni a kisiparos céhek között, és azzal, hogy „a kincstárban nehézség van, és ebből nektek is részt kell vállalnotok”, azt a lerontott értékű pénzt egy az egy értékben kicseréltetni velük a jó pénzzel. A köztük lévő különbségen a janicsár agák, Melek Ahmed pasa és a többi bandatag

osztokodna. A kincstárnok pasa azt mondta, hogy senki sem meri majd kinyitni a száját, és nemet mondani. A dolog egyszerűnek tűnt.

A hírhedt boszniai és belgrádi pénzek Sábán hónap végén érkeztek egy tevekaravánnal Isztambulba, és lepakolták a kincstárnok pasa palotájában. Ott megszámlálták a pénzt, és juhbőr zsákokba rakták, majd bekötötték a szájukat, és lepecsételték őket. Aztán átadták a nagybazar kahjájának, hogy ossza ki az isztambuli kereskedőknek, iparosoknak. A zsákokat Ramadán hónap elején szállították a bazárba.

A keresztény időszámítás szerint 1651. augusztus 21-én, hétfőn, a nagybazar kahjája összehívta az összes kereskedő és boltos kahját, és a rangidősöket a nagybazarban, kinyitotta az egyik zsákot, és megmutatta a pénzt. Elmondta azt „a kincstárban nehézségek vannak” kezdetű szöveget, amit a kincstárnok pasa betanított neki. A gyűlésen részt vevők mindegyike böjtölt, először azt hitték, hogy az éhség űz velük tréfát, és nem hittek a fülüknek. Ilyen arcátlan és ilyen féktelen rablást még nem láttak, nem is hallottak.

– Micsoda dolog ez?

– Hogy lehet ilyen kegyetlenséget csinálni a néppel?

– Ez hamisítás! Gusztustalan gaztett, ilyet még egy hitetlen sem tenne – mondták előbb.

Aztán: – Hadd beszéljük meg még egyszer egymás között, aztán választ adunk – mondták, és elhagyva a bazárt, csoportosan a Nyeregkészítők házába mentek. A nyeregkészítők és bőrdíszművesek Isztambul leggazdagabb és legnagyobb tagszámú iparos csoportját, céhét alkották. Az iparos céhek képviselői és rangidősei egyöntetűen megegyeztek abban, hogy ezt a gusztustalan ajánlatot, ezt a nyílt rablást visszautasítják. Kiválasztottak egy százfős delegációt, és elküldték a nagyvezírhez, Melek Ahmed pasához. A vezír barátságtalanul fogadta a boltosok és iparosok küldöttségét. Az isztambuli kereskedők képviselői nyíltan beszéltek:

– Nagyvezír, egyszerűen rablás nekünk adni a lerontott pénzt, és elvenni tőlünk az értékkel bírót!

– Ilyen kegyetlenséget a szent Ramadán hónapban még egy hitetlen sem csinálna!

– Ebben az évben tizennégyszer fizettünk adót... A drágaságot, a nem jövedelmező üzletet már nem bírjuk elviselni.

– Isztambulban nem mi foglalkozunk a kereskedelemmel, hanem a felséges nagy válide és a janicsár agák. Ezeket a lerontott értékű, csökkentett karátú pénzeszsákokat nekik küldjék el!

– Ők azok, akik a Fekete-tengeren hajószámra hozzák a rezet, a timsót, a sót, a mogyorót, és ők is adják el.

– A Földközi-tengeren pedig hajószámra hozzák a szappant, rizst, olívaolajat, és azt is ők adják el.

– Övék a sok karaván, amely Perzsiából és Indiából a timsót hozza.

– És az árukat, amiket hoznak, a ránk kényszerített áron adják el. Nekünk már semmi hasznunk nem marad!

– Minden nagyon drága, a boltjainkba naponta két ember sem tér be. Az üzletek bérletének árát sem tudjuk kitermelni.

– A hírhedt, lerontott értékű pénzt nem váltjuk át egy az egyben a jó pénzre!

A nagyvezír, Melek Ahmed pasa szeme előtt felsejlettek a felsorakozott, teljesen felfegyverzett janicsár egységek. Kik ezek az emberek, akik ilyen szemtelenül mernek vele beszélni? Felpattant a helyéről, és a küldöttekre kiabált:

– Takarodjatok a szemem elől, gyaurok! Tűnjetek el! – ordította.

Az egyik öreg így szólt:

– Nem fogadjuk el! Nem vagyunk gyaurok, sem kutyák! Mindannyian muszlimok vagyunk, akik e szent napon böjtölnek. Becsületes emberek vagyunk!

A háta mögül még száz ember üvöltötte egy emberként:

– Nem fogadjuk el!

A pasa nagyon mérges lett, és rákiabált a saját embereire:

– Tereljétek ki ezeket! Meg ne álljatok, hajtsátok ki, és dobjátok ki őket a a palotából!

A pasa palotájából elkergetett kereskedő és boltos küldöttek nem oszlottak szét, ismét összegyűltek a Nyeregkészítők házában. Fél órával később bezárt minden üzlet és piac Isztambulban. A nagyváros lakói fellázadtak, és az utcára özönlöttek.

A kereskedők és a boltosok vezetői a Nyeregkészítők házában tartott gyűlésen azt mondták: – Már csak a padisah az, aki meghallja a hangunkat. Menjünk a muftihoz, fogjuk, és vigyünk magunkkal a padisahhoz!

Ugyanaz a küldöttség a Nyeregkészítők házából leereszkedett Akszarájba, ahonnan a sejhülszlám, Abdülaziz efendi Szamatjában, a Davut Pasa kikötőben lévő házába mentek. A kiskereskedők és kisiparosok küldöttségét egyre növekvő tömeg követte. Szamatjában, a mufti háza előtt a tömeg már tízezer főre duzzadt.

Abdülaziz efendi ugyanolyan barátságtalanul fogadta a küldöttséget, mint a nagyvezír. A küldöttségből a Nyeregkészítők házában kahjája, Ramazán dede beszélt először, egy fehér szakállú, kilencvenéves öregember, akinek a hit fénye ragyogott az arcán, és akinek olyan testfelépítése volt még mindig, mint egy birkózónak. Miután elmondta a panaszát, így szólt:

– Uram, ön a sejhülszlám, önnek kell ezt a bajt elhárítania a fejünk fölül. Azt akarjuk, hogy ezt az igazságtalanságot maga a padisah orvosolja ezen a szent napon. Elmentünk a vezírhez, de az gyaur kutyáknak nevezett minket. Egyetlen reményünk a szultán maradt. Méltóságos efendi, állj az élünkre, és menjünk a padisahhoz!

Amikor Abdülaziz efendi azt válaszolta, hogy ilyen dolgokba nem keveredik bele, Ramazán dede, akinek pattanásig feszültek az idegei a böjt és a vezírtől elszenvedett sértések miatt, így szólt:

– Akkor bezzeg bele tudott keveredni ilyen dolgokba, amikor cobolyprémet követeltek magától, vagy Ibrahim szultánt és a nagyvezírét kellett kivégeztetni! Most meg nincs ereje, amikor a muszlimok néhány rablóruhás gazfickó markában szenvednek?

Aztán megragadta Aziz efendi egyik ifjú szeretőjét azok közül, akikről mindenfelé beszéltek.

– Most nem annak az ideje van, hogy ezeket a ficsúrokat krími szabású, arannyal-ezüsttel hímzett szövetekbe öltöztess, a derekukra hímzett sálakat tekerj, és gyönyörködj a sipkájuk alól kibukkanó hajfürtök, az ingük nyitott nyakából kilátszó mellkasuk és a meztelen bokájuk látványában! Vagy felkelsz, és az élünkre állsz, vagy tudjuk, mit kell tennünk! – üvöltötte.

A sejhüiszlám félt. Száz ember állt vele szemben, de a palotáját tízezeren vették körbe. Megenyhült.

– Öreg, az a célod, hogy visszautasítsd az értékcsökkentett pénzre vonatkozó ajánlatot, ugye? Írok a pasának egy kérelmet, egy közbenjáró levelet, és lehetővé teszem, hogy ne kelljen részt venni ebben a dologban – mondta.

Csakhogy Ramazán dede és a küldöttek többsége ragaszkodott ahhoz, hogy elmenjenek a padisahhoz. Aziz efendi, aki megértette, hogy nem szabadulhat tőlük, még inkább megenyhült.

– Nem mondtam, hogy nem megyek – jelentette ki. – Az a céloom, hogy megmutassam a helyes utat. Nyergeljenek, és induljunk!

Azzal felállt.

– Amíg nyergelnek, hadd menjek elvégezni a rituális mosdást! – mondta.

Valaki a tömegeből felkiáltott:

– Megszökik a mufti, fogjátok meg!

Egy fiatal boltos megragadta Abdülaziz efendi ruháját, mire az efendi ráripakodott: – Vedd le rólam a kezed, te arcátlan!

A férfi a kovácsok vezetője, Hadzsi Fethullah Bese volt, aki Isztambul gazdag emberei közé tartozott, és akit az „Árvák apja”-ként is ismerték.

– Efendi, amit tettem, nem arcátlanság – mondta. – Az az arcátlanság, amit ön csinál. Ahelyett, hogy muftiként, ahogy azt a törvény előírja, követne minket a törvény útján, meg akar szökni.

Körülvették a muftit. Aziz efendi látta, hogy a legkisebb ellenállásnak is nagyon rossz vége lehet. Nem válaszolt. Kivezették a tanácsteremből, levitték, és felültették a lovára. Kövér ember volt, ehhez még hozzájött a félelem és a meleg, úgyhogy patakokban folyt róla a víz. A leghűségesebb emberei közül három-négy nagy nehezen oda tudott férközni a lova mellé.

A legelől haladók harminc-negyven lépésenként megálltak, és egyikük, mint valami kikiáltó elbődült:

– Hej, muszlimok! Micsoda zsarnokság ez velünk szemben! Elegünk van az agákból és a nagyvezírből!

Ezután tízezer ember üvöltötte egyszerre:

– Nem akarjuk az agákat! Nem kell nekünk a vezír! Nem kell a nagy válide!

Szamatjától az Aja Szófiáig a tízezer fős tömeg százhuszezer főszre duzzadt. Isztambulban népfelkelés kezdődött.

Az Aja Szófiából Aziz efendi kézírásával küldtek egy kérelmet a padisahnak, melyben a mufti azt kérte, hogy a padisah fogadja a kereskedők és iparosok százfős küldöttségét.

Köszem szultána értesült róla, hogy Isztambul felkelt népe a szeráj felé menetel. Megparancsolta a bosztandzsibasinak, Szerelmes Dervis Ali agának, hogy zárja be a szeráj kapuit. Felfegyvereztette a bosztandzsikat. A gyerek padisahnak pedig azt üzenté: – Ha azt akarják, hogy összehívd a dívánt, ne engedj nekik! Ez csak egy sereg papucs nélküli szolga, csöcselék! Ha isten ments, engedelmeskedsz nekik, lábbal fogják tiporni a hatalmat. A janicsárok kevesebb, mint egy óra alatt szétoszlatják ezt a tömeget!

Csakhogy amikor az Aja Szófiából megérkezett a mufti levele,
az megváltoztatta a dolog színezetét.

Egy újabb díván

A gyermek padisah átadta Aziz efendi levelét az anyjának, Turhán szultánának.

– Padisahom, ez a csapat nem egy sereg papucs nélküli szolga, csőcselék, ahogy azt neked mondták. A sérelmüket törvényesen, a sáriának megfelelően szeretnék rendezni, és a mufti efendi áll az élükön. A te dolgod az, hogy összehívod a dívánt, és meghallgatod Mohamed népének, a muszlimoknak a panaszait – mondta a válide.

A nagymama és az unoka már személyesen nem érintkeztek.

Kinyitották a kapukat, az Első és a Második Udvar, egészen a Boldogság Kapujáig megtelt emberekkel. A padisah a Boldogság Kapuja előtt felállított díván trónján ült, és több ezer száj kiáltott zokogva:

– Szenvedünk, padisah, már csak Allah és te segíthetsz rajtunk!

– Mi a panaszuk ezeknek? – kérdezte a gyermek.

A tömeg élén álló mufti előrelépett, és így szólt a mellette álló Ramazán dedéhez, a Nyeregkészítők háza kahjájához:

– Lépj előre, és meséld el a bajotokat szeretett padisahunknak!

A kilencvenéves öreg tett két lépést a trón felé, és röviden ismertette a pénzrontási botrányt.

– Szeretett padisahom, már nem maradt erőnk az elnyomással és a zsarnoksággal szemben. Elmentünk a Laládhoz, de az „gyaur kutyaként” nevezett minket. És most hozzád jöttünk, hogy igazat adj nekünk, és megszabadíts minket az elnyomástól – mondta.

A padisah Abdülaziz efendihez fordult.

– Efendi, te mit mondasz az öreg szavaira? – kérdezte.

– Ez az öreg igazat mond – válaszolt a mufti. – Hatalmas igazságtalanság arra kényszeríteni az isztambuli boltosokat, hogy a lerontott új pénzt egy az egyben váltsák be régire. Mostanáig senki sem látott vagy hallott ilyet.

– Öreg – szólt a padisah. – Nem egyezem bele, hogy ekkora igazságtalanságot kövessenek el veletek szemben. Jöjjön ide a Lalám, és a jelenlétemben találkozzatok!

A padisah szájából e szavakat halló népet hullámokban öntötte el a lelkesedés, előbb a Második Udvarban lévők, majd az Első Udvarban lévők örvendeztek. Aztán a Birodalmi Kapu elől induló zúgás Iszhakpasa, az Atmejdáni és a Díván út felé egyre erősödött:

– Allah tartson meg nekünk téged, Padisah! Allah tartson meg nekünk téged, Padisah!

Amíg a szerájba hívatott Melek Ahmed pasa meg nem érkezett, a szultán a sejhülszlámmal, Abdülaziz efendivel visszavonult az Előterjesztések Termébe.

Melek Ahmed pasa nem mert a szerájba jönni. Az agának, aki a palotába hívta, átadott egy levelet, melyben azt kérte, hogy váltsák le a nagyvezíri tisztségből. A padisah újra kivonult a rögtönzött gyűlés elé:

– Leváltottam a nagyvezírt. Menjete, és közöljétek ezt a lakossággal! – mondta.

A nagyvezír leváltásáról tudomást szerző nép a gyermek padisahot ismét sokáig éltette: – Allah tartson meg nekünk téged, Padisah!

A szultán visszatért az Előterjesztések Termébe. Az anyját, Turhán szultánát hívatta. Hamarosan a muftit is hívatta, aki kezében egy paranccsal érkezett. Most már bizonyosnak tűnt, hogy ezt a rögtönzött dívánt Turhán szultána és Hosszú Szulejmán aga irányítják. Ezután a szultán és Abdülaziz efendi is visszatértek az összegyűlt tömeghez. A mufti így szólt a Boldogság Kapuja előtti sokasághoz:

– Muszlimok, íme, a padisah parancsa! Nem kell a rontott pénzt beváltanotok. Ezentúl nem történhet ilyen igazságtalanság veletek! Ha van más kívánságotok is, mondjátok!

Ramazán dede és három másik öreg az isztambuli boltosok közül előreléptek. A földről felvettek egy-egy marék földet, és fejükön lévő fejkendőre szórták, majd a szóvivőjük, Ramazán dede beszélt:

– Szeretett padisahom, az elnyomás miatt romba dől az ország. Neked nem mondják meg az igazat. A hazug vezír leváltásával nem oldódnak meg a dolgok. Te parancsoltad, elmondom hát, mit kívánunk

Az öreg hangja remegett, úgy tűnt, számolt a halállal is. Ramazán dede megállás nélkül sorolta a követeléseiket:

– A nagy válíde a szerájban van, ez így törvénytelen. Minden államügybe beleavatkozik. Összefogott a janicsár agákkal, akik az országot tönkretették a korrupcióval. Helyetted kormányoznak. Küldd a nagy válidét a Régi Szerájba!

– Aztán, szultánom, írtunk egy listát. Van tizenhat zsarnok, és amíg ők sértetlenek, addig sem neked, szeretett padisahunk, sem a muszlimoknak nincs nyugta. Végeztess ki őket! A fejüket akarjuk tőled!

Azzal elővett egy listát, és átadta Abdülaziz efendinek. A lista ezeket a neveket tartalmazta:

„Kodzsa Bektas aga, a janicsár aga, Karacsavus Musztafa aga, a janicsár kethüda, Cselebi Musztafa aga, Szőke írnök, Bolondtestvér Ahmed aga...”és még tíz janicsár parancsnok neve...

Miközben Ramazán dede átadta a névsort, az udvart megtöltő tömeg egy torokból kiabálta:

- Az Oszmán Birodalom lángra kapott, és most ég!
- Az Oszmán Birodalom lángra kapott, és most ég!
- Az Oszmán Birodalom lángra kapott, és most ég!

A listát megkapó gyermek padisah, anélkül hogy ígéretet tett volna arra vonatkozóan, hogy teljesíti a követeléseket, visszavonult a palotába. Aznap így ért véget a díván. Még nem járt későre az idő, épp felhangzott a kora délutáni ezán. De a nép csak az esti ezánkor, a böjt megtörésének órájában hagyta el a szerájt.

Köszem levele a padisahnak

Amint a gyermek padisah elhagyta a rögtönzött dívánt, és belépett a Boldogság Kapuján, átadták neki nagyanyja levelét. Aznap egy gyenge pillanatában, mintha korábban nem is ő viselkedett volna hűvösen, és nem ő került volna a találkozásokra, hosszú levelet írt, és nyíltan megfenyegette a gyermek padisahot.

„Kedves szultánom,

Azok, akik ma betörték a szultáni szerájba, csak egy vezető nélküli csürhe voltak, és amint elhagyták a palotát, feloszlottak, holnap már nem alkotnak csoportot.

Tudnod kell, hogy az Oszmán Birodalmat a janicsár agák tartják fenn. Ha az agák elmennek, az országban zűrzavar és felfordulás lesz. Egy csapat mezítlábas szolga, helva- és cukorkaárus, rétesárus, tésztaárus, ládakészítő, paplanos, gyapjúgerebenező, selyemárus, szövetárus, olcsó cipőárus, akik azt sem tudják, mit beszélnek, és a hasonló köznép, valamint a hozzájuk csatlakozott csónakosok, hordárok, meg a kikiáltókhoz hasonló hitvány népség követelésére ne sértsd meg az agákat, akik az állam legfőbb tanácsosai. Padisah, az agák nem rejtőztek el e fejetlen tömeg elől, ők is gyűlést tartanak a laktanyában, a Középső-dzsámiban, és arra készülnek több ezer felfegyverzett janicsár szolgálóval, hogy megvédjék a trónod becsületét. Neked most az a dolgod, padisah, hogy a Melek pasától elvett pecsétet elküldd az egyik janicsár agának, Karacsavus Musztafa agának, és kinevezd őt nagyvezírednek. A lázadást könnyen el lehet nyomni. Ellenem nem lehet áskálódni! Holnap, amikor győznek az agák, megkapják méltó büntetésüket azok, akik téged, szeretett padisahom, félrevezettek, és ez téged is érinteni fog.

Ez az erős nagyanya, aki ma vagyok, holnap nem lesz. Én tekertem a turbánt áldott fejedre, én ültettelek téged őseid trónjára. Tudnod kell, padisahom, hogy mindig jót akartam neked!”

Köszem az isztambuli kereskedőkkel és kisiparosokkal szemben megvédte az agákat, és nyíltan megírta, hogy ha az agák a helyzet urai lesznek, el fogják mozdítani a padisahot a trónról. Köszem levele Turhán szultánát is elgondolkodtatta. Nem tudta biztosan, hogy a nép másnap újra összegyűlik-e. Ha a janicsár agák kivégzési parancsát azonnal ki is bocsátanák, kinek adnák helyettük a hatalmat, milyen erőnek? Tetőtől talpig felfegyverzett janicsárokkal álltak szemben. Köszem megint legyőzte a padisahot és az anyját. Karacsavus Musztafa agát a szerájba hívták, hogy kinevezzék nagyvezírnék, de a janicsár agák a fegyverre támaszkodók gögjével azt válaszolták, hogy: – Karacsavus nem mehet oda! A padisah küldje ide a pecsétjét!

És ekkor a gyermek padisah, aki éppen senki befolyása alatt sem állt, megcsillantotta a tehetségét az uralkodás terén.

– Miféle viselkedés ez! Micsoda fennhéjázás! – mondta.

Eszébe jutott az egyik vezíre, Szijavus pasa, aki aznap egy üggyel kapcsolatban a palotába jött. Azonnal az Előterjesztések Termébe hívatta a vezírt.

– Pasa, kinevezlek nagyvezíremmé, fogd a pecsétet! – mondta.

Aztán pedig hozzátette:

– Menj most a mufti efendivel, és a kinti sokaságot vezessétek ki a szerájból!

Az új nagyvezír és Abdülaziz efendi kimentek a Boldogság Kapuja elé. Előbb a mufti beszélt:

– Muszlimok! A padisahunk a szultáni pecsétet a méltóságos Szijavus pasának adta, és a követeléseiteket rábízta. Felhangzott az esti ezán, menjetek haza mindannyian, és költsétek el a böjtöt megtörő ünnepi vacsorátokat! Ne bánkódjatok ezen az áldott

ramadáni estén! Holnap hajnalban aztán újra gyűljetek össze, és gyertek el! – mondta.

Aztán Szijavus pasa is szólt:

– Szeretett padisahunk rám bízta, hogy teljesítsem, amit kértek. Amikor holnap eljöttök, megbeszéljük a gondjaitokat, és igyekszünk majd megoldani. Kezeskedem érte – mondta.

Azok hangja, akik nem akartak anélkül szétozslani, hogy a janicsár agákat elkergetik, elveszett a többség lármájában. Miközben imádkoztak a padisahért, az anyjáért, a muftiért és az új nagyvezírért, így szóltak:

– Induljunk, menjünk haza, ha Isten is úgy akarja, holnap hajnalban összegyűlünk, és levágjuk a zsarnokokat! – mondták, és elhagyták a szerájt.

Miközben Isztambul ezeregy minaretjében felhangzott az esti ezán, a nagyvárosra, az akszarájbeli janicsár laktanyát kivéve, teljes némaság borult. A várost százhuszezer fős felkeléssel fenyegető légkör szétozslott. Most egy fedél alatt csak három-négy ember beszélgetett:

- Holnap majd ezt tesszük, meg azt tesszük...
- Először a nagy válidét küldjük a Régi Szerájba.
- A janicsár agának hívott zsarnokokat elkergetjük.
- A janicsár bajtársaik sem jobbak náluk!
- Ha kell, megküzdünk a janicsárokkal is!
- Az új vezír arcán a hit fénye ragyog, bátor államférfi.
- A mufti efendi is elfordult azoktól a zsarnokoktól.
- Hol a kardom, hol a puskám? Elő velük!
- Holnap a hit, az ország és a padisah szolgálatára lehetünk!
- Holnap az országot kínzó zsarnokok ellen vívott szent háború napja lesz.

Azon a hétfői napon, 1651. augusztus 21-én, a janicsár agák, akik értesültek róla, hogy Isztambul lakossága magával vitte a muftit a szerájba, összegyűltek az Akszarájban található nagy laktanya

dzsámijában, és minden janicsárt felfegyvereztek. Köszem hűséges szolgája, a bosztandzsibasi, Szerelmes Dervis Ali aga különféle ruhákba öltöztetett bosztandzsijai, a szeráj kis kapuin közlekedve szállították a hírt a laktanyában lévő agáknak arról, hogy mi történik a palotában.

De a nép másnap reggel nem gyűlt össze, Isztambul a janicsár agák kezében volt.

A keddi nap eseményei

Amikor azon a hétfőn a nép elhagyta a szeráj udvarait, minden elsötétült. Az új nagyvezír és a mufti az Előtejesztések Termében épp csak hozzálátott a böjtöt megtörő esti étkezéshez, amikor a bosztandzsibasi, Szerelmes Dervis Ali aga üzenetet hozott Szijávus pasának Köszemtől.

– Uram – mondta. – Öfelsége, a nagy válide nagyon kedveli önt. Azt mondja, „ha a holnap a nép nem gyűlik össze, akkor Isztambulban az agák szava lesz a döntő, övék lesz a terep”. Azt mondja, hogy „a méltóságos pasának a muftival együtt el kell mennie az agákhoz, és el kell fogadniuk a döntéseiket”.

Köszem a gyermek padisah után a vezírt is megfenyegette. Megfenyegette, de igaza volt; ha az agáké lesz a terep, Szijávus pasa helyzete nagyon nehéz lesz.

A vacsora után a nagyvezír és a mufti a laktanyában lévő Középső-dzsámiba mentek, ahol a janicsár agák gyűltek össze. Az agák, amikor értesültek arról, hogy megérkezett a nagyvezír, kimentek Szijávus pasa elé az ajtóba, és mérgesen néztek rá. Kodzsa Bektas úgy leszidta, mint a tanító a tanítványát:

– Pasa testvér! Nem jól tetted, hogy elfogadtad a nagyvezíri kinevezést! – mondta.

A magas termetű, jóképű és bátor pasa összevonta a szemöldökét.

– Miért? – kérdezte.

– Ki nevezett ki nagyvezírré, anélkül hogy velünk megbeszélte volna?

Szijávus pasa a határokat átlépő Bektasra szegezte a tekintetét.

– Bektas, mit gondolsz te rólam? – üvöltötte. – Nem én akartam nagyvezír lenni, a padisah a saját áldott kezével adta nekem a pecsétjét, én pedig elfogadtam.

Bektas aga nem törődött a vezír kemény szavaival.

– Allah áldjon, de jó, ha tudod, hogy ha bármit is teszel anélkül, hogy velünk megbeszelnéd, nem vagy többé nagyvezír! – jelentette ki.

A nagyvezír nem akarta tovább szaporítani a szót. Nem alázkodott meg:

– Én a szultán nagyvezíre vagyok. Azt teszem, amit a padisah parancsol. Az én nyakam és a ti nyakatok a szultán éles kardja alatt vékonyabb, mint egy hajszál. Jó, ha ezt meg ti tudjátok! Ne aggódjatok, én nem fogok nektek aljas módon ártani! – mondta, és távozott.

Az agák most már elkezdtek aggódni a fejükért. Köszem szultánától egy levél érkezett az emberének, Kodzsa Bektasnak: „A holnapi nappal kapcsolatba tegye meg a szükséges intézkedéseket!”

A ramadánkor szokásos éjszakai ima után Isztambul minden utcájának bejáratát megszállták a janicsárok egységei. Kedd reggel, a hajnali félhomályban az utcára kilépő isztambuliak a janicsár kardokkal találták szembe magukat:

– Forduljatok vissza! – parancsolták a janicsárok.

– A mecsetbe megyünk imádkozni.

Akik makacskodtak, azok kaptak egy pofont, és helyenként vér is folyt.

A várost fegyverekkel uraló janicsár agák elől az isztambuliak elbújtak, de lelkükben tovább elégedetlenkedtek. Azon a keddi napon nem nyitottak ki a boltok és a piacok. A fogadóknak és a szállásokon olyan forrongás volt, mint a méhkasokban, és mindenki ugyanarról beszélt:

– Nincs vezetőnk, vezető nélkül nem lehet csapatunk!

– Ha ma nincs, hát lesz holnap, ha holnap nem lesz, akkor holnapután lesz!

– Közel már az agák bukása!

– Közel van az agák bukása, de nehogy baj érje az ártatlan padisahunkat és az anyját!

– Amikor a zsarnok elnyomja a népet, az elnyomottakra Allah vigyáz.

– Most már a padisah fog minket vezetni!

– És a padisah anyja, a felséges anyaszultána!

– Várjuk, hogy jelezzenek nekünk!

Az azon a keddi napon elrejtőzött nagyváros füle a kikiáltók hangját figyelte, a lakosok a padisah tói és anyjától vártak egy parancsot, egy felhívást... Várták, hogy a Próféta zászlaja alá hívják őket.

Még aznap elterjedt a híre, hogy elfogták, és kivégezték a Nyeregkészítők házának kahjáját, Ramazán dedét, majd arról beszélt az utca népe, hogy az öreg megszökött, és elrejtőzött.

– A nagyvezírhez menekült, és elbújt.

– Az agák követelték a pasától, hogy adja ki, de a pasa nem adta ki.

– A pasa is az agák ellenfele.

A kikiáltók hangját is lehetett hallani, de ezek janicsár kikiáltók voltak, akiket Karacsavus Musztafa aga küldött.

– Nyissátok ki az üzleteiteket! Aki nem nyitja ki a boltját, az büntetést kap!

Akkoriban a piacon sorakozó üzletek felett olyan legényszobák voltak, melyekben az inasok és a segédek húzták meg magukat. Félték, a boltok faredőnyeit felhúzták, de az ajtókat nem nyitották ki. A kereskedőházak kapuit, melyekben nagy műhelyek is voltak, félig nyitva tartották, hogy eleget tegyenek a parancsnak.

Aznap estefelé történt valami a Korall szobákban, ahol több mint ötszáz, a különö viselkedéséről ismert papucskészítő legény

lakott. Egy bátor fiatalember megkérdezte a kikiáltót:

– Ha nem nyitunk ki, ki fog minket megbüntetni?

– A janicsár agák – válaszolta a kikiáltó.

– Az az aga hazudik. Nem nyitjuk ki az üzletet, amíg nincs rá parancs a padisahtól!

És a papucskészítő, sarugyártó fiatalok kirohantak az utcára, és azt kiabálva, hogy „Üssétek, vágjátok ezt a mocskot!”, a kikiáltóra rontottak, az ember alig tudott élve elmenekülni.

A janicsár agák, amint értesültek a történetekről, nyomukban kétezer janicsárral a nagyvezíri palotához vonultak. Mindhárom arcáról harag sugárzott.

– Nagyvezír, kelj fel, és indulj, nyittasd ki az üzleteket, és büntesd meg azokat, akik nem nyitnak ki! – parancsolta Kodzsa Bektas.

A szerdai nap eseményei

Az agák arca haragos volt, de szívük megtelt félelemmel. Tudták, hogy nincs annyi erejük, amivel az üzleteket és a piacokat kinyitathatnák. Nem bíztak az őket kísérő kétezer janicsárban sem, hiszen nemcsak a nagyvezíri palotába akartak menni, hanem a „Korall szobák” nevű legényszállásra is. Bektas aga hosszasan beszélt:

– A Korall szobákban és az Átutazó szobákban, a Nyeregkészítők házában, és az Ezüstszálhúzók házában, Gedikpasa és Atpazari szállásain, és az összes fogadóban negyvenötezer szolgálégény elreteszelte az ajtókat, és azt kiabálva, hogy „Egy az Isten, Allah!”, állig felfegyverkezve készek harcolni. Hogy lehet ez, nagyvezír? Kelj fel, és nyittasd ki az ajtókat! – mondta.

– Kodzsa Bektas, este van, mindjárt felhangzik az ezán. Most nyitassam ki a piacok, fogadók, szállások és üzletek ajtóit? Nyugodjatok meg, majd reggel meglátjuk! Holnap majd intézkedem, rajta leszek – ígérte Szijávus pasa higgadtan.

A janicsár agák észrevették, hogy a nagyvezír csak gúnyolódásból mondta ezt a „rajta leszek”-et, de meg sem szólaltak.

A nagyvezír szerdán reggel maga mellé vette négy megbízható emberét, és egyenesen a Korall szobákhoz ment.

– Papucskészítő vitézek, miért nem nyitjátok ki az ajtókat és az üzleteket? Szeretett padisahunk parancsa, hogy nyissátok ki – mondta.

Az ajtók és az üzletek azonnal kinyíltak. Bentről kiszólt valaki:

– Nagyvezír, mit teszel azzal, aki igazat mond? Megbünteted?

– Én csak a bajkeverőket büntetem meg, aki igazat mond, és jogosan szól, azt meghallgatom.

A kérdező egy húsz év körüli papucskészítő segéd volt. Fején nemezsipka, mellkasa szabadon, mezítláb, öltözéke vörös posztóköpeny, de övén jókora tőr lógott.

– Nagyvezír, azt mondtad, padisahunk parancsa, hogy nyissunk ki. Hány padisahunk van nekünk?

– Nekem és nektek egy padisahunk van, a szeretett, és nagyságos IV. Mehmed szultán.

– Akkor az Oszmán Birodalomban és Isztambul városában nem a nagy válide, és Kodzsa Bektas aga, Karacsavus aga és Cselebi aga uralkodnak?

A vezír nem válaszolt a vörös posztóköpönyeges fiatalembernek, hanem a többiekhez szólt:

– Vitézek, daliák, hallottatok valamit? – kérdezte.

– Esküszünk, hogy semmit sem láttunk, semmit sem hallottunk – válaszolták mindnyájan, a vezír embereit is beleértve.

– Én sem láttam és nem hallottam semmit.

A vezír arcán megjelent egy jelentőségteljes mosoly, ejtett két-három könnycseppet, és remegő hangon elszavalt egy Istent dicsőítő verset:

*Amikor nem is hinnéd,
Feltáruul a függöny
És megoldódnak a gondok!
Hadd látom, Isten mit tesz
Ha teszi, jól teszi.*

Ez a kis versike, amit a nagyvezír elszavalt, lett az 1651. augusztusi felkelés jelszava.

Szerdán délután úgy tűnt, hogy Isztambul városában minden visszatért a rendes, megszokott napi kerékvágásba. Az üzletek és a

piacok kinyitottak. Az utca végi őrszemek és a városban cirkáló őrijáratok eltűntek, a janicsárok visszatértek a laktanyáikba. Ám a janicsár agák még mindig nyugtalanok voltak. A Korall szobáknál történeteket minden pillanatban felnagyították a fejükben. Az egymásnak adott díszvacsora ürügyén mindennap összejöttek, és arról beszélgettek, mit fognak tenni, ha a lakosság másodszor is fellázad. A hatalmas vagyonukat lehetetlen volt kicsempészni, lehetetlen volt elmenekülni a könnyű, de nagy értékű kincseikkel. Az egyetlen kiutat abban látták, hogy ha kell, egész Isztambult vérbe fojtva megőrzik a pozíciójukat.

Nemcsak a janicsár agák voltak nyugtalanok, hanem a szerájbeli szövetségesük, Köszem szultána is. Szerdán este Kodzsa Bektas aga egy levelet kapott Köszemtől. A nagy válide fontos döntést hozott, és ezt a döntését vakmerőn tudatta a janicsár agákkal, akikhez a sorsát kötötte.

„A népet Turhán válide buzdítja felkelésre, aki nem bírja elviselni a hatalmamat. Amíg ő itt van, nektek és nekem nincs nyugalomunk, mert ártani akar nekünk. A lelki békénk érdekében Mehmed szultánt meg kell fosztani a trónjától, az anyját pedig a Régi Szerájba kell küldeni. Ha Mehmed szultán helyett a testvére, Szulejmán lesz a padisah, az anyja, Dilásub szultána, aki naiv és egyszerű asszony, nem fog égni a vágytól, hogy megkérdőjelezze a válide pozíciójának hatalmát, és az ország ismét a mi kezünkben lesz. Pénteken álljatok készen, és a janicsárokat is teljes fegyverzetben tartsátok készenlétben, valószínű, hogy Mehmed szultán sorsa Isten akaratából akkor teljesedik be. Ha akadály támadna, akkor szombaton a janicsárokat arra kell ösztökélni, hogy jöjjenek a szultáni szerájba, és négy agának, akik Turhán keze és lába, szeme és fiile, a fejét kell venni. Ez a négy aga pedig Hosszú Szulejmán, a padisah tanítója, Rejhán, Barátságos Iszmail és Lala Ibrahim. Miután ezek fejét vették, a janicsárok lázadjanak föl, és követeljük a szultán leváltását azzal, hogy »nem akarjuk a

padisahot«! Ezután már könnyű lesz Szulejmánt trónra ültetni. Ha Turhán és a hívei maradnak, akkor Isztambul újra fellázad, ha nem ma, akkor holnap, ha holnap nem, akkor holnapután. A nép ilyen versikéket skandál, hogy: *Amikor nem is hinnéd\ Feltárul a függöny, És megoldódnak a gondok!*, és ez nem a jónak a jele.”

Mit akart az jelenteni, hogy „valószínű, hogy Mehmed szultán sorsa Isten akaratából akkor teljeseedik be”? Köszem szultána talán asztrológus vagy jós volt, hogy szerdán este már kinyilatkoztatta, hogy a kis padisah pénteken meg fog halni?

Köszem nyíltan, félelem nélkül leírta, hogy pénteken Mehmed ellen gyilkosságot fognak elkövetni a szerájban, és biztos volt abban is, hogy a merénylet sikeres lesz.

Kodzsa Bektas azonnal megsemmisítette ezt a levelet. Az agák azt mondták: – A mi hatalmunk záloga, hogy a nagy válide hatalma továbbra is biztosítva legyen!

Köszem utasításának megfelelően Karacsavus Musztafa összehívta a janicsár agákat, csorbadzsikat és parancsnokokat:

– Agák – szólt. – Szombaton hajnalban minden baj társat fegyvereztetek fel, és álljatok készen! A szultáni palotába megyünk, mert elhatároztuk, hogy nem kérünk többet a padisahból, aki az isztam-buliakat ellenünk lázítja.

Egy álom története

A ramadán tizennegyedik éjszakája volt, csütörtök. A palotában, ahogy azt böjtkor szokás, napkelte előtt elfogyasztották az ételt, majd mindenki a csütörtöki böjtre készülve lefeküdt aludni. Miután a Harmadik Udvaron, az Előterjesztések Terme alá helyezett uralkodói dobot – egy hatalmas harci dobot – megszólaltatva tudatták a böjt kezdetét, a palota teljes némaságba temetkezett.

Köszem szultána lakosztályában egymás mellett három háló volt a rabnők számára, minden szobában tíz-tíz lány aludt egy kalfa felügyelete alatt. Egy ideje minden este a kávészalonban is leterítettek három ágyat, egyiken a kalfa, a másik kettőn pedig két lány aludt. Az egyik lány az érzékeny Meleki volt, az a cserkesz lány, akinek Köszem parancsára, mint egy fiúnak, illetve, mint a prostituáltaknak, tövig vágták a haját, amiért ránézett egy szép zülüflü baltadzszi fiúra, akibe véletlenül belebotlott. A lány megállás nélkül sírt. Egy nap Köszem így szólt Meleki kalfájához:

– Bánt, amit a lánnyal tettem, bocsánatképpen gazdag hozománnyal férjhez adom, csak megvárom, míg megnő a haja – mondta.

A kalfa így szólt Melekihez:

– Miért sírsz, lányom? Mi az a haj? Semmi! Nem kell három hónap, és újra a derekadig ér. A nagy válíde megbánta, amit tett, és azt kéri, bocsáss meg neki. Gazdag hozománnyal férjhez fog adni. Boldog leszel egy fiatal vitéz mellett! – mondta.

Aznap éjjel Meleki egy álmot látott, a láthatatlan világból szóltak hozzá: – Miért heversz itt? Kelj fel, meg akarják ölni a padisahot! – mondták a szellemek.

A kalfa és a másik rabnő aludt. Pisszenés sem hallatszott. Meleki a tenyerébe temette tövig levágott hajú fejét, és gondolkodott, a szomorú hang még mindig a fülében zengett.

Talán megbolondult. Hirtelen döntött, és felkelt. Rövid hajára szorosan egy kendőt tekert. Lábára omló hálóruhát viselt, mezítláb volt. Lábujjhegyen kiosont a szobából. Hová megy? O maga sem tudta.

A folyosó végén volt Köszem szultána hálósobája. A nagy válide ajtaja előtt pedig rendszerint Besir, a tizenöt éves kis szerecsen rabszolga feküdt, így Köszem szobájába nem lehetett bejutni anélkül, hogy rálépett volna Besirre.

Besir ágya azonban üres volt, és Köszem szultána hálósobájának ajtaja is tárva-nyitva. A hálósobába egy második ajtón átjutva lehetett belépni, és most a második ajtó alól fény szűrődött ki. A lány, aki nem tudta, mit tesz, vagy hova megy, lábujjhegyen besurran a nyitott ajtón. Köszem szultána Besirrel beszélgetett. Meleki hallgatózott: – Mind a kettőben gyilkos mérget tartalmazó sörbet van. Napkelte előtt elviszed ezeket a fő helvakészítőnek, Üvejsz agának. Feltétlenül figyelmeztess, hogy az egyiket a padisah asztalára tegye!

A lány többet nem hallott, minden elnémult. Visszament a szobájába, és lefeküdt. És ha rajtakapják? Biztosan megölik, és csütörtök reggel a háremben elterjedt volna a hír, hogy a megbomlott elméjű cserkesz Meleki felakasztotta magát.

Micsoda rettenetes dolgot tudott meg! Vagy csak álmodta, hogy kiment a szobából, és elment a nagy válide hálójáig? Talán csak álmodta mindazt, amit ott hallott?

A Meleki szívébe költözött és ott tekergőző kígyó, a bosszú kígyója felemelte a fejét: – Gyilkos mérge a sörbetben... a fő helvakészítő, Üvejsz aga... a padisah asztala!

Köszem szultána korán reggel elhagyta a lakosztályát. Szokása volt, hogy a hálósobáját saját kezűleg zárta be, a kulcsát pedig a

derekára kötötte. Most is így tett, majd átment a hercegek lakosztályába. Meleki könyörögni kezdett a kalfájának:

– Kalfácskám, szomorú vagyok. Hadd menjek ki kicsit a köves udvarra, visszajövök, mielőtt a nagy válide visszatér.

Olyan ártatlanul kérte, hogy a kalfa megengedte.

A nagy, köves udvaron senki sem volt. Turhán szultána lakosztályának ajtaját, mely az udvarra nyílt, zárva találta. Hiába kopogtatott, semmi mozgás. Meleki olyan izgatott volt, hogy az ajtót ököllel kezdte püfölni. Végre egy női hangot hallott bentről.

– Ki vagy?

– Nyisd ki! Az a lány vagyok, akinek a nagy válide tövig vágatta a haját. Hírt hozok. Nyisd ki gyorsan!

– Várj!

Meleki rettegve várakozott. És ha követték? És ha meglátják Turhán szultána ajtaja előtt? Mit tudna Köszem szultánának válaszolni?

Mióta a palotába jött, hányszor hallotta, és hány embertől, hogy Köszem szultána, aki parancsára, mint a prostituáltaknak, tövig vágta a haját, olyan asszony, aki még a saját fiát is hóhérekre adta.

Az ajtó kitárult. A kövezett udvar üres volt. Meleki belépett. Először látta Turhán szultánát. A fiatal nő kíváncsian és izgatottan nézett rá.

– Gyere, lányom, minden rendben lesz – mondta.

A kis cserkesz lány villámgyorsan elmesélte az álmát, és mindazt, amit éjjel hallott. A találkozás és a beszélgetés három percig sem tartott, és Köszem embereinek nem jutott a tudomására.

Turhán szultána, mielőtt a padisahhal, a fiával tudatta volna, hogy merénylet készül ellene, beszélt Hosszú Szulejmán agával. A hatalmas termetű szerecsen megdöbbent és megrémült:

– A fő helvakészítő muszlim ember! Elmegyek a helvaműhelybe. Kivizsgálom a helyzetet. Meglátom, mi van – mondta.

A száz helvakészítő igencsak elcsodálkozott, amikor feltűnt közöttük Szulejmán aga. A szerencsén a helvakészítő műhelyben dolgozók arcát fürkészte. Csupa anatóliai, egyszerű, tiszta arc, nem akadt köztük olyan, akiről el tudta volna képzelni, hogy a padisah ételébe vagy italába mérget tesz.

– Üvejsz aga hol van? – kérdezte ezután.

– Mi is a mestert várjuk – válaszolta egy borotvált állú, dús, őszülő bajszú ötvenes férfi.

– Te ki vagy?

– Üvejsz aga fősegédje.

– Nem tudod, hol van a mestered?

– Azt mondta kora reggel, hogy az Aja Szófiába megy imádkozni, és elment.

– Mást nem mondott?

A fősegéd tekintete megváltozott, félelem jelent meg benne, és ez nem került el Szulejmán aga figyelmét. Hatalmas kezét kétszer összecsapta:

– Mindenki vonuljon félre! – rendelkezett.

A fő helvakészítő, Üvejsz aga története

A helvakészítő műhely több részlegében készítették a palota számára a helvát, a sörbetet, a lekvárt és mindenféle édességet. Amikor Hosszú Szulejmán aga, aki a hárem egyik legmagasabb rangú agája volt, megparancsolta nekik, hogy vonuljanak el, az itt dolgozók visszahúzódtak a nagyüzem más részlegeibe, és a fősegédet egyedül hagyták a szerecsen agával, akik aztán így beszélgettek:

– Mi lett azzal a két üvegce méreggel, amit a nagy válide szultán küldött Üvejsz agának? És hol van Üvejsz?

– Méltóságos aga, félttem a fejemet!

– Ne féltsd! Annak nem történhet baja, aki hűséggel szolgálja a padisahot, a muszlimok szeme fényét.

– Üvejsz aga megszökött. Hajnalban éppen a rituális mosdást végezte el, én öntöttem neki a vizet egy ibrikkel. Akkor jött ide egy Besir nevű szerecsen fiú, akit a nagy válide küldött, és félrevonult a mesterünkkel. Ahogy Besir elment, a mester keze-lába reszketett, egész testében remegett. „Azt akarják, hogy egy súlyos bűnt kövessek el. Képtelen vagyok megtenni. Inkább most rögtön elszököm” – mondta. Őfelsége a nagy válide Besirrel mérget küldött. Üvejsz aga elővette a két kristályüvegcsét, a mosogatásra használt kőlavórhoz vágta, és összetörte őket. Azt mondták neki, hogy a mérget tegye bele a padisah sörbetjébe. Üvejsz agát két nappal ezelőtt hívatta a nagy válide, és akkor parancsolta meg ezt. Cserébe az egyiptomi kormányzói címet ígérte neki. Állítólag azt mondta a válide, hogyha nem teszi meg, elbúcsúzhat a fejtől. Üvejsz aga azt mondta, hogy nem tudja megölni az ártatlan

padisahot. Miután összetörte az üvegcséket, álruhát öltött, magához vette a pénzét, és elhagyta a palotát.

Hosszú Szulejmán aga végighallgatta a fősegédet, anélkül hogy félbeszakította volna.

– Miért nem jött, és tájékoztatta a padisahot? – kérdezte.

– Ezt én is kérdeztem tőle, de azt mondta, hogy a nagy válide egy hétfejű, hétéletű sárkány, és fél tőle, ezért úgy tett, mintha hűséges lenne hozzá.

– És te miért nem jöttél, hogy szólj?

– Méltóságos aga! Hát ki vagyok én, hogy csak úgy odamenjek a padisahhoz? Már én is összekészítettem a zsákomat. Ma éjjel én is meg akartam szökni.

– Erről a dologról mindenki tud, aki a helvakészítő műhelyben dolgozik?

– Nem, rajtam kívül senki sem tudja.

– Ne is tudják meg! Csukjátok be az ajtókat, senkit ne engedjétek be! Mindenki végezze a dolgát!

Ahogy Hosszú Szulejmán aga távozott, bezárták a helvakészítő műhely ajtóit, belülről vaspántokkal elreteszelték, és hatalmas farönkökkel támasztották meg őket.

Turhán hívei azon a csütörtöki éjszakán nagyon aggódtak. A kis gyermek padisah semmiről sem tudott.

Lala Ibrahim aga a Madárház nevű konyhába ment, ahol a padisahnak szánt ételeket készítették. Előbb mindent megkóstoltatott a szakácsokkal és a kuktákkal, beleértve a sót, paprikát, hagymát és a nyers húst, felügyelte a főzést, majd a tálcát, melyre az elkészített ételek kerültek, maga vitte el. A konyhában dolgozók ugyan nem tulajdonítottak nagy jelentőséget neki, de a szerájban minden biztonnyal rendkívüli dolgok zajlottak.

A tanító Rejhan aga álruhában elhagyta a palotát, és miután a piacon vásárolt ételeket az esti, böjt utáni étkezéshez, visszatért.

Barátságos Iszmail aga egész nap a Belső Palota apródjai között járkált, Hosszú Szulejmán aga pedig Köszem lakosztályát tartotta szemmel.

Köszem nem tudott arról, hogy Üvejsz aga megszökött. Egész nap Szulejmán herceg trónra lépésének előkészítésével foglalatoskodott. Összekészítette azokat az ajándékokat, amelyeket az új padisahnak, az anyjának, Dilásub szultánának, a hárem minden lakójának, a Belső Palota agáinak, a szeráj külső egységei agáinak, a nagyvezírnek, a vezíreknek, a díván előkelőségeinek, a muftinak, az ulemának és szövetségeseinek, a janicsár agáknak akart adni. Már azt is eldöntötték, hová fogják eltemetni a kis Mehmed szultánt; I. Musztafa szultán türbéjébe, az apja, Ibrahim szultán lábához.

Estefelé a fáradságtól és a böjttől ingerlékeny lett, üvöltözött a rabnőivel és kalfáival. Amikor felhangzott az esti imára hívó ének, idegessége és izgalma a tetőfokára hágott. Mehmed szultán hamarosan megissza a mérgezett sörbetet, és eszik a mérgezett lekvárból, és tíz perccel később meghal, mintha villám csapna belé. Turhán hívei nem fogják érteni, hogy mi történt, Köszem pedig minden nagyságával uralkodni fog a szerájban.

Megtudta, hogy a padisah aznap, csütörtök este a Bagdad Pavilonban fogja elkölteni a böjtot megtörő vacsorát. A kis szerecsen Besirt odaküldte kémkedni, hogy amint felhangzik az első kiáltás, rohanjon hozzá, és értesítse.

A padisah már fél órája vacsorázott, de még mindig semmi kiáltás. Köszem szultána gondolkodóba esett. Csak ekkor értette meg, hogy Üvejsz aga elárulta őt. Az egyik hűséges szolgáját, a szerecsen Bilált elküldte a helvakészítő műhelybe. A helvakészítő műhely kapui, melyek a napkelte előtti böjti étkezésig rendszerint nyitva álltak, most be voltak zárva. Bilál aga hiába dörömbölt az ajtón, nem nyitották neki ki, de beszélt egy bent dolgozóval.

– Ki vagy?

– Őfelsége a nagy válíde embere vagyok Üvejsz agával akarok beszélni!

– A mester nincs itt!

– Hol van?

– Nem tudjuk Állítólag az Aja Szófiába ment a reggeli imára, de nem tért vissza a palotába.

Amikor Köszem értesült erről, lelkébe a kétség férgé fészkelte magát. Üvejsz aga vajon beérte annyival, hogy nem teljesítette a parancsát és megszökött, vagy értesítette a padisahot a borzalmas merényletről?

A pénteki nap eseményei

Köszem szultána aznap éjjel nem aludt, nem tudott aludni.

A nagy válide lakosztálya egy három folyosóra nyíló szobából, melyben a rabnók aludtak, egy kávészalonból és Köszem saját lakrészéből állt. A saját lakrészében hálószoba, étkező és szalon volt található, de ezek ma már nem léteznek. Tíz évvel Köszem álmatlanul töltött éjszakája után, az egész lakosztály leégett, megsemmisült egy háremben kiütött nagy tűzben.

A napkelte előtti böjti étkezés után a nagy válide nem ment a hálószobájába, hanem a szalonba vonult. Egy kalfa és három rabnó szintén nem aludt, a szoba sarkába húzódtak, hogy bármilyen parancsára ugorjanak, és a szolgálatára rohanjanak. A három rabnó között ott volt a kis cserkesz lány, Meleki is.

Már reggel felé járt az idő, amikor a szultána kérette az írókésztét. Hosszú levelet írt, és hosszasan javítgatta. A napfényben aztán letisztázta levelet. A levél piszkozatát, azzal, hogy még aznap megsemmisíti, az írószeres fiókba dobta, a letisztázott példányt pedig átadta a szerecsen Bilálnak azzal, hogy: – Tudod, hova vidd!

A levelet Kodzsa Bektas agának írta. Köszem szultána kijátszotta az utolsó ütőkártyáját:

„Te, aki az Oszmán-ház barátja, az állam tanácsosa, Bektas aga vagy, akiben a janicsárok megbíznak. Tudd, hogy amíg Mehmed szultán ül a trónon, én és ti nem alhatunk nyugodtan. Nem törődnek a sok éven át nekik tett szolgálatainkkal. Elfelejtkeznek róla, hogy amikor a hadsereg fellázadt, mert nem akarta Ibrahim szultánt, én magam tekertem Mehmed fejére a turbánt, és mondván, hogy »íme,

ez az ártatlan gyermek a padisahotok«, kihoztam a Ketrecből, és trónra ültettem. Most ez a hitvány, hordárokból, szatócsokból, papucskészítőkből, csónakosokból és hasonló csőcselékből álló semmirekellő lázadó banda köszörüli a nyelvét rajtam és rajtatok. Turhán hívei nem nyugszanak, azon vannak, hogy újra kirobbantsák a lázadást. A túlvilági élethez nem tudok se jót, se rosszat hozzátenni. Amíg élek, addig kell a hatalommal és az országgal gazdálkodnom.

Azt mondtuk, hogy Mehmed szultánt nagyobb felhajtás nélkül tegyük le a trónról, és helyette Szulejmán herceget ültessük rá. Csakhogy a fő helvakészítő, az Üvejsz nevű bolond nem engedelmeskedett nekünk és elárult minket, és megszökött a szerájából anélkül, hogy elvégezte volna a rábízott feladatot. Így a dolog rátok, agákra és a janicsárokra maradt. Az ügyet majd a kard fogja megoldani.

Ezt a levelet pénteken hajnalban írom. Holnap, szombaton Azizt, a muftit az ulemával együtt küldjétek a palotába, és rajta keresztül követeljétek a padisahtól a Turhán-párti lázadók közül Hosszú Szulejmán, Rejhán hodzsa, Barátságos Ibrahim és Lala Iszmail fejét! Mehmed szultán nem fogja átadni nektek ezeket a férfiakat. Ti pedig teljesen álljatok rá készen, hogy az éjszaka közepén a janicsárokkal a palotába vonuljatok!

A szerájban van hűséges szolgám, a bosztandzsibasi, Dervis Ali aga, aki fiatalon maga is janicsárként szolgált, majd elkötelezte magát mellettem. A Szultáni Kert minden kis kapuját, melyet nem őriznek kapuőrök, nyitva fogja hagyni éjszakára, a janicsárok azokon a kapukon bejöhetnek.

Ali aga a többi bosztandzsit bezárja a hálótermeikbe. Ősi törvény, hogy a Belső Palota agáinak éjszaka a hálóikban kell lenniük, és az ajtóikat be kell zárniuk.

Bizalmasom, Amber aga beenged majd benneteket a Madárház kapun a hárembe, és megmutatja nektek, hol van Mehmed szultán és

az anyja. A legnagyobb feladat a ti kardotokra marad, agák! Ez az utolsó dolog, amit meg kell tennünk, mert ha nem, én is és ti is az isztambuli aljas népség karmai közt halunk meg, és holttestünket a lábunknál fogva akasztják fel a platánfákra. Ennyi. A várat bentől kell bevenni.”

Köszem szultána kis nyugalomra lelt, miután megírta ezt a levelet. Amíg a szerencsen Bilál a levelet elvitte Kodzsa Bektasnak, a nagy válide, aki alig aludt az éjszaka és fáradt volt, ráadásul a böjttől is kimerült, visszavonult a hálószobájába.

Meleki csak erre várt. Már dél volt, amikor végre üresen találta Köszem szalonját. Az írókészletes fiókból kivette a levél piszkozatát, és elrejtette a ruhájában. Talán tíz perc sem telt még el, amikor a levél a lánytól Turhán szultána egyik rabnőjéhez került, onnan pedig Turhánhoz, aki elolvasta, és ugyanazon az úton, amin hozzákerült, visszajuttatták a levelet az írókészletbe. Valamivel később a cserkesz Meleki eltűnt a nagy válide lakosztályából. Már nem akadt tennivalója. Turhán válide lakosztályába menekült, és ott elrejtőzött. Amikor Köszemet értesítették a lány eltűnéséről, a nagy válide aggódni kezdett, mert eszébe jutott, hogy a levele piszkozatát a fiókban hagyta. Azonnal megnézte, hogy ott van-e. A levél a helyén volt. Fellélegzett, majd elégette a papírt.

A pénteki nap vihar előtti, feszült légkörben telt.

A Köszem levelét megkapó Kodzsa Bektas aga, a hivatalában, az Agakapisziban tartózkodó janicsár agához, Karacsavus Musztafa agához, és a vele lévő Cselebi Musztafa agához rohant. A janicsár aga beszélt minden csorbadzsival. Biztos volt benne, hogy a janicsárok hűségesek hozzá. Maga mellé vette Szamszundzsubasi Omer agát, és a vasárnap éjszakai palotai rajtaütésre négyezer janicsárt választottak ki név szerint. Mindegyik válogatott gazember, aki minden aljasságot és gáztettet szemrebbenés nélkül kész végrehajtani.

A szerájban ezalatt Mehmed szultán megírta a nagyanyja kivégzési parancsát, és átadta Hosszú Szulejmán agának. A fermán a szerecsennél volt:

„Szultáni parancsom, hogy a janicsár agáknak nevezett zsarnokokkal szövetségbe az ország építményében a lázadás tüzét szító, engem megmérgezni próbáló, és nyilvánvalóan a trónomra és az életemre törő Köszem Mahpejker szultánát kivégezzék. Ezzel kapcsolatban senkitől semmit nem fognak számon kérni.”

Élén a bosztandzsibasival, Szerelmes Dervis Ali agával és a szultáni magánlakosztály agájával Baskapi Gulami agával, egy húsz névből álló listát állítottak. A rajta szereplők mind Köszem hívei voltak a szerájban, és Köszem kivégzése után őket is el akarták takarítani az útból.

Azon a pénteken Isztambul utcáin megjelent néhány népi énekesnek öltözött férfi, és az utcákat róva benéztek a kávéházakba, beültek az udvarokba, elnyújtóztak a fürdők izzasztókövein, és egy versikébe kezdtek:

*Amikor nem is hinnéd,
Feltáruul a függöny
És megoldódnak a gondok!
Hadd látom, Isten mit tesz
Ha teszi, jól teszi.*

Mindenhol ugyanazt a kis verset hallgatták, és nem kérdezték a verselőket, hogy kik ők, tudták, hogy a padisah nagyvezíre küldte a jelet nekik. – Fegyverkezzünk fel! – mondták.

A szombati nap eseményei

A hidzsra szerint 1061. Ramazan 16-án, a keresztény időszámítás szerint 1651. szeptember 3-án, szombaton reggel a janicsár agák a sejhülszlámot, Karacselebizáde Abdülaziz efendit a janicsár aga hivatalába hozatták. Kodzsa Bektas aga összevont szemöldökkel, magabiztosan és fennhéjázón úgy szólt a muftihoz, mintha korholná:

– Aziz efendi! Nem felejtettük el, hogy pár napja a városiak élére álltái, és a palotába vonultál velük. De sok mindent láttunk már a nap alatt. Nem akadékoskodtunk, azt mondtuk, hogy a méltóságos efendit biztosan erőszakkal vitték el, és kényszerítették erre. Most pedig mi is szeretnénk, ha kimutatnád a barátságodat. Az ulema tagjaival menj a szerájba, és a padisahtól követeld nekünk ennek a négy bajkeverő agának a fejét! – mondta.

– Rendben, elmegyek a követetekként – válaszolta Aziz efendi.

A janicsár aga hivatalából lovas futárokat küldtek, és az ulema ötven tagját odahívták az Agakapisziba. A meghívottak közül csak tízen jöttek el. A futárokat negyven helyről is elküldték különféle kifogásokkal: „Az efendi nincs itthon, nem tudjuk, hogy hol van”, „Az efendi Burszában van”, „Az efendi a birtokon van” – mondták a küldöncök.

A tíz ulematag kíséretében a palotába érkezett muftit Mehmed szultán a Bagdad Pavilon előtti köves udvaron fogadta.

– Padisahom – szólt Karacselebizáde. – Ne a követet büntesd! – kezdte, de a kioktatott padisah Aziz efendi szavába vágott:

– Ti az Etmejdani padisahjainak a követei vagytok? – kérdezte.

Az efendik ledermedtek. A padisah, akinek még nem pelyhedzett legénytől! az álián, ezután a papírra mutatott, amit Aziz

efendi tartott a kezében:

– Efendi, mi az a papír a kezében? – kérdezte.

A megdöbben Karacselebizáde dadogva:

– Padisahom, a janicsár aga szolgálid a lábaid elé borulnak, és azt a négy agát akarják tőled, akit erre a papírra felírtak – mondta.

Mehmed szultán elvette a papírt a mufti kezéből, közönyös pillantást vetett rá, majd gúnyos mosollyal megszólalt: – Majd meglátom, átgondolom – mondta, aztán hirtelen összevonta a szemöldökét:

– Efendi, a sejhülszlámok esetében feltétel az, hogy határozottak és megfontoltak legyenek. A te gyengeséged nem illik a bölcsességedhez. Amikor a városiak és a boltosok tömegesen a szultáni szerájba jönnek, téged hoznak magukkal, mint vezetőjüket. Amikor pedig a janicsár agák négy ártatlan ember fejét akarják tőlem, megint csak te jössz hozzám a kíséreteddel. Mufti vagy te, vagy olyan, akit mindenki ide-oda rángathat kénye-kedve szerint?! – kérdezte.

És anélkül, hogy választ várt volna, a Mabejn, vagyis a „Középső rész” Kapuja felé indult, a hárem irányába. Ez a sértés, amit egy olyan gyerektől szenvedett el, akit karon fogva ültettek ősei trónjára, akkora csapás volt Karacselebizáde számára, hogy ott menten összerogyott. Aziz efendi, aki az őseitől rámaradt nagy vagyonának köszönhetően olyan pompában élt, mint egy uralkodó, nagyon érzékeny ember volt, ha lett volna nála fegyver, talán ott helyben ön-gyilkosságot követett volna el. A kíséretéből két ember felkarolta, és a Boldogság Kapujáig támogatva vezetgették. Ott a szolgálai segítségével felültették a lovára. A mufti nem ment vissza a janicsár aga palotájához a többiekkel, hanem a Davutpasa kikötőből a házába ment, de maga sem tudta, hogy jutott el odáig, mert szinte eszméletlenül ült a lován.

Az agák megtudták a muftit kísérőktől, hogy a padisah hogyan sértette meg az efendit, és örültek. – Nem valószínű, hogy Aziz ezek

után ellenáll nekünk. Az elszenvedett sértés után ő is a szövetségesünk lesz. Gondolkodás nélkül ki fogja adni azokat a fetvákat, amiket akarunk – mondták. Ezután egy embert küldtek a mufti házához, hogy érdeklődjön az állapota felől. – Ne szomorkodjon az efendi! Ha a padisah ma le is váltja Aziz efendit a sejhülszlám posztjáról, holnap már ismét főmufti lesz. Holnap reggel várja a jó hírt tőlünk! Bosszút állunk érte – üzenték.

Mehmed szultán, aki a muftit súlyosan megsértve elkergette őt a palotából, a háremben egyenesen az anyjához ment. Turhán szultána Hosszú Szulejmán aga figyelmeztetésére a lakosztály minden ajtaját gondosan bezárta.

A szombatot követő vasárnapra virradó éjszakán, éjfél után akarták a janicsár agák megtámadni a palotát. Ha valakik megvédik a gyermek padisahot és az anyját, akkor azok a Belső Palota agái, a zülüflü apródok, a zülüflü baltadzsik, a szakácsok és a kukták, a helvakészítő műhelyben dolgozók, az evezősök és a kertészek lesznek. A szombat estéből maradt órákat Turhán szultána és négy hűséges embere, a fekete eunuch Hosszú Szulejmán aga és a három fehér eunuch aga, Rejhan hodzsa, Barátságos Iszmail és Lala Ibrahim a szeráj népével tárgyalva töltötte. Mind a négyüknél ott lapult annak a levélnek a másolata, amelyet Köszem Kodzsa Bektasnak küldött.

A fehér agák bejárták az egész Belső Palotát. Mind a negyven agától, akik a szultáni magánlakosztályban szolgáltak és akikkel egy sarokban titokban beszéltek, rögtön ugyanazt a választ kapták: – A parancsnokunk Köszem embere, de mi az életünket adnánk a padisahért. Kész vagyunk bármit megtenni, amit parancsoltok, hogy megvédjük a padisahot – mondták.

Hosszú Szulejmán aga a zülüflü baltadzsik agáját, Mahmud agát bátor embernek ismerte meg. Titokban elbeszélgetett vele. Ezen a bizalmas beszélgetésen részt vett a „baltadzsi szépség” becenevű Madarász Mehmed is, akit Mahmud aga a fogadott fiának nevezett.

Szulejmán aga felolvasta nekik Köszem levelét. Mahmud aga és a fogadott fia rettegve hallgatták.

– Az ártatlan padisahot ugyanúgy, mindenki szeme láttára meg akarják ölni, mint az apját, Ibrahim szultánt. Hagyjátok ezt?

– Soha! Allah legyen a tanúm, a padisahért odaadom az életemet! Van százhusz emberem, mindegyik valóságos sárkány. Mondd meg, méltóságos aga, mit parancsol a padisah! Ha kell, mindnyájan meghalunk érte!

Szulejmán aga elmesélte, hogyan jutott a levél másolatához, amit felolvasott, és megemlítette a kis cserkesz lány, Meleki nevét is. Madarász Mehmed hegyezte a fülét.

– Erre az ártatlan szűz lányra megharagudott a nagy válide, és a haját tövig levágatta, mint a ringyókét szokás. A lány, mihelyst alkalma nyílt rá, elhozta ezt a levelet a padisahhoz. Ha nem tette volna, most semmiről nem tudnánk...

Madarász Mehmed nem bírta megállni, és közbeszólt:

– Méltóságos aga, hol van most ez az ártatlan lány?

Szulejmán aga belenézett a jóképű fiatalember kíváncsi szemébe, és felismerte benne a szerelem tüzét.

Hosszú Szulejmán aga csak ekkor figyelt fel az ifjú páratlan szépségére, és azonnal rájött, hogy a lány haját e miatt a fiú miatt vágták le.

– Szépségem, az a szűz most a padisah anyja, a felséges Turhán válide szárnyai alatt van.

A fiatalember merészen megjegyezte:

– Méltóságos aga, azt, aki írta a levelet, amit felolvastál nekünk, ki kell végezni – mondta.

Szulejmán aga ekkor elővette és megmutatta Köszem szultána kivégzési parancsát.

– Így van, szépségem. Itt a nagy válide kivégzéséről szóló parancs!

Madarász Mehmed jól nevelten, tisztelettudóan, ugyanakkor fesztelenül előrelépett, és megcsókolta Szulejmán aga ruhájának szegélyét.

– Ne aggódj, méltóságos aga! – mondta. – Amíg egyetlenegy is él közülünk, a padisahnak még a haja szála sem görbülhet. Ha az áruló bosztandzsik kinyitják a janicsároknak az őrizetlen kis kapukat, akkor a padisah zülüflü baltadzsi szolgálai bezárják őket. Elég, ha egyetlenjeit adsz, és azonnal teljesítjük a kivégzési parancsot.

Szulejmán aga megcsókolta Madarász Mehmed szerelemtől égő szemét.

– Ma éjjel, egy órával azután, hogy a palota lakói elmondják a ramadánkor szokásos éjjeli imát, és aludni térnek, ti álljatok készen! Én majd értetek jövök – mondta.

A zülüflü baltadzsi számára abból állt a készenlét, hogy leakasztották a hálótermeik falán függő kardjaikat.

Azt a szombati napot a janicsár agák a janicsár aga hivatalában töltötték, és egész nap az állami tisztségeken osztozkodtak:

– Az új padisahtól a szultáni pecsétet Karacsavus Musztafa aga testvérünknek kérjük!

– A méltóságos Kodzsa Bektas aga másodvezír lesz a szultáni tanácsban!

– Cselebi Musztafa testvérünk janicsár aga lesz, de neki is szerzünk vezíri címet, és agapasát csinálunk belőle!

– Szamszundzsubasi Omer aga pedig legyen vezír és Egyiptom kormányzója is!

– A Szőke Írnok pedig legyen pénzügyminiszter!

– Bolondbarát Ahmed pedig külügyminiszter!

-A méltóságos Bektas aga három emberének pedig adjunk a vámból részesedést!

A kora délutáni ima ideje tájékán Kodzsa Bektas aga tett egy javaslatot:

– Este azzal az ürüggyel, hogy a böjtöt megtörő vacsorára hívjuk őket, hozassuk ide, a janicsár aga hivatalába a muftit, a nagyvezírt, a katonai bírót, valamint az ulema előkelőségeit, és egész éjjel ne engedjük el őket! Maradjanak a markunkban, amíg a dolog be nem fejeződik! – mondta.

Ismét elküldték a lovas szolgákat, akik most sem találták meg azokat, akik a reggeli meghívás után nem jöttek el. Az anatóliai és a ruméliai kazaszker a nagyvezír, Szijávus pasa hívta el a böjtöt megtörő vacsorára, ők a nagyvezíri palotában voltak.

– Megyek, és a nagyvezírral együtt idehozom az efendiket – mondta Szamszundzsubasi Omer aga.

A janicsár aga hivatalának asztalát, melyen a böjtöt követő vacsorát tálalták, a Bakkecskés Pavilonban állították fel, a Szülejmánijében található felséges palotában. A pavilon a palota emeleti terasza volt, és olyan magas, mint egy torony; az ablakaiból az egész szultáni palotát látni lehetett. A janicsár agák tudták, hogy az elébük táruló szeráj mely részén láthatók Köszem szultána lakosztályának ablakai. Az utolsó üzenet szerint, melyet a kis szerecsen Besir hozott, Köszem szultána lakosztályának egyik ablakában vörös lámpást fognak majd látni, amely azt jelenti, hogy „Minden készen áll, gyertek!”.

Szamszundzsubasi Ömer aga ötven janicsár kíséretében elment a nagyvezíri palotába. A nagyvezírt és a két katonai bírót a vacsoraasztalnál találta, arra vártak, hogy eldördüljön az ágyú, amely a böjt végét jelzi.

– Nagyvezír, az agák téged és ezeket az efendiket meghívtak a böjt utáni vacsorára, parancsoljatok – mondta.

– Az ágyúra várunk. Parancsolj te is, foglalj helyet, törd meg velünk a böjtöt a mi asztalunknál... A késő esti ima után aztán együtt átmegyünk az agákhoz. Hajnalig ott beszélgethetünk – válaszolta Szijávus pasa.

Valójában a vacsorameghívás csak ürügy volt, a valódi cél az volt, hogy aznap éjjel a nagyvezír és a kazaszkerék a janicsár aga palotájában legyenek. Szamszundzsubasi is leült a nagyvezír asztalához.

Elköltötték a vacsorát. Miközben a ramadánkor szokásos éjjeli imát mondták, az egyik janicsár óvatosan Szijávus pasa szemébe nézett. A nagyvezír gyanakodni kezdett, és az illetőt félrehúzta egy sarokba:

– Mondani akarsz nekem valamit, vitézem? – kérdezte.

– Nagyvezír, nehogy elmenj a janicsár agához. Az agák merényletet terveznek ellened. Ma éjjel nagy dolgok készülnek – mondta a janicsár izgatottan.

– Ki vagy te?

– Az ötvenkilences, Vardarjenidzsei Ali vagyok.

– Nem felejttem el ezt a szolgálatodat.

Szijávus pasa ekkor jött rá, hogy a janicsárok nem támogatják a janicsár agákat...

*Amikor nem is hinnéd,
Feltáruul a függöny
És megoldódnak a gondok...*

A nagyvezír ismerte a reggeli események minden részletét, hogy a muftit, az agák követét a palotában a szultán mennyre megsértette. Az ima után megemlítette Szamszundzsubasinak ezt a dolgot.

– Ömer aga, jól figyelj most arra, amit mondok. A janicsár vitézek, akik veled jöttek, fogják a katonai bíró efendiket, és menjenek a janicsár agákhoz. Hamarosan mi is megyünk a méltóságos janicsár agákhoz egy örömhírrrel. Legyen enyém a munka, tiéd a hírnév! – mondta.

Ömer aga egy ostoba törtető ember volt, a kíváncsiságtól elkerekedett a szeme.

- Miféle örömhír, nagyvezír?
 - Mi most veled a szultáni szerájba megyünk, hogy megkapjuk annak a négy agának a fejét a padisahtól, akiket reggel a mufti nem kapott meg.
- Szamszundzsubasi azonnal ráállt a dologra. Nem akarta elszalasztani az alkalmat, hogy a janicsárok között nagy dicsőséget szerezzen magának.

Vasárnap éjjel

A nagyvezír, Szijávus pasa az éjjeli ima után húsz fiatal apródja kíséretében, Szamszundzsubasi Omerrel együtt a szultáni szerájba ment.

A kapuban álló öröket aggasztotta, hogy a nagyvezír éjszaka érkezik a palotába. A pasa valójában nem azért jött a szerájba, hogy a négy aga – egy szerecsen és három fehér eunuch – fejét követelje, hanem azért, hogy aznap éjjel a padisah mellett legyen a palotában. A Birodalmi Kaput könnyen kinyitatta. A Középső Kapuban álló örök így szóltak:

– Nagyvezír, idehívom az ügyeletes főkapuórt, nyissa ki ő a kaput, mert mi nem nyithatjuk ki.

Ezt a második nagy kaput a szolgálatban lévő főkapuőr nyitotta ki. Mivel a szultáni tanácssterem zárva volt, a nagyvezír leült arra a fakerevetre, amin a századparancsnok agák szoktak ücsörögni, amíg tart a díván, és egy levelet írt a padisahnak:

„Szeretett fenséges padisahom! A magukat az állam tanácsosainak gondoló janicsár agák ma éjjel a janicsár aga palotájában gyűléseznek. Engem is odahívtak, de én eljöttem hozzád, és várom a parancsodat. Bármit parancsolsz is, kész vagyok megtenni. Kész vagyok magamat feláldozni érted.”

Az esti ima után, ramadán idején pedig az éjjeli ima után a Belső Palota agái, a pince, a kincstár és a szultáni magánlakosztály zülüflü agái visszahúzódtak a hálótermeikbe, és a hálótermek ajtaját a rangidős agák bezárták. A szerájra teljes némaság borult. A Második Udvar ciprus- és platánfái alatt, ahol a nagyvezír és Szamszundzsubasi tartózkodtak, a fenségesség keveredett az

elnéptelenedettséggel. A szellő rebegett a fák zúgásába beleborzongott az ember, még ha nagyvezír volt is. Szijavus pasa aggódott. Lehet, hogy a gyermek padisah már lefeküdt, és levele Köszem embereinek a kezébe juthat. Közel egy órán keresztül várt a válaszra, amely végül a padisah kézírásával érkezett:

„Lala, légy áldott! Helyreállítottad a hűség hírnevét. Azonnal menj a saját palotádba, és ne menj az agákhhoz! Ma éjjel ne vetközz le, és ne feküdj le! Várd a parancsomat, amit küldeni fogok neked!”

Szamszundzsubasinak, aki nem tudott írni és olvasni, a pasa ezt mondta: – Azt írják, hogy reggel a padisah kiadja a parancsokat.

Eközben a Boldogság Kapuja mögött a Harmadik Udvarból hangokat lehetett hallani:

– Fogjátok, verjétek el a gyaurt!

A hangok közé kardcsörgés is keveredett. Szamszundzsubasi alázatosan fordult a nagyvezírhez:

– Uram, menjünk gyorsan! – könyörgött.

Szijavus pasa a rettegő Ömer agával együtt sietve vonult a Középső Kapu felé. A pasa apródjai ott várták őket a lovakkal. Az Első Udvar elhagyva, miután áthaladtak a Birodalmi Kapun is, az imént még remegő lábú Ömer aga hirtelen összeszedte magát:

– Menjünk, meséljük el az agáknak, mi a helyzet! – mondta.

– Te csak menj! Én nagyvezír vagyok, a padisah helyettesének nem illő éjszaka a janicsár aga palotájába mennie. Ha szükséges, jöjjenek el az agák hozzám, a nagyvezíri palotába! – válaszolta a vezír.

Omer aga szemtelenül:

– Nagyvezír, hát lehet ellenkezni az agákkal? Ők jöjjenek a te palotádba? Nem neked kellene hozzájuk menned? – kérdezte.

Szijavus pasa megfordult, és elkiáltotta magát: – Hé, fiúk!

De már nem tudta befejezni, hogy „gyűrjétek le ezt a kutyát!”, mert Szamszundzsubasi Omer aga megsarkantyúzta a lovát, és hátra sem nézve elszökött.

Aznap, az éjjeli ima után egy órával Hosszú Szulejmán aga készen állva találta a zülüflü baltadzsikat. Egy utolsó utasítást adott nekik:

– Mezítláb, lábujjhegyen gyertek. Ne beszélgessetek!

A százhusz bátor fiatalember követte az óriás szerecsent. Hiába lépkedtek azonban lábujjhegyen, a nagy termetű fiatalok lába elfojtott püffögést hallatott a kövön.

A zülüflü agák, akik nem aludtak hálótermeik zárt ajtaja mögött, szintén izgatottan várakoztak. Amikor meghallották kívülről a zülüflü baltadzsik meztelen lábainak neszezését, azt hitték, hogy a janicsárok megtámadták a palotát. Előbb a szultáni magánlakosztályban kiáltotta el magát valaki:

– Agák, keljetek fel! A padisahnak vége!

Negyven aga ugrott fel az ágyból, ahova ruhástul feküdtek le. A hálóterem ajtaja be volt zárva, a kulcsa pedig a szultán magánlakosztályának agájánál, Köszem emberénél volt. Az aga ráparancsolt azokra, akik igyekeztek az ajtót betörni:

– Agák, elég volt! Ne zajongjatok! Menjetek el az ajtótól, és feküdjetek le! – kiabálta.

Néhány agára, aki mellé került, bottal ráütött, de azonnal megragadták, a földre teperték, a derekáról levették az ajtókulcsot, és kinyitották az ajtót. A szultáni magánlakosztály agája volt az egyik első, aki kirohant, de a többiek azonnal lármázni kezdtek:

– Ne engedjétek a gyaurt, Köszem embere!

– Ne eresszétek, üssétek!

– Gyúrijátok le!

– Végem – hallatszott egy hang, azzal az aga a rázúduló kardok és handsárok alatt élettelenül rogyott a földre.

Miután a szultáni magánlakosztályban szolgálók kiszabadultak, a másik három hálóterem ajtóit már könnyű volt kinyitni. A három hálóterem zülüflü agáinak nem volt vezetője, és nem tudták, hova

menjenek, mit csináljanak. Csak beszéltek hangosan, szinte kiabálva:

- Hol vannak a janicsárok?
- Ne álljatok meg, menjünk oda, ahol a padisah van!
- Hol van a padisah?
- Menjünk Szulejmán agához!
- Hol van Szulejmán aga?
- Hol vannak a zülüflü baltadzsik?

Azok a hangok, melyeket Szijávus pasa és Szamszundzsubasi Ömer aga hallottak a Második Udvaron, ez a vita volt.

A nagy válide ellen kivégzési parancs van

A Belső Palotában és a háremben a zülüflü agák, a szerencsen eunuchok és a fehér eunuchok között több mint háromszáz embere volt Köszem szultánának. Ők is résen voltak, ők is készek voltak életüket áldozni a jótevőjükért, de szervezetlenek voltak. Ráadásul nem azt az utasítást kapták, hogy védjék meg Köszem Mahpejker szultánát, hanem azt, hogy amikor a janicsárok betörnek a palotába, mutassák nekik az utat, és ha a zülüflü agák ellenállnának, segítsenek a janicsároknak. Sehol nem láttak janicsárt, ráadásul, amikor meghallották, hogy a szultáni magánlakosztály vezetőjét kardélre hányták, rettegni kezdtek. Csak a főajtónálló néven ismert örök és tíz fehér eunuch állt őrt a nagy válide lakosztályának külső ajtaja előtt kivont karddal.

Amíg a szultáni magánlakosztályban szolgálók a hálótermeik ajtóit kinyitották, és kiözönlöttek, Hosszú Szulejmán aga és nyomában a százhusz mezítlábas zülüflü baltadzsi a Madárház kapun a hárembe mentek, és ezt a kétszárnyú kaput bentről elreteszelték.

Szulejmán aga nyolcvan baltadzsit a Karagalar köves udvar és az Arany Út irányában örnek hagyott, negyven baltadzsit pedig maga mellé vett, és Köszem szultána lakosztályához nyomult. A lakosztály bejárata előtt kivont karddal álló főajtónálló és a fehér eunuchok rájuk kiabáltak:

– Ne közelítsetek!

Szulejmán aga megparancsolta a baltadzsiknak:

– Öljétek meg ezeket!

A baltadzsik a főajtónállót egy pillanat alatt feldarabolták, a többiek pedig elszaladtak.

A harmadik udvarbeli – ahol a Belső Palota hálótermei találhatóak – hangoskodás Köszem szultána lakosztályában is hallható volt. Köszem aznap éjjel a rabnők szobáit is, mind a hármat bezárta, csak a kis szerecsen Besir volt mellette. Mi volt az a lárma? Mi történt a Belső Palotában? Biztosan nem a janicsárok jöttek meg, mert még nem jelzett nekik a lakosztálya ablakából vörös lámpással, hogy jöjjenek.

Kezébe vett egy gyertyatartót, és mezítláb, hangtalanul a lakosztálya külső ajtajához ment. Néhány férfi suttogva beszélt valamiről. Azt hitte, hogy a főajtónálló és a három fehér eunuch, és megszólította őket:

– Megjöttek? – kérdezte.

A szultána a janicsárok felől érdeklődött, de egyáltalán nem gondolta, hogy megjöttek volna. Kintről válaszoltak neki:

– Megjöttek, megjöttek. Jöjjön ki, minket várnak!

Szulejmán aga felismerte Köszem hangját, Köszem pedig Szulejmán agáét.

Köszem szultána a kezében lévő gyertyatartót az ajtó előtt hagyta, beszaladt, és bezárta a pár helyiségből – hálósobából, a szalonból és az étkezőből – álló lakosztálya belső ajtaját.

Talán elvesztette a józan eszét. Kezében egy kis gyertyatartóval szekrényeket nyitott ki, fiókokat húzogatózott ki, teleaggatta magát ékszerekkel és arannyal. A kis Besir félt. Miközben a nagy válide szultán úgy rohanguált fel s alá, mint egy örült, a szerecsen fiú a hálósobájába szaladt, a fekhelyén összekucorodott, és elrejtőzött. Köszem eloltotta a kezében lévő gyertyatartót, és eltűnt a sötétben.

Bár Hosszú Szulejmán aga nem figyelmeztette őket, a zülüflü baltadzsik teljesen felkészülten érkeztek, még baltát is hoztak, arra az esetre, ha az ajtót be kell törni.

– Vitézek! Törjétek be az ajtót – üvöltötte Szulejmán aga.

A súlyos diófa ajtó a baltáknak, melyeket mesteri kezek és fiatal, erős karizmok lóbáltak, csak néhány percig tudott ellenállni.

A balták hangja a hárem minden lakóját felkeltette. Az ágyukból alsónadrágban kiugrott és kezükben kardot markoló szerecsen háremagákat, akik a nagy válide lakosztálya felé rohantak, az őrszemnek hagyott zülüflü baltadzsik megállították:

– Agák, maradjatok távol ettől! A nagy válide ellen kivégzési parancs van! – mondták.

Kint, a Harmadik Udvarban pedig a szultáni magánlakosztályban szolgálók és a másik három lakóterem zülüflü agái, valamint a Boldogság Kapuja őrei a fehér eunuch agákat kezdték üldözni, akik a Madárház Kapu előtt torlódtak össze. Ok sem tudták, hogy bent mi zajlik. Újabb kiabálás tört ki:

- Megjöttek a janicsárok!
- Odavan a padisahunk!
- Törjétek be az ajtókat!
- Hozzatok baltát!

Miközben Köszem lakosztályának ajtaja lassan bedőlt, Szulejmán aga a Madárház Kapuhoz futott. A kintiek megismerték a szerecsen hangját:

– Agák, nyugodjatok meg! A padisahnak a haja szála sem görbült! A nagy válide ellen viszont kivégzési parancs van!

A kintiek így beszéltek:

- Ez Hosszú Szulejmán aga.
- A padisah hű szolgálója, aki az életét adná a szultánért.
- Oszoljunk szét, a padisahnak nem eshet bántódása!
- A nagy válide ellen kivégzési parancs van!

Szulejmán aga, kezében kivont karddal visszament Köszem szultána lakosztályához. A legelöl lévő három-négy baltadzsi már mindent felaprított, és nekifeszültek a kilazult zárú ajtónak. A kétszárnyú ajtó végül beszakadt és kinyílt.

A baltadzsik lecövekeltek a küszöbön a gyertyatartó mellett, amit Köszem szultána hagyott az ajtó előtt.

Ki mert volna a kivont kardú palotaszolgák közül kezét emelni egy asszonyra, aki egy padisah szeretett felesége, két padisah anyja és egy padisah nagyanyja volt, és aki ötven éve uralkodott az oszmán palotában? Talán a saját kezükkel fojtsák meg? Minden zülüflü baltadzsi bivalyerős fiatalember volt. Összeegyeztethető-e a bátorsággal, vitézséggel és a dicsőséggel, hogy rárontsanak egy ősz hajú öregasszonyra?

– Mit álltok ott? – üvöltötte Szulejmán aga.

A baltadzsikat átjárta a félelem. Remegett a kezük, mellyel a kardjukat markolták. Ha abban a pillanatban Köszem szultána hirtelen kilépett volna e fiatalemberek elé, akik üvöltő oroszlánként vágták volna le a szerájra törő janicsárokat, és botját felemelve rájuk ront, szétszaladtak volna, mint a kisegerek.

Köszem megcsókolta egy szolga lábát félelmében

Az ezüst szállal hímzett zsebkendő története

A zülüflü baltadzsikat szorongató félelem mintha Hosszú Szulejmán agát is megfertőzte volna, de a szerecsen gyorsan összeszedte magát. Megragadta egy mellette álló fiatalember vállát: – Menj! – üvöltötte, és előretolta, de a baltadzsi vonakodott:

– Méltóságos aga, ez túl nagy dolog! – mondta.

– Menj! – ismételte a szerecsen. – A nagy válide az ártatlan padisah életére tört. Kivégzési parancs van ellene! – kiabálta.

Eközben Madarász Mehmed lehajolt, és felvette a földről azt a gyertyatartót, amit Köszem szultána otthagzott. Bátorságot öntött magába és a társaiba: – Kivégzési parancs van a nagy válide ellen! – mondta, és előrement a folyosón. A többiek követték.

A rabnők, akiknek a szobájuk ajtóit Köszem szultána bezárta, kiugrottak az ágyukból, amikor meghallották, hogy a lakosztály ajtaját baltával betörték, félelmükben átölelték egymást, és így reszkettek. Miután hallották Szulejmán aga hangát is, amint kijelenti, hogy „Kivégzési parancs van a nagy válide ellen!”, mindannyian visítani kezdtek, mintha harminc lány sikolya és kiáltása megijeszthette volna a zülüflü baltadzsikat, és elkergethette volna őket.

A baltadzsik egy része meggyújtotta a lámpásokat, amiket magukkal hoztak. További öt percig tartott, amíg betörték Köszem szultána belülről bezárt ajtaját. A baltadzsik egyik csoportja a hálószobába, másik csoportja pedig a szalonba és az étkezőbe ment.

A kisebb-nagyobb kézi lámpások fényében az összes szoba arany, ezüst, kristály és selyem ragyogásában úszott. A szobák tele voltak értékes holmikkal, amiket csak szekerekkel lehetett volna elszállítani. Ahhoz, hogy kirabolják ezt a kincstárhoz hasonlatos csodálatos lakosztályt, elég volt, hogy az egyik baltadzsi felkapott

egy aranytányért, és elrakta. Mindhárom szobából ugyanolyan hangokat lehetett hallani:

– Nincs itt a nagy válide!

A szobákból kijövök ruhája és öve tele volt a zsákmányolt értékes holmikkal, és a baltadzsik már nem foglalkoztak mással, csak hogy eltűnjenek onnan. Alig várták, hogy kifussanak a nagy válide lakosztályából, és kint beszélgettek:

– Ezt a zsákmányt úgysem hagyják nálunk.

– Fussunk!

– Fussunk, holnap pedig elmenekülünk a szerájból.

Hosszú Szulejmán aga nem tudta, mit tegyen. A szeme megakadt egy ládán. Kinyitotta. A láda színültig tele volt arannyal:

– Ne fussatok el, vitézek! Gyertek! Szabad a rablás! – kiáltotta, és marékszámra kezdte szórni az aranyat a folyosóra. A baltadzsik egy része visszajött.

A hálósobában csak Madarász Mehmed maradt, és csak ez a szép fiatalember nem csatlakozott a fosztogatáshoz. Így végigmérte a barátai által feldúlt szobát, és tekintete megállapodott egy nagy ágyneműs szekrényen. Felvett egy lámpást, amit a társai a földön hagytak, és felnyitotta a szekrény fedelét. A szekrény tele volt paplanokkal, párnákkal és matracokkal.

A kezében lévő lámpást ismét lerakta a földre, a kardját a falnak támasztotta, és ahogy félrehúzta a legfelső paplant, tekintete találkozott Köszem Mahpejker szultána félelemtől elkerekedett szemeivel.

Madarász Mehmed nem tudta, mit tegyen. A nőt megfojtják majd? Vagy leszúrnák? Ki fogja megfojtani vagy leszúrni? Ő maga? A fiatalember széles mellkasa úgy zihált, mint egy fűjtató. Elfúló hangon így szólt:

– Gyere ki!

Köszem szultána nem moccant, és egy szót sem szólt.

– Gyere ki! – ismételte meg a fiatalember.

A nagy válide továbbra is hallgatott. Madarász Mehmed a hatalmas mancsával megragadta Köszem szultána ruhájának nyakát, és kirángatta a nagy válidét, aki arccal elterült a földön, és a feje Mehmed mezítlábas lábához csapódott. Köszem szultána azonnal a fiatalember lábához szorította a fejét, és félelmében alázatosan nyüszített:

– Ne ölj meg engem, vitézem! Olyan gazdaggá teszek, mint Krózus! Élve vigyél a padisah elé!

Hol volt az a nő, aki aznap, amikor meghalt I. Ahmed, a nagy szultán azt mondta az előtte cövekelő I. Musztafa anyjának, hogy: – Elveheted mindenemet, amim van, sőt az életemet is elveheted, de nem veheted el tőlem, hogy Köszem szultána vagyok! A hatalom iránti mohó vágya, amely akkor kezdődött, elpusztította egész lényét, Köszemségét, és ő mindezt nem vette észre, nem volt tudatában.

Madarász Mehmed nem tudott szabadulni, nem tudta a lábát kihúzni Köszem szultána karjai közül. Teljesen egyedül volt a szobában. Torkaszakadtából üvöltött:

– Szaladjatok! Itt van a nagy válide!

Az első, aki odarohant Madarász Mehmed hangjára, az Szulejmán aga volt, őt vagy tíz baltadzsi követte a szobába.

– Gyorsan! Aprítsátok fel! – utasította Szulejmán aga a baltadzsikat.

A mereven álló Madarász Mehmed elbődült:

– Ne használjatok kardot! Hagyjátok!

A hangja nem hasonlított emberi hangra, és az első közelítő baltadzsi barátját egy arcára mért ütéssel állította meg.

A fellépése és a tekintete olyan vad volt, akár a hangja, ezért Szulejmán aga és a baltadzsik ijedten visszahúzódtak.

Madarász Mehmed nekigyürkőzött, lábát erősen megrázta egyszer-kétszer, és kiszabadította Köszem karjaiból. A lábát olyan erősen rázta annak érdekében, hogy kiszabaduljon, hogy a nagy

válide szultána a hátára fordult, és onnan, ahol hevert, marokszámra kezdte szórni a ruhájába rejtett drágaköveket, gyémántokat, rubinokat és smaragdokat. A szobába lépő baltadzsik a drágakövekre vetették magukat. Míg azok a zsákmányért tülekedtek, a nagy válide, tőle nem várt ügyességgel összeszedte magát, és fel akart kelni, csak hogy Madarász Mehmed rátérdelt, és a fiatalember hatalmas keze a nyakára tapadt. Farkasszemet néztek.

– Ne ölj meg, vitéz! – könyörgött Köszem szultána.

A siránkozó Köszem szultána emlékezett a vele farkasszemet néző fiatalemberre, miatta vágatta le a rabnője, Meleki haját tövig, mint a ringyókét, amiért a lány meghajolt a fiú előtt, és ránézett. A válide talán újra könyörgött volna Mehmednek, hogy élve vigye a paradisah elé, de a zaj miatt ezt már nem tette hozzá. Lehunyta a szemét. A zülüflü baltadzsi ujjai a nyakára fonódtak. Valamit mondott, de nem értette. A fiatalember csuklóját markoló kezei elernyedtek és lehullottak. Madarász Mehmed fülében az anyja hangja visszhangzott: – Elég. Elég már, hagyd Mehmed! Gyilkos lettél!

Az ifjú teste remegett, mint a nyárfalevél. Elengedte Köszemet, és lehunyta a szemét. Fújtatva felállt, és szédelegve félrevonult. A hátát a falnak támasztotta, és azt motyogta: – Megfojtottam... Gyilkos lettem! – A földön élettelen halomként heverő nagy validét a többi baltadzsira hagyta.

A tíz fiatal a két lámpás fényében úgy nézett ki, mint a gyülekező keselyűk, akik arra várnak, hogy széttéphessék az utolsó zsákmányukat. Az egyik leoldotta Köszem derekáról az ezüst fonállal hímzett, gyémánttal díszített övét, a másik leszakította a nyakából az arannyal teli erszényét, és míg egy harmadik az ujjairól húzta le a gyűrűket, addig a negyedik elrántotta az asszony kezét a cimborájától, és lehúzta róla a karkötőket. Két baltadzsi egy-egy fülbevalóját szerezte meg. A nyakában lévő gyöngysor elszakadt, és szétszóródott a földön. Köszem ruhájának smaragdombjait is

leszakították. Ez az egész fosztogatás nagyon rövid ideig tartott, talán egy percig. Majd:

- Meghalt!
- Ne maradjunk itt! Fussunk!
- Meneküljünk!
- Nem is láttuk egymást!
- Nem bizony! – mondták a baltadzsik, és futva elhagyták a szobát.

Köszem újra egyedül maradt a szobában. Két hosszú perc telt el, ami szinte egy évnek tűnt. Madarász Mehmed előbb egy halk nyögést hallott. Megborzongott, csupa libabőr lett. Köszem szultána nyögött. Nem halt meg.

Nagy nehezen felemelte a jobb kezét, benyúlt a ruhájába, és elővett egy aranszállal hímzett kendőt. Ezt a kendőt a jóképű férjétől és szerelmétől, I. Ahmed szultántól kapta ajándékba aznap, amikor az először látta őt a szeráj egyik rabnőknek fenntartott szobájában. Attól a naptól kezdve mostanáig soha nem vált meg tőle.

A szeme csukva volt, a zsebkendőt az orrához emelte, és megszagolta, mint egy virágot szokás. Mintha a kendő át lett volna itatva életelixírral, a nagy válide kinyitotta a szemét. Tekintete először a mennyezet aranydíszítésébe ütközött.

Madarász Mehmed visszafojtott lélegzettel figyelte. Sem érzelem, sem értelem nem volt benne, mintha nem is ember volna. Nem tudta, mitévő legyen. Cipő nélküli lábai olyanok voltak, mint egy-egy vasgolyó, annyi ereje sem volt, hogy egy lépést tegyen.

A fejét megmozdító Köszem előbb jobbra nézett, majd balra. – Elmentek – motyogta.

Madarász Mehmed hallotta ezt, de meg sem mozdult. Köszem szultána ezután látta meg a fiatalembert, és amint meglátta, felsikoltott. Akkorát kiáltott, mintha egy ház omlott volna rá vagy mintha egy vadállat rontott volna rá. Ettől a sikolytól Madarász

Mehmed teljesen megvadult, és már maga sem tudta, mit tesz. A jelenet, melyre később nem emlékezett, így zajlott le:

Rádöbbsent, hogy képtelen lenne újra a saját kezével fojtogatni Köszemet. Tekintete megakadt a nagy válide ágyának aranyszállal hímzett függönyének vastag zsinórján. Odaugrott, és leszakította a zsinórt, majd Köszemre vetette magát. Amikor Köszem szultána meglátta a hóhérját, rettenetes sikoly hagyta el a torkát, majd elájult. Madarász Mehmed higgadtan végezte el a hóhérmunkát. Köszem szultána nem nyitotta ki a szemét. Halkan hörgött, amíg megfulladt, orrából és szájából vér szivárgott.

Az Oszmán-dinasztia történelmének legnagyobb női alakja halt meg ezen a hidzsra szerint 1061 Ramazan 16-ról 17-re, a keresztény időszámítás szerint 1651. szeptember 2-áról 3-ára virradó szombat éjszakán.

Vasárnap reggel

Ugyanazon az éjszakán Szülejmánijában, a janicsár aga palotájában a toronymagasságú Bakkecskés Pavilonban összegyűlt janicsár agák arra vártak, hogy a szultáni szerájból, a nagy válide szultána lakosztályának egyik ablakából egy vörös lámpással jelezzenek nekik, hogy jöjjenek. Miközben Karacsavus Musztafa figyelmesen nézett ki az ablakon, így szólt Kodzsa Bektashoz:

– Testvér, nézd már! Ma éjjel milyen sok fáklyás sétál a szerájban! Allah tudja, mi történhetett – mondta.

Kodzsa Bektas izgatottan ugrott fel a helyéről:

– Lelkem, abban a részben lakik a felséges nagy válide.

– Azonnal vége lesz – mondta a Bektassal együtt az ablakhoz jövő Cselebi Musztafa.

Kisvártatva az egész palota sötétségbe burkolódzott. Kodzsa Bektas így szólt, miközben a köldökéig érő fehér szakállát húzgálta:

– Kitudódott a dolgot, és isten tudja, a nagy validének talán már vége is – mondta.

– És holnap mi is menthetjük az életünket – tette hozzá, arcán keserű mosollyal Cselebi Musztafa.

Eközben megérkezett Szamszundzsubasi Omer aga, és elmesélte a kalandját, ahogy a nagyvezírral, Szijávus pasával együtt a szerájba mentek.

Mivel aznap éjszaka egészen reggelig nem látták az említett vörös lámpást, a janicsár agák biztosra vették, hogy Köszemet megölték.

Köszem szultána hatalomátvétele, melyre a gyermek padisahhal szemben készült, eleve bűnös próbálkozás volt, a büntetése pedig

természetesen halál. De, bár parancs volt ellene, a válide kivégzése mégis nagy esemény volt a szeráj számára. A kitörölhetetlen emlékű dolog olyan súlyos volt, hogy Hosszú Szulejmán agát, aki magára vállalta, hogy elintézi Köszem megölését, tönkretette. És nem csak őt. Ez az esemény a zülüflü baltadzsik egységét alapjában ingathatta meg, és tehetett tönkre. Ezért mindent és mindenkit azonnal el kellett felejteni, és hogy ez így történjen, az a gyermek padi-sah érdeme lesz. Ezt a derék viselkedést pedig a padisah nevében az anyja, Turhán válide szultána mutatta.

Köszem szultána kivégzésével nem múlt el a IV. Mehmed szultán életét fenyegető veszély. A janicsár agák együtt voltak a janicsár aga palotájában. A Szultáni Kert ör nélküli kis kapui még mindig nyitva álltak. Reggelig még sok idő volt, a janicsárok megtámadhatták a palotát, a Köszem által előkészített véres hatalomátvételt Köszem halála után is végrehajthatták. És ha éjjel nem is jönnek, másnap az állig felfegyverzett janicsár egységek a szeráj kapujának feszülve megbosszulhatják a nagy válide vérért. A zülüflü agákkal, a baltadzsikkal és a kétséges hűségű bosztandzsikkal nem lehet megvédeni Mehmed szultán trónját és az életét. Az isztambuli lakosságnak fel kell lázadnia, hogy megvédje a padisahot a janicsárokkal szemben. És ezt csak a nagyvezír szervezhette meg. Szijávus pasát azonnal a palotába hívták:

„Lala, tudnod kell, hogy ma éjjel az életemre és a trónomra törő nagy válide szultána a parancsomra meghalt. Mivel szabad akaratomból téged választottalak vezíremmé, és te vagy a helyettesem, siess hozzám, és legyél mellettem!”

Aznap éjjel a vezír semmit nem aludt, le sem feküdt. Amint megkapta a padisah hívását, azonnal a palotába rohant, illetve előbb bement a Szultanahmet-dzsámiba és az Aja Szófia-dzsámiba, mivel ramadán idején a dzsámik reggelig nyitva álltak, és megparancsolta, hogy reggel a két nagy dzsámi minaretjeiből – az egyiknek hat, a másiknak négy minaretje volt – olvassák fel ezt a versikét:

*Amikor nem is hinnéd,
Feltáru a függöny
És megoldódnak a gondok...*

Az isztambuliak, aki arra ébredtek, hogy az egymáshoz nagyon közeli két nagy dzsámi tíz minaretjéből e sorok hangzanak, azonnal az utcára özönlöttek:

- Hív a padisahunk!
- Fegyverkezzünk fel!

A szerájban első dolog volt, hogy Köszem szultánát eltemessék. Azt tervezték, hogy a nagy válide testét a háremben, a rabnők kórházában mossák majd le, hogy miután halotti lepelbe tekerik, a reggeli imát követően a Szultanahmet-dzsámiban imádkozzanak érte, és ott is temessék el szeretett férje, I. Ahmed szultán türbéjébe. Ez Turhán szultána kívánsága volt, aki tisztelettel adózott a nagy szerelem előtt.

Köszem holttestét egy ágyáról lehúzott arany pettyes fehér atlaszpaplanon vitték a halottmosóhoz. Az értékes paplanon foltot hagyott a válide szájából és orrából szivárgó vér. A paplannak az a darabja aznap reggel eltűnt, igaz, senki sem kereste. Negyven évvel később megtalálták az Üszküdarban épült Csinili-dzsámiban egy kis díófa dobozban. Ahhoz a sarkához, ahol a vérfolt volt, egy papírt tűztek: „A jótékonyágáról ismert elhunyt, Hatidzse Mahpejker szultána vértanúi vére.” Senki sem tudja, hogy negyven évig ki rejtegette a paplant, ki hozta a dzsámiba, és ki hagyta ott. Ma már nincs ott, és azt sem tudja senki, hogy mikor tűnt el.

Azt a függönyzsinórdarabot, amelyet Madarász Mehmed használt a selyemzsinór helyett, a kis Besir lopta el. Miután Madarász Mehmed kiment a szobából, a kis szerecsen leugrott a szekrény tetejéről, ahova korábban elrejtőzött, és letekerte a szultána nyakáról a zsinórt. Majd miközben letépte az övét, és ellopta, a

rabnók szobáinak kulcsai a földre estek. Ezeket felvette, és a három szobát sorban kinyitotta, és mindegyik ajtaján bekiabált: – Keljetek fel! Megölték! –, és elfutott. Négy nappal később a Szultáni Kert őserdőre emlékeztető legrejtettebb sarkában találtak rá. A jótevője nyakából leoldott zsinórral egy hársfára felakasztotta magát.

A szerájba érkező nagyvezír első dolga volt, hogy a Szultáni Kertbe ment, és ellenőrizte a kiskapukat, melyek közül négy még mindig nyitva volt. Mind a négy kapu előtt két bosztandzsi állt. A nagyvezír mind a négy kapunál ugyanazt a kérdést tette fel, és ugyanazt a választ kapta:

- Miért van nyitva ez a kapu?
- A bosztandzsibasi megparancsolta, hogy legyen nyitva.
- És ti miért álltok itt?
- Hogy megtiltsuk, ha valaki be akarná zárni.

A nagyvezír bezáratta a kiskapukat, annak a nyolc embernek pedig a fejét vetette. A vezír a bosztandzsik hálótermébe ment, és megkérdezte az ügyeletest:

- Hol vannak a bosztandzsik?
 - Nincsenek itt. Nem tudom, hogy hol vannak.
 - Van olyan, aki tudja?
 - Az evezősök parancsnoka, Hüszejin aga.
- Megkeresték az evezősök parancsnokát, és odavitték.

– Hol van a bosztandzsibasi?

– Elment a méltóságos janicsár agákhoz. Bárhol is van, hamarosan megjön.

– A Szultáni Kertben négy kis kapu nyitva van. Azt mondták, a bosztandzsibasi parancsolta, hogy hagyják nyitva. Te tudtál erről?

- Igen.
- Éjjel nyitva hagyni a Szultáni Kert kapuit árulás a szultánnal szemben, jól mondom?
- Őfelsége, a nagy válide parancsára hagytuk őket nyitva.
- Kié a szultáni szeráj, a padisahé vagy a nagy válidéjé?

– A padisah még gyerek, az országot a nagy válidére bízták, mi tőle kapjuk a parancsot.

A vezír odaszólt a mellette lévő embereinek:

– Fogjátok ezt az árulót, a nagy válide emberét! – mondta.

Az evezősök parancsnokának is azonnal a fejét vették.

Eközben a part felé, ahol a Tengerparti Pavilon állt, egy hajó közeledett. A bosztandzsibasi, Szerelmes Dervis Ali aga szállt ki belőle.

Két szerelmi történet, az egyik utolsó,

a másik első sorai

A janicsár agáktól jövő bosztandzsibasi, Szerelmes Dervis Ali aga nemezsipkáján egy piszkos fehér vászonkendő, csupasz testén ujjatlan és elöl nyitott, durva gyapjúmellény, melynek egyik vége a földig ér, egy öv és egy felgyúrt szárú bugyogó. Mezítláb volt, a janicsárok öltözetét viselte. Magas termete előrehajlott, feje széles vállai közé süllyedt. Fülében zengett Bektas aga hangja: – Allah a megmondhatója, a nagy válidének vége. – A fiatal evezősnek, akinek a csónakjába beszállt Csárdák kikötőjében, odadobta a pénzeszacskóját. Amint mezítláb kilépett a Tengerparti Pavilon partjára, két bosztandzsi kardot rántott:

– Aga, ne ellenkezz, kivégzési parancs van ellened! – mondták.

– Ne féljetek, megadom magam – válaszolta.

A farönk felé, ami mellett egy hóhér állt, fáradtan, de bátran lépkedett. A saját belső világában járt, az emlékei között. Egy viharos éjszakán megszóktette Dejirmenlik szigetének szép Afroját egy hajón... Egy isztambuli kocsmában örülden játszott a százon...

A szép Afrót meglátta egy hajón muszlim öltözékben, és szinte az eszét vesztette... Üszküdarban, Hüदै Aziz Mahmud efendi tekké-jében látta Háfiz Kumral fiatal és szép arcát, és hallotta csodálatos hangját... Aztán egy almafa, és Köszem Mahpejker hászeki szultána, aki szerelemmel szerette I. Ahmed szultánt...

Felnézett az égre.

– Afro! Afro! – kiáltotta.

A bosztandzsi, aki a karját fogta, semmit sem értett a jelenetből. A farönk előtt, amelyen leüti az aga a fejét, így szólt:

– Aga, ereszkedj térdre!

Afro Janicsár Alija letérdelt, és így szólt a hóhérhoz:

– Jól végezd a mesterséged, egy csapásra vágd le ezt a fejet!

Sokat fáj hosszú éveken keresztül!

Így ért véget egy nagy szerelem története.

A nagy válidét függönyzsinórral megfojtó Madarász Mehmed alvajáróként lépett ki a szobából. Ahogy a Madárház Kapun kilépett a Harmadik Udvarra, az Agák dzsámijához vezető úton található kútból vizet akart inni, és tenyerével kis vizet akart locsolni az arcára. Ahogy nyújtotta a kezét, rémülten visszahúzta:

– Véres a kezem. Mit csináltam? – kérdezte.

A kezén lévő vér, a Köszem szultána orrából kifröccsenő vér volt.

Turhán szultána és Mehmed szultán látni akarták a zülüflü baltadzsi fiút, aki halálos ellenségüket, Köszemet megfojtotta. A Madarász Mehmed keresésére indult Hosszú Szulejmán aga a kút mellett találta meg a fiatalembert. Mehmed nem ismerte fel őt.

– Hóhér vagy? – kérdezte, és megmutatta a véres kezét. – Én vagyok, akit keresel. Én fojtottam meg a nagy válidét. Mit tettem még? Mondd meg nekem, miért véres a kezem?

Az óriás termetű szerecsen két hatalmas pofont kevert le az ivónak. Ez a két pofon beindította a Köszem rémes sikításától lefagyott tudatát, és visszahozta Madarász Mehmedet az örület kapujából. Végre felismerte Szulejmán agát, és így szólt könyörgő hangon:

– Méltóságos aga, adj át a hóhérnak, nem élhetek így!

Szulejmán aga a mellette álló két szerecsen agának megparancsolta, hogy mossák meg a fiú kezét.

Az eunuchok nemcsak a kezét mosták meg Madarász Mehmednek, hanem a fejét is a kút csapja alá tartották. Madarász Mehmed ingét is vér szennyezte. Az egyik szerecsen levette azt az inget az ifjúról, és ráadta a sajátját.

Amikor a padisah elé vitték, sokan akarták látni Köszem szultána hóhérat, a „Szép Baltadzsi Mehmedet”, ahogy ártatlan és félenk tekintete miatt becézték.

A padisah mellett ott volt az anyja, Turhán szultána, a válíde mellett pedig a levágott hajú cserkesz lány, Meleki, akinek fejét most hímzett kendő takarta. Turhán szultána a fiúra nézett, majd a lányra. Az egyikük értesítette a merényletről, amit ellenségük kitervelt ellenük, a másik pedig megölte a halálos ellenségüket.

A lány és a fiú is egymásra néztek. Madarász Mehmed számára egyáltalán nem volt idegen a kislány szép arca. O volt az a lány, aki a nagy válíde lakosztályában meghajolt előtte, és a szemébe nézett. Meleki is azonnal felismerte őt, a szép baltadzsit, aki előtt meghajolt, és akinek a szemébe nézett. Aznap mezítláb volt. Kezét a kendőjén sétáltatta és haj nélküli fejét simogatta. A fiú, aki miatt, mint egy utcalánynak tövig nyírták a haját, bosszút állt a hajáért is, és egyáltalán nem fontos, hogy ez tudatos volt vagy véletlen, hiszen ez a szerelem.

– Vitézem, kívánj bármit! – mondta a padisah.

– Azt kívánom, hogy te légy egészséges! – válaszolta Madarász Mehmed.

A mesébe illő szavait még háromszor-négyszer megismételte.

– Padisahom – mondta végül Madarász Mehmed. – Engedj szabadon, bocsáss el a palotádból, hadd feledkezzenek meg rólam, és én is hadd feledkezzem el magamról, és hadd haljak meg!

A padisahtól és az anyjától távozó Madarász Mehmed már nem tért vissza a zülüflü baltadzsik hálótermébe. Átöltöztették a palota főkapuőreinek öltözetébe, és mint a padisah inasa, Mehmed aga, a szultáni magánlakosztályba került.

Miután a fiatalember távozott, Turhán szultána megkérdezte Melekit:

– Lányom, ha hozzáadlak ehhez a jóképű fiúhoz, hozzámész-e?

– Hozzámegyek, méghozzá futva! – vágta rá azonnal.

Így azon a vasárnap reggelen elkezdődött egy másik szerelmi történet.

A nagy válide örökösei

Ugyanazon a vasárnap éjjelen, hajnalhasadtakor Szijávus pasa az ulema előljáróinak és a muftinak meghívóleveleket küldött, hogy azonnal jöjjenek a palotába. A két katonai bírót nem hívta meg, mert a nagyvezír úgy tudta, hogy ők a janicsár aga hivatalában vannak. Azt a tíz efendit leszámítva, akik korábban a janicsár agához mentek, minden meghívott lóra pattant, és a szerájba sietett. Az isztambuliak, akik a két nagy dzsámi minaretjéből felolvasott versikének köszönhetően már készen álltak, teljes izgalomba jöttek, amikor látták, hogy az ulema tagjai a szerájba tartanak. A szép versike utcáról utcára járt:

*Amikor nem is hinnéd,
Feltáruul a függöny
És megoldódnak a gondok...*

A muftit, Abdülaziz efendit aznap éjjel négyszer hívták a janicsár aga palotájába, de az efendi minden alkalommal azt válaszolta, hogy majd reggel megy. A nap még fel sem kelt teljesen, amikor a padisah nevében a vezír a szerájba hívatta. Volt a muftinak egy Ahmed nevű kedves szolgája, egy okos fiú:

– Ha a padisahhoz hívatják, nem helyes a másik félhez mennie – mondta.

Aziz efendi még mindig a szombaton a padisahtól elszenvedett súlyos sértés hatása alatt volt:

– De tisztelem az agákat, és biztos vagyok benne, hogy ők fognak győzni. Haragítsam magamra a janicsár agákat? – kérdezte.

Ahmed elképedt végtelenül nagylelkű és kegyes jótevője járatlanságán és jóhiszeműségén:

– Jaj, efendim. Ma nincs a tiszteletnek helye. A padisah oldalán biztonság és béke van. A férfiak, akiket ön agáknak hív, szerencséje leáldozóban, és világos, mint a nap, hogy számukra elérkezett a vég... Csatlakozzon a padisahhoz! – mondta.

Ám Aziz efendi nem hallgatott a fiatalember szavaira, a reggeli ima után lóra szállt, maga mellé vette Ahmedet és a janicsár aga palotájába ment. A janicsár agák boldogok voltak, hogy a mufti elment hozzájuk. Amint megérkezett, Kodzsa Bektas aga így szólt:

– A janicsár aga hivatalából nem szokás lázadást kezdeni. Menjünk a laktanyába, a Középső-dzsámiba, és onnan vonuljunk a szerájba! – mondta.

A javaslatát elfogadták. Legelől negyven, állig felfegyverzett janicsár, mögöttük tíz efendi és a kazaszkerék, mögöttük a mufti, Aziz efendi. Őt Kodzsa Bektas, Karacsavus Musztafa, Cselebi Musztafa agák követték, még hátrébb a csorbadzsik, más janicsár parancsnokok és a közkatonák vonultak Szülejmánijéből Akszarájba nagy csinnadrattával, összesen vagy háromszáz janicsár. A menet ugyan pompás volt, de az agák arca borús, és szívükben félelem lakozott. Amikor a janicsár aga, Karacsavus Musztafa a hivatala előtt a fellépőkőről lóra szállt, beszédet mondott:

– Miféle dolog az, ami ma a szultáni szerájban történt? A nagy válidét és híveit ma éjjel meggyilkolták! Megyünk, hogy megbosszuljuk a nagy válide véréért! – mondta.

Az őt követő háromszáz janicsár közül egy hang szólalt meg:

– Biztos ti vagytok a nagy válide örökösei!?

Kara Csavus méregbe gurult.

– Ki ez az arcátlan? Lépjén ki! – üvöltötte.

A janicsárok megkövülten álltak ott, nem adták ki a bekiabáló bajtársukat.

A menetben Musztafa efendi, aki az edirnei bírói pozíció várományosa volt, és Isztambul bírójá, Bosztanzáde efendi egymás mellett haladtak, és suttogva beszélgettek:

– A janicsárok nem engedelmeskednek ezeknek, nem szeretik őket.

– Így van. Világos, hogy a janicsárok utálják őket.

A mufti nagybátyja, Karacselebizáde Mahmud efendi közvetlenül mögöttük volt, hallotta a sutyorgásukat, és a lovát előre, kettőjük közé vezette:

– Hibát követtünk el azzal, hogy idejöttünk hozzájuk. Szökjünk el, amint alkalom adódik! – mondta.

– Allah segítsen!

A menet épp a Sehzáde-dzsámi és a vele szemben elhelyezkedő régi janicsárlaktanya előtt haladt el, amikor meghallották, hogy a minaretekből egy verset olvasnak fel. Nem értették, hogy mi történik, miért olvasnak ilyesmit a reggeli ezán előtt. Az agák hegyezték a fülüket:

*Amikor nem is hinnéd,
Feltáruul a függöny
És megoldódnak a gondok!
Hadd látom, Isten mit tesz
Ha teszi, jól teszi.*

Ahogy Akszaráj felé haladtak, útjukba esett a Burmali-mecset, a Kemalpasa-dzsámi, a Hoskadem-dzsámi, a Mimar-dzsámi, a BabaHaszán-mecset, az Orucsgázi-dzsámi és a Muratpasa-dzsámi. Mindegyik minaretjéből ugyanaz a vers hallatszott. Az agák aggódva néztek egymásra. A vers ugyanis egy jel volt, melyre Isztambul népe felkelt ellenük.

Ezalatt a szultáni szerájt áthatotta a vitézség levegője. A reggeli ima alatt szívből fakadó sírással imádkoztak azért, hogy az ártatlan

padisah legyőzze a janicsár agákat. A Belső Palota minden agáját, a zülüflü baltadzsikat és a bosztandzsikat is tetőtől talpig felfegyverezték. Ima után a Boldogság Kapuja elé felállítottak egy trónt, a gyermek padisah pedig ráült. Jobbján a nagyvezír, Szijávus pasa, mellette pedig Hosszú Szulejmán aga állt. Ezt a rögtönzött dívánt a nagyvezír nyitotta meg. így szólt a szerájban összegyűlt ulema-tagokhoz:

– Efendik, a helyzet ismert. A janicsár agák ismét a zendülés tüzét szítják. A szeretett padisahunkat nem hagyják uralkodni, a nagyvezírnek nem engedik, hogy gyakorolja a hatalmát. Az állam szó az ő szájukban elvesztette a jelentését. Most éppen gyűléseznek a janicsár aga hivatalában. Ma az országot és a padisahot szolgálhatjátok – mondta.

Hodzsazáde Meszud efendi az ulemából előrelépett, és ezt mondta az ima után:

– Mi a méltósága azoknak a fickóknak? Miért szerepelhet a nevük a padisahé mellett? Parancsold meg padisahom, hogy bontsák ki a Próféta zászlaját! Ha ők láznak, Mohamed népe a Próféta zászlaja alatt gyülekezzen!

A százhusz éves Adem efendi története

A százhusz éves kerületi imámot, Adem efendit nem hívták meg a szerájba, a szomszédját, Hodzsazáde Meszud efendit követve érkezett. Az ezüstsínű, hosszú, gyér szakállú öreg előrement a trónhoz, és így szólt őszintén és egyszerűen:

– Tudom, szultánom, hogy nekem itt nincs keresnivalóm. Te a trónon fiatal rózsabimbó vagy, én pedig ki tudja, hány napig élek még? Engedd meg, hogy megcsókoljalak, mint Mohamed rózsáját, megszagoljalak, aztán elmenjek a janicsárokhoz, és a Próféta zászlaja alá hívjam őket. Vagy úgy térek vissza, hogy mindannyian követnek, vagy mártírhalált halok – mondta.

A gyerek az öregember remegő keze felé nyújtotta a fejét, és Adem efendi megszagolta azt a szép fejet, mint valami virágot. Ez a jelenet könnyet csalt mindenki szemébe.

A Próféta szent zászlaját kibontották, és kitűzték a Birodalmi Kapu elé. A Birodalmi Kaputól Iszhakpasáig, Dzsankurtaranig, az Atmejdániig, a Díván útig, Szogukcsesméig és Demirkapiig minden utca és út, és maga a hatalmas Atmejdáni is felfegyverkezve futkosó városiakkal volt tele. Villámgyorsan terjedt a híre, hogy a szent zászlót kibontották.

Azon a vasárnap reggelen leváltották a muftit, a két kazaszkert és az isztambuli bírót, akik az agák mellett voltak, helyükre újakat neveztek ki. A sejhüliszlám Ebuszaid efendi lett. E kinevezések után Szijávus pasa, a nagyvezír mozgásba lendült a janicsár agák ellen. A városba kikiáltókat küldött, és a Próféta szent zászlaja alá hívta a népet:

„Minden muszlim jöjjön Allah prófétájának zászlaja alá! A parancsnak nem engedelmeskedők, és azok, akik a Középső-dzsámiban gyülekezőkhöz mennek, mind a padisah ellen láznak! És az ilyeneket ki kell végezni, erről kiadták már a fetvát!”

Adem efendi úgy tett, ahogy mondta. A százhusz éves öreghez csatlakozott vagy kétszáz tíz-tizenöt év közötti gyerek, mindenféle ruhákban vonuló mezítlás inasok, akik a felkelés jelévé váló versikét szavalva a Sehzáde-dzsámival szembeni régi laktanyához, Isztambul legrégebbi janicsárkaszárnájához meneteltek. Az öreg így szólt a kapuban álló örökhöz:

– Gyermekeim, a mesterünk, Hadzsi Bektas Véli szerelmére azért jöttem, hogy magammal vigyelek benneteket a padisahunkhoz, a Próféta zászlaja alá. Gyertek, legények, gyertek, vitézek!

A nyomában lévő több száz gyerek egyszerre kezdett rá a versikére:

*Hadd lássam, Isten mit tesz
Ha teszi, jól teszi.*

A laktanya egy pillanat alatt kiürült, kétezer janicsár kapta fel a fegyverét és csatlakozott az imámhoz, Adem efendihez, és a Próféta lobogója alá gyűltek.

Arra nem maradt szükség, hogy Adem efendi elmenjen az Akszarájban lévő új, nagy laktanyába, ott már a reggeli ima ideje óta minden forrongott, a hármásával-négyesével gyülekező janicsárok hangosan, félelem nélkül beszélgettek:

- Az agák uralmának vége.
- Nem lázadunk a padisahunk ellen!

A nap két lándzsa magasságig emelkedett, amikor a laktanyába érkezett egy aga a szerájból a szultán parancsával: „Te, Bektas aga, nyugalmazott janicsár, és te, janicsár aga, Karacsavus Musztafa aga, és te, janicsár kethüda, Cselebi Musztafa aga, és ti, csorbadzsik és

janicsár parancsnokok! A szultáni palotámban összehívtam a dívánt. Bármilyen is a gondotok, gyertek el a dívánomba, és beszéljétek. Ha ti nem jöttök, úgy megbüntetlek benneteket, jó, ha tudjátok!”

A parancsot hozó agát figyelmeztették, nem ment be a laktanyába. Az írást átadta a kapuban, és a Középső-dzsámiban lévő agáknak küldte, és azt mondta, hogy a válaszukat megvárja a kapu előtt. A három aga a dzsámiban olvasta el a parancsot.

– Nem mehetünk a palotába, hogy a padisah dívánján beszéljünk! – szólt Kodzsa Bektas.

– Ha a szerájba megyünk, akkor otthagyjuk a fejünket – mondta Karacsavus.

Karacsavus elment a laktanya kapujáig, és szóban tudatta a válaszukat a palotából érkezett agával.

– Nem megyünk oda, itt maradunk. Nem lázadunk a padisah ellen, de ha ránk támad, harcolni fogunk, hogy megvédjük az életünket Allah nevében, hiszen muszlimok vagyunk – mondta.

Karacsavus szavait hallotta néhány janicsár, és azonnal az egész laktanyában elterjedt a hír:

– Ezek nem engedelmeskednek a padisah parancsának!

– Ezek a fickók lázadók!

– Nem áldozzuk fel az életünket ezekért!

– Esküszünk, hogy nem!

– Vonuljunk mi is a Próféta zászlaja alá, mint a régi laktanyában szolgáló bajtársaink.

– Menjünk a szultáni szerájba!

– Gyertek, bajtársak, megyünk a Próféta zászlaja alá!

A szerájbeli aga átadta a nagyvezírnek Karacsavus szóbeli válaszáat. Szijávus pasa haragra gerjedt. így szólt Mehmed szultánhoz:

– Engedd meg padisahom, hogy a néppel az új laktanyába menjek, és ezeket az átkozott agákat és a szeretőiket megbüntessem!
– mondta.

A Birodalmi Kapuból is folyamatosan érkeztek a hírek:

- Az új laktanyából háromszáz janicsár csatlakozott hozzánk.
- Az új laktanyából még ötszázan jöttek.
- Az új laktanyából még ezren jöttek.

Az új sejhülszlám közbevágot:

- Méltóságos pasa – mondta. – Legyünk egy kicsit türelemmel.

Nem telik bele egy óra, és az új laktanyából az összes janicsár a Próféta zászlaja alatt lesz. Az agák magukra maradnak, és a dolgot minden vérontás nélkül el lehet intézni. Sem nektek, sem a népnek nem kell semmilyen erőfeszítést tennie.

Az efendi szavait továbbították az Előterjesztések Termében lévő Turhán validének, aki azt a választ küldte, hogy: – A nagy válide és ezek az agák két oszlop voltak, melyek egymást tartották. Ha az egyik eldől, a másik sem tud állva maradni. Az efendi bölcsen beszél. Legyünk még egy kicsit türelemmel!

Az aranyak, melyekre nem néztek

Kis idővel azután, hogy a palotából érkezett agát elkergette, Karacsavus összehívta a kaszárnyában található összes csorbadzsit és janicsár parancsnokot.

– Agák, jól vigyázzatok ám a laktanya kapujára! A kintről érkező bajtársakat engedjétek be, de azokat ne engedjétek ki, akik bentről akarnak kimenni! – mondta.

– Hej, aga – szólt az egyik parancsnok. – Te meg miről beszélsz? A laktanyában már nem maradt bajtársunk. Mindannyian a Próféta zászlaja alá vonultak, ugyan kivel harcoljunk?

Mintha Karacsavus fejére omlott volna a Középső-dzsámi kupolája:

– Miféle beszéd ez?! – üvöltötte. – Menj, és járd végig a hálókat, és ha találsz egyetlen janicsárt is, mutasd meg nekem, hadd vigyem harcba!

A hatalmas laktanya teljesen üres volt. A dzsámiban a müezzin számára leválasztott emelvényen ülő Kodzsa bektas aga gondolkodott. Cselebi Musztafa aga egy, az imafülkéhez közeli helyen nyújtóztatta a lábát, és a kardjával játszadozott. A leváltott sejhülszlám, Karacselebizáde Abdülaziz efendi idegesen fel-alá járkált. Eközben Szamszundzsubasi Ömer aga így szólt Cselebi Musztafa agához:

– Uram – mondta. – Miért tétlenkedik, miért ül így egy helyben? Lehet, hogy a padisah eunuchokká változtatott minket? Azonnal induljunk, és gyűjtsuk fel néhány helyen Isztambul városát! Engedjük meg a janicsároknak, hogy a városiak házait fosztogassák, és elvigyék a lányukat, fiaikat. A városi lakosság így a házát,

tulajdonát, életét és a becsületét fogja félteni, és szétoszlik. A bajtársaink pedig visszajönnek hozzánk. És mellénk állnak a fegyverkészítők és fegyverszállítók, az ágyúsok és a hajóépítő műhelyben dolgozók is...

Cselebi Musztafa felugrott a helyéről, és lekevert egy pofont Szamszundzsubasinak.

– Ömer, te becstelen! Hogy követhetnénk el ilyen aljasságot, csak azért, hogy néhány nappal tovább éljünk, te, akasztófára való?!
– kiabálta.

– Nem. Nem adjuk egykönnyen az életünket, harcolni fogunk! –
dörmögte a helyéről Kodzsa Bektas aga.

– A fehér akcse a rossz napokra való. Öntsünk aranyat a térre, küldjünk kikiáltókat a városba, és hívjuk a bajtársakat, hogy aranyat zsákmányoljanak. Mindannyian mellénk fognak állni – mondta Karacsavus is.

Először is a bőkezűségéről híres Cselebi Musztafa aga néhány emberét elküldte a városfalon kívül elhelyezkedő kertjébe, és hordárokkal harminc, arannyal teli zsákot hozatott onnan, majd az aranyat a laktanya kapuja előtt lévő Etmejdánin kiöntette. Ezután a nagyváros minden kerületébe lovas kikiáltókat küldtek, akik ezt kiabálták:

– Bajtársak, testvérek, szegény fegyveres vitézek! Közhírré tétetik! Az agák ma aranyat osztanak. Az Etmejdánin hegyekben áll az arany. Aki akar belőle, az álljon az agák mellé, és vigye az aranyat!

Akik hallották a kikiáltókat, megrántották a vállukat, és nevettek. Akik kíváncsiságból az Etmejdánira jöttek, így szóltak:

– Isten ments! Nem nyúlunk ehhez az aranyhoz! – mondták.

– Zsarnoksággal összegyűjtött arany ez, égeti a kezed.

– A bűn hetedízigen megbosszulja magát – mondták.

Egy mezítlás fiatal halász elment a laktanyába, ahol ezt mondta Cselebi Musztafa agának:

– Nincs kardom!

Cselebi kethüda végigmérte ezt a mezítlábas fiatal halászt.

– Legyen hát kardod, ahogy kívánod. Hadd adjam neked a derekamon lévő kardot, fogadd el! Holnap pedig csorbadzsit csinállok belőled – mondta, azzal odaadta az aranymarkolatú kardját annak a csavargó fiúnak. Az ifjú, amint megkapta a kardot, felpattant, és torkaszakadtából üvöltve elszaladt:

– Aki muszlim, jöjjön a Próféta zászlaja alá!

Cselebi Musztafa aga csak bámult utána, és keserű mosollyal arcán kicsúszott a száján: – Hej, ez az eszetlen kölyök!

Aztán a dzsámiba ment, és Kodzsa Bektas agára förmedt:

– Az isten verjen meg, te kapzsi albán! – kiabálta.

– Mi a bűnöm? – kérdezte Bektas.

– Még kérdezed? Hát nem te mondtad, hogy „vagyon kell nekünk, mert ha változik a hatalom állása, az arany majd megoldja a bajunkat”? Minket is elrontottál. Zsarnoksággal rengeteg aranyat gyűjtöttünk, még a térre is többhegynyi aranyat öntöttem az imént. És van valaki, aki ránéz? Egy mezítlábas fiú elvitte a derekamon lévő kardot, rá sem nézett az aranyra, hanem egyenesen a Próféta zászlaja alá ment.

És csak úgy ömlött a szájából a káromkodás. Az emberei ismét megtöltötték a zsákokat a térre kiöntött arannyal, és visszavitték az aga kertjébe. Ezúttal a jó szerencse ennek a harminc fiatal hordárnak kedvezett.

– Ezeknek a fickóknak nem lesz jó végük, és senki nem lesz, aki megkérdezze tőlünk, hogy mi lett ezekkel az aranyakkal. Soha többet nem lesz ekkora szerencsénk – mondták útközben.

Cselebi Musztafa aga négy embere tudatta a harminc hordárral, hogy mit akarnak tenni:

– Hát tegyük azt! – mondták azok, aztán elszöktek a hátukon lévő, arannyal teli zsákokkal. Az aga emberei sem tértek vissza a

laktanyába, hanem Musztafa aga kertjébe rohantak, hogy kifosszák Cselebi kethüda kincstárát.

Volt egy ember, aki nem hagyta ott a janicsár agákat, aki tanácsokkal látta el őket, és aki korábban sok ajándékot kapott tőlük; Sejh Veli efendi. Reggel óta a Középső-dzsámi egyik sarkában kuporgott, és amikor kiderült, hogy az aranyak sem használtak, felpattant a helyéről, és így szólt Kodzsa Bektas agához:

– Nem fogadjátok meg a jó tanácsot, súlyos hiba köztetek lenni. Mind gonoszok vagytok, háborúba taszítottátok az országot. De ma elnyeritek a büntetéseket – mondta.

– Te fekete bugris! Amíg a tőlünk kapott prémbe öltöztél, és aranyat kaptál tőlünk, addig azt mondtad, hogy miénk az ország – mondta.

– Azért jártam hozzátok, hogy megvédjem magamat a gonoszságotoktól – közölte Veli efendi, és elment, őt pedig követte a többi ulema-tag is, aki még a Középső-dzsámiban tartózkodott.

A janicsár agák vége

Már csak Kara Cselebizáde Abdülaziz efendi maradt a janicsár agákkal. A gazdag és jó modorú férfi szomorúan és nyomorultul búcsúzott:

– Agák, nekem már itt nincs dolgom. Ha megengeditek, én elmennék – mondta.

– Menj csak, méltóságos efendi, próbáld menteni az életed! – válaszolták az agák.

Ott volt vele a kedvenc szolgája, Ahmed, aki korábban figyelmeztette, hogy ne menjen az agákhoz. Nem tudott a fiú szemébe nézni, akinek, mint az kiderült, igaza volt. Hazament a Szamatjában, a Davutpasa kikötőben található pompás otthonába. Még nem értesült róla, hogy leváltották, de világos volt, mint a nap, hogy nem maradhat mufti. Azt mondják, hogy a szép fiatal Ahmedből, aki Karacselebizádénál lehetőséget talált arra, hogy tanuljon és képezze magát, később a híres és tehetséges pénzügyminiszter, Ahmed pasa lett.

Amikor Karacselebizáde visszatért a palotájába, már dél volt. A Birodalmi Kapu előtti szent zászlót a palota Második Udvarára, a Boldogság Kapuja elé tették. A felkelt városiak és a padisahhoz csatlakozott janicsárok forrongtak. A reggeli díván helyett, amit a palotában szoktak tartani, a Harmadik Udvarban található Agák dzsámijában tartottak egy gyűlést. Amikor a kiküldött kémek előbb annak hírét hozták, hogy a katonai bírók, majd a mufti is hazament, mindenki megértette, hogy a laktanyában az agák gyűlése feloszlott.

Köszem szultána emberének, Kodzsa Bektas agának senkije nem volt, akinél elrejtőzhetett volna, akitől kegyelmet kérhetett

volna. Cselebi Musztafa Hosszú Szulejmán agának, Karacsavus pedig az új muftinak írt kegyelmi kérvényt. Ezt a két levelet felolvasták azon a gyűlésen, amelyen a padisah is jelen volt.

Karacsavus megalázkodva könyörgött: „Felséges uram, csókolom a lábadat. Kérlek, járj közbe az érdekemben, hogy a padisah kímélje meg az életemet, hiszen nem lázadtam fel a szultán ellen.”

Cselebi Musztafa levelének hangneme méltóságteljes volt: „Régen beszélgettünk egymással, és kedveltük egymást. De az események éket vertek közénk, és az én aláírásom is ott volt azon a listán, amin a fejedet követelték. Minden ember képes a jót jóval viszonzni, de csak a bátrak tudják a rosszat is jóval viszonzni. Az életem egy hajszálon függ, csak te menthetsz meg. Örülök, ha közbenjártál. A nap estére jár, meghajlok azelőtt, ami történni fog.”

Így szólt a nagyvezír, Szijávus pasa:

– Nem, nem lehet közbenjárni az érdekükben. Ha mindegyiknek hét feje volna egy helyett, és mindet levágnánk, akkor is újra ezt tennék – mondta.

Bár a sejhülszlám megerősítette a nagyvezért, ezzel együtt hajlott arra, hogy helyt adjon a kérelmeknek:

– Igaz – mondta –, hogy ezek nem olyan fickók, akiknek az ember megbocsát... De hasznos lenne, ha most, amikor térden állva könyörögnek, mi közvetítenénk az érdekükben, és a vezír is segítene, hogy a padisah megbocsásson nekik. A janicsárok ugyan most elfordultak tőlük, de mindegyiküknek legalább ezer szolgája van. Ha erőszakkal hozzuk el őket a Középső-dzsámiból, ismét felkavarjuk a kedélyeket, és vér fog folyni. Isztambult felgyújtják bosszúból, és a muszlimok hamuvá égnek. És van még egy dolog, ami nagyon fontos. Ezeknek az embereknek annyi kincsük van, mint Krózusnak. Ha ezt a kincset hagyjuk elprédálni, ki tudja, ki mindenkinek a kezébe jut. Szerintem most ki kell őket nevezni valahova, és vidékre küldeni. Aztán ha már nem lesz ekkora

befolyásuk, elküldjük a kivégzési parancsukat, és fejüket vesszük, a vagyonukat elkobozzuk, és az ország pénze ismét az országé lesz.

Hosszú Szulejmán aga támogatta a mufti javaslatát, és a vezír is elfogadhatónak találta. Karacsavus Musztafát Magyarországra nevezték ki temesvári kormányzónak, Cselebi Musztafa agát boszniai kormányzónak, Kodzsa Bektas agát pedig burszai szandzsákbégnek.

A szekbánbasit, a janicsárok egyik fő alakulatának vezetőjét, Kara Haszánoglu Hüszejin agát, aki nem tartott a hármakkal, és nem segítette elő a meggazdagodásukat, nevezték ki janicsár agának, Zagardzsibasi Kászim agát pedig, akit műveltségéről ismertek a janicsár méltóságok között, janicsár kethüdának nevezték ki. A kinevezési parancsokat az egyik vezírral, Sebzettvállú Mehmed agával küldték a Középső-dzsámiban tartózkodó agáknak.

A pasa a Középső-dzsámiban nagy izgalommal találkozott. Amikor aztán elmondta, hogy a padisah mindannyiuknak megbocsátott, a három aga fellélegzett.

Kodzsa Bektas a másik két bajtársára mutatott:

– Ezeket az agákat leváltják?

Amikor Mehmed pasa megmondta, kiket neveztek ki janicsár agának és kethüdának, Bektas ezt mondta:

– Ügyesen csinálták. Ha nem a janicsárok közül neveztek volna ki agát, abba nem egyeztünk volna bele – mondta.

A kilencvenéves Bektas agya sajátságosan forgó kerékkel működött; az ő értelmezésében az, hogy az új kinevezetteket a janicsár méltóságok közül választották, annak a jele volt, hogy a padisah és nagyvezír még mindig félnek a janicsároktól és tőlük.

– Bektas aga, nem tudod, hogy már elmúlt a fennhézás ideje – mondta Mehmed pasa, majd elővette a parancsokat, és átadta a három agának.

– Karacsavus, téged Temesvár kormányzójává, Cselebi aga, téged Bosznia kormányzójává, Bektas aga, téged pedig Bursza

szandzsákbégjévé neveztek ki – mondta.

– Megyünk, ahová a padisah parancsolja – mondta Karacsavus és Cselebi Musztafa aga.

Bektas megint magas lóról beszélt:

– Miért van az, hogy míg ennek a két agának kormányzóságot adtak, nekem csak egy szandzsákot? Ez sértés rám nézve! – okvetetlenkedett.

– Bektas aga – szólt Sebzettvállú Mehmed pasa. – Már ősz a szakállad. Nagyon különös dolgokat mondasz. Ugyan már! Csak tiszteletben tartották a korodat. Bursa ugyan tényleg csak szandzsák, de valójában Isztambul tengeren túli kerülete. Egyik lábad Isztambulban lesz!

A kinevezési parancsokban még egy feltétel volt: „Azonnal készüljetek az utazásra, és holnap, hétfőn reggel keljetek útra!”

Aznap éjjel Cselebi Musztafa aga az embereivel és a kincseivel útra kelt. A városfalon kívül lévő aranyait és ékszereit, az értékes holmijait a saját emberei hordták szét, és rabolták el. Csak a házában lévő vagyonát, három erős szolgálóját és egy Cseresznye Iljasz nevű szolgát, a szeretőjét vitte magával. Reggel felé Karacsavus Musztafa is útra kelt, magával vitte a háromtevényi kincstárát és háromszáz állig felfegyverzett emberét.

Bektas története

Kodzsa Bektas aga hazament a laktanyából, hogy Isztambul tengeren túli kerületébe, Burszába induljon, de miközben az utazás előkészületeivel foglalatoskodott, az ördög megérkezett, és beköltözött a több mint kilencvenéves, öreg fejébe, ott aztán leült törökülésben, és megállás nélkül beszélt:

- Kodzsa Bektas, miért sértettek meg ennyire?
- Hej, Kodzsa Bektas, Karacsavusnak és Cselebinek kormányzóságot adtak, három zászlót kivonva vonulnak majd, neked meg csak egy szandzsák zászlóval kell Burszába menned?
- Hej, Kodzsa Bektas, Karacsavus nem a szolgád volt?
- És Kodzsa Bektas, Cselebi kahja nem a te szolgád volt?
- Hé, Kodzsa Bektas, nem te vagy a legismertebb és leghíresebb? – A sors kereke megállás nélkül forog... A janicsárok holnap már téged keresnek!
- Olyan ember vagy, aki jólétben élt, és a kenyere javát már megette. Menj el az egyikhez ahelyett, hogy egy ilyen sértő pozíciót elfogadnál, és egy ideig rejtőzz el!

Kodzsa Bektas aga hallgatott az ördög szavára. Volt egy kedvenc szolgája, a szintén albán származású, tizenhat éves Orestidai Jákub, ő volt a szíve csücske. Bektas a fiú és a saját derekára is három arannyal és egy ékszerekkel teli zacskót kötött. Álruhába öltöztek, Kodzsa Bektasból egy Hamzavi vándor dervis lett, Orestidai Jákub pedig nemezsipkás, papucsos dervistanonc. Éjfél után a házuk háreme egyik hátsó ajtaján kilopóztak Isztambul utcáira. Dzserrahpasában az egyik utcában a nagy dzsámi mögött lakó, szintén Hamvazi dervis, Papucsos Mehmed házába mentek.

Amint Papucsos Mehmed meglátta az orestidai szépséges arcát, gondolkodás nélkül befogadta Kodzsa Bektast.

Hétfőn délután kiderült, hogy Bektas aga nem ment Burszába, és megszökött. A városba kikiáltókat küldtek.

– Közhírré tétetik! A Kodzsa Bektas agának nevezett átokfajzat, a padisahunk parancsa ellenére nem ment el, hogy elfoglalja a pozíciót, amit kijelöltek neki, inkább megszökött. Aki tudja, hol rejtőzik, értesítse a főkapuórt, Bojadzsi Haszán agát! A szolgálatáért nagy bahsist kap.

Isztambul lakossága gyűlölte Kodzsa Bektast, ezért Bojadzsi Haszán aga úgy vélte, hogy könnyen meg fogja találni a szökevény öreget, de tévedett, azoknak a helyeknek, ahol gondolta, egyikén sem találta a legkisebb nyomát sem. Egyetlen dolgot tudott meg az aga házában, méghozzá azt, hogy az agának volt egy szeretője, egy Orestidai Jákub nevű szolga, aki szintén eltűnt. Valószínűleg az aga magával vitte. Bojadzsi Haszán aga megparancsolta az embereinek, hogy egy ilyen szemöldökű, ilyen szemű, olyan magas és ennyi idős szépfiút keressenek.

1061 Ramazan hónapjának 21. napján, a keresztény időszámítás szerint 1651. szeptember 17-én Bektas aga bárányt kívánt, ezért az orestidait elküldte az akszaráji piacra. A fiú vett a hentestől egy okka húst, és egy arannyal fizetett érte. A hentes gyanakodni kezdett: – Egy mezítlábas, papucsos fiú hogy vehet egy okka bárányhúst?! És ráadásul egy arannyal fizet! Miféle dolog ez? – mondta, és anélkül hogy bárkinek is szólt volna, az inasát Jákub után küldte, és megtudta, hogy egy papucsos szegény dervis házába ment. Azonnal Bojadzsi Haszán agához futott, és tájékoztatta. Bojadzsi Haszán aga pedig rátört a házra, és Kodzsa Bektast nyakon csípte. Az aga otthoni ruhát viselt, csak egy ing és egy alsó nadrág volt rajta, a fején hálósipka, a lábán semmi, mezítláb volt. Ebben az öltözetben vitték ki.

– Haszán, ne engedd, hogy a nép így lásson engem! Ölj meg itt!
– könyörgött Bektas aga.

– Nem – válaszolta Bojadzsi Haszán aga. – Élve akarnak téged!

Bektas újra könyörgött:

– Kérlek, ne ebben a ruhában vigyél, engedd meg, hogy átöltözzek!

Haszán aga nem engedte, hogy átöltözzön, és gyalog akarta elvinni, de az egyik szomszéd megsajnálta az öreget, odaadta a lovát, így Kodzsa Bektast felültették a lóra. Nem sokkal azután, hogy elindultak, Bojadzsi Haszán eszébe jutott Bektas szolgája, és az a Hamzavi dervis, akinél elrejtöztek. így szólt a társaságában lévőkhöz: – Menjetek, őket is hozzátok! – parancsolta. Csakhogy a rajtaütés zajában és a Bektas elfogása körüli izgalomban Papucsos Mehmed dervis karon fogta Orestidai Jákubot, és megszöktek, teljesen nyomuk veszett. Hol van Dzserrahpasa, hol van az anatóliai parton található merdivenköji Sahkulu Bektasi-kolostor? A szökés történetét évekkel később az „Orestidai Jákub sah” legendája, egy nép-költészeti alkotás mesélte el.

Kodzsa Bektas agát a lakosság sértegetései közepette Dzserrahpasából Akszarájba, Akszarájból Bejazitba, Bejazitból a Díván útra és az Aja Szófiába, majd a Birodalmi Kapuhoz vitték, majdnem meglincselték. Bojadzsi Haszán aga emberei csak nagy nehezen tudták megvédeni.

Két megtermett nemezes így kiabált:

– Köpd le! A hit és az ország árulója!

– Üsd a kutyát!

– Aprítsd a kurafit!

A ló nyomába, amelyre felültették több mint száz, kopott ruhás fiú és utcagyerek tapadt, ők más módon hangoskodtak:

Bektas, Bektas

Követ a fejére

*Követ a fejére!
Láttátok ezt?
Gatyában van
Megismertétek?
Köpjétek arcon,
Üssétek meg!*

Ezek a rongyos, tanulatlan utcagyerekek, akiket botokkal akartak szétkergetni, nem hallgattak el:

*Micsoda szégyen,
Ne minket üss!
Bektast húzd karóba!*

Kodzsa Bektast abban a ruhában vitték IV. Mehmed szultán elé, amiben elfogták. A padisah végigmérte nyomorult állapotát:

– Hej, te bohóc ruhás áruló! Miért akartál meggyilkolni? – kérdezte a szultán, majd megparancsolta, hogy: – Vigyétek!

Bektas agát elvitték előle, és zsinórral megfojtották. A testét egy óráig hagyták heverni a Birodalmi Kapu előtt. A nép, amelynek elhalt kiáltozása, megátkozta még a holttestét is.

Karacsavus Musztafa története

Az új rangja szerint Temesvár kormányzója, Karacsavus Musztafa pasa útra kelt a kinevezési helye felé. Cselebi pasa haladt elől egy négyfős csapattal, Karacsavus pasa pedig mögötte a háromszáz fős kíséretével.

Hétfőn délután, miután a nagyvezír, Szijávus pasa megtudta, hogy Kodzsa Bektas nem ment Burszába, inkább megszökött és elrejtőzött, így szólt: – Ezek a gazfickók nem fognak megváltozni. A szájukban érzik a hatalom ízét. Akárcsak Kodzsa Bektas, Karacsavus Musztafa és Cselebi Musztafa is meg fognak szökni, csak megtévesztés és színjáték, hogy elindultak a kinevezési helyük felé. Ha pedig megszöknek, újabb gondokat fognak okozni.

A mufti is megerősítette a vezírt:

– Így van – mondta. – Rajtuk kell ütni, nincs kegyelem!

Cselebi Musztafa pasa a lehető leggyorsabban haladt Bosznia felé. Karacsavus Musztafa pasa viszont amennyire csak lehetett, lassan haladt. Bűjükcekmedzsében maradt egy napig, és csak kedden este érkezett Szilivribe. Előbb eldöntötték, hogy végeznek vele, aztán, hogy a saját lábán jöjjön vissza Isztambulba, küldtek neki egy parancsot, amely szerint kinevezték a flotta parancsnokának. A parancs szerdán este érkezett meg Karacsavushoz, éppen akkor, amikor a Szilivriben található szállásáról tovább akart indulni. Csakhogy nem volt mersze azonnal visszatérni Isztambulba. Azt válaszolta, hogy: – Csókolom a méltóságos nagyvezír ruhájának a szegélyét. A Ramadánt a birtokomon szeretném tölteni. Ha Isten is úgy akarja, az ünnepre megjövök, és a padisah lába elé vetem magam.

És valóban volt egy birtoka Szilivri mellett, Kumluburgaz faluban, oda húzódott vissza. Isztambulban pedig azt mondták, hogy: – Nem lehet rajtaütni, meg kell várni, míg elmúlik a félelme.

Csakhogynéhány nap múlva Karacsavus isztambuli barátai egy levélben részletesen elmesélték neki Kodzsa Bektas aga végét. Karacsavus nagyon megijedt, és úgy döntött, hogy Szilivriben hajóra száll, és Algériába szökik. Titokban megegyezett egy görög kapitánnyal.

– Uram – mondta a kapitány. – Adj nekem négy napot. Algéria messze van, és a nyút tengeren a velenceiek kezére juthatunk. A hajón van négy ágyú, de nincs lövedékem. Hadd menjek Isztambulba, hogy lőszert szerezzek. Legalább négy nap kell.

A görög kapitánynak, amint Isztambulba ért, első dolga volt, hogy a dolgról beszámoljon a nagyvezírnek. A nagyvezír Bojadzsi Haszán agát és hatvan bosztandzsit hajókkal azonnal Szilivribe küldött, akik rajtaütöttek Karacsavuson a Kumluburgaz nevű faluban található birtokán. Miközben letartóztatták, megmutatta a parancsot, amelyben Isztambulba szólítják. Karacsavus emberei meg akarták menteni a vezetőjüket. Bojadzsi Haszán aga, aki Karacsavus tekintetét sem szerette, nagyon okos ember volt. Tudta, ha Karacsavus megparancsolná az embereinek, hogy „Vádjátok le őket!”, akkor őt és a hatvan bosztandzsit a pasa háromszáz embere azonnal feldarabolná a kardjával. Ezért megelőzte Karacsavust.

– Nekem csak Karacsavus kell. Minden pénze, ékszere és a vagyona a tietek lehet! Szabad a rablás, vitézek! – üvöltötte.

Karacsavus emberei is kiabálni kezdtek:

– Minden vagyona a miénk! Fosztogassunk!

– Az aranya és az ékszerei is a miénk! Fosztogassunk!

A szolgák a gazdájukat Bojadzsi Haszán markában hagyták, és rávetették magukat a bálákra és a zsákokra. Bojadzsi Haszán összekötötte hátul a pasa kezét, és felrakta a Szilivriből a falu kikötőjébe érkezett bosztandzsi hajóra. A parancs az volt, hogy élve

vigyék vissza Isztambulba, ezért, hogy nehogy a tengerbe vesse magát, a bokájára is béklyót tettek.

Karacsavust napnyugtakor rakták hajóra, éjszaka utaztak a tengeren, és miután elvitték a padisah elől, parancsot kaptak a kivégzésére. A hóhérok mindig a bosztandzsik közül kerültek ki, csak hogy Karacsavus egy janicsár aga volt, és bár a nép fellázadt a janicsár agák ellen, és a janicsárok a padisah zászlaja alá vonultak, amit a szultán a janicsár agák ellen bontott, de úgy gondolták, hogyha az agákat egy bosztandzsi hóhér végezi ki, az a bosztandzsik és a janicsárok közötti ellenségeskedéshez vezethet.

Aznap, hogy megjavítsák a Tengerparti Pavilon előtti rakpartot, megbilincseltek rabokat hoztak a Hajódokk börtönéből. – Egyikük intézze el Karacsavus pasa dolgát! – mondták, és kiválasztottak két erős fiatalembert, akiknek felajánlották, hogy végezzék el a hóhér munkáját. Cserébe egy zacskó aranyat ígértek nekik, és szabadságot. Két, szinte teljesen meztelen, csak ágyékkötőt viselő máltai előrelépett, akinek a haja teljesen összenőtt a szakállával. Egyikük visszautasította az ajánlatot. A másik viszont elfogadta, és megfojtotta Karacsavust azzal a zsinórral, amit adtak neki. A szabadságlevelét belerakta az arannyal teli zacskójába, a zacskót a nyakába akasztotta. Különös véletlen, hogy épp ekkor egy francia hajó futott ki a kikötőből. A fiatal máltai a tengerbe vetette magát, és elkezdett a hajó felé úszni. A palota rakpartjáról adott jelre a hajó megállt, és a fiatalember, aki nem tudta, hogy kit végzett ki, és miért fojtotta meg azt a férfit, felszállt arra a hajóra, és talán a hazája felé elhajózott.

Cselebi Musztafa története

A boszniai kormányzón, Cselebi Musztafa pasán volt a sor, hogy meghaljon. A nagylelkűségéről és a fiúk iránti vonzalmáról ismert Cselebi pasa minden szállásáról úgy távozott, hogy marékszámra szórta az aranyat. Az isztambuli barátaival megegyezett, így minden szálláshelyén egy híreket tartalmazó levél várta, amit utána küldtek. Ahogy Feradzsikhez közeledett, megtudta, hogy Karacsavust kinevezték a flotta parancsnokának. Azzal az indokkal, hogy megbetegedett, az egyik faluban maradt egy hétig. Ezután küldték el neki Karacsavus kivégzésének a hírét. Ezt az utolsó levelet küldő barátja ezt írta: „Próbáld menteni az életed, menekülj! Defterdarzáde Mehmed pasának moreai szandzsákbégi címét ígérték, cserébe azért, hogy téged megöljön. Nagyon gyorsan halad. Rejtőzz el előle!”

Cselebi Musztafa fogta vele lévő három emberét és a Cseresznye Iljasz nevű fiatal szeretőjét, és egy éjjel, a fosztogatóknak hagyva minden rakományát az utolsó szállásán, letért a főúttól, és bevette magát az erdőkbe. Nem volt azonban hozzászokva ahhoz, hogy a hegyen és az erdőben meneteljen, hiszen, mint ahogy azt beceneve is mutatta, cselebi volt, úriember. Egyik este nagyon elfáradt.

– Uram, feküdjön le, majd mi örködünk reggelig – mondta az öt kísérő három erős vitéz.

Musztafa pasa lefeküdt, és elaludt. Cseresznye Iljasz is elaludt, és a három vitéz, aki állítólag örködött, míg a pasa alszik, így beszélgetett:

– Ennek az embernek már úgymint vége. Fogjuk az arannyal és ékszerekkel teli tarisznyáit, és szökjünk meg!

– Cseresznye Iljaszt is vigyük magunkkal!

– Nem, a fiú csak hátráltatna minket.

A nap felkelt, egy lándzsa magasságig emelkedett. Először Cseresznye Iljasz ébredt fel. Amikor nem látta három útitársukat, felébresztette Cselebi Musztafa pasát:

– Uram, kelj fel! Becsaptak minket! – mondta.

A pasa kérdés nélkül is megértette, mi történt.

– A martalócok elvették a tarisznyákat, és elvitték a lovainkat is. Itt hagytak magunkra minket, és elszöktek.

Cselebi Musztafa pasa előregörnyedt, nem találta a szavakat. Cseresznye Iljasz sírni kezdett.

– És velünk most mi lesz, uram? – kérdezte.

A pasa a mellére szorította a fiatalember fejét.

– Menj azonnal, nehogy téged is megöljenek. Velem ne foglalkozz, lelkem! – mondta. – Meglátom, a sors milyen szeszélyt tartogat számomra.

A sors nem késlekedett, hogy megmutassa a szeszélyét. Ahogy az erdőben bolyongtak azt sem tudva, hogy hova mennek, belebotlottak egy ötvenfős falusi csapatba, akik az üzött vaddá vált Cselebi Musztafa pasát keresték. Mi mást tehettek volna? Megadták magukat.

Feredzsikben Defterdarzáde Mehmed pasához vitték őket. Mehmed pasa tisztelettel köszöntötte Musztafa pasát, maga mellé ültette, meg akarta vigasztalni. Cselebi Musztafa pasa így szólt:

– Pasa testvér, Cseresznye Iljasz a szolgám, akit nagyon szeretek. Rád bízom őt. Tiszta, ártatlan gyermek.

– Ne aggódj, úgy fogok rá vigyázni, mint a saját gyermekemre – mondta Mehmed pasa.

– Lenne még egy kérésem. Ne küldj Isztambulba, itt végezz velem!

– Ne aggódj! – mondta újra Mehmed pasa. – Azzal bíztak meg, hogy itt hajtsuk végre azt a dolgot.

Cselebi Musztafa pasa elvégezte a rituális mosdást, imádkozott, majd Istenhez megbocsátásért könyörögve a hóhér zsinóijába nyújtotta a nyakát.

Az ő kivégzésével az Oszmán történelemben lezárult Köszem szultána korszaka.

Köszem szultána életének története ott ért véget,
ahol elkezdődött

A zülüflü baltadzsi Madarász Mehmednek, aki előbb a saját kezével, majd egy függönyzsinórral megfojtotta IV. Mehmed szultán és anyja, Turhán szultána halálos ellenségét, élete végéig a Dejirmenlik, vagyis Milosz szigetének vajdája címet adták.

Az események rejtelmes alakulása egykori védelmezőjüket, Köszem szultánát Turhán szultána és a fia halálos ellenségévé tette.

Megint csak ilyen megfejthetetlen titok, hogy a szép Meleki összekeverült Madarász Mehmeddel, akit ártatlan szemével csodált, és amikor a fiatalember a szigetre ment, magával vitte őt élete párjaként, a feleségeként.

Az oszmán palotában senki sem tudta, hogy Dejirmenlik szigete milyen fontos helyszíne volt Köszem szultána élettörténetének.

A sziget lakói pedig mit sem tudtak arról, hogy mi történik a nagyvilágban. Semmit sem tudtak Köszem Máhpejker szultánáról, aki a hatalmas birodalom sorsát a markában tartotta, és fél évszázadon át uralkodott a birodalomban, és tragikus végzetéről sem hallottak.

De Afro nevét, aki a tengerbe fulladt, amikor megszökött a szigetről a fiatal és jóképű janicsárral, akibe beleszeretett, még mindig nem felejtették el. Ezt a szerelmi történetet Madarász Mehmed és Meleki is hallani fogják, és megsiratják majd a szép Afrót.

- {1}. Hász-oda: a szeráj apródjainak legrangosabb kamarája. A fiúk feladata a belső agák szolgálata és a próféta ereklényeinek őrzése volt.
- {2}. A janicsárok így fejezték ki nemtetszésüket. Ha nem ették meg a levesüket, az gyakran a küszöbönálló lázadást jelezte.
- {3}. Adzsemi ogran: a devsirméből, a gyermekadóból kikerülő fiúk, akik vidéki átnevelés, majd a fővárosi kiképzés után vagy a szerájba kerültek, vagy a janicsárok és más katonai egységek utánpótlását adták.
- {4}. A Mehmed név Mohamed próféta nevének török változata.
- {5}. Sehzáde: szultánfi, herceg.
- {6}. Kárpáthosz-szigetek.
- {7}. Szultánzáde: „szultánfi”, a szultáni családhoz tartozó herceg megszólítása.
- {8}. Balio: Velence képviselője, nagykövet.
- {9}. Sivekár jelentése: kacér.
- {10}. Morea: Peloponnészosz.
- {11}. Erbain: a hidzsra szerinti időszámításban december 22-től január 31-ig tartó negyvennapos téli időszak.
- {12}. Jankó bin Madjan király: oszmán krónikákban szereplő, kitalált személy
- {13}. Kapi kulu: keresztény származású zsoldosok
- {14}. Szofu: a név jelentése „képmutató”
- {15}. Csavus, csaus: hírnök, követ.
- {16}. A szultán zászlaja, amely alatt a hitetlenek ellen vonult az oszmán sereg.
- {17}. Kirve: a körülmetélésnél segédkező férfi.
- {18}. Arsin: hosszmérték, egy arsin nagyjából 68 centiméter.